

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

56. aastakäik

9. mai 2013

<u>Teatis nr</u>	<u>Sisukord</u>	<u>Lehekül</u>
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 487. istungjärk 13. ja 14. veebruaril 2013	
2013/C 133/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Meretööstus: kriisi mõjul kiirenenud ümberkorraldamine” (omaalgatuslik arvamus)	1
2013/C 133/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutlikku majanduskasvu soodustavad ärimudelid, vähese CO ₂ -heitega majandus ja tööstuse muutused” (omaalgatuslik arvamus)	8
2013/C 133/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate kaubanduslikud suhted – praegune olukord” (omaalgatuslik arvamus)	16

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 487. istungjärk 13. ja 14. veebruaril 2013

2013/C 133/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Raadiospektriressursside ühiskasutuse edendamine siseturul” COM(2012) 478 final	22
2013/C 133/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimiv energiaturg” COM(2012) 663 final	27
2013/C 133/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus ajutise erandi tegemise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem” COM(2012) 697 final – 2012/0328 COD	30
2013/C 133/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta” COM(2012) 628 final – 2012/0297 COD	33
2013/C 133/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse eritingimused süvamere kalavarude püügiks Kirde-Atlandil ja sätted kala-püügiks Kirde-Atlandi rahvusvahelistes vetes ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2347/2002” COM(2012) 371 final – 2012/0179 COD	41
2013/C 133/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Nõukogu soovitus euroalasse kuuluvate liikmesriikide majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta” COM(2012) 301 final	44
2013/C 133/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid ja millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ) nr 178/2002 ja määrust (EÜ) nr 1223/2009” COM(2012) 542 final – 2012/0266 COD; teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus <i>in vitro</i> diagnostikameditsiiniseadmete kohta” COM(2012) 541 final – 2012/0267 COD ja teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, „Ohutud, tõhusad ja innovatiivsed meditsiiniseadmed ja <i>in vitro</i> diagnostikameditsiiniseadmed, mis toovad kasu patsientidele, tarbijatele ja tervishoiuspetsialistidele” COM(2012) 540 final	52
2013/C 133/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raadioseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta” COM(2012) 584 final – 2012/0283 COD	58

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 487. ISTUNGJÄRK 13. JA 14. VEEBRUARIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Meretööstus: kriisi mõjul kiirenenud ümberkorraldamine” (omaalgatuslik aramus)

(2013/C 133/01)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

Kaasraportöör: **Patrizio PESCI**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Meretööstus: kriisi mõjul kiirenenud ümberkorraldamine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 22. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 478. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari 2013 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 70, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Kõik sotsiaalsed klassid tegelevad Euroopas juba väga palju aastaid meresõiduga, see tähendab oma lõbuks merele minemist, kasutades väikelaevu (purje- või mootorpaat, kanuu, kajak vms) või harrastades pakutavaid meresõidutegevusi (surf ja lohesurf, sukeldumine, harrastuskalapiük jne). Seetõttu ei peeta meresõitu Euroopas mitte lihtsalt suviseks aja veetmise vahendiks, vaid see aitab arendada ning tutvustada sportlikke, kultuuri-, keskkonna- ja sotsiaalseid väärtusi. Seega on rahva hulgas harrastataval meresõidul tähtis sotsiaalne roll ning see toetab Euroopa Liidu väärtusi.

1.2 Meresõidu kaudu saab eriti noorem põlvkond õppida loodust austama, hindama koos töötamist, vastutamist, sotsialiseeruda, harrastada sobiva hinnaga meeldivat sportlikku tege-

vust, pääseda ligi väga väärtuslikele merepiirkondadele. Meresõidule on hiljuti omistatud ravitoime, mis aitab puudega ja eneseusu kaotanud inimestel reintegreeruda ühiskonda ja taastada kaotatud enesekindlust.

1.3 Käesolev aramus põhineb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et Euroopa ühtne turg on meresõidu valdkonnas veel puudulik. Avalikul arutelul, mis toimus oktoobris 2012 Genovas (Itaalias) rahvusvahelise meremessi raames ning milles osalesid komisjoni ja Euroopa Parlamendi, tööstuse, töötajate, kasutajate ja tarbijate, ülikoolide ja keskkonnauhenduste esindajad, toodi välja arvukaid raskusi selles valdkonnas Euroopa turul. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

kutsus seetõttu komisjoni üles arvestama käesolevas arvamuses esitatud meetmeid, mis on vajalikud ühtse turu saavutamiseks ning riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil veel eksisteerivate tõkete ja muude piirangute kaotamiseks.

1.4 Euroopa meretööstuse toodang on kriisiaastatel olenevalt riigist järsult 40–60 % langenud, kadunud on 46 000 töökohta ning sektori tootmise kogukäive on langenud 3 kuni 4,5 miljardit eurot. Vaatamata sellele on Euroopa meretööstus kõige olulisem meretööstus maailmas, kus Ameerika Ühendriigid on konkurendina nõrgenenud, kuid kasvanud on selliste tärkava majandusega riikide nagu Brasiilia, Hiina ja Türgi mõju.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab hädavalikuks hoida kõnealuseid oskusi ja innovatsioonivõimet, mis on aidanud ettevõtetel vastu pidada ja suurendanud nende ekspordipüüdlusi, ent seda peaaegu ainult tippasemel toodete vallas.

1.6 Vahemerele on koondunud 70 % kogu maailma mereturismist ja see mõjutab rannikuäärseid riike väga olulisel määral. Kõnealust turismi takistavad riigiti erinevad õigusnormid, mis reguleerivad olulisi küsimusi, nagu väikelaevalde registreerimine, laevajuhitunnistused, ohutusmeetmed, maksusüsteem.

1.7 Kuigi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on teadlik traditsiooniliste mereriikide erinevatest eripäradest, soovib ta komisjonil leida ühiseid lahendusi ja usub, et kõnealuse sektori puhul on eriti asjakohane alustada teenuste ja kodanike siseturul liikumise põhimõtte kohaldamist, millega on keelatud otsene või kaudne diskrimineerimine.

1.8 Kuigi lõbusõidulaeva ehitamise ohutus- ja keskkonnatõuded on Euroopa tasemel ühtlustatud, siis kasutustingimusi (laevajuhitunnistus, registreerimine, ohutuseeskirjad ja -vahendid, maksusüsteem jne) reguleeriv õigusraamistik erineb riigiti märkimisväärselt. Sellised riikidevahelised erinevused killustavad ühtset turgu, tekitavad ettevõtjate ja kasutajate seas segadust ning ebaseaduslikku konkurentsi. Kõige iseloomulikum näide on kahtlemata Vahemeri, kus Hispaaniast Kreekani läbi Prantsusmaa, Itaalia, Sloveenia ja Horvaatia reguleeritakse meresõitu igas riigis erineval viisil. Kõnealuseid erinevusi ei ole teiste transpordivahendite – auto, rongi, lennuki puhul.

1.9 Eespool mainitud avalikul arutelul, mis leidis aset Genovas rahvusvahelise meremessi raames, nõudsid tööstuse eri valdkondade esindajad, sektori töötajad ning keskkonnanühendused ühehäälselt ja jõuliselt, et Euroopa Liit võtaks algatuse meretööstuse tegevuse toetamiseks.

1.10 Peale selle, et kõnealuses sektoris on innovatsioon, teadustöö ja areng ellujäämiseks hädavajalikud, ei vaja meretööstus erinevalt paljudest teistest sektoritest erimeetmeid või rahalist abi, vaid üksnes algatusi ja tegevusi, et ühtne turg saaks kõnealuses valdkonnas teoks.

1.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab meresõidu-sektori esindajate muret ja palub komisjonil kuni 24 meetri pikkuseid lõbusõidulaevu reguleeriva direktiivi 94/25/EÜ muudatuste vastuvõtmisel näidata edasist algatusvõimet ning lisada see konkreetseesse tegevuskavasse. Oleks väga vaja valmistada kõigi sidusrühmad kaasamisel ette meretööstuse roheline raamat, milles määratakse kindlaks tegevusplaan ning millega vastatakse Euroopa uue tööstuspoliitika ⁽¹⁾ ning säästva turismi Euroopa poliitika ⁽²⁾ üldistele põhimõtetele.

1.12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab eriti mõnda teemat, mida tuleb analüüsida ja lahendada:

- pidada läbirääkimisi kolmandate riikidega, eelkõige USA, Hiina ja Brasiiliaga, uute **vastastikuste** eeskirjade vastuvõtmise üle Euroopa toodete sisenemiseks nimetatud riikide turgudele;
- suurendada turujärelevalvet, et vältida ELi müra- ja heite-nõuetele mittevastavate lõbusõidulaevade importi kolmandatest riikidest, mis võib põhjustada kõlvatut konkurentsi;
- soodustada ühtset ja pidevat koolitamist, mis kergendaks omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamist ning soodustaks tööjõu liikumist. Tekkinud on ühiskondlik vajadus Euroopa koolituspassi järele kõnealuses sektoris;

⁽¹⁾ Euroopa Komisjoni teatis „Tugevam Euroopa tööstus majanduse kasvuks ja taastumiseks” COM(2012) 582 final.

⁽²⁾ Euroopa komisjoni teatis „Euroopa kui maailma soosituim turismisihikoht – uus Euroopa turismi tegevuskava” COM(2010) 352 final.

- koostada Euroopa lõbureiside ja meresõitude õnnetusjuhtumite andmepank, et mõista, millised ohud on nende tegevustega seotud ning rakendada sobivamaid ohutus- ja õigusnorme;
- võtta vastu Euroopa Liidu ühtsed ohutusnormid, eelkõige merepiirkondades, nagu Vahemeri, Läänemeri ja teised Euroopa mered;
- tellida tehniline uuring, et üle vaadata praegune laevatüüpide süsteem, nagu seda nõuab ka Euroopa Parlament direktiivi 94/25/EÜ läbivaatamise käigus;
- lihtsustada meretööstuse juurdepääsu teadus-, arendus- ja uuendustegevuseks eraldatavatele ELi rahastamisvahenditele, sarnaselt teiste transpordivahendite tööstusharudega;
- toetada rahvusvaheliste õigusaktide vastuvõtmist ja kasutamist ning jälgida, et neid tööpoolest järgitakse. Näiteks USA osaleb ISO standardite väljatöötamisel, kuid ei tunnusta ega kasuta neid riiklikul tasandil, vaid eelistab kohalikke standardeid;
- ühtlustada maksukorda mereturismi valdkonnas ühtsel turul. Mõned liikmesriigid võrdsustavad sadamamaksu ja paadilae-nutuse käibemaksumäära hotellinduses kasutatava soodsama määraga, teised kohaldavad tavalist maksumäära, mis on ilmselgelt ja põhjendamatult ebasoodus kohalikele ettevõtjatele;
- äratada noortes huvi meresõidu vastu, nii professionaalses, vaba aja veetmise kui ka sportlikus mõttes.

2. Euroopa meretööstus

2.1 Euroopa meretööstus koosneb rohkem kui 37 000 ettevõttest, mis annavad vahetult tööd 234 000 inimesele ja mille aastakäive oli 2011. aastal 20 miljardit eurot. 97 % ettevõtetest on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted. Suuri struktureeritumaid ettevõtete rühmi on umbes kümnekond. Aastatel 2008–2009 põhjustas majandus- ja rahanduskriis kõikide toodete puhul müügi- ja tööstustegevuse langust keskmiselt 40–60 %. Alates 2009. aastast on majanduskriisi tõttu kaotanud

töö 46 000 inimest ning sektori tootmise kogukäive langenud 3 kuni 4,5 miljardit eurot. Töökohti on jäänud vähemaks sama protsendimäära võrra nii suurtes kui ka väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes. Töökohti pole ning käive on kahanenud peamiselt sektori tööstusharus (laevaehitus ning varustuse ja detailide valmistamine). Ka praeguseni põhimõtteliselt hästi toimunud teenuseid (lõbusõidulaeva laenus, parandamine ja ülalpidamine, jahisadamad) on kriis hakanud alates käesolevast aastast mõjutama. Euroopa püsib endiselt kogu maailma esirinnas, ehkki kriis kujundas rahvusvahelise pildi täielikult ümber – Ameerika Ühendriigid on konkurendina nõrgenenud, kuid kasvanud on selliste tärkava majandusega riikide nagu Brasiilia, Hiina ja Türgi mõju ⁽³⁾.

2.2 Sektori tööstustegevus hõlmab kogu tootmist laevaehituses, alates väikelaevadest kuni üle 100 m pikkuste jahtlaevadeni. Peamiselt toodetakse meretööstuses aga kuni 24 m pikkuseid jahte (mille ehitamist reguleeritakse direktiiviga 94/25/EÜ). Selliseid laevu kasutatakse mitmeotstarbeliselt: lõbusõidulaevad; piirivalve, veepolitsei ja tolliameti töölaevad, väikesed reisilaevad, mida kasutatakse turismi piirkondades ja saartel; spetsiaallaevad. Tööstuses toodetakse varustust ja detaile (mootorid, jõuallikad, tekiehitised, elektroonika ja navigatsioonisüsteemid, purjed, värvid, sisustus), tarvikuid (turvaravustus, kangad jne) ning merespordivarustust (sukeldumis-, surfi-, lohesurfi-, kanuu-/kajakivarustus jne).

2.3 Suur ja mitmekesine teenuste hulk hõlmab 4 500 Euroopa jahisadama haldamist ja väljaarendamist (1,75 miljonit kaikohta kokku 6,3 miljonile Euroopa väikelaevale), aga ka väikelaevadega kauplemist ja nende ülalpidamist, jõe- või mere-laenutust (meeskonnaga või ilma), koolitust ja eksperte, meresõidule spetsialiseerunud finants- ja kindlustusteenuseid jne.

2.4 Praegu tegeleb Euroopas meresõiduga 48 miljonit inimest, neist 36 miljonit sõidab mootor- või purjepaadiga ⁽⁴⁾. Lõbusõitjate hulgas on erinevad elanikerühmad eri rahvustest. Kuigi meedia on tihti meresõitu õigustamatult sidunud üksnes luksusega, ei ole see vaid sotsiaalse eliidi tegevus. Eelkõige saab rääkida ka nn lihtrahva harrastatavast meresõidust.

⁽³⁾ Statistilised andmed pärinevad laevandussektori aastastatistikast, mis on avaldatud väljaandes Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book (2007–2012).

⁽⁴⁾ Allikas: European Boating Industry, European Boating Association, Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book.

2.5 Lisaks on umbes viimase kümne aasta jooksul on märgata lõbusõitjate keskmise vanuse tõusu vastavalt demograafilisele suundumusele. See asjaolu on meresõidu tuleviku jaoks murettekitav.

2.6 Erinevad Euroopa riigid, merendusettevõtted ja spordiorganisatsioonid on oma ühenduste kaudu aastaid tegelenud algatustega, et pakkuda noortele meresõidu kogemust. Selliste algatuste eesmärk on tutvustada meresõitu kui sportlikku ja vaba aja aga ka kui ametialast tegevust, pakkudes algajatele töökogemusi ja praktikakohti ettevõtetes. Kõnealuseid riiklikke algatusi võiks korraldada ka Euroopa tasandil, organiseerida kollektiivseid meresõidu kampaaniaid näiteks selliste ürituste raames nagu 20. mail toimuv Euroopa merenduspäev⁽⁵⁾.

2.7 Oma 66 000 km pikkuse rannajoonega on Euroopa maailma üks eelistatuimaid lõbusõidusihtkohti. Laevasõitu, mida tavaliselt seostatakse merega, harrastatakse ka sisemaal (eriti mõne riigi hulgas), nii 27 000 km pikkustel siseveeteedel kui ka järvedel (Euroopas on 128 järve, mille pindala on suurem kui 100 km².) Vahemerel toimub 70 % maailma kogu laevalaenuksest, arvestades igas pikkuses laevu.

2.8 Euroopa tööstus on avatud ja konkurentsivõimeline ning umbes kaks kolmandikku tema toodangust müüakse siseturul ning tooteid eksporditakse tavapärastele turgudele nagu USA, Kanada, Austraalia, Uus-Meremaa. Pärast nõudluse järsku vähenemist nimetatud riikides kasvab Euroopa tööstuse eksport aina suuremas mahus Aasia (eelkõige Hiina) ja Ladina-Ameerika (eelkõige Brasiilia) tärkava majandusega turgudel, kus nõudlus on väga suur, aga kus kohalikud võimud soovivad kaitsta ja arendada kohalikku tööstust. Haldusraskused ja impordinõuded Aasias ei soosi eelkõige väikeste ja keskmise suurusega Euroopa ettevõtteid. Euroopa toodete CE-märgis ei ole üldiselt tunnustatud ning laevatehased peavad esitama oma tehnilise dokumentatsiooni, et saada kohalik tüübikinnitus, mis tekitab aga tõsisid

probleeme Euroopa meretööstuse intellektuaalomandi kaitse vallas, põhjustades VKEdele suuri kulusid ja ergutades suuri ettevõtteid tootmist ümber paigutama.

3. Euroopa õigusaktide mõju meretööstusele

3.1 1994. aastal võeti vastu Euroopa direktiiv 94/25/EÜ väikelaevade kohta, mis võimaldas ühtlustada Euroopa tasandil ohutusnõudeid lõbusõidulaevadele pikkusega 2,5–24 m. Nimetatud direktiivi muudeti 2003. aastal direktiiviga 2003/44/EÜ, kuhu lisati uued keskkonnanõuded (näiteks mootori gaasi ja müra heitkoguse taseme alandamine), samuti lisati „isiklik veesõiduk” (jetid) direktiivi kohaldamisalasse.

3.2 Vaadates väikelaevade direktiivi 15 aasta pikkust kohaldamisperioodi, võib hinnata arengut rahvusvahelisel tasemel – üle 60 väikelaevadele ja „isiklikele veesõidukitele” ettenähtud normi on ühtlustatud EN-ISO standarditega. Need Euroopa standardid on tänapäeval tehnilise võrdluse aluseks maailmas. Direktiiv 94/25/EÜ võimaldab ka ühtse Euroopa turu loomist väikelaevadele ning lihtsustab kaubavahetuse ja konkurentsi tingimusi Euroopas. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee palub komisjonil teha kooskõlastatud ettepanekuid ühtse Euroopa merendusteenuste valdkonna turu loomiseks, mis ühtlustaks laevade kasutamise- ja juhtimistingimused Euroopas.

3.3 Direktiiv 94/25/EÜ on praegu läbivaatamisel ning parlamendi ja nõukogu vahelisel arutlusel (direktiivi ettepanek COM(2011) 456 final). Kõige suuremad muudatused käsitlevad laevamootori gaasi heitkoguse taseme alandamist, pardale tualettvee jaoks mahuti või töötlemissüsteemi paigaldamise kohustust ja nõuete ühtlustamist Euroopa uue õigusraamistikuga ühtlustatud toodete turustamiseks (otsus nr 768/2008 ja määrus (EÜ) nr 765/2008). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustus läbivaatamise ettepanekuga⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Euroopa merenduspäev 2013, mille teema on rannikualade arendamine ja säästlik mereturism, toimub 21.–22. mail Maltal, ning seda toetab Euroopa Komisjon (merendusasjade peadirektooraat).

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv väikelaevade ja jetide kohta” COM(2011) 456 final - 2011/0197(COD), ELT C 043 15.2.2012 lk 30.

3.4 Uus direktiiv annab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates võimaluse vaadata uuesti läbi kehtiv väikelaevade liigituse süsteem. Direktiivi kohaselt jaotatakse väikelaevu nelja kategooriasse vastavalt nende võimele tulla toime olemasolevate ilmastikuoludega (tuule tugevus, laine kõrgus). Euroopa Parlament palus komisjonil teha tehniline uuring võimaluse kohta vaadata üle kehtivad laevatiübid nii, et see hõlmaks praegu turul olevaid erinevaid lõbusõidulaevu ning annaks kasutajale täpsed andmed väikelaeva omaduste kohta. Nii Euroopa meretööstus kui ka Euroopa kasutajateühendus kiitis heaks Euroopa Parlamendi algatuse (7). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõuab tungivalt, et komisjon viiks uuringu lõpule.

3.5 Meretranspordi valdkonnas on komisjon hakanud läbi vaatama direktiivi 2009/45/EÜ nende reisilaevade ohutuseeskirjade ja -nõuete kohta, mille pikkus on üle 24 m ning mis on ehitatud metallist ja kavandatud riigisisesteks reisideks. Enamasti ei ehitata selliseid laevu aga enam terasest (vaid eelkõige klaaskiust ja liitmaterjalist) ning seega kehtivad nende suhtes riiklikud õigusaktid. Komisjonis ettevalmistamisel olev kõnealuse direktiivi lihtsustamise ettepanek võiks komitee arvates laiendada kohaldamisala, hõlmates muuhulgas alla 24 m pikkuseid reisilaevu ja/või neid, mis ei ole ehitatud metallist. Tähtis on veenduda, et kohaldamisala laiendamine ei kahjustaks väikseid reisilaevu tootvaid Euroopa laevatehaseid.

4. Euroopa meretööstus silmitsi nõudluse probleemiga

4.1 Euroopa meretööstus reageeris finantskriisile ja selle majanduslikele tagajärgedele õigeaegselt, võttes vajalikud meetmed uute turgude leidmiseks olemasolevate turgude (Euroopa, Põhja-Ameerika, Austraalia, Uus-Meremaa) kõrvale, uutesse mudelitesse ja tehnoloogiatesse investeerimiseks, et pakkuda innovaatilisi tooteid, tootmiskulude alandamiseks ning sel viisil kaitses oma liidripositsiooni maailmas. Peale selle on kehtivad hinnad praegu tarbija jaoks konkurentsivõimelisemad kui enne.

4.2 Tuleb lahendada nii tööstustoodangu kui ka väikelaevade ostmise rahastamise küsimus, arvestades Euroopa pangandussüsteemist tulenevaid raskusi. Üks rahanduskriisi mõjusid meren-

dussektorile on nõudluse ümberpaigutumine, mis on tavapärase toodete puhul, mis ei ole esmatarbekaubad. Pealegi ei taga pangandussüsteem enam lõbusõidulaevade väärtuse rahastamist, kuna kardetakse olulist väärtuse vähenemist. Üks rahanduskriisi tagajärgi on ka teise turu stagneerumine, kuna pankade poolt omandatud lõbusõidulaevad antakse müüki väga madala hinnaga. Ka liisimine, mis meresektoris on väga levinud, on sattunud raskesse olukorda. Oleme jõudnud väga sarnasesse olukorda teiste valdkondadega, nagu näiteks kinnisvarasektor Hispaanias.

4.3 Enne kriisi moodustasid tavapärasel turul umbes 80 % Euroopa meretööstuse müügist ning ülejäänud 20 % moodustasid tärkava majandusega riigid. Müügi langus 40–60 % tavapärasel turgudel, mida vaevab stagnatsioon, kompenseeriti vaevalisel tärkava majandusega riikide turul. Hulk laevatehaseid, kes pakkusid lõbusõidulaevu baashinnaga (nt paadid ja hüdropneumaatilised seadmed), ei suutnud leida uut juurdepääsu tärkava majandusega turgudele, kus seda tüüpi tooted ei ole nõutud (nii hinna kui ka veel puuduva meresõidukultuuri tõttu lihtrahva ja keskklassi hulgas kõnealustes riikides). Seega seisab Euroopa meretööstus neil turgudel silmitsi pigem nõudluse kui konkurentsivõime probleemiga.

4.4 Lõbusõidulaevanduse õigusraamistikku reguleeritakse Euroopas endiselt suures osas kohalikul tasandil. Kui lõbusõidulaevade tüübid on Euroopa tasandil ühtlustatud, siis kasutustingimused (nagu laevajuhtunistus, registreerimine, ohutusvahendid, sektori maksusüsteem jne) on eri riikides väga erinevad. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et sellises olukorras kahjustab subsidiaarsuse põhimõte ühtse Euroopa turu kujunemist.

4.5 Turgude seire praegu Euroopa tasandil ei ole üldse rahuldaval tasemel. Arvukad lõbusõidulaevad, mis ei vasta Euroopa nõuetele müra ja heitkoguse osas, imporditakse ja müüakse Euroopas, ilma et vastavaid importijaid kontrolliks turujärelevalveasutused, tekitades seetõttu ebaseaduslikku konkurentsi.

(7) Euroopa Parlament, sisepoliitika peadirektoraat, poliitikaosakond A, majandus- ja teaduspoliitika: „Design categories of Watercrafts”, infotunni dokument, IP/A/IMCO/NT2012-07, PE 475.122 (juuni 2012) <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/imco/studies/download.html?languageDocument=EN&file=74331>.

4.6 Komisjon peaks oma töös pöörama eritähelepanu sellele, kuidas arenevad tööstus ja teenused mere meelelahutussektoris. Areng peaks olema kooskõlas keskkonna- ja maastikukaitse põhimõtetega, eelkõige seoses loodusvarade ja ökosüsteemide kaitsega, siseveetranspordi müraaaste vähendamisega, linna- ja tööstusjäätmetest tuleneva valgala saastamise vastu võitlemisega ning veega seotud eri meelelahutustegevustes osalevate inimeste turvalisuse tagamisega.

5. Mida saab Euroopa teha?

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee organiseeris avaliku arutelu 2012. aasta oktoobris Genovas rahvusvahelise meremessi raames, kus tänu asjatundlikele osalejatele sai tutvuda Euroopa merenduse eri osapoolte arvamuste, probleemide ja soovidega.

5.2 Vaatamata praegusele majanduskriisile on tänu ettevõtete innovatsiooni panustamisele Euroopa meretööstus praegu maailmas liidrikojal. Raskem ligipääs rahastamisvahenditele pankade kaudu on seadnud ohtu Euroopa ettevõtete võimekuse investeerida teadusuuringutesse, arengusse ja innovatsiooni. Innovatsioon on endiselt kõige tähtsam, et säilitada Euroopa meretööstuse liidrikoht. Tuleb lihtsustada merendussektori ettevõtete juurdepääsu Euroopa teadus-, arengu- ja innovatsioonifondidele, mis on praegu kättesaadavad teistele transpordivahenditele, kuid piiratud merendussektorile. Liikmesriikide tasandil tuleks peale teadusuuringute alaste investeeringute mittemaksustamise edendada ka arendamist ja innovatsiooni. Innovatsioon meretööstuses ei ole mitte üksnes tehnoloogiline innovatsioon, vaid ka innovatsioon kasutamise, ülalpidamise ja teenuste (nagu laenus või meretööstuse rahastamine) vallas.

5.3 Meretööstuse ettevõtetele antava kontsessiooni puhul on olukord Euroopas väga ebahütlane. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib Euroopa Liidul välja töötada valdkonna juhendid, et lihtsustada Euroopa ettevõtete investeerimist kõnealusesse sektorisse.

5.4 Lissaboni lepinguga läks turism ELi pädevusvaldkonda ning seetõttu saab Euroopa Liit esitada algatusi. Euroopa komisjon teatas oma rannikuäärse- ja mereturismi strateegia avaldamisest 2013. aastal. Nimetatud strateegia peaks võimaldama Euroopas laiemalt tegeleda lõbusõidulaevandusega ning

lahendama dokumendis sisalduvaid arvukaid probleeme nagu regulatiivsed erinevused laevajuhtimistuse, registreerimise või ohutusnõuete osas, et võtta kasutusele meetmed, mis võimaldavad lõbusõidulaevanduse standardite ühtlustumist Euroopas.

5.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab merekaitsealade arendamist, mille arvukus Euroopas suureneb, eelkõige Vahemeres, kuid jääb ebakindlaks laevajuhtimise eeskirjade puhul. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib ühtlustada Euroopa tasandil väikelaevade juurdepääsueeskirju merekaitsealadele, et kasutajad teaksid, kas nende väikelaev on vastavalt varustatud sellistes piirkondades sõitmiseks või mitte.

5.6 Ohutuse parandamiseks oleks kasulik Euroopa tasandil koguda õnnetuste andmed ühtsesse andmebaasi, mis võimaldaks võrdlevat ühisuuringut ning laevasõiduga seotud ohtude paremat tundmist, et välja töötada sobivamad eeskirjad võimalike ohtude puhul. Komitee palub komisjonil valmistada ette liikmesriikidega kooskõlastatud andmete kogumise mudel, et kogutud andmed oleksid sidusad ja võrreldavad.

5.7 Kutsekoolitus ja saadud kvalifikatsiooni tunnustamine Euroopa tasandil on esmatähtis. Merenduserialane koolitus (eelkõige tööstusvaldkonnas õppijatele, aga ka remondi ja korrashoiuga seotud teenindusvaldkonnas õppijatele) ei ole kättesaadav kõikjal Euroopas. Tuleb mõelda, kuidas arendada koolitusplaane, et need oleksid tunnustatud Euroopa tasandil ning võimaldaksid kvaliteetset koolitust, toetaksid töötajate suuremat liikumist Euroopas ja toeksid noori laevandusega seotud ametit omandama. Soovitav on välja anda Euroopa koolituspass, nagu see on kaevandusinseneridel; tööturu osapooled peaksid panustama kvalifikatsiooni tunnustamise süsteemi arendamisse Euroopa tasandil, pakkudes näiteks välja pilootprojekti ECVETi (Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem) raames⁽⁸⁾. Ka meeskonnakoolitus ja merendusala asjatundlikkus saaksid kasu Euroopa lähenemisviisist, mis võimaldaks avada ELi tööturgu. Meretööstuse alane teadlikkus on olnud väike, samuti ametite tundmine koolides ja ülikoolides, mis on piiranud tutvumist karjäärivõimalustega merenduses. Paljudes Euroopa riikides ei ole enam merendus-alaseid sotsiaalseid kokkulepeid, mis pidurdavad sektori atraktiivsuse kasvu.

⁽⁸⁾ Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem (ECVET) on Euroopa uus vahend vastastikuse usalduse ja liikumise edendamiseks kutsehariduses ja -koolituses.

5.8 Euroopa meretööstus kasutab 15 aastat rahvusvahelisi ISO standardeid, mis on direktiivi 94/25/EÜ jaoks ühtlustatud. Väga tähtis on, et rahvusvaheliste ISO standardite kasutamist käsitletakse kui ainsat tehnilist võrdlust väikelaevade puhul rahvusvahelisel tasandil, et vältida riiklike standardite (Brasiilia, Hiina jne) levikut, mis võiksid killustada tehnilisi nõudeid ja luua tõsiseid takistusi.

5.9 Euroopa Liit võib kaitsta oma meretööstust, parandades ja muutes tõhusamaks turuseire otseseid ja kaudseid kontrollimeetmeid ning toetades oma toodete eksportimiseks juurdepääsu kolmandate riikide turgudele. Kaubanduskõnelused Euroopa Liidu ja Mercosuri vahel peaksid andma võimaluse võidelda proteksionistlike meetmete ja kõrgete tollimaksudega, mida on kehtestanud mõned Lõuna-Ameerika riigid eesmärgiga piirata juurdepääsu turule.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Jätkusuutlikku majanduskasvu soodustavad ärimudelid, vähese CO₂-heitega majandus ja tööstuse muutused” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 133/02)

Raportöör: **Joost van IERSEL**

Kaasraportöör: **Enrico GIBELLIERI**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Jätkusuutlikku majanduskasvu soodustavad ärimudelid, vähese CO₂-heitega majandus ja tööstuse muutused”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI) võttis arvamuse vastu 22. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 57, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Paljudes Euroopa tööstusharudes valitsevad rasked ajad. Sellele vaatamata valmistub järjest enam Euroopa ja maailma ettevõtteid rinda pistma paljude maailmas valitsevate katsumustega, mis hõlmavad demograafilise arengu, kliimamuutuste ja eelkõige vähese CO₂-heitega jätkusuutlike eesmärkide mõju.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib rõhutada muutunud hoiakuid, mis sillutavad teed uutele või kohandatud ärimudelitele. Jätkusuutlikkus on strateegiline küsimus Maailma Säästva Arengu Ärinõukogus (*World Business Council for Sustainable Development*, WBCSD), ettevõtete riigi tasandi algatustes ja vähese CO₂-heitega valdkondlike tegevuskavade ettevalmistamisel ELi tasandil. Muutused ettevõtete prioriteetides ja struktuuris ning rahvusvahelistes väärtusahelates sünnitavad uusi ärimudeleid.

1.3 Üks oluline element on ettevõtete juhtide proaktiivne pühendumine, mis mõjutab ka suhteid tootmisahelas eelnevate ja järgnevate ettevõtetega. Vastav pühendumine ja innovatsioon leiab aset kõigil tasanditel ja seda toetavad interaktiivne dialoog töönõukogudega ja eriprogrammid ettevõtetes, samuti valdkondlik sotsiaaldialoog riigi ja Euroopa tasandil.

1.4 Üleminekul vähese CO₂-heitega majandusele tuleb tagada ajakohased oskused ja kvaliteetsete töökohtade kättesaadavus, et vältida võimaluse piires järjepidevuse puudumist või ajutist tööpudust. Lisaks ettevõtete konkreetsetele vajadustele

kohandatud meetmetele tuleb luua ELi, riiklikud ja piirkondlikud programmid.

1.5 Uued väljavaated ja uus dünaamika suurendavad ettevõtete ja väärtusahelate vastupanuvõimet, tagades investeeringud ja tööhõive. Vähese CO₂-heitega majandus vajab pidevat, üksikasjalikku kooskõlastamist avaliku ja erasektori osapoolte vahel, kaasa arvatud rahastamisküsimustes. Riiklik poliitika peaks ära kasutama erasektori seisukohad ja tavad ning kasutama sihipäraseid, ettevõttepõhiseid lähenemisviise, mis on sageli valitsuse tavadest ees.

1.6 Kasvualgatuse toetamiseks kutsub komitee Euroopa Liitu ja liikmesriike üles kaaluma praegu kasutamata või isegi täiesti uute rahaliste vahendite kasutamist kiireloomuliste meetmete rahastamisallikana. Komisjon peaks edendama teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni seeläbi, et seab tulevases programmis „Horisont 2020” esmatahtsale kohale vähese CO₂-heitega seotud algatused, mida ei tohi mingil juhul kärpida. Samuti peaks komisjon julgustama toimivate avaliku ja erasektori partnerluste loomist tihedas koostöös Euroopa tehnoloogiaplattformide ja tööstussektoritega, mis hõlmavad kogu innovatsiooniahelat.

1.7 Järjepidevus on oluline. Komitee rõhutab selgelt määratletud, sidusa ja pikaajalise ELi raamistiku vajadust, mida arutatakse kõigi sidusrühmadega, samuti ülereguleerimise vältimise, teadus-, arendus- ja uuendustegevuse ning energia- ja kliimapoliitika tugeva seotuse ning töhuga energia infrastruktuuri ja ladustamismahu vajadust. Kaaluda tuleb häid tavasid ja töhusaid, ühiselt kokkulepitud süsteeme. Selline ELi raamistik soodustab samuti avalikkuse ja otseselt seotud inimeste heakskiitu.

1.8 Euroopa Liidu osakaal maailma kasvuhoonegaaside heitest on umbes 10 %. See protsent langeb ajavahemikul 2040–2050 ligikaudu 5 %ni. Ei ole kahtlust, et Euroopa Liit asub juhtivale kohale ülemaailmsetes läbirääkimistes siduva ülemaailmse kliimamuutuste kokkuleppe saavutamise üle. Ent komitee rõhutab moonutuste vältimise olulisust. Kuni ülemaailmsel tasandil puuduvad võrdsed tingimused kasvuhoonegaaside vähendamiseks ja CO₂ hindade osas, tuleb Euroopa Liidu ja ülejäänud maailma vahel valitseva tasakaalustamatuse vastu võidelda ülemaailmsetele sektoritele suunatud Euroopa meetmetega.

1.9 Arvesse tuleb võtta uusimaid arengusuundi. Komitee on huvitatud CO₂-heite vähendamise eesmärkide ajakohastatud hindamisest, sest muret valmistab tööstustegevuse kandumine kolmandatesse riikidesse, eelkõige Ameerika Ühendriikidesse, tänu sealsele pragmaatilisele ja tulevikku vaatavale energiapolitikale. Sellel on tuntav kahjulik mõju Euroopa investeringutele ja töökohtadele.

1.10 Avatud õpiühiskond vajab paindlikke osalusvorme, eeskirju ja kohustusi. Arendada tuleb uut, asjassepuutuvate rühmade osalusel põhinevat innovatsioonikultuuri. Selle eesmärk peab olema põhimõttelise üksmeele saavutamine ühiskonnas. Oluline on põhjalikult mõista väljakutseid ja tunnistada asjaolu, et maailma ees seisvate keerukate probleemidega tullaakse toime üksnes tööstuse, teaduse, ühiskonna ja poliitika koostöös. Kaasata tuleb kõik osapooled – ettevõtted ja nende töötajad, valitsusvälised organisatsioonid, sotsiaalpartnerid, tarnijad ja kliendid ning tarbijad. Tagada tuleks läbipaistvus.

1.11 Komitee rõhutab, et käesolevas arvamuses esitatud lähenemisviisid tuleb kaasata tulevasse tööstuspoliitikasse ja teistesse olulistesse poliitikameetmetesse. Kliimapolitika ja konkurentsivõimega seoses peaks EL tegema tihedat koostööd tööstusega, leidmaks lahendusi, mis arvestavad asjaomaste poliitikameetmete tehnilise teostatavuse ja majandusliku tasuvusega.

2. Sissejuhatus

2.1 Tehnoloogia ja innovatsioon, globaliseerunud finantsurud ja kaubandus, tellimustooted, dünaamilised väärtusahelad ja ringlussevõtt on tänapäeva majanduses otsustavad tegurid.

2.2 Samal ajal esitavad lisaväljakutseid maailma rahvaarvu kasv, palgavahed ning toorainete, vee ja toiduga seotud probleemid. Kliimamuutused, säästev areng ja energia – tõhususe, vähese CO₂-heitega seotud nõuete, taastuvenergia,

energiaallikate juurdepääsu osas – on rahvusvahelisel tasandil väga tähtsal kohal. Uutele eesmärkidele tuleb läheneda Euroopa ebakindlas, väikese majanduskasvuga keskkonnas.

2.3 Rahvusvahelised ettevõtted ja nende töötajad, samuti eelnevad ja järgnevad väärtusahelad on järjest enam silmitsi praegusest olukorrast tuleneva keerukusega. Euroopa väärtusahelad on endiselt maailma juhtivate seas. Nende positsiooni tuleb kaitsta.

2.4 Käesolevas arvamuses arutatakse majandussektorite ja ettevõtete hoiakutes ja suhtumistes praegu valitsevaid suundumusi, mis sillutavad teed uutele ärimudelitele. Meie ees seisvate tohutute väljakutsetega tullaakse edukalt toime üksnes avaliku ja erasektori lähenemisviisidega, mis hõlmavad ühiselt kokku lepitud analüüsi, üksikasjalikku kooskõlastamist ja algatusi majanduskasvu ja jätkusuutlike töökohtade loomiseks. Avaliku ja erasektori sidusrühmad peavad edasiliikumiseks tegutsema partneritena.

2.5 Valdavalt ollakse üksmeelel selles, et aastakümnete jooksul toimunud CO₂-heite kasv on põhjustanud märkimisväärset kasvuhooneefekti, sealhulgas keskmise temperatuuri tõusu, märgatavad muutused ilmastikuoludes ning teised prognoosimatud mõjud, nagu merevee taseme tõus ja muutused ökoloogias ja ökosüsteemides, mis omakorda mõjutavad (negatiivselt) põllumajandust, tuues kaasa toiduainehindade ebaproportsionaalse tõusu, nälja ja vaesuse suurenemise.

2.6 Kliimamuutustega seotud probleemid teravnevad⁽¹⁾. Ükskõik kui keeruline see võib tunduda, näitab üldine kogemus, et CO₂-poliitika ja vähese CO₂-heitega tegevuskavade ülemaailmne käsitlemine on väga soovitatav.

2.7 Samal ajal võtavad paljud ettevõtted stabiilse pikaajalise raamistiku puudumisele vaatamata meetmeid, et töötada välja jätkusuutlikke äristrateegiaid neile tootmisahelas eelnevate ja järgnevate ettevõtetele, ning selleks, et pakkuda rohkem jätkusuutlikke, vähese CO₂-heitega tooteid ja teenuseid. Toimuvad ka ümberkorraldamised, optimeerimisest ja ümberkujundamisest tulenevad suured muutused. Ülemaailmsete lahenduste leidmiseks on oluline keskenduda vähese CO₂-heitega tehnoloogiale ja innovatsioonile.

⁽¹⁾ Vt ÜRO valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) aruanded http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_reports.shtml

2.8 Väärtusahelatel on ka edaspidi Euroopa jaoks suur sotsiaalmajanduslik väärtus. Jätkusuutlik tootmine saab rajaneda üksnes konkurentsivõimel, innovatsioonil, uutel oskustel ning kvaliteetsel tööhoiul. Seetõttu on veelgi vajalikumad peamised progressi võimaldavad tehnoloogiad, nagu biotehnoloogia, nanotehnoloogia ja uued materjalid, sest kiiresti vähenevad kommunikatsiooni- ja koordineerimiskulud lihtsustavad eri tegevuste geograafilist hajutamist väärtusahelates. Kuigi see ei ole lineaarne protsess, on see sageli seotud töömahukate ja digitaalsete tegevuste ümberpaigutamisega.

2.9 Järjest enamates ettevõtetes on juurdumas seisukoht, et 1990. aastatel kuulsaks saanud väljend „People, Planet, Profit” (*Inimesed, planeet, kasum*), mida nüüd taas esile tõstetakse, tuleks võtta juhtmõtteks, hoolimata sageli keerukatest dilemmadest ja vastuolulistest valikutest. See peaks kaasa tooma ettevõttepõhise sotsiaalse, keskkonnavalise ja majandusliku reaktsiooni praegustele ülemaailmsetele veendumustele, arengutele ja näitajatele.

2.10 Sihipärane ettevõttepõhine lähenemisviis, mida kasutatakse paljudes riikides, tugevdab Euroopas asuvate ettevõtete positsiooni. Seda võib pidada strateegiliseks tulevikulähenemiseks, millega on seotud tegevjuhid ja nõukogud, töötajad, tarnijad ja kliendid, ametiühingud ja teised sotsiaalpartnerid ning sidusrühmad.

3. Analüütilised märkused

3.1 Läänemaailma senine valitsev seisund asendatakse poliitsentriksusega, millel on mitu raskuskeset. Rahvusvahelised ettevõtted on paljudel juhtudel eri raskuskeskmete ühenduslülid. Maailmamajanduse olukord on pidevalt surve all, mis tuleneb erinevatest (moonutatavatest) poliitilistest ja majanduslikest impulssidest.

3.2 Konteksti mõjutavad ka eesmärgid kliimamuutuste ja energia valdkonnas. ÜRO, OECD ja Euroopa Liit, samuti erasektor, koostavad analüüse ja määratlevad nendele uutele probleemidele reageerimiseks soovitatavad meetmed. Komisjoni ja nõukogu ülesanne on juhtida tegevuskava koostamist, määrates kindlaks mängeeglid ja luues tingimused investeringuteks ja innovatsiooniks.

3.3 Teadlikkust „jätkusuutlikkusest” parandavad Dow Jones'i 1999. aasta jätkusuutlikkuse indeks ja globaalse aruandluse algatus (*Global Reporting Initiative*), samuti nagu suur hulk

muid osalejaid, sealhulgas juhtivad ettevõtted ja nende töötajad, sotsiaalpartnerid ja igat liiki valitsusvälised organisatsioonid. Genfis asuv Maailma Säästva Arengu Ärindukogu on aktiivne ärivõrgustik, mis määratleb ärimaailma seisukohad kliimamuutuste üle peetavates ülemaailmsetes läbirääkimistes. Samuti on ärindukogul juhtpositsioon uute ärimetodite väljatöötamisel ja ettevõtete mitmetahuliste projektide koondamisel. Tema suuremad algatused olid 2010. aastal elluviidud „Vision 2050” (*Visioon 2050*), millele järgnes 2012. aastal „Changing Pace” (*Muutu tempo*), kus selgitatakse reguleerimise rolli hea ärikäitumise edendamisel ⁽²⁾.

3.4 Algatuse „Changing Pace” kohaselt peavad valitsused tegema selge valiku prioriteetide vahel ja kehtestama eeskirjad, kus on määratletud need prioriteedid majanduskasvu- ja ostujõualaste eesmärkide osas, ning määrama kindlaks, kuidas saavutada parimaid tulemusi. Ettevõtte põhieesmärk on „pakuda pidevalt täiustatud kaupu ja teenuseid järjest enamatele inimestele taskukohaste hindadega jätkusuutmatute mõjudeta ja viisil, mis loob töökohti ja majanduslikku väärtust”. ⁽³⁾

3.5 Algatuses „Changing Pace” määratletakse keskpika tähtsajaga ja pikaajalised ülemaailmsed megatrendid, riigi poliitika ja eesmärgid ning esitatakse siis poliitikavalikud ettevõtluse perspektiivist. Peatükis „People’s values” (*Inimeste väärtused*) käsitletakse selgesõnaliselt vastutustundlikke kodanikke ja tarbijaid.

3.6 Eksisteerib selge lõhe üldiselt aktsepteeritud analüüside ja valitsuste tegelikult saavutatud eesmärkide vahel. Näib, et praegune kriis koormab liigselt Euroopa majandust: paljud ettevõtted peavad kohandama oma tootmisvõimsust nõudluse vähenemisele läänemaailmas ja nähtavasti ka Hiinas ja Indias.

3.7 Euroopa Liit on asunud juhtpositsioonile kliimamuutuste vastu võitlemisel ja energiatõhususe suurendamisel, võttes vastu Kyoto protokollid ja rakendades asjaomaseid õigusnorme. Samal ajal ei ole teised maailma suurosalejad veel võtnud vastu samaväärseid põhimõtteid, rääkimata siduvatest õigusaktidest. Selline tasakaalustamata ja mitterahuldav olukord jätkub vaatamata viimastele ÜRO konverentsidele. Euroopa Liidu tööstuse jaoks suurendab selguse puudumine ebakindlust ja rahutust asjaomaste ettevõtete töötajate hulgas. Hästi kooskõlastatud ja tasakaalustatud lähenemisviis ning avaliku ja erasektori osalejate koostöö on möödapääsmatu.

⁽²⁾ *Changing Pace, Public policy options to scale and accelerate business action towards Vision 2050*, 2012. <http://www.wbcsd.org/changingpace.aspx>

⁽³⁾ Vt joonealune märkus 2.

3.8 Ettevõtted tegelevad praegu ratsionaliseerimisega. Kuigi tehnoloogia, innovatsioon ja tugevad väärtusahelad tagavad head tulemused, kaasnevad nendega kahjulikud mõjud ettevõtetele ja tööhõivele. Tööpuudus kogu Euroopas on enneolematult kõrge ja noorte tööpuudus valmistab muret pea kõikjal. Viivitamatult on vaja uusi väljavaateid.

3.9 Euroopa tööturu kriis mõjutab ambitsioonika kliimamuutuste poliitika väljavaateid. Ulatuslik koondamine tööstuses ja noorte vähenemine või puuduv juurdepääs tööturule kahjustab teadmiste ja kogemuste siiret, mis on vähesel määral CO₂-heittega majandusele üleminekul vältimatud.

3.10 Teisest küljest loob laialdane teadlikkus kliimamuutustest ja muudest probleemidest uusi võimalusi. Euroopa ettevõtted võtavad selle tegevuskava järk-järgult üle oma strateegiatesse ja püüavad saavutada konkurentsieeliseid. Sarnast arengut võib märgata ka Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja isegi tähtsate turumajandusega riikide, nt Hiina juhtpositsioonil olevates ettevõtetes. Paljud Euroopa ettevõtted – tippjuhtidest lihttöötajateni – on veendunud, et sellised kohandamised kannavad vilja, luues olukorra, millest võidavad kõik osalejad. Kõige huvitavamad tulemused on saavutatud nn hällist hällini protsesside ja ringmajanduse arendamise abil, kasutades napp ressursse ja materjale.

3.11 Kokkuvõttes nõuab komitee analüüside, seisukohtade ja eesmärkide seadmise tõhusat kooskõlastamist avaliku ja erasektori sidusrühmade vahel. See on oluline paljudel tasanditel – ülemaailmsel, Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul tasandil – tagamaks, et Euroopa majandus püsib konkurentsivõimelisena, kindlustades samal ajal jätkusuutlikkuse ja sotsiaalse innovatsiooni. Lahendus seisneb tehnoloogias ja innovatsiooni edendamises, samuti ajakohaste pädevuste, oskuste ja juhtimise tagamises.

4. Ettevõtlusalgatused ja -tavad

4.1 Ettevõtted võtavad üha enam üle jätkusuutlikkuse eesmärgi ettevõtluskultuuri, ettevõtja sotsiaalse vastutuse poliitika ja riskijuhtimise protsesside osana. Täpselt nagu globaalsel tasandil, kus mitmed juhtival positsioonil ettevõtted toetavad algatuse „Changing pace” põhimõtteid⁽⁴⁾, tehakse Euroopas sarnaseid algatusi valdkondlikul ja ettevõtte tasandil.

4.2 Eri sektorites ja ettevõtetes areneb see suundumus eri kiirusega. Ümbersõnastatud eesmärgid soodustava uue hoiaku

⁽⁴⁾ Vt joonealused märkused 1,2 ja 3. Maailma Säästva Arengu Ärinõukogus (WBCSD) on 200 liiget, kellest ligikaudu 100 on Euroopa ettevõtted.

juurutamine võtab aega ja selleks tuleb teha suuri jõupingutusi eriti aeglase majanduskasvu perioodil. Laiemad ühiskondlikud suundumused, nagu neid on väljendanud valitsusvälised organisatsioonid ja kriitilised tarbijad, edendavad samuti uusi lähenemisviise ja meetodeid.

4.3 See areng nähtub komisjoni ja ekspertide uuringutest. Eelmisel aastal järeldati ühes aruandes, et „üldiselt on ELi tööstuse keskkonnatoime viimase kahekümne aasta jooksul arenenud märkimisväärselt majanduskasvu keskkonnamõjust lahtisidumise suunas, kus olulist rolli mängib tööstuse suurem jätkusuutlikkus ja ressursitõhusus”⁽⁵⁾.

4.4 Ettevõtete tulevast vastupanuvõimet silmas pidades pühenduvad tegevusdirektorid ja nõukogud sageli sellistele protsessidele, võttes endale otsese vastutuse, mis tagab parema ettevõttesise struktuuri ja keskendumise. Maailma Säästva Arengu Ärinõukogu võrgustikus on isiklik pühendumine levinud tava. Seda eeskujuga järgivad eri riikides tegutsevad ettevõtted. Seos ettevõtluse ja jätkusuutlikkuse vahel muutub nähtavamaks ja ilmsemaks.

4.5 Euroopa ettevõtetes tehakse arvukalt algatusi, et siduda keskkonnaalased eesmärgid majandusliku vastupanuvõimega. See Põhja-Euroopast alguse saanud protsess hoogustub ja levib järk-järgult üle kogu mandri. Üksikettevõtete eesmärgid väljendatakse ettevõtte eesmärkide ja ülesannete kirjelduses, projektides, koostöös teadlaste, valitsusväliste organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja teistega. Riiklikud organisatsioonid on näiteks:

— ettevõtlusvõrgustik *Unternehmensnetzwerk: der Ulmer Initiativkreis Nachhaltige Wirtschaftsentwicklung* Saksamaal, mis asutati 1992. aastal;

— *Entreprises pour l'Environnement* Prantsusmaal, mis on Maailma Säästva Arengu Ärinõukogu partner Prantsusmaal ja koosneb 40 suurettevõttest; teine liikumise *Mouvement des Entreprises de France* (MEDEF) raames elluviidav algatus hõlmab 250 ettevõtet, kes oma kohustustes juhivad Rio+20 tippkohtumise eesmärkidest;

— Briti ettevõtete rühmitus tegutseb samas vaimus osana Walesi printsi projektist *Accounting for sustainability community*;

⁽⁵⁾ Vt komisjoni brošüür „Sustainable Industry: Going for Growth & Resource Efficiency”, juuli 2011. Vt samuti „Study on the Competitiveness of European Companies and Resource Efficiency”, juuli 2011 ja „Study on the Competitiveness of the EU eco-industry”, september 2009.

- 2012. aastal asutatud *Dutch Sustainable Growth Coalition* hõlmab seitset juhtivat ettevõtet eri majandussektoritest tööandjähenduse VNO-NCW raames. Koalitsioon töötab välja eesmärgid, tavasid ja meetodeid, et saavutada pikaajaline jätkusuutlik majanduskasv, hõlmates nii eelneva kui ka järgneva väärtusahela;
- *UK Sustainable Investment and Finance Association* käivitas hiljuti algatuse, milles kutsutakse ettevõtteid ja vara omanikke üles tegema pikaajalisi investeeeringuid. *Banking Environment Initiative Forum 2012* – jätkusuutlike investeeeringute valdkonnas tegutsevate ülemaailmsete pankade ja korporatsioonide esimene aastakonverents – toimus Londonis 2012. aasta novembris.

4.6 Endiselt valitsevad suured erinevused lähenemisviisides, mis on seotud majandusarengu taseme ja sellega, millises ulatuses on riikide majandused ning teadus- ja arendustegevus seotud arengutega riigi ja Euroopa kontekstist väljaspool. Lähitulevikus tegutsevad Euroopa ettevõtted siiski samas ülemaailmses raamistikus, mis nõuab sarnast suhtumist ja reaktsiooni. Juhtimine ning ka haridus ja koolitus peavad selleks reaalsuseks valmis olema.

4.7 Märkata võib teatavaid sarnaseid põhijooni:

- rahvusvahelised poliitilised läbirääkimised annavad endiselt vähe käegakatsutavaid tulemusi erinevate poliitiliste seisukohtade, tavade ja sotsiaalmajandusliku surve tõttu. Seevastu kinnitab eriti läänemaailma äriühingondades kanda uus suhtumine;
- hiljutine suundumus ettevõtete juhtkonna pühendumisele ja juhtkonna kaasamisele toob kaasa ulatuslikuma keskendumise juhtimisele. Jätkusuutlikud lahendused on muutumas üha prioriteetsemaks ettevõttesisestes aruteludes ja menetlustes. See tähistab uut etappi, mis hõlmab kohandusi ärimudelites, koolituses ja karjääriplaneerimise valdkonnas ning ettevõtete töötajate hoiakutes;
- toimumas on nihe pikaajalisemate lähenemisviiside suunas, ilma et loobutaks tõhusatest lühiajalistest strateegiatest;
- tarnijad ja kliendid on sageli nende protsesside osaks;
- lisaks traditsioonilistele sidusrühmadele, nagu töötajad ja sotsiaalpartnerid, muutuvad sagedasemaks arutelud valitsusväliste organisatsioonidega ning olulisemaks teguriks saavad kliendid;

- suuremat tähelepanu pööratakse kutseõppele ja elukestvatele õppele ning õppimisele üli- ja ärikoolides. Uued väljavaated tõmbavad ligi uusi töötajaid, lihtsustades muu hulgas juurdepääsu tööturule;
- neid suundumusi tuleb vaadelda jätkusuutlikkuse ja Euroopa konkurentsivõime jaoks seatud avalike eesmärkide valguses.

5. Jätkusuutlikud vähese CO₂-heite strateegiad

5.1 Vähese CO₂-heite strateegiad mängivad keskset rolli jätkusuutliku majanduskasvu edendamisel. Need on seotud ELi tööstuspoliitikaga.

5.2 Euroopa tööstus peab praegu vastama laialdasele ja komplekssele poliitilisele eesmärgile ja vahendite kombinatsioonile Euroopa, riigi ja isegi kohalikul tasandil, keskendudes CO₂-heite vähendamisele, taastuvenergiatele ja energiatõhususele. Eesmärgid ja vahendid on mõnikord mitmeti mõistetavad, kattuvad ja piisavalt kooskõlastamata. Selleks et olla tulemuslik ja kulutõhus, vajab tööstus lihtsamat, prognoositavamalt ja integreeritumat poliitikat.

5.3 Üleminek jätkusuutlikule vähese CO₂-heitega majandusele on edenenu eeskätt tänu jõupingutustele vähendada nafta- ja energiahinna tõusust tingitud kulusid, mis tekkisid enne keskkonnakaitsekultuuri tekkimist, mis on ajendatud kasvuhoonegaaside heitkoguste põhjustatud kliimamuutuste (tegelikest või oodatavatest) tagajärgedest.

5.4 Komitee arvates peab ühtne ja sidus ELi raamistik, mille eesmärk on kindlam, konkurentsivõimelisem ja vähese CO₂-heitega energiavarustus ja mida liikmesriikides ühtselt rakendatakse, tuginema neljale põhisambale:

- sidus energia- ja kliimapolitika sektorite jaoks, mis on hõlmatud heitkogustega kauplemise süsteemiga, mis põhineb teaduslikult tõestatud tulemustel;
- nende sektorite potentsiaali kasutamine, mis ei ole hõlmatud heitkogustega kauplemise süsteemiga;
- tugevam seotus ühelt poolt teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni ning teiselt poolt energia- ja kliimapolitika vahel;

— energiainfrastruktuur ja eeskirjad, mis võimaldavad energia tõhusat transportimist ja energiavõrkude arukat kasutamist koos ajakohase ladustamismahu ja nõudluse paindliku kontrollimisega.

5.5 Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem on ELi keskne poliitikavahend kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamiseks ühtlustatud ja kulutõhusal viisil. Seda tuleks rakendada turupõhiselt. Komitee märgib, et veel ootavad lahendamist kolm olulist küsimust:

— heitkogustega kauplemise süsteem peab tagama ettevõtetele pikaajalise investeerimisstabiilsuse, kuid praegu see nii ei ole;

— Euroopas tuleb vältida kulukat ja kahjustavat ülereguleerimist ning soodustada hoolikat kooskõlastamist avaliku ja erasektori osalejate vahel, ja

— heitkogustega kauplemise süsteemis tuleb arvesse võtta erinevusi ettevõtete ja sektorite konkurentsivõimes. See küsimus muutub veelgi olulisemaks, kui kehtestatakse auahnemad eesmärgid ja kui selgub, et teised maailmasandi osalejad ei soovi või ei suuda töötada välja või rakendada jätkusuutlikke vähese CO₂-heite eesmärgi. Vältida tuleb ELi isoleeritud lähenemisviise, mis kahjustavad investeringuid ja tööhõivet globaalsetes sektorites.

5.6 Lisaks sellele ollakse valdavalt nõus, et vaja on märkimisväärsed esmaseid investeringuid riiklikesse infrastruktuuridesse, nt Euroopa energiavõrku. Avaliku sektori osalejate pühendumine esialgsete investeringute pakkumisele ja usalduse suurendamisele erainvestorite seas on ülioluline. Seda tuleb arutada nõukogus ja see peab olema osa ELi majanduskasvu algatusest.

5.7 Samuti peaks see olema vastukaaluks märgatavale suundumusele viia Euroopa teatud tööstustegevus maailma teistesse piirkondadesse, vaatamata asjaolule, et strateegias „Euroopa 2020” ja selle rakendamisel võetakse arvesse süsinikdioksiidi lekke ohtu.

5.8 Kõik ettepanekud ELi heitkogustega kauplemise süsteemi struktuurseks parandamiseks peaksid käsitlema punktides 5.4 ja 5.5 nimetatud probleeme. Praegune arutelu heitkogustega kauplemise süsteemi kohandamise üle ei ole piisavalt keskendunud

nende probleemide lahendamisele ega heitkogustega kauplemise süsteemi ülesehituse muutmisele. Alates 2020. aastast peaks kohandatud suundumuste tulemuseks olema stabiilne CO₂ hind, mille alusel peaksid turuosalisel saama kavandada pikaajalisi investeringuotsuseid vähese CO₂-heitel lahendustesse. Heitkoguste kauplemise süsteemi ülesehituse parandamine väldiks vajadust lühiajalise poliitilise sekkumise järele.

5.9 Ülesehituse parandamist on vaja ka selleks, et suurendada avalikkuse ja töötajate heakskiitu. Samal ajal kui eeldatakse, et mõned „traditsioonilised” töökohad kaovad kiiresti, ei ole uued, keskkonnahoidlikud, vähese CO₂-heitel töökohad veel korralikult paigas. Üleminekut vähese CO₂-heitel majandusele peetakse liiga järskude muutuste tõttu sageli ohuks traditsioonilistele tootmisvaldkondadele. Eri tasandite sotsiaaldialogi on vaja selleks, et edendada läbipaistvust ja inimeste heakskiitu ning ka selleks, et käivitada koolitus- ja ümberõppeprogramme kõigile töötajatele, et viia nende oskused kooskõlla tööturu muutuvate nõudmistega.

5.10 Kõige suurem on vajadus uue teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika järele, mis on keskendunud väärtusloomele keerukates (rahvusvahelistes) väärtusahelates, mille eesmärk on liikuda vähese CO₂-heitel majanduse suunas. Praegust tehnoloogiale suunatust tuleb laiendada. Kliimamuutused, strateegiliste ressurside üha suurem nappus ja sellest tulenev hinnatõus tingivad mõtteviisi muutumise energia- ja tooraine sektoris. Arvesse tuleb võtta ka tärkava turumajandusega ja arenguriikide järelejõudmisprotsesse, sealhulgas tehnoloogiasiret. Ressursinõudlus suureneb, samas kui energiasüsteemide ümberkujundamine ja ressursitõhususe suurendamine on riskantne ja väga kulukas. Edu sõltub samuti erinevatest, üksteisega tihedalt põimunud tööstus- ja pädevusvaldkondadest. Kõik need tegurid vajavad Euroopa Liidus kiiresti sidusat tehnoloogilist rada⁽⁶⁾, mida toetavad järjepidevad poliitilised otsused.

5.11 Terviklikud lähenemisviisid lähevad tootmisetapist kaugemale ja nende eesmärk on parandada keskkonnategevuse tulemuslikkust olelusringi igas etapis, st kavandamise, toorainete, kooste, jaotuse ja kõrvaldamise osas. Terviklikku tootepoliitikat tuleb arutada avaliku ja erasektori osalejate vahel. See peab olema täpselt määratletud, et vältida ülereguleerimist. Kasutada olevateks vahenditeks on vajaduse korral kokkulepped tootjate ja valitsuste või ELi vahel ökomärgiste, energiamärgistuste, ökodisaini, teatud ainete keelu ja ökoloogilise jalajälje märgiste kohta. Märgiste tõhususe tagamiseks peavad need hõlmama tarbijate adekvaatset ja usaldusväärset teavitamist, sh ebausate kaubandustavade direktiivi tähenduses, mida tuleb nõuetekohaselt rakendada.

⁽⁶⁾ Ennekõike kaheksas raamprogramm.

5.12 Märkimisväärsed kulutused alus- ja rakendusliku teadus- ja arendustegevuse tarbeks on samuti vajalik põhitingimus kindla, ülemaailmselt konkurentsivõimelise, mõistliku hinnaga ja tõhusa energiavarustuse saavutamiseks Euroopas, mille tagavad tõhus energiainfrastruktuur ja vastavad eeskirjad (7).

5.13 Valdcondlikke piire ületav süsteemide innovatsioon ja terviklikud väärtusloomeahelad mõjutavad ettevõtteid, kuna fossiilkütustel põhinevates maailma energiasüsteemid tuleb pikas perspektiivis dekarboniseerida ja tooraine nappus muudab vajalikuks ressursse säästva majanduse. Sammhaaval kinnitab jätkusuutlikkus kanda kõigil turgudel. Selline areng hägustab traditsioonilisi sektoritevahelisi piire ja annab tõuke uuteks väärtusloomeahelateks.

5.14 Praegune arutelu innustab samuti käivitama ettevõtetes järjest enam alt üles suunatud algatusi. Suurete võtted ja samuti VKEd töötavad välja vähese CO₂-heitega äristrateegiaid ja -mudeleid kogu väärtusahela jaoks. Tulevase energiavajaduse etteaimamine annab ka konkurentsieelise. See eeldab vastavaid õigusakte. Uuenduslike ideede ettevõttesisene genereerimine ning tootmise ja organisatsiooni innovatsiooniprotsessid on paljudes ettevõtetes muutunud tavapraktikaks tippjuhtidest kuni lihttöötajateni välja.

5.15 Näiteks võib tuua järgmist.

5.15.1 Võttes arvesse, et hoonestatud keskkond moodustab märkimisväärse osa energia lõpptarbimisest, on fossiilsete energiaallikate tarbimist võimalik oluliselt vähendada kulutõhusal viisil, parandades olemasolevate ja uute hoonete energiatõhusust muu hulgas soojustuse ja paremate küttetehnoloogiate abil. Teisteks näideteks on ettevõtete ja omavalitsusüksuste projektid transpordi infrastruktuuri loomiseks ja kohalikul tasandil toodetud säästva energia transportimiseks. Neid aspekte ja nende spetsiifilist konteksti käsitleb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee eraldi arvamuses (8).

5.15.2 Eurocoali ühendus teeb ettepaneku kolmeetapilise puhta söe strateegia kohta, milles kajastuvad 2050. aasta energia tegevuskava järeldused ja mis hõlmab järgmist: tiptasemel tehnoloogia kasutuselevõtt söepõhises elektritootmises ja seega heitkoguste vähendamine; uue põlvkonna ülitõhusate ja paindlike tehnoloogiate väljatöötamine ning CO₂ kogumise ja säilitamise ning transpordi demonstreerimine ja kasutamine koos

süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamisega teiste kütuste ja sektorite puhul. Puhta söe tehnoloogiate ELi väljapoole eksportimise võimalustes on arenguroumi.

5.15.3 Metsapõhised tööstusharud, mis rajanevad taastuvatel toorainetel ja kasutavad loomupäraselt taastuvenergiat, on väga proaktiivsed. Edu tagamiseks on oluline valdkondlik poliitikapakett, sealhulgas teadus- ja arendustegevus, et tuua turule teedrajavad tehnoloogiad ja uued tooted. Tuleb leida õige tasakaal toorainete ja nende energiakasutuse vahel. Poliitika peab olema kooskõlas ülemaailmsete arengute, teiste poliitikavaldkondade ja tööstuse investeerimistsükklitega.

5.15.4 Teoksil on valdkonnaülesed algatused. Avaliku ja erasektori partnerlused, olgu siinkohal nimetatud vaid kaks – jätkusuutlik töötlev tööstus ressursi- ja energiatõhususe abil (*Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency*, SPIRE) ja energiamaterjalide tööstusliku uuringu algatus (*Energy Materials Industrial Research Initiative*, EMIRI) – tuleks seada esikohale ja tagada neile piisav rahastamine programmi „Horisont 2020” raames.

5.16 Praegusel hetkel töötavad mitmed teisedki sektorid ELi tasandil välja pikaajalisi vähese CO₂-heite tegevuskavasid.

5.17 Euroopa üleminek biomajandusele on samuti osa lahendusest ja kujutab endast olulist sammu vähese CO₂-heitega majanduse arendamise suunas. Ettevõtted tulevad välja uute biotoorainel põhinevate toodete ja lahendustega, mis vastavad suurenevatele ootustele ja nõudmistele.

6. Euroopa Liit, valitsused, sidusrühmad

6.1 Eelkirjeldatud protsessidega tuleb tõhusalt siduda ja neisse integreerida tehnoloogilised, majanduslikud ja sotsiaalsed võrgustikud ning tingimused. Need hõlmavad sihipäraseid teadusuuringute ja investeerimisprogramme ettevõtetes ning kaalutletud dialoogi – nii valdkondlikul kui ka ettevõtte tasandil – ELi ja riiklike ametiasutuste ja erinevate sidusrühmadega.

6.2 Kasvualgatuse toetamiseks peaksid Euroopa Liit ja liikmesriigid kaaluma praegu kasutamata või isegi täiesti uute rahaliste vahendite kasutamist kiireloomuliste meetmete rahastamisallikana. Seitsmenda ja kaheksanda raamprogrammiga tuleks edendada teedrajavaid ja innovatiivseid projekte. EIP peaks samuti mängima toetavat osa. Lisaks soovib komitee arutada siinkohal võimaliku vahendina maksusoodustusi.

(7) Vt eespool punkt 5.4 neljas taane.

(8) CCMI/106 arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „ELi ehitussektori ja selle ettevõtete jätkusuutliku konkurentsivõime strateegia””.

6.3 Enamalt jaolt tööstuspõhised ELi tehnoloogiaplatformid ühendavad ettevõtteid, uurimisasutusi ja teadlasi, samuti avaliku sektori seisukohti tulevaste arengute kohta⁽⁹⁾. Neil on otsustav roll maailmas toimuvate suundumuste ja ootuste analüüsimisel ning eesmärkide ja tähtaegade ühisel seadmisel.

6.4 Turueesmärkide seadmine tähendab arutelusid ja katsetamist tarnijate ja klientide ning sidusrühmadega, nagu sotsiaalpartnerid, valitsusvälised organisatsioonid, piirkondlikud ametiasutused ja tarbijad. Euroopa Liit ja valitsused vastutavad õigusaktide ja reguleerimise eest, kuid see ei tohiks kunagi olla ühepoolne, vaid sellega peaksid kaasnema teostatavad tegevuskavad ja pidevad protsessid ning planeerimine juhtivates ettevõtetes⁽¹⁰⁾. Selleks peab avaliku ja erasektori vahel toimuma pidevanalüüside vahetamine ja üksteise seisukohtade proovilepanek.

6.5 Sageli keskendub poliitiline arutelu eeskätt ELi (või valitsuste) ülalt alla suunatud algatustele, mis on seotud kliimamuutuste, demograafilise arengu, tervise, toidu, veega jne, ilma et võetaks arvesse ettevõtluse hetkeolukorda. Komitee kutsub üles kaasama erasektori tehtud samateemalisi analüüse ja lahendusi. Peamiste probleemide käsitlemiseks on eriti vajalikud just erainvesteeringud, mida toetab kvaliteetne tööjõud.

6.6 Ajakohastamisprotsessidesse tuleb kaasata ettevõtete sotsiaalsed eesmärgid ja töötajate pühendumise säilitamise vajadus. Euroopa Liit ja liikmesriigid peaksid valdkondlike ja valdkonnaüleste sotsiaaldialoogi komiteede kaudu edendama ja rakendama meetmeid, et toetada vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku juhtimist ühiskondlikult vastuvõetaval viisil. Peale töötajatele vajalike oskuste rõhutamise tuleb arvesse võtta ka kvantitatiivseid aspekte ja ajakavasid⁽¹¹⁾.

6.7 Ajakohastatud õppekavad, haridus- ja koolitusprogrammid ning väljaõpe võiksid peegeldada valitsuste/ametiasutuste, ettevõtete, personali ja töötajate esindajate jagatud pühendumine ületada enneolematult kõrge töötuse tase.

6.8 Oluline, et mitte öelda otsustav aspekt on võrdsed võimalused ülemaailmsel tasandil, näiteks ülemaailmsete standardite ja sertifikaatide, läbipaistvate õigusaktide, sümmeetrilise turulepääsu, intellektuaalomandi kaitse ja tarbijakaitse sarnase taseme kaudu. Samuti tuleks austada töötajate põhiõigusi. Nimetatud aspektid peaksid olema Euroopa kaubanduspoliitika lahutamatu osa⁽¹²⁾.

6.9 Komitee on seisukohal, et kõik osalejad peaksid tähelepanu pöörama sellele, kuidas ettevõtted ja ettevõtterühmad kehtestavad ise nõudeid ja menetlusi, kuna soovitud eesmärkide õigeaegne saavutamine võib osutuda väga koormavaks.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Vt muu hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa tehnoloogiaplatformid ja tööstuse muutused,” ELT C 299/12, 4.10.2012, lk 12.

⁽¹⁰⁾ Vt muu hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tööstuse muutused, millega arendada jätkusuutlikke energiamahukaid tööstusharusid, mis täidaksid Euroopa 2020. aasta strateegias määratletud ressursitõhususe eesmärki”, ELT C 43, 15.2.2012, lk 1; arvamus teemal „Keskkonnasõbralike töökohtade edendamine ELi kliima- ja energiapaketi jaoks”, ELT C 44, 11.2.2011, lk 110; arvamus teemal „Energiatõhususe kava 2011”, ELT C 318, 29.10.2011, lk 155.

⁽¹¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus komisjoni juhtalgatuse teemal „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava: Euroopa panus täieliku tööhõive saavutamisse,” COM(2010) 682 final, ELT C 318, 29.10.2011, lk 142.

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa tööstuspoliitika välismõõde – kas ELi kaubanduspoliitikas võetakse asjakohaselt arvesse Euroopa tööstuse huve?”, ELT C 218, 23.7.2011, lk 25.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate kaubanduslikud suhted – praegune olukord” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 133/03)

Raportöör: **Igor ŠARMÍR**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 12. juulil 2012. aastal vastavalt kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 punktile A koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate kaubanduslikud suhted – praegune olukord”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 9. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari 2013 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 79, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitusused

1.1 Komitee märgib, et suured jaemüügiettevõtjad moodustavad kõikides riikides oligopoli. Turuosa kajastava statistika kohaselt kontrollib väike arv jaemüüjaid kõikjal suuremat osa turust. Komitee leiab, et sellise oligopolistliku turgu valitseva seisundi tõttu on neil ettevõtjatel võrreldes tarnijatega väga tugev läbirääkimispositsioon, mis võimaldab neil dikteerida kaubanduslikke tingimusi, mis ei ole kaugeltki tasakaalustatud.

1.2 Komitee märgib, et oligopoli moodustavad jaemüügiettevõtjad konkureerivad üksikeisega vaid tarbijate osas. Nad võitlevad omavahel uute tarbijate soosingu pärast, ent tarnijate osas ei avaldu nende konkurents sugugi. Ent ka jaemüügikettide omavaheline konkurents tarbijate osas avaldub peamiselt jaemüügihinnas ning selles ei arvestata piisavalt kvaliteediga lahutamatu seotud sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte⁽¹⁾.

1.3 Komitee märgib, et hinnakujunduses ja turuosaliste kasumimarginaalides valitseb suur hägusus. Suurte jaemüügikettide kasutatav mahahindlus tähendab seda, et tarnijatele makstud ostuhind ei kajasta nende toodete eest tegelikult saadud tulu.

1.4 Komitee on veendunud, et kui ühel lepingupoolel on võimalik dikteerida oma kaubanduspartneritele enda tingimusi, siis puudub lepinguvabadus. Komitee hinnangul ilmneb tõelise lepinguvabaduse puudumine selles, et suured jaemüügiketid kasutavad toiduainete tarnijatega suhtlemisel kuritarvitavaid ja konkurentsi kahjustavaid tavaid. Kuritarvitused ei kahjusta mitte ainult tootjaid, vaid ka tarbijaid (eriti pikas perspektiivis).

Üldiselt kahjustab kuritarvituste praegune ulatus üldisi huve, täpsemalt liikmesriikide majandushuve.

1.5 Komitee hinnangul esinevad erilist muret valmistavad kuritarvitused ainult suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate vahelistes suhetes. Neid ei kasuta toiduainetööstus põllumajandustootjatega suhtlemisel ega suured jaemüügiketid muu kui toiduainete tarnijatega suhtlemisel.

1.6 Komitee märgib, et mõnedes liikmesriikides on põllumajandustootjate ja töötajate püüeid moodustada tootjarühmi riikide konkurentsiametid karistanud, sest viimased hindavad nende rühmade turuosa suurust ainult riiklikku tootmist arvesse võttes.

1.7 Komitee täheldab turutõrget, kuna olukord ebapiisavalt reguleeritud turul aina halveneb.

1.8 Komitee on seisukohal, et täheldatud moonutuste kaotamiseks ei ole iseregulatsioon piisav lahendus. Neid kaubandus-suhteid ei aita tasakaalustada ka nn eetikakoodeksid. Kuritarvituste olemus ise tingib nende tavade seadusega keelustamise ja õigustab seda.

1.9 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles alustama tööd oligopolide küsimusega, et uurida nende tegelikku võimu ja mõju – seda, kas ja mil määral on nende mõju võrreldav monopolide omaga, ning muuta sellest tulenevalt asjakohasel viisil konkurentsieskirjade aluseks olevaid põhimõtteid.

⁽¹⁾ Komitee arvamus teemal „Ühenduse põllumajandusmudel: tootmis-kvaliteet ja tarbijate teavitamine kui konkurentsivõime tegurid“, ELT C 18, 19.1.2011, lk 5–10.

1.10 Komitee kutsub komisjoni üles samuti tunnistama lepinguvabaduse puudumist suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate suhetes.

1.11 Komitee kutsub komisjoni üles pakkuma välja lahendusi süsteemi läbipaistvamaks muutmiseks. Ideaalne oleks rakendada suurte jaemüügikettide mahahindlusi eelneval turul ehk sundida jaemüüjaid lisama tarnijate poolt neile tasutud eri teenuste maksumuse toote ostuhinnale. See võimaldaks näha, kui palju tarnija oma toote eest tegelikult saab.

1.12 Komitee kutsub komisjoni üles esitama selgeid suuniseid riikide konkurentsiametitele, et nad saaksid tootjarühmade läbirääkimispositsiooni tugevuse hindamisel arvesse võtta kogu asjaomast turgu, st kõiki konkreetse riigi turul pakutavaid sama kategooria toiduaineid ja mitte ainult neid, mis on selles riigis toodetud.

1.13 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles loobuma viivitamata turu iseregulatsiooni ideest ja esitama ettepaneku siduva õigusakti vastuvõtmiseks, et parandada olukorda toiduainete tarneahelas, soodustades moonutamata konkurentsi. Reguleerimise käsitlus ei peaks põhinema konkurentsi kaitsel, vaid võimaldama liikmesriigil, kelle majandushuvid on ohus, sekkuda haldus- ja kohtumenetlustes hagejana.

1.14 Komitee leiab, et seadusandlus peaks lisaks turuloo- gikale lähtuma nn ühiskondlikust valikust, mis aitaks peatada suundumust turu koondumiseks üha mõjukamate suurte jaemüügikettide kätte ja edendada kaubanduse muid vorme, nagu väikesed sõltumatud jaemüüjad, kohalikud turud või kaupade otsemüük tootjalt tarbijale. Siinkohal palub komitee komisjonil pöörata ettevalmistusel olevates toidu raiskamise vastu võitlemist käsitlevates dokumentides eritähelepanu lühematele jaotusvõrkudele.

2. Taust

2.1 Muutuv nägemus suurtest jaemüügiketidest

Suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate kaubanduslike suhete teema tekitab üha rohkem huvi või lausa ka muret. Kümme aastat tagasi oli see aga tabuteema mitte ainult ELi ametiasutuste ja institutsioonide, vaid ka suurema osa ajakirjanike jaoks (2), seda vaatamata asjaolule, et esimesed katsed seda

(2) Üks väheseid eksperte, kes sõandas avalikult hukka mõista suurte jaemüügikettide turupositsiooni kuritarvitused, oli Christian Jacquiau. Ta kirjutas raamatu „Coulisse de la grande distribution” ja avaldas 2002. aasta detsembris ajakirjas *Le Monde diplomatique* artikli pealkirjaga „Racket dans la grande distribution à la française”.

küsimust õiguslikult reguleerida pärinevad Prantsusmaalt 1992. aastast ja et aastatel 1999–2000 viis Ühendkuningriigi konkurentsikomisjon läbi uuringu suurte jaemüügikettide valitseva seisundi kuritarvitamise kohta toiduainete tarnijatega suhtlemisel, milles jõuti järeldusele, et supermarketid kuritarvitavad oma ostujõudu (see mõiste peegeldab peamiselt ostja võimalust saavutada soodsamaid ostutingimusi kui see oleks võimalik täielikult konkurentsile avatud turul (3)). Üldiselt käsitati suuri jaemüügikette üldhuvi pakkuva nähtusena, mis toob kasu kõigile, ja selle arengut peeti koguni riigi majandusliku elujõulisuse näitajaks. Ametiasutused ja meedia rõhutasid peamiselt selle vaieldamatuid eeliseid, eelkõige tarbijate võimalust osta peaaegu kõike ühest ja samast kohast ja soodsa hinnaga, ning muid pakutavaid võimalusi (nt piisav hulk parkimiskohti) ja teenuseid. Viimase viie aasta jooksul on olukord radikaalselt muutunud ja ELi institutsioonid on sellel teemal avaldanud mitmeid kriitilisi dokumente.

2.2 Suurte jaemüügikettide oligopolistlik turuseisund

2.2.1 Suured jaemüügiketid hakkasid kiiresti arenema umbes 30 aastat tagasi, olles tihedalt seotud üleilmastumise protsessiga. Tegelikult on enamik suurtest kaubandusettevõtjatest, mis praegu jaemüügiturgu kontrollivad, rahvusvahelised. Neil on palju paremad võimalused saada kasu üleilmastumisest tulenevatest uutest tingimustest kui väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel (VKEd).

2.2.2 Rahvusvaheliste ettevõtjate (sealhulgas suurte jaemüügikettide) esilekerkimine toimub sageli VKEde arvelt. Paljudes valdkondades kontrollib väike arv rahvusvahelisi suurettevõtjaid suuremat osa asjaomasest turust. Lisaks jaemüügiettevõtjatele on see nii näiteks farmaatsia-, toiduaine- ja seemnetööstuses (4), naftatöötlemise ettevõtjates, pangandussektoris ja mujal. Need rahvusvahelised ettevõtjad ei ole monopolid, enamasti peavad nad samal turul konkureerima teiste rahvusvaheliste ettevõtjate või koguni VKEdega, mistõttu ei peeta nende seisundit turgu valitsevaks (5).

2.2.3 Euroopa suured jaekaubandusettevõtjad osalevad aktiivselt kogu maailmaturu vallutamises. Paljudes riikides tegutsevad praegu Suurbritannia jaemüüja Tesco, Prantsuse jaemüüjad Auchan ja Carrefour, Saksamaa ning Austria rahvusvahelised jaemüügiketid Kaufland, Lidl, Metro või Billa ning Madalmaade ettevõtja Ahold.

(3) Rahvusvaheline tarbijakaitseorganisatsioon Consumers International, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?”, 2012, lk 2.

(4) 2009. aastal kontrollis 80 % maailma seemneturust vaid kümme ettevõtet, samas kui 25 aastat tagasi osalesid seemnete valikul ja müügis sajad ettevõtte. Sama kehtib põllumajanduskemikaalide turu kohta.

(5) British Institute of International and Comparative Law, „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain”, 23. aprill 2012, lk 4.

2.2.4 Selle tulemusena kontrollib väike arv jaemüüjaid tõhusalt eri riikide toidukaupade jaemüügiturgu. Näiteks Saksamaal kontrollivad neli ettevõtet 85 % turust, Ühendkuningriigis samuti neli ettevõtet 76 % turust, Austrias kolm jaemüüjat 82 % turust, Prantsusmaal ja ka Madalmaades viis ettevõtet 65 % turust ja nii edasi⁽⁶⁾. Selline olukord peegeldab asjaolu, et ühelt poolt ei ole ühelgi jaemüüjal ametlikult turgu valitsevat seisundit, kuid teisalt kontrollivad kolm kuni viis ettevõtet suuremat osa turust ja moodustavad oligopoli.

2.2.5 Oligopolide liikmed konkureerivad kahtlemata omavahel, aga ainult tarbijate osas. Konkurentsi tarnijate ja eriti VKEde osas ei esine sugugi. Erinevalt tarnijatest, keda on palju rohkem, on ostjatel palju valikuvõimalusi. Teisisõnu peavad tarnijad tegema suuri jõupingutusi ja palju järeleandmisi oma kaupade edasimüümiseks, samas kui ostjad valivad need tarnijad, kelle tingimused on nende jaoks kõige „paindlikumad“.

2.2.5.1 Samas loodab tootja õigustatult saada eluterves ja lojaalses kaubandussuhtes jaemüüjatega õiglase osa lisaväärtusest ning sellepärast eeldatakse tootjalt ka seda, et ta võtab arvesse jaemüüja vahendatavaid signaale tarbijate ootuste kohta. Tootjad, kes suudavad olla innovaatilised ja kohandada oma toote valmistamist ja esitlemist nõudlusele, on läbirääkimistel tugevama positsioonil.

2.3 Kuritarvitused

2.3.1 Suured jaemüüjad võivad tänu oma ostujõule dikteerida lepingutingimusi, mille olemus on selline, et neid võib sageli näha ostujõu kuritarvitamisena. Selliseid lepingutingimusi nimetatakse ka kuritarvitavateks või ebaõiglasteks tavadeks, millest on korduvalt koostatud mitteammendavaid loetelusid. Lisaks pidevale (madalama) ostuhinna survele, hilinenud maksetele või liiga pikkadele maksetähtaegadele on suured jaemüügikettid kuritarvitavate tavade kaudu põhjalikult muutnud tarnija ja ostja klassikalist koostöömudelit. Veidi lihtsustades võib öelda, et traditsiooniliselt leppisid lepingupoolel kokku tarnitavate kaupade koguses ja hinnas, samuti muudes vajalikes tingimustes, misjärel tarnija tarnis kaubad ja ostja maksis nende eest. Suurte jaemüügiketide turule saabumisele on see mudel radikaalselt muutunud. Nüüd on tarnijad, kellele makstakse nende toodete eest üha vähem, sunnitud maksma üha rohkem või tegema muid järeleandmisi vastutasuks ostja teenuste eest. Seega need, kes peaksid saama raha, saavad hoopis arveid!

⁽⁶⁾ Consumers International, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?“, 2012, lk 5.

Tasub märkida, et suurteil jaemüügiketidel õnnestus see uus mudel edukalt kehtestada – see on nüüd üldtunnustatud ega üllata enam mitte kedagi, kõige vähem pädevaid ametiasutusi.

2.3.2 Üldiselt võib öelda, et kõige levinumad kuritarvitused on seotud tarnija ja ostja vaheliste suhete kahe aspektiga⁽⁷⁾. Neist esimene hõlmab kaubanduskulude, nimelt reklaami- ja turunduskulude, kaupluste inventarikulude, jaotuse ja üksikute kaupluste juhtimisega seotud kulude ülekandmist ostjalt tarnijale. Jaemüüjad püüavad seda eesmärki saavutada tarnijatele kehtestatud eri tasude kaudu, nagu näiteks toote müügiavalikusse lisamise tasu või reklaamvoldikute tasu. Teine aspekt seisneb selles, et jaemüüja kannab tarnijale üle ettevõtlusriski kulud, mis tegelikkuses tähendab kokkulepitud ostuhinna hilisemat muutmist sõltuvalt sellest, kui hästi konkreetne toode lõpptarbijale müügiks läheb. Sel juhul kannab kõik müügiprognoosist kõrvalekaldumise kulud tarnija. Teise eesmärgi saavutab jaemüüja lõpliku netohinna kindlaksmääramise keerulise süsteemiga (eri tüüpi preemiad tootluse eest). Mõlemad mehhanismid moonutavad lihtsat ärimudelit, mille kohaselt tootja kannab tootmiskulud ja kaupleja kaubanduskulud.

2.3.3 See uus jaemüüjate ja tarnijate suhete mudel loodi ettekäändel, et suureneva konkurentsi tingimustes on jaemüügiturul vaja tihedamat kaubanduskoostööd. Jaemüüjate põhjenduste kohaselt peaks olema tarnijate huvides suurendada oma toodete müüki, mistõttu on täiesti õigustatud, et nad osalevad kaubanduskulude rahastamisel. Ehkki seda arusaama ei jaga kaugeltki kõik, ei jää tarnijatel muud üle kui seda aktsepteerida. Suured jaemüügikettid aga ei piirdu sellega ja sellises laiendatud kaubanduskoostöös esineb veelgi ennekuulmatumaid kuritarvitusi. Olgu siis tegemist tegelikult osutatud teenuste selge ülemaksustamisega või puhtalt fiktiivsete teenuste eest arve esitamisega. Viimast nimetatakse põhjendamatu arve esitamiseks, sest sellel pole tegelikult mingit alust. Näitena võib tuua arveid „stabiilse koostöö eest“, „arve koostamise eest“, „arve maksmise eest“ või isegi „ettevõttepeo kulude hüvitamiseks osalemiseks“. Nii uskumatu kui see ka ei tundu, on jaemüüjad toiduainetega tarnijatele tõepoolest sellise sisuga arveid esitanud.

2.3.3.1 Prantsuse Rahvusassamblee liikmed on tuvastanud rohkem kui 500 põhjendust, mille on esitanud suured ostukeskused eesmärgiga saada sedasi oma tarnijatelt täiendavat kasu⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ British Institute of International and Comparative Law, „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain“, 23. aprill 2012, lk 4.

⁽⁸⁾ Christian Jacquiau, „Racket dans la grande distribution à la française“, Le Monde diplomatique, detsember 2002, lk 4–5.

2.3.3.2 Euroopa Liidu toiduaine- ja joogitööstuste konföderatsiooni (FoodDrinkEurope) ja Euroopa kaubamärgiomanike assotsiatsiooni (AIM) andmetel kannatas 2009. aastal lepingutingimuste rikkumise all 84 % suurte jaemüügikettide Euroopa tarnijatest; 77 % tarnijate tooted ähvardati müügilikust välja jätta, kui nad ei paku jaemüüjatele põhjendamatuid eeliseid; 63 % tarnijatest oli sunnitud leppima arvel esitatud hinna alandamisega ilma veenva kaubandusliku põhjusetä; 60 % tarnijatest oli sunnitud tegema makseid, millel polnud tegelikult mingit alust.

2.3.4 Suurte jaemüügikettide mahahindlused, mille alusel nad tarnijatele arveid esitavad, muudavad hinnasüsteemi täiesti läbipaistmatuks. Ei tarnija ega ükski välisvaatleja ei tea tegelikku ostuhinda. Topelt kasumimarginaalil põhinev kaubanduspoliitika tekitab suuri probleeme nii tarbijatele kui ka tarnijatele⁽⁹⁾. Kehtestada tuleks läbipaistvam süsteem.

2.4 Tõelise lepinguvabaduse puudumine

2.4.1 Tarnijad lepivad selle neile väga ebasoodsa süsteemiga, kuna neil pole muud valikut. Oma toodete müümiseks ei saa nad mööda vaadata suurtest jaemüüjatest ja jätkavad seetõttu nendega müügilepingute sõlmimist nii kaua, kui see koostöö tagab neile vähemalt minimaalse kasumimarginaali. Tegelikuses on eri jaemüüjate turupositsiooni kuritarvitused peaaegu identsed, mistõttu ei saa öelda, et eelistatav oleks teha koostööd pigem ühe kui teise jaemüüjaga. Neid kaubandussuhteid ümbritseb hirmuatsmosfäär (toote müügilikust väljajätmise oht), mida tunnustatakse isegi ametlikes dokumentides⁽¹⁰⁾.

2.4.2 Ebaõiglaste lepingutingimuste kasutamist peetakse tavaliselt ebaeetiliseks. Kuid eespool kirjeldatud kuritarvitusi arvestades näib see määratlus ebapiisav. Olukorras, kus kaubandus-tingimusi dikteerib kõige tugevam pool ja kus teisel poolel ei ole realselt võimalik neist tingimustest keelduda, oleks kohane rääkida pigem väljapressimisest. Nüüguse olukorra puhul ei ole ka asjakohane rääkida lepinguvabadusest, millele jaemüüjad ja pädevad asutused sageli viitavad. Samuti nagu lepinguvabadust ei saa eeldada loomulike monopolide (elektri- ja gaasitarnijad jms) ja tarbijate suhetes, oleks eksitav niiviisi määratleda ka suurte jaemüügikettide ja toiduainete tarnijate suhete tegelikkust.

⁽⁹⁾ Komitee arvamus teemal „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas”, ELT C 48, 15.2.2011, lk 145–149.

⁽¹⁰⁾ Nt komisjoni aruanne „Tõhusam ja õiglasem siseturg kaubanduse ja turustuse valdkonnas 2020. aastaks” COM(2010) 355 final, lk 8, või British Institute of International and Comparative Law, „Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain”, 23. aprill 2012, lk 3.

2.5 Turupositsiooni kuritarvituste tagajärjed ja ohvrite väljaselgitamine

2.5.1 Suurte jaemüügikettide kuritarvitavate tavade kasutamine avaldab negatiivset mõju mitte ainult tarnijatele, vaid ka tarbijatele. Tarnijad, eriti väikesed ja keskmise suurusega tootjad, satuvad seetõttu sageli väga raskesse majandusliku olukorda, mis võib viia ettevõtja tegevuse lõpetamiseni, mida aeg-ajalt juhtubki. Suured toiduettevõtjad tulevad selle olukorraga palju paremini toime, sest nad suudavad tarnitud toodete madalat hinda kompenseerida toodete suurema kogusega. Lisaks on nendel rahvusvahelistel toiduettevõtjatel ka piisavalt tugev läbirääkimispositsioon: suured jaemüügiketid ei taha nende toodetest ilma jääda, mistõttu ei saa nad neid kohelda samamoodi nagu VKEsid. Selle tulemusena moodustavad näiteks Prantsusmaal 70–80 % supermarketite käibest umbes kahekümne suure rahvusvahelise kontserni tärned⁽¹¹⁾.

2.5.2 Mis puutub tarbijatesse, kes on pädevate asutuste hinnangul peamised sellest süsteemist kasu saajad, siis tegelikult ei ole sugugi nii roosiline kui näidata tahetakse. Nimelt viitavad mitmed tegurid sellele, et kuritarvitused suhetes tarnijatega avaldavad omakorda negatiivset mõju ka tarbijatele. Ühelt poolt ei saa tarbijad madalast ostuhinnast alati kasu⁽¹²⁾ ja teisalt muutub valik piiratumaks, innovatsiooni on vähem, paljude toiduainete kvaliteet halveneb pideva ostuhinna surve tõttu ja lõpuks tõuseb ka jaemüügihind⁽¹³⁾.

2.5.2.1 Suurtel jaemüügikettidel on ka üsna suur sotsiaalne mõju, kuna nende toimimisviis on raputanud ühiskonnaelu teatud tabusid. Näiteks ei ole pühapäev enam nii püha kui varem, kuna hüper- ja supermarketid on avatud kõigil nädalapäevadel või isegi ööpäev läbi, ja see toob kaasa tagajärgi töötin-
gimustes.

2.5.3 Lisaks toiduainesektorile mõjutab suurte jaemüügikettide tegevus ka paljusid teisi valdkondi. Kuid kõnealuse kuritarvitamise ohvriteks on eelkõige toiduainete tootjad. Põhjuseid on ilmselt mitu, üks neist on kindlasti see, et muu kui toiduainete

⁽¹¹⁾ Marie-Sandrine Sgheri, „La machine à broyer des PME”, Le Point nr 1957, Pariis, 18. märts 2010, lk 88–89.

⁽¹²⁾ Näiteks 2009. aasta piimakriisi ajal jätkasid supermarketid veel kuude jooksul tarbijatele piima müümist sama hinnaga kui varem, vaatamata tootjalt sisseostuhinna olulisele langusele.

⁽¹³⁾ Consumers International, „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?”, 2012, lk 12, aga ka komitee arvamus, ELT C 255, 14.10.2005, lk 48.

tootjad saavad valida enamate turustamisvõimaluste vahel. Lisaks supermarketitele on rõivaste, kodumasinade, raamatute või spordivarustuse tootjatel olemas spetsialiseerunud kaupluste võrgud. Seega on õigustatud käsitleda konkreetsetel suurte jaemüügiketide ja toiduainete tarnijate suhteid.

2.5.4 Ilmnenud kuritarvitused on palju haruldasemad põllumajandustootjate ja toiduainetööstuse vahelistes suhetes, milles toiduainetööstuse ettevõtjatel on samuti märkimisväärne ostujõud. Kui ühelt poolt on ostuhinna läbirääkimised sageli üsnä rasked, siis teisalt ei nõua tööstus üldiselt oma toorainetarnijalt toetust näiteks uue villimisliini ostmiseks – erinevalt suurest jaemüügiketist, kes nõuab oma tarnijalt pidevat toetust oma kaupluse ajakohastamiseks või uue kaupluse avamiseks.

2.5.5 Kokkuvõtvalt öeldes leiab suurem osa ilmnenud kuritarvitustest aset supermarketi ja toiduainete tarnija vahelistes suhetes. Ent võttes arvesse nimetatud kuritarvituste tagajärgi ja esinemise ulatust, on neil ka kolmas ohver: riigi majandushuvi. Asjaolu, et osa tarnijaid ei ole võimelised vastama suurte jaemüügiketide nõudmistele, ja sellega kaasnevad majanduslikud raskused viivad kogu põllumajandusliku toiduainesektori allakäiguni paljudes riikides. Mõned riigid, mis suutsid kunagi ennast ise toiduainetega varustada, on niiviisi kaotanud oma toiduga kindlustatuse, mis on eriti ohtlik just praegu.

2.6 Võimalikud lahendused

2.6.1 Juba mõnda aega on suurte jaemüügiketide kuritarvitavad tavad oma tarnijatega suhtlemisel saanud nii liikmesriikide ametiasutuste kui ka ELi institutsioonide üha konkreetsema kriitika osaliseks. Esimese väga kriitilise sisuga dokumendi võttis vastu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2005. aastal⁽¹⁴⁾. Aga tõelise arutelu sel teemal käivitas eelkõige Euroopa Parlamendi liikmete kirjalik deklaratsioon⁽¹⁵⁾, mille allkirjastas suurem osa parlamendiliikmetest 2008. aasta jaanuaris. Sellele deklaratsioonile järgnes mitmeid komisjoni, parlamendi ning komitee dokumente ja uuringuid⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Komitee arvamus teemal „Suured jaemüügiketid: suundumused ning nende mõju talunikele ja tarbijatele“, ELT C 255, 14.10.2005, lk 44–49.

⁽¹⁵⁾ Kirjalik deklaratsioon nr 0088/2007 Euroopa Liidus tegutsevate suurte selvehallide jõupositiooni kuritarvitamise uurimise ja selle vastu võitlemise kohta.

⁽¹⁶⁾ Komitee arvamus teemal „Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas“, ELT C 48, 15.2.2011, lk 145–149.

2.6.1.1 Euroopa konkurentsivõrgustik, mis ühendab Euroopa Komisjoni ja 27 liikmesriigi konkurentsiameteid, on pärast komisjoni teatist toiduainete tarneahela parema toimimise kohta avaldanud oma aruande. Komisjoni teatises kutsuti konkurentsiameteid üles kasutama Euroopa konkurentsivõrgustiku raames ühist lähenemisviisi, et paremini avastada toiduainete turgudele iseloomulikke püsivaid probleeme ja kooskõlastada kiiresti edasist tegevust. Komisjon on loonud toiduainete tarneahela parema toimimise kõrgetasemelise foorumi, mis tugineb paljude eksperdifoorumite tööle, sealhulgas ettevõtjatevahelisi (*business to business*) lepingutavasid käsitlev foorum, mille ülesanne oli sobivaima meetodi määratlemine ebauusate tavade ärahoidmiseks. Pärast seda, kui põllumajandusliku toidutööstuse ahela kõik osalejad jõudsid kokkuleppeni ühiste aluspõhimõtete osas, tehti foorumile ülesandeks saavutada nende põhimõtete elluviimisel konsensus. Seni ei ole kõik pooled jõudnud rahuldava kompromissini vabatahtliku koodeksi näol.

2.6.2 Olukord on muutunud poliitiliselt tundlikuks ja ametiasutusi kutsutakse üles sellele viivitamata reageerima. Kuid turu reguleerimine ainuüksi turujõudude abil on läbi kukkunud ja seda ei peeta tänapäeval enam eriti optimaalseks lahenduseks, kuna viimastel aastakümnetel on reguleerimata kaubandussuhete süsteem muutnud probleemid üha teravamaks. Võimalikeks lahendusteks peetakse turu reguleerimist, iseregulatsiooni või tootjate ja töötajate rühmade moodustamist vastukaaluks suurtele jaemüügiketidele.

2.6.3 Eetikakoodeksid on nn leebe lahendus. Need kujutavad endast vabatahtlikku lubadust hoiduda kõnealustest tavadest. Iseregulatsioon on vastu võetud Ühendkuningriigis, Hispaanias ja Belgias. Tulemused ei ole ei rahuldavad ega veenvad. Lisaks sellele, et isereguleerimine ei ole andnud positiivseid tulemusi, tõstatuvad seoses eetikakoodeksitega ka filosoofilised küsimused. Nimelt tekib rahvusvahelise ettevõtja puhul küsimus, millist eetikakoodeksit kohaldada? Kas äriühingu juhtide, aktsionäride või äriühingu enda oma? Rahvusvaheliste ettevõtjate tõelised omanikud on aktsionärid, kes on sageli anonüümsed ja kelle jaoks aktsiate omamine on sageli puhtalt finantsinvesteering. Aktsionärid ei vastuta isiklikult ettevõtja käitumise ega võimalike kuritarvituste eest. Sellest tulenevalt ongi suurte jaemüügiketide puhul keeruline käsitleda eetikat asjakohase näitajana.

2.6.4 Euroopa Komisjon ja teised organid soovivad tungivalt põllumajandustootjatel ning väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel koonduda, et parandada oma läbirääkimispositiooni ärikohtumistel ostjatega suurtest jaemüügiketidest. Kuid mõnes liikmesriigis, kus ettevõtted on sedasi koondunud, on riigi

konkurentsiametid seda algatust karistanud ettekäändel, et tegemist on nn kartellikokkuleppega. Nimelt leidsid kohalikud ametiasutused, et nende tootjarühmade kontrollitav turuosa on liiga suur, ent nad arvestasid ainult kodumaist toodangut ja mitte teistest riikidest pärit tooteid. Raskesti mõistetavatel põhjustel ei arvesta ametiasutused ettevõtja valitsetava turuosa määramisel kõiki riiklikul turul pakutavaid tooteid.

2.6.5 Paljud liikmesriigid on turu reguleerimiseks teinud rohkem või vähem julgeid katseid. Mõned riigid on keelustanud teatud tavad (nt pooltes liikmeriikidest on kehtestatud omahinnast odavamalt müümise keeld), samas kui teistes riikides, näiteks Ungaris, Itaalias, Tšehhi Vabariigis, Rumeenias, Slovakkias ja Poolas, on vastu võetud eraldi valdkondlikud õigusaktid. Mõnedes riikides, näiteks Lätis ja Prantsusmaal, on muudetud standardeid. Viimastel aastatel on suurte jaemüügiketide ebaõiglase tegevuse keelustamise seadused vastu võetud ka mitmes postkommunistlikus Kesk- ja Ida-Euroopa riigis. Põhjuseks on ilmselt asjaolu, et olukord neis piirkondades on eriti murettekitav. Erinevalt Lääne-Euroopast on suured jaemüügiketid seal peaaegu täielikult välismaiste ettevõtjate kätes, kellel on eelistatud sidemed tarnijatega oma päritoluriigist või riikidest, kus nad on kauem asutatud olnud. Selle tulemuseks on põllumajandusliku toiduainesektori allakäik kõnealusel piirkonnas.

2.6.6 On tõsi, et selliste seaduste jõustamine ei ole lihtne, eriti kuna kuritarvituste all kannatavad tarnijad kardavad püsijäämise ohus hagi esitada. Sellele vaatamata on õigusaktid sobivam lahendus kui eetikakoodeksid. Seda ühelt poolt sellepärast, et kuritarvitused ei ole mitte ainult ebaeetilised, vaid vastuolus ka õigluse üldpõhimõtetega. Kui jätta kõrvale jõustamisega seotud probleemid, on juba ainuüksi see piisav argument nende tavade seadusega keelustamiseks. Teisalt aga sellepärast, et süstemaatiline seadusandlik töö on Prantsusmaal juba teatud määral vilja kandnud ⁽¹⁷⁾.

2.6.7 Komisjon tunnistab probleemide olemasolu, ent eelistab praegu pigem turu iseregulatsiooni ja kritiseerib Euroopa õigusruumi killustatust. Tegelikuses ei ole eri liikmesriikides vastu võetud seadused omavahel eriti kokkusobivad.

Siiski oleks ainus võimalus selle killustatuse ja kokkusobimatuse kaotamiseks võtta vastu siduvad Euroopa eeskirjad. Komitee kutsus komisjoni tungivalt üles astuma selles suunas vajalikke samme. Praktilistel kaalutlustel näib asjakohane mitte võtta võimalike Euroopa eeskirjade aluseks konkurentsi kaitsmise põhimõtet, mis kohustaks tarnijaid kui kannatanuid pöörduma suurte jaemüügiketide vastu võitlemiseks kohtusse. Prantsusmaa käsituse kohaselt peaks hagejana esinema riik, kelle majandushuvi on samuti kaalul. See võimaldaks vältida hästi tuntud probleeme seoses tarnijate hirmuga hagi esitada.

2.6.7.1 Eeskirjades tuleks muuta kohustuslikuks kirjalikud lepingud, milles on määratud lepingu kestus, müüdava toote kogus ja omadused, hind ning tarne- ja maksetingimused, vastasel juhul on leping tühine. Maksta tuleks kergesti riknevate toodete puhul seadusega määratud tähtpäevaks 30 päeva jooksul ja muude toodete puhul 60 päeva jooksul, maksimisega viivitamisel tuleb maksta trahvi. Keelatud peaks olema eelkõige järgmine:

- ostu-, müügi- või muude siduvate lepingutingimuste, samuti lepinguväliste või tagasiulatuvate tingimuste otsene või kaudne dikteerimine;
- erinevate tingimuste kohaldamine võrdväärsete teenuste puhul;
- selliste kohustuste seadmine lepingute sõlmimise ja täitmise ning kaubandussuhete jätkamise ja regulaarsuse tingimuseks, millel pole lepingu eseme ega kõnealusel kaubandussuhtega mingit seost;
- selliste ühepoolsete eeliste alusetu saavutamine, mis on kaubandussuhete olemust või ulatust arvestades põhjendamatud;
- mis tahes muu ebalojalne käitumine kaubandussuhte kui terviku osas.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
 Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ Pettuste vastu võitlemise, konkurentsi ja tarbimise peadirektoraadi hinnangul on supermarketite mahahindlused langenud mõistlikule tasemele.

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 487. ISTUNGJÄRK 13. JA 14. VEEBRUARIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Raadiospektriressursside ühiskasutuse edendamine siseturul”

COM(2012) 478 final

(2013/C 133/04)

Raportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

3. septembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Raadiospektriressursside ühiskasutuse edendamine siseturul”

COM(2012) 478 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 23. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013. aastal (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 89, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni lähenemisviisi raadiospektriressursside ühiskasutuse edendamisele siseturul, sest traadita ühendus on majanduses üha tähtsamal kohal.

1.2 Komitee loodab, et kogu selle strateegia lõppkasusaajad on ka tegelikult Euroopa kodanikud ning et kõik tehtud edusammud toovad neile kasu. Tuleb tagada eraldatud spektri võimalikult laiaulatuslik kasutamine isikuandmete täieliku turvalisuse ja puutumatus tingimustes.

1.3 Kõigis vastu võetavates õigusaktides tuleb tagada tarbijate kõrge kaitsetase ning majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne

ühtekuuluvus, et hoida ära digitaalse lõhe suurenemine ja infoühiskonnas kahel kiirusel edasi liikumine.

1.4 Spektri ühiskasutuse haldamisel tuleb saavutada suur tööhõivemäär ja suurendada Euroopa majanduse konkurentsivõimet keskkonnas, kus ei moonutata vaba konkurentsi. Tuleb kasutada ära teadustegevuse ja innovaatiliste tehnoloogiate põhjalikuma arendamise võimalusi. Komitee palub komisjonil enne spektri liberaliseerimist tagada, et suurem konkurents spektrit kasutavate operaatorite vahel viiks töökohtade reaalse loomiseni. Sellega seoses ja kooskõlas strateegiaga „Euroopa 2020” tuleks pöörata erilist tähelepanu olukorrale majandus- ja fiskaalkriisist mõjutatud riikides.

1.5 Komitee loodab, et komisjon võtab vastu soovitusel kasutada spektri ühiskasutusõiguste ühtset vormi ning ühist terminoloogiat ühiskasutustingimuste ja -eeskirjade dokumenteerimiseks.

2. Sissejuhatus

2.1 Spekter on tähtsaim avalik ressurss oluliste sektorite ja teenuste jaoks, nagu mobiil-, traadita lairiba- ja satelliitside, radio- ja teleringhäälinguvõrgud, transport, raadiolokatsioon ja sellised rakendused nagu häiresüsteemid, kaugjuhtimisseadmed, kuuldeaparaadid, mikrofonid ja meditsiiniseadmed.

2.2 See toetab selliste avalike teenuste tõrgeteta toimimist nagu julgeoleku- ja turvateenused, kaasa arvatud kodanikukaitse, ja teaduslikku tegevust nagu meteoroloogia, maapinna kaugseire, raadioastronoomia ja kosmoseuuringud.

2.3 Lihtne juurdepääs spektrile aitab pakkuda elektroonilise side võimalusi, eriti hõredamalt asustatud piirkondades või äärepiirkondades, näiteks maapiirkondades või saartel asuvate kasutajate ja ettevõtjate jaoks.

2.4 Kõigil spektrit reguleerivatel meetmetel võib olla mõju majandusele, ohutusele, tervishoiule, avalikule huvile, kultuurile, teadusele, sotsiaalsfäärile ja keskkonnale.

2.5 2002. aastal kehtestati raadiospektri otsusega raadiospektri poliitika õiguslik põhiraamistik ning 2012. aastal täiendati seda ELi kõnealuse poliitika mitmeaastast programmi käsitleva otsusega, mille kohta komitee on juba arvamuse koostanud.

2.6 ELi raamistiku eesmärk on hõlbustada spektri kättesaadavust, tuginedes võimalikult vähe koormavale lubade andmise süsteemile. Selles eelistatakse üldlubade kasutamist, välja arvatud juhul, kui üksiklitsentsid on selgelt vajalikud. Raamistik tugineb spektri tõhusa haldamise ja tulemusliku kasutamise ning tehnoloogia- ja teenuseneutraalsuse põhimõtetele.

On olemas piisav õiguslik alus spektrihalduse käsitlemiseks komisjonis, toetudes elektroonilist sidet reguleerivale õigusraamistikule, siseturu eeskirjadele, transpordieeskirjadele ning vaba konkurentsi moonutamist ärahoidvatele eeskirjadele.

2.7 Kuna digitaalse ühtse turu loomise oluliseks eeltingimuseks on spektrihaldus, toetab see algatus otseselt strateegia

„Euroopa 2020” eesmärkide täitmist. Kooskõlas raadiospektripoliitika programmiga (RSPP) taotleb komisjon laiaulatuslikku toetust väljapakutud meetmetele, mille eesmärk on edendada traadita tehnoloogia uuenduste arengut ELis ja tagada, et praeguseks eraldatud spektrit kasutatakse nii täielikult kui võimalik.

3. Komisjoni teatis

3.1 Teatises käsitletakse tegureid, mis teevad spektri ühiskasutuse võimalikuks, ja seda edendavaid tegureid, nagu traadita lairibaühendus, traadita sidega ühendatud ühiskond ning teadustegevus ja uuenduslikud tehnoloogiad, rõhutades järgmist:

— litsentsitud või litsentsivabade traadita lairibasageduste ühine kasutamine võimaldab mobiilsideoperaatoritel hoida kokku kulusid, pakub taskukohase hinnaga internetiühendust ja võimalusi taristu jagamiseks;

— suundumus internetiühendusega ühiskonna poole osutab lisandväärtusele, mida toob see, kui litsentsivabadel ühiskasutatavatel sagedustel ei takistata juurdepääsu spektrile. Need sagedused toimivad kasvulavana traadita tehnoloogia uuendustele, mis edendavad paindlikuma traadita tehnoloogia väljatöötamist ja kasutuselevõttu;

— teadus on võimaldanud avada spektri ühiskasutuseks, tagades samas esmaste teenuste kaitse. Kognitiivse raadiotehnoloogia arengut toetavad ühtlustatud standardeid käsitlevad ülesanded ja Euroopa uurimisprojektide raames tehtud katsed. Edasisi edusamme on oodata seire ja väikeste kärgside tugijaamade vallas.

3.2 Teatises käsitletakse spektri ühiskasutuse suurendamisega seotud probleeme, analüüsides kahjulike häirete vältimist ebakindluse kõrvaldamiseks, piisavate stiimulite ja tagatiste loomist kõigile huvitatud isikutele ning litsentsivabade sagedusribade läbilaskevõimet.

3.2.1 Spektri ühiskasutuse suurendamine eeldab, et

— kasutajad võtavad vastastikuse vastutuse häirete vastuvõteta-
vate tasemete ja asjakohaste leevendusstrateegiatega eest;

- tagatakse õiguskindlus seoses kohaldatavate eeskirjade ja tingimustega, vajalikud jõustamismenetlused, läbipaistvus ühildatavuse eelduste alal ning õigus kaitsele;
- luuakse stiimulid investeeringute tegemiseks uutesse tehnoloogiasse, mis toovad kasu väljakujunenud ja uutele kasutajatele, tagades samal ajal konkurentsi ja edendades seda;
- RLANi arenguks eraldatakse laiad sageduskanalid ja koostatakse ülekoormuse prognoosid, et suurendada prognoositavust ja usaldusväärsust olulisemate ühiskasutatavate sagedusribade puhul;
- tagatakse, et üleminek kasutuse ainuõiguselt ühiskasutusele tõhustab uute kasutajate abil konkurentsi ega anna ennekõike põhjendamatu konkurentsieeliseid praegustele või tulevastele õiguste omajatele.

3.3 Komisjon teeb ettepaneku töötada välja kaks vahendit selleks, et luua olemasolevate spektriressursside ulatuslikumat ja tõhusamat kasutust:

- ELi strateegia soodsate ühiskasutusvõimaluste kindlaksteigmiseks ühtlustatud või ühtlustamata sagedusaladel ning
- spektri ühiskasutusõigused kui reguleeriv vahend, millega kiidetakse heaks litsentsitud spektri ühiskasutusvõimalused ja tagatakse teatav kaitse häirete vastu.

3.4 Kuna tehnoloogia areng tekitab siseturul uusi soodsaid ühiskasutusvõimalusi, peab komisjon vajalikuks edendada investeeringuid ja innustada spektri kasutajaid spektriressurssi paremini kasutama, määratledes tihedas koostöös liikmesriikidega ELi tasandil menetluse ja peamised kriteeriumid soodsate ühiskasutusvõimaluste leidmiseks (nt soovitusel).

3.5 Komisjoni sõnul võivad spektri ühiskasutuslepingud anda kasutajatele suurema õiguskindluse ja loovad samas turupõhiseid stiimuleid, sealhulgas rahalise hüvitise kujul, et leida siseturul rohkem soodsaid ühiskasutusvõimalusi, kui riikide reguleerivad asutused annavad sagedusala uutele kasutajatele spektri ühiskasutusõigused.

3.6 Komisjon teeb ettepaneku võtta järgmistel etappidel järgmised meetmed:

- 1) soodsate ühiskasutusvõimaluste leidmine nii litsentsivabadel kui ka litsentsitud sagedusaladel;

- 2) traadita tehnoloogia uuendustele piisava ja ELi tasandil ühtlustatud litsentsivaba spektri kättesaadavaks tegemise kaalumise;

- 3) liikmesriikidega koostöös ühise tegutsemisviisi määratlemine ühiskasutusvõimaluste suurendamiseks kasutajalepingute alusel;

- 4) selliste kasutajalepingute sõlmimine, mis aitavad suurendada kasutajate õiguskindlust.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee hindab kõrgelt komisjoni teatist, sest see tähendab vajaliku aruteluprotsessi algatamist kohandamiseks ELi õiguskeskkonda tulevikus raadiospektripoliitika mitmeaastase programmi eesmärkidega.

4.1.1 Teatistes kaalutakse viise, kuidas leevendada vaba spektriruumi puudumist ja uute kasutusviiside jaoks spektri ümberjaotamise kõrget hinda, mis kujutavad endast tõsiseid takistusi traadita ühenduse kasutamisele, ning tehakse ettepanekuid spektrihalduses sisuliste muudatuste tegemiseks.

4.2 Selleks et kõrvaldada raadioühenduse uuenduslike tehnoloogiate kasutuselevõtu ees seisvad regulatiivsed tõkked ning soosida spektri ühiskasutust, soovib komisjon kasutusele võtta kõikehõlmava lähenemisviisi, milles riikide reguleerivad asutused ning spektri väljakujunenud kasutajate ja uute kasutajate vahelised kokkulepped peavad aktiivselt soodustama spektri kollektiivset ja ühiskasutust.

4.3 Samuti on kavas võtta meetmeid, toetudes kehtivatele elektroonilist sidet reguleerivatele Euroopa õigusaktidele, arendades ja rakendades spektri tõhusa haldamise ja tulemusliku kasutamise ning tehnoloogia- ja teenuseneutraalsuse põhimõtteid. Komitee peab seda väga asjakohaseks. Seega kavatab komisjon täiel määral kasutada oma pädevust selles valdkonnas, et nii palju kui võimalik edendada raadiospektri kasutust ja muuta see levinumaks. Selleks tuleb kasutada vaba konkurentsi ning muuta riikide reguleerivate asutuste kasutuslubade andmise kriteeriumid sarnasemaks, pöörates erilist tähelepanu jagatud litsentsi alusel toimuvale kasutusele.

4.4 Siiski märgib komitee ära mõned komisjoni kõnealuse teatisega seonduvad aspektid, et hõlbustada võimalikult palju raadiospektrit käsitlevate tulevaste regulatiivsete etappide väljatöötamist, nii et need toetuksid kindlatele, eelkõige demokraatia, läbipaistvuse ning põhiõiguste ja tarbijate ja elektroonilise side kasutajate õiguste kaitse põhimõtetele. Esmajoones peavad olema peamise eest selgelt kaitstud just tarbijate ja kasutajate õigused. Selleks tuleb kehtestada kriteeriumid, mis tagavad õiglase hinna, üldise juurdepääsu spektrile ning tõhusad kaebuste esitamise ja kahju hüvitamise mehhanismid. Samuti tuleb tagada, et sõltumatutel järelevalveasutustel oleksid volitused lahendada riikidevahelisi spektrikasutuse konflikte, vältides kahjulikke häireid. Korrapäraselt koostatavate aruannete abil peab komisjon teavitama, milliseid meetmeid on võetud ja milliseid eesmärke on saavutatud seoses nimetatud õiguste ja kohustustega.

4.5 Komitee kutsub komisjoni üles koostama asjaomase õigusraamistiku tulevase väljatöötamise kontekstis võimalikult täieliku nimekirja raadioühenduse uuenduslike tehnoloogiate kasutuselevõtu ees seisvatel „regulatiivsetest tõketest“.

4.6 Sellega välditakse võimalust, et tarbijate kaitsmise ettekäände varjus püütakse tegelikult rahvuslikul või muul sarnasel protektsionistlikul põhjusel takistada spektri võimalikult ulatuslikku avamist. Tuleb soodustada teiste kasutajate lisandumist ja uuenduslike tehnoloogiate kasutuselevõttu. Komitee peab vajalikuks tagada, et teatise kohaldamine toob endaga kaasa puuetega inimeste parema juurdepääsu uutele tehnoloogiatele.

4.7 See viiks tänu spektrikasutuse tasudele ka maksutulu suurenemisele, mille eelised on ilmselged. Siiski tuleb rõhutada, et kuna spektril on piiratud füüsiline ruum ja kavandatavad meetmed suurendaksid kasutajate liiklust, tuleb hoolikalt kaaluda mitmeid selliseid küsimusi nagu hüvitised praeguste kasutuslitsentside omanikele, spektri kokkuvarisemise või kokkutõmbumise vältimine liigkasutuse tõttu, uuenduslikumate tehnoloogiate kasutuselevõtu tagamine jne. Kuigi käesoleva arvamuse eesmärk ei ühti komitee varasemate arvamustega tehnoloogia muutustega seonduvate ELi meetmete rakendamise kohta, nagu nn digitaalne dividend, tuleb kaaluda nende meetmete tegelikku mõju, et ratsionaliseerida ELi raadiospektri poliitika arendamisega tekkivaid ootusi.

4.8 Siiski pooldab komitee riikide reguleerivate asutuste väljastatavate üksiklitsentside arvu piiramist nii palju kui võimalik, pidades õigeks palju rohkem avatud juurdepääsu, eeldusel, et spektri kättesaadavus ja spektrikasutajate õiguste kaitse seda

võimaldavad. Seepärast kutsub komitee riikide reguleerivaid asutusi üles jagama üksiklitsentse piiratud arvul ja vaid väga mõjuvatel põhjustel, et soosida palju rohkem avatud juurdepääsu.

4.9 Teatisest jäeldub teiste asjakohaste eesmärkide seas ka vajadus vähendada Euroopa ja kolmandate riikide tootjate vahelist tehnoloogilist lõhet seoses elektroonilise side seadmetega. Selle lõhe üks põhjus on kehtiva õigusraamistiku killustatus. Komitee palub Euroopa Komisjonil lisada teatisse mõjuhinnangu võimaliku kasu kohta, mida spektri avamine võiks tuua ELi liikmesriikide vahelise digitaalse lõhe vähendamisele. Seega toetab komitee nimetatud raamistiku kiireloomulist kohandamist, usaldades selles küsimuses komisjoni suutlikkust asjakohaselt reguleerida, kasutades selleks komiteemenetlust.

4.9.1 Lisaks rõhutab komitee ELi kindlat pühendumust põhiõiguste kaitsele ning kutsub komisjoni üles asjakohaste kohandamiseeskirjade koostamisel kaitsma väga hoolikalt selliseid põhiõigusi nagu eraelu puutumatuse, ametialaduse või selliste andmete töötlemine, mida elektroonilise side teenuste pakkujad võivad salvestada.

4.9.2 Samuti oleks soovitatav luua tõhus järelevalve uute kasutajate litsentsita juurdepääsu üle sagedusribadele, kui need kasutajad domineerivad tänu lisaväärtusele, mida annavad nende tehnoloogilised uuendused. See kehtib eelkõige juhul, kui need kasutajad häirivad sellise spektri rahumeelset kasutamist kolmandate isikute poolt, kelle õigus kaitsele ei ole riigi reguleeriva asutuse poolt tagatud. Komitee väljendab muret mõju üle, mis kõnealusel liberaliseerimisprotsessil võib olla üldhuviteenuste (politsei, kiirabi, päästeteenistus jne) juurdepääsu tagamise põhimõtte rakendamisele.

4.9.3 Samuti tuleks uurida põhjalikult nende kasutajate olukorda, kes soovivad juurdepääsu spektrile ja osutavad mõnda üldhuviteenust. Riigiüleste sätetega ja vahest asjakohase õigusakti vastuvõtmisega võiks nad vabastada rahalise hüvitise maksmisest või kehtestada neile vaid sümboolse summa.

4.9.3.1 Kõik eelöeldu kehtib, ilma et see piiraks ELi õiguse rakendamisel kohustust edendada üldhuvite eesmärke, eelkõige seoses audiovisuaalsisuga ja -poliitikat puudutavate õigusnormidega, ning liikmesriikide õigust korraldada ja kasutada oma raadiospektrit avaliku korra ja julgeoleku eesmärgil.

4.10 Sõltumatuse ja õiguskindluse tagamiseks soovib komitee panna riikide reguleerivate asutuste ja vajadusel elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste ühendatud ametile (BEREC) kohustuse jälgida kasutajatevahelisi ühiskasutuse kokkuleppeid ning teavitada nende olemasolust ja nende vastavusest konkurentsieeskirjadele, kui on vajalik strateegiline planeerimine, kooskõlastamine ja ühtlustamine, eelkõige raadiosageduste kasutamise üldlube andmise menetluste või isiklike kasutusõiguste puhul, kui see on vajalik siseturu arengut takistavate tõkete ületamiseks.

4.11 Komisjon peaks koostöös tarbijaihenduste ja ettevõtete esindajatega koostama tegevusjuhise selle kohta, kuidas esitada ELi tasandil teavet soodsa ühiskasutuse taotluste ja nende tulemuste kohta. See aitaks levitada läbipaistvaid menetlusi ja spektrikasutuse andmikus olevate ressursside optimaalset haldust.

4.12 Lõpetuseks kutsub komitee komisjoni üles koostama ELi toimimise lepingu artiklis 291 sätestatust lähtudes ja

raadiospektripoliitika töörühma tööle toetudes rakendusakti. See aitaks saavutada eesmärges sellistes valdkondades nagu ühine ühiskasutuse litsentsi mõiste ning kehtestada selliste soovitude tingimused, millega edendatakse ühiste kriteeriumide kasutamist nende litsentside väljastamisel ELis, et lihtsustada nende kasutamist kõigis liikmesriikides.

4.12.1 Kõnealune õigusnorm peaks sisaldama muude asjakohaste elementide hulgas ka vaba konkurentsi ning elektroonilise side kasutajate turvalisuse ja õiguste kaitset, pöörates erilist tähelepanu teenusepakkujate osutatavate teenuste eest makstavate kulude vähendamisele.

4.13 Komitee on veendunud, et spektrit kasutavate operaatorite arvu suurenemisega kaasnevat võimalikku tehnoloogilist innovatsiooni võiks toetada ELi fondidest, et hoogustada tehnoloogia arengut ELi vähem arenenud liikmesriikides.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimiv energiaturg”

COM(2012) 663 final

(2013/C 133/05)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

15. novembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon konsulteerida vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmisel teemal:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimiv energiaturg”

COM(2012) 663 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 23. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013. aastal (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 94, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitusused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et energia siseturg kujutab endast võimalust saada kasu eri energiavalikutest Euroopas ning tagada turgude kui terviku optimaalne toimimine – omavahel ühendatud taristu kaudu – era- ja tööstustarbivate heaks.

1.2 Komitee toetab komisjoni lähenemisviisi niivõrd, kui selle eesmärk on kõrvaldada meetmed, mis takistavad lõpptarbijail saada kasu erinevatest energiavalikutest.

1.3 Tarbija tuleb seada jälle tähelepanu keskmesse, ning kõiki nutivõrkude ja -arvestite (*smart grids* ja *smart meters*) uusi funktsioone tuleb arendada tarbija huvides.

1.4 Energia siseturu lõppeesmärkide ja üksikasjade osas esineb suur teabelünk, mida on võimalik täita üksnes ELi ulatusliku teabekampaania abil kõigi kodanikuühiskonna esindajate osalusel.

1.5 Võitlusest küttestuvõimetuse vastu peab saama ELi poliitikameetmete prioriteet. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub nõukogu ja Euroopa Komisjoni üles käsitlema seda teemat 2013. aasta mais toimuva energiaalase tippkohtumise keskse teemana.

2. Energia siseturg, ebatäiuslik turg

2.1 Euroopa Komisjon soovib teatistes igati õigustatud energia siseturu tõrgeteta toimimist, et saavutada 2014. aastaks seatud eesmärk, mille püstitasid ELi riigipead ja valitsusjuhid 2011. aasta veebruaris, kinnitades vajadust kujundada selleks tähtjaks lõplikult välja energia siseturg, mis võimaldaks kõigil Euroopa tarbijatel vabalt valida oma elektri- või gaasitarbija.

2.2 Elektri ja gaasi siseturgu hakati rajama 1996. aastal kahe järgmise idee põhjal, vastavalt millele iga Euroopa tarbija võiks ise valida oma elektri- või gaasitarbija (vaatamata selle asukohtadele liikmesriigile) tootjatest sõltumatu energiataristu kaudu ning, et ühtse turu tõhusus mõjutaks positiivselt energiahindu ja annaks dünaamilisi ja asjakohaseid signaale vajalike investeeringute jaoks.

2.3 Neid eesmärke ei ole tänaseni veel täielikult saavutatud. Energia siseturg võimaldas teatud riikides pakkuda tarbijatele paindlikumaid valikuid ja konkurentsivõimelisemaid elektrihindu, leevendades nii primaarenergia suurenevast maksumusest tulenevat hinnatõusu. Energia siseturg on samuti lihtsustanud likviidsemate ja läbipaistvamate hulgimüügiturgude loomist, tagades nii varustuskindluse Euroopa Liidus. Enamiku liikmesriikide energiaturgudele on iseloomulik üleminek (riiklikelt või piirkondlikelt) monopolidelt samuti riiklikele või piirkondlikele, väheste ühiste kokkupuutepunktide ja väikese omavahelise konkurentsiga oligopolidele.

2.4 Uued vahendid (börsid, turgude liitmine jms) hõlmavad üksnes väikest mahtu, energiaga kauplemise põhiosa on tänapäeval korraldatud riikide tasandil. Elektrivaldkonnas on teatud liikmesriikide tootmisesektori konkurents puhtalt hüpotetiline: 8 riigis 27-st on 80 % elektritootmise turust endiselt pikka aega turgu valitsenud ettevõtja kontrolli all ning arvestades riiklike gaasitarbijate valitsevat (või mõnedes riikides isegi eksklusiivset) positsiooni jääb gaasi siseturg samuti väga virtuaalseks.

2.5 Energia siseturg toimib seega täna pigem riiklike tavade, turgude ja tööstusettevõtjate kõrvutamisena, kohaldades iga riigi vastava reguleeriva asutuse ja Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti kontrolli all erinevaid, juba 20 aastat tagasi vastu võetud Euroopa eeskirju, ning mitte ühtse majandusruumina, mis tänu tõelisele konkurentsile tagab eelised Euroopa tööstusettevõtetele ja tarbijatele. Siiski mõjutavad riikides tehtavad energiavalikud energiahinda naaberriikides, ning kõnealusel küsimuses ei saa teha ühepoolseid otsuseid.

2.6 Hinnakujundust moonutab selliste kohalike või riiklike läbipaistmatute, ebasümmeetriliste, sageli ülemääraste maksude lisamine, mis mõnel juhul on kasvanud 1 000 % võrra 15 aasta jooksul, karistades seega kodumajapidamisi ja elektrimahukaid tööstusi. Teiste liikmesriikidega kooskõlastamatud riiklikud poliitikameetmed taastuvenergia arendamiseks sunnivad kõnealuste energiaallikate juhitamuse ja prioriteetsuse tõttu võrgule kiirelt ümber kujundama Euroopa turgu, et vältida Euroopa elektrisüsteemi juhtimise killustatust. Iga energialiigi puhul on vajalik poliitika- ja toetusmeetmete (või erandite) täielik läbipaistvus liikmesriikides, et tagada kõigi turuosaliste aus käitumine ja ELi konkurentsieeskirjade järgimine energiavaldkonnas.

2.7 Riiklikult reguleeritud tariifide levinud tava ei taga dünaamilisi hinnasignaale, mis suudaksid innustada tarbijaid vähendada oma tarbimist ja kontrollima oma elektriarveid; see ei kata ka energiaga varustamise ja energia tootmise tegelikke kulusid, õõnestades energiaettevõtete finantsolukorda ja neid investeringuid nii tootmisse kui võrkudesse, mis on vajalikud lähemate aastakümnete jooksul.

2.8 Teadlikkuse tõstmise, teavitamise ja läbipaistvuse puudulikkuse tõttu jäävad energia siseturu lõppeesmärgid ja üksikasjad suures osas Euroopa tarbijatele arusaamatuks. Kuigi eratarbijatele on turg teoreetiliselt avatud juba 1. juulist 2007, on tarnija vahetamise protsent teatud liikmesriikides madal, mis tuleneb asjaomaste riikide, reguleerivate asutuste ja tööstusettevõtjate puudulikkusest teabe- ja teavitamistegevusest.

3. Prioriteetsed meetmed energia siseturu väljakujundamiseks

3.1 Vastamisi Euroopa ees seisvate suurte väljakutsetega (globaalne majanduskriis, kliimasoojenemine, varustuskindluse tagamine jms) on vaja rohkem läbipaistvust, paindlikkust, energiaga kauplemist ja liikmesriikide omavahelisi ühendusi, et teha selgeid edusamme tõhususe ja solidaarsuse valdkonnas ning saavutada investeringute suuremat optimaalsust.

3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab selgelt Euroopa Komisjoni käivitatud algatusi ning leiab, et tõelise ühtse energia siseturu lõpuleviimine 500 miljoni tarbija jaoks on esmatähtis Euroopa majanduskasvu taaselundamiseks, ulatudes kaugemale Euroopa energiaühenduse loomisest. Piisav, jagatud ja konkurentsivõimeline energia on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jaoks võtmelement Euroopa majanduse arendamisel ja töökohtade loomisel ELis. Euroopa tööstusele on vaja konkurentsivõimelisi energiahindu, et Euroopas püsima jääda ja siin edasi areneda.

3.3 Sellega seoses tuleks kontrollida, et lisaks alates 1996. aasta detsembrist vastuvõetud direktiivide ja eeskirjade ametlikule rakendamisele järgitaks energia siseturgu käsitlevate tekstide vaimu ning et liikmesriigid soodustaksid tõelist konkurentsi nii piirkondlikul, riigi kui Euroopa tasandil. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab algatusi, mis võimaldavad hõlbustada energia ülekandevõrkude kasutamist ja tõhusust tänu kiirendatud standardimisele, mis on vajalik taastuvenergia oluliseks arendamiseks. Komitee kiidab samuti heaks energiavõrkude ühendamise ja turgude liitmine ning sellised mitmekülgsed koostööd nagu Coresco (*Coordination of Electricity System Operators – Lääne-Euroopa tehniline koostööplatvorm põhivõrguettevõtjatele*) loomine, mis kujutab endast esimest sammu Euroopa energiaülekanne süsteemi suunas.

3.4 Reguleeritud tariifid, mis tulenevad põhiliselt riiklikest poliitilistest kaalutlustest, kuuluvad proteksionistliku lähenemise viisi juurde, mis on vastuolus ELi huvidega; need takistavad elektrienergia tegeliku hinnaga arvestamist tarbijate käitumismudelites ning nendega võidakse nõustuda üksnes ajutiselt liikmesriikide puhul, kes seda soovivad. Hinnasignaale, mis väljendavad hindade tegelikku arengut (kaasa arvatud CO₂), tuleb saata tarbijatele ja investeerijatele, et nad võiksid edaspidi teha arukaid valikuid. Energiahind, mis on kooskõlas tegeliku maksusega, on üks element tarbimise paremal haldamisel ja tarbijate käitumismustrite muutmisel, kes peavad osalema aktiivsemalt uue mudeli arendamisel.

3.5 Samal ajal tuleks selgitada ning uutele alustele seada nii kohalikul kui riiklikul tasandil rakendatav energia maksustamine, mis on ELis väga erinev. Näiteks erineb elektri puhul maksude ja käibemaksu osakaal 4,7 %-st Ühendkuningriigis 54,6 %-ni Taanis, arvestamata seejuures toodetud elektri energiasaldust. Komitee kiidab seega heaks Euroopa Komisjoni algatused energia ühtse ning arukama maksustamise toetamiseks Euroopas. 20-20-20 eesmärgi saavutamise ja CO₂ heite vähendamine 80–95 % võrra 2050. aastaks nõuab sellise ühise fiskaalraamistiku loomist, mille abil oleks võimalik objektiivselt reguleerida taastuvenergia ja fossiilkütuste maksukoormust, arvestades iga toote energiasaldust ja CO₂ heidet.

3.6 Kütteostuvõimetust, mis on tabanud 13 % Euroopa majapidamistest, st 65 miljonit Euroopa kodanikku, ei ole võimalik lahutada energia siseturu loomisest. Selle algsetes eesmärkides sisalduvat konkurentsi on võimalik vaadelda üksnes kõigi ELi tarbijate huvides. See eeldab kodaniku kui tarbija seadmist arutelu keskpunkti ning sellise Euroopa määratluse kiiret väljatöötamist energia kütteostuvõimetuse kohta, mis võib piirkondliku abi Euroopa poliitikameetmete eeskujul anda panuse riiklikesse toetuspoliitikatesse. Euroopa Liit peaks selle eest hoolt kandma, et selgelt eristada neid kütteostuvõimetuse vastu võitlemiseks võetavaid vajalikke ja kiireloomulisi poliitikameetmeid protektsionistlikest tavadest elektritariifide seadmisel, mis on vastuolus siseturu vaimuga. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku pühendada järgmine, 2013. aasta mais toimuv energiaalane tippkohtumine eelkõige sellele küsimusele ning kavandada Euroopa avalik energiateenistus.

3.7 Komitee peab esmatähtsaks haridust, teavet ja läbipaistvust energiavaldkonnas, ⁽¹⁾ et võimaldada tarbijatel teha kõige asjakohasemaid valikuid nii majanduslikust kui energiatõhususe seisukohast ning valida kõige odavamaid elektritarbijaid.

Euroopa Liit peaks tegema olulise teavitusalase jõupingutuse, et selgitada ühiseid panuseid ja tagada Euroopa tarbijate jaoks esmatähtis teave lihtsalt ja konkreetselt.

3.8 Komitee leiab, et tarbijate kaasatus on hädavajalik eeldus arukate arvestite edukaks levikuks, mis võib pakkuda võimalust energiatõhususe parandamiseks. Ent siiani on mitmed küsimused lahendamata, näiteks see, kas potentsiaalsed kasud kaaluvad üles tarbijate kulud, samuti andmekaitse küsimused. Need probleemid tuleks lahendada võimalikult kiiresti kõigi energiatarbijate huvides.

3.9 Euroopa homme energiaturg ei tohi juhinduda üksnes pakkumiste loogikast; kõnealune turg peab innustama nii era- kui tööstustarbijaid tarbimist vähendama, kasutades maksimaalselt ära nutivõrkude ja -arvestite uusi funktsioone. Komitee toetab seega selliste koostalitlusvõimeliste süsteemide väljatöötamist Euroopa tasandil, mis on võimalised tulema toime tipukoormustega, tagama Euroopa elektrisüsteemide toimimise (eelkõige tarbimise tipp tundidel) ja innustama vähendama elektritarbimist.

3.10 Komitee soovib tõelise Euroopa arutelu käivitamist tuleviku elektrisüsteemide ülemineku, sellega seonduvate väljakutsete, kulude ja liikmesriikidevahelise kooskõlastamise teemal. Euroopa ei saa põhineda 27 erineva, egoistlikul mõttelaadil loodud energiapoliitika liitmisel. EL peab olema võimeline hindama ühe riigi valikute mõjusid teistele riikidele. Kodanikuühiskonna kaasamisel on selles kontekstis esmane tähtsus. Erinevate foorumite olemasolu on väga positiivne. Tuleb käivitada selline tõeline energiateemaline Euroopa dialoog kõigi sidusrühmade osalusel, eelkõige liikmesriikides ja kooskõlas Euroopa mõõtmega.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 11–17.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus ajutise erandi tegemise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem”

COM(2012) 697 final – 2012/0328 COD

(2013/C 133/06)

Raportöör: **Antonello PEZZINI**

Nõukogu otsustas 5. detsembril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse ajutise erandi tegemise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem”

COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD)

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 29. jaanuaril 2013. Raportöör oli Antonello Pezzini.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13. ja 14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 136 erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kordab veendumust, mida ta on kinnitanud ka teistes arvamustes, et kliimamuutustega globaalsel tasandil peetava võitluse ja Euroopa lennundussektori konkurentsivõime jaoks on esmatähtis üldlahenduse leidmine kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi jaoks, millega peavad kaasnema toimiva ühtse Euroopa taeva loomine ja terve rida eeskirju, mis oleksid kooskõlas kõnealuste eesmärkidega.

1.2 Komitee tervitab seega algatust, milles lükatakse ajutiselt edasi ELi heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamine õhusõidukite käitajatele Euroopa Majanduspiirkonda saabuvate ja sealt väljuvate lendude puhul, et oodata ära üldläbirääkimiste lõpuleviimist.

1.3 Komitee usub siiski, et kõik maailma piirkonnad peaksid jõudma kokkuleppele piirkonnasisestest lendude kasvuhoonegaaside heite piiramise osas.

1.4 Komitee rõhutab sellega seonduvaid riske Euroopa transpordi konkurentsivõimele. Kõnealuse, Euroopa Majanduspiirkonna jaoks ettenähtud ajutise edasilükkamise ajal kehtivad maksud ELi-siseste lendude reisijatele, samal ajal kui ülejäänud reisijad on maksudest vabastatud.

1.5 Komitee nõuab seega, et nõukogu ja Euroopa Parlament annaksid Euroopa Komisjoni toetusel tugeva impulsi sellise kiire lahenduse leidmiseks, mis põhineks üldisel lähenemisiivil, vältides ebaõiglasi karistusi ja konkurentsimoonusi, millel on

negatiivne mõju konkurentsivõime arengule ja tööhõivele, asjaolu, mis on selges vastuolus kõigi poolt ühiselt heaks kiidetud Euroopa 2020. aasta strateegiaga.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Kohus tunnistas hiljuti Euroopa direktiivi 2008/101/EÜ, mis lülitab ka lennundussektori, sealhulgas ELi-väliste riikide lennuettevõtjad alates 2012. aastast kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise Euroopa süsteemi (*Emissions Trading System*), seaduslikuks vastusena mõnede Põhja-Ameerika lennukompaniide hagiavaldusele, vastavalt millele Euroopa direktiiv rikkuvat erinevaid rahvusvahelisi kokkulepeid ⁽¹⁾.

2.2 Euroopa Kohtu lahendi kohaselt ei riku kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi kohaldamine lennustranspordile rahvusvahelise tavaõiguse asjaomaseid põhimõtteid ega avatud lennunduspiirkonna lepingut. Euroopa Liidu õigusaktides järgitakse seega Kyoto protokollis eesmärke, milles nähti ette ÜRO juures tegutseva **Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (International Civil Aviation Organization, ICAO)** kokkulepe lennukite põhjustatud kasvuhoonegaasi heite kohta.

2.3 Vastusena rahvusvahelistel läbirääkimistel tehtud edusamudele ning selleks, et läbirääkimiste raames luua positiivne õhkkond, on komisjonil kavas jätta *ajutiselt* ELi-välised lennud kasvuhoonegaaside **saastekvootidega kauplemise süsteemist** välja.

⁽¹⁾ Euroopa Kohtu kohtuasi C-366/10 – Air Transport Association of America e a./Secretary of State for Energy and Climate Change – Luksemburg, 21. detsember 2011.

2.4 Kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemiga **nähakse** praegu **ette**, et neile õhusõiduki käitajatele, kelle kohta kehtib heitgaaside vähendamise kohustus, eraldatakse **arvestusühikuid** vastavalt **kasvuhoonegaasi heitele tonnides**, mida nad võivad põhjustada, vähendades **eraldatavaid arvestusühikuid igal aastal**. Õhusõiduki käitajad, kelle õnnestub vähendada kasvuhoonegaase rohkem kui kohustuses ette on nähtud, eraldatakse arvestusühikuid, mida nad võivad edasi müüa vähem edukatele ja neid rohkem vajavatele õhusõiduki käitajatele. ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiivi laiendati 2012. aastast ka lennundussektorile ja kõigile ELi saabuvatele ja EList väljuvatele lendudele koos aruandluskohustusega heitkoguste kohta ja kohustusega osaleda kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis ning tagastada esimesed saastekvoodid 2013. aasta aprilliks.

2.5 Üldise kokkuleppe saavutamise lihtsustamiseks Rahvusvahelise Tsiivilennunduse Organisatsioonis oli vajalik teha ajutine erand ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiivist, tagamaks seda, et nende õhusõiduki käitajate vastu ei võetaks meetmeid, kes ei kes ei täida direktiivist tulenevaid nõuete täitmise ja aruandluskohustusi, mis hakkavad kehtima enne 1. jaanuari 2014, seoses ELi saabuvate ja EList väljuvate lendudega, mille siht- või lähtekohaks on väljaspool ELi asuv lennuväli.

2.6 Kavandatud lähenemisviis võiks siiski vähendada Euroopa lennutranspordi konkurentsi rahvusvahelisel tasandil, seda eelkõige majanduslanguse ajal: ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiivi peatamine aastaks lennunduse heitkoguste rahvusvaheliste eeskirjade ootel (üleilmne turupõhine meede, *market based mechanism*, MBM) ei mõjuta ELi-sisest lennutransporti.

2.7 Komitee on seisukohal, et karistuste ja konkurentsimoonutuste vältimiseks tuleks kõnealust erandit kohaldada üksnes ajutiselt ning üksnes sellistele õhusõiduki käitajatele, kes ei ole kõnealuse tegevuse jaoks 2012. aastal saanud tasuta saastekvooti või on need kõik tagastanud. Samal põhjusel ei tohiks neid saastekvooti arvesse võtta asjaomaste õiguste arvestamisel.

3. Euroopa Komisjoni ettepanek

3.1 Ettepaneku eesmärk on

— „panna aeg seisma”, st lükata ajutiselt edasi ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames õhusõiduki käitajatele pandud kohustuste täitmine Euroopa Majanduspiirkonda saabuvate ja sealt väljuvate lendude puhul;

— vältida meetmete võtmist selliste õhusõiduki käitajate suhtes, kes korraldavad Euroopa Majanduspiirkonda saabuvaid ja sealt väljuva lende ning kes ei täida direktiivist 2008/101/EÜ tulenevaid nõuete täitmise ja aruandluskohustusi, mis hakkavad kehtima enne 1. jaanuari 2014;

— tagada ka edaspidi direktiivi täielik rakendamine Euroopa Majanduspiirkonna siseste lendude korral ühise kliimamuutuste vastu võitlemise kohustuse raames.

3.2 Konkurentsimoonutuste vältimiseks tuleks kõnealust erandit rakendada üksnes sellistele õhusõiduki käitajatele, kes ei ole kõnealuse tegevuse jaoks 2012. aastal saanud tasuta saastekvooti või on need kõik tagastanud.

4. Märkused

4.1 Komitee on juba oma varasemates arvamustes väljendanud toetust järgmistele, lennundussektori jaoks esmatähtsatele aspektidele:

— ühtne lahendus heitkogustega kauplemise süsteemi jaoks,

— paremini toimiva ühtse Euroopa taeva loomine ja

— asjakohased eeskirjad.

„Ühtse Euroopa taeva loomine on tähtis ka ELi lennutööstuse konkurentsivõime tagamiseks ülemaailmsel turul”⁽²⁾, arvestades asjaolu, et lennundussektor kujutab endast Euroopa majanduse olulist komponenti 748 reisijaga aastas, 11 miljonit tonni ületava kaubatranspordiga, 359 miljardi euro suuruse panusega SKP-sse ning enam kui 5 miljoni töötajaga.

4.2 Komitee jagab seega otsust lükata ajutiselt edasi ELi heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamine Euroopa Majanduspiirkonda saabuvate ja sealt väljuvate õhusõidukite käitajatele, et oodata ära üldläbirääkimiste lõpuleviimist, kuid usub, et kõik maailma piirkonnad peavad jõudma kokkuleppele ELi heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamises ka piirkonnasisestele lendudele.

⁽²⁾ CESE 1391-2011, ELT C 376, 22.12.2011, lk 38.

4.3 Komitee rõhutab sellega seonduvat riskipotentsiaali Euroopa transpordi konkurentsivõimele. ELi heitkogustega kauplemise süsteemi peatamise ajal kehtivad maksud ELi-siseste lendude reisijatele kooskõlas igati õigustatud keskkonnanõudmisega, samal ajal kui teiste riikide reisijad on maksudest vabastatud.

4.4 Ülalpool esitatud seisukohtade valguses soovib komitee sellise kiire lahenduse leidmist, mis põhineks üldisel lähenemisviisil ning mille puhul välditaks ebaõiglasi karistusi ja konkurentsimoonutusi. Ühtse lahenduse puudumine heitkogustega kauplemisel kujutaks endast kahtlemata pidurdavat tegurit Euroopa turu jaoks, kus seda liiki eeskirjad ainsana kehtiksid.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta”

COM(2012) 628 final – 2012/0297 COD

(2013/C 133/07)

Raportöör: **Josef ZBOŘIL**

19. novembril 2012. aastal otsustas Euroopa Parlament ja 16. novembril 2012. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta”

COM(2012) 628 final – 2012/0297 (NLE).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon võttis arvamuse vastu 29. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee avaldab heameelt, et keskkonnamõju hindamise mõiste on aidanud parandada keskkonnaseisundit liikmesriikides ja ELis tervikuna.

1.2 Õigete otsuste tegemine projekti keskkonnamõju kohta sõltub suurel määral keskkonnamõju hindamise dokumentide ja nendes kasutatud teabe kvaliteedist ja sõltumatuses. Kvaliteedi hindamisel tuleb kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet ja kvaliteeti tuleb nõuda ka lubasid andvatelt asutustelt pärast konstruktiivset dialoogi kodanikuühiskonnaga.

1.3 Komitee arvates on esmatähtis juhtida tähelepanu sellele, et seonduvad kulud (rahaline ja eelkõige ajaline kulu) võivad takistada VKEde projekte, eriti siis, kui seoses alternatiivide nõudega ei peeta kinni proportsionaalsuse põhimõttest.

1.4 Keskkonnamõju hindamise direktiivi tuleks kohaldada paindlikult ja proportsionaalselt, nii et nende projektide puhul, mille teadaolev või eelnevalt kindlaks tehtud keskkonnamõju on väike, saaks keskkonna- ja ehitusloamenetlusi kombineerida. Komitee avaldab heameelt selle üle, mida komisjon on teinud keskkonnamõju hindamise protsessis osalejate õiguskindluse parandamiseks.

1.5 Komitee toetab väga ettepanekut täpsustada direktiiviga nõutud peamiste etappide ajalisi piire (avalikud konsultatsioonid, sõelumisotsus ja keskkonnamõju hindamise lõplik otsus) ning kehtestada süsteem, millega tagatakse kõikjal ELis keskkonnamõju hindamise protsesside ühtsus ja kooskõla.

1.6 Komitee arvates tuleks keskkonnamõju hindamise otsuses nõuda seiret ainult siis, kui see on õigustatud ja teha seda ainult täiesti vajalikul määral.

1.7 Mis puutub ettepanekusse lisada säte keskkonnamõju hindamise kohandamise kohta uute probleemidega, siis on komitee seisukohal, et sellist direktiivi kohaldamisala laiendamist tuleks kohaldada kõigile projektidele, millel on oodatav mõju hinnatavatele keskkonnakaitseaspektidele, kusjuures tähelepanu tuleb pöörata proportsionaalsuse põhimõttele ja sellele, et projekti ettevalmistamise ja elluviimise eri etappidel tehtaks selget vahet.

1.8 Komitee toetab kodanike õigust teabe kättesaadavusele ja keskkonnamõju hindamise protsessis osalemisele. Samal ajal aga kutsub ta üles kujundama projektide keskkonnamõju hindamise menetluseeskirju nii, et vältida keskkonnamõju hindamise direktiivi sätete kuritarvitamist korruptsiooni eesmärgil ja ajakava ülemäärast ületamist. Komitee soovib, et kõigi asjaomaste osapoolte huvides tuleks kaebusi käsitleda mõistliku aja jooksul.

2. Komisjoni dokument

2.1 Direktiiviga 2011/92/EL, millega on ühtlustatud projektide keskkonnamõju hindamise põhimõtteid ja kehtestatud miinimumnõuded, toetatakse keskkonna ja inimeste tervise kõrgetasemelist kaitset.

2.2 Direktiivi 2011/92/EL on vaja muuta, et parandada keskkonnamõju hindamise menetluse kvaliteeti, ühtlustada menetluse eri etapid ning tugevdada sidusust ja sünergiaid ELi muude õigusaktide ja meetmetega, samuti liikmesriikide väljatöötatud strateegiate ja meetmetega riikide pädevusse kuuluvates valdkondades.

2.3 Meetmed, mida võetakse keskkonnale avalduva olulise kahjuliku mõju vältimiseks, vähendamiseks ja võimaluse korral heastamiseks, peaksid aitama liidul vältida keskkonna kvaliteedi halvenemist ja bioloogilise mitmekesisuse hävimist kooskõlas konventsiooniga võetud kohustuste ning liidu bioloogilise mitmekesisuse strateegia eesmärkide ja meetmetega aastani 2020.

2.4 Kliimamuutused kahjustavad jätkuvalt keskkonda ja ohustavad majanduse arengut. Seega tuleks suurendada liidu keskkonnavalast, sotsiaalset ja majanduslikku vastupanuvõimet, et kliimamuutustega kogu ELi territooriumil tõhusalt toime tulla. Kliimamuutustega kohanemise ja nende mõju vähendamise meetmeid tuleb võtta paljudes ELi õiguse valdkondades.

2.5 Direktiivi 2011/92/EL kohaldamisel tuleb tagada konkurentsil põhinev ettevõtluskeskkond eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks, et toetada arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu kooskõlas komisjoni teatises „Euroopa 2020. aastal – Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” seatud eesmärkidega.

2.6 Projekti keskkonnanaruanne, mille arendaja peab esitama, peaks sisaldama kavandatava projektiga seotud mõistlike alternatiivide hindamist, sealhulgas seda, kuidas praegune keskkon-

naseisund tõenäoliselt muutub, kui projekti ei rakendata (alusstsenarium); sel viisil on võimalik parandada hindamismenetluse kvaliteeti ning võtta keskkonnaküsimusi arvesse projekti kavandamise varajases etapis.

2.7 Läbipaistvuse ja vastutustundlikkuse tagamiseks tuleks pädevalt asutuselt nõuda, et ta põhjendaks teatavale projektile teostusloa andmist ning märgiks ära, et ta on arvesse võtnud läbiviidud konsultatsioonide tulemusi ja asjaomast kogutud teavet.

2.8 Selleks et tõhustada otsuste langetamist ja suurendada õiguskindlust tuleks kehtestada tähtajad projekti mõju hindamise eri etappide jaoks, võttes muu hulgas arvesse kavandatava projekti laadi, keerukust, asukohta ja mahtu. Sellised tähtajad ei tohiks mingil juhul kaasa tuua mööndusi keskkonnakaitse kõrgete standardite järgmisel – eelkõige muudest ELi keskkonnavalastest õigusaktidest tulenevate keskkonnakaitse kõrgete standardite järgmisel – ning vähendada üldsuse tõhusat osalemist ja õiguskaitses kättesaadavust.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee avaldab heameelt, et keskkonnamõju hindamise mõiste on aidanud parandada keskkonnaseisundit liikmesriikides ja ELis tervikuna. See mõiste on ELi ja liikmesriikide keskkonnapoliitika ja õigussüsteemi valdkonnaüleline vahend, mis on selle poliitika õigusraamistiku praktiline kehatlus.

3.2 Komisjoni ettepanek projektide keskkonnamõju hindamise süsteemi täiendavaks parandamiseks tugineb ulatuslikul kogemusel, mida on 27 aasta jooksul alates esimese direktiivi vastuvõtmisest ⁽¹⁾ keskkonnamõju hindamisega saadud. Viidi läbi ka avalik konsultatsioon, mille tulemusi kasutati keskkonnamõju hindamise koodifitseeritud direktiivi 2011/92/EL ⁽²⁾ sätete kohta esitatud muutuste ja kohanduste sõnastamisel, et kõrvaldada puudused, kajastada käimasolevaid keskkonnavalaseid ja sotsiaal-majanduslikke muutusi ja olemasolevaid probleeme ning viia need kooskõlla aruka reguleerimise põhimõtetega.

⁽¹⁾ Nõukogu direktiiv 85/337/EMÜ, 27. juuni 1985.

⁽²⁾ Direktiiviga 2011/92/EL (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1) koodifitseeriti direktiiv 85/337/EMÜ ja selle kolm järgnevat muudatust (direktiivid 97/11/EÜ, 2003/35/EÜ ja 2009/31/EÜ).

3.3 Projekti keskkonnamõju kohta õigete otsuste tegemine sõltub suurel määral keskkonnamõju hindamise dokumentides kasutatud teabe kvaliteedist ning keskkonnamõju hindamise protsessi kvaliteedist. Kvaliteet tuleks objektiivselt määratleda ja kvaliteedinõuded tuleks määratleda kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, s.t. vastavalt sellele, milline peaks olema plaani kinnitamise etapis kättesaadava teabe kvaliteet ja hulk. Lisaks teabe kvaliteedile ja sõltumatusele tuleks menetluse haldajatelt (eriti lubasid andvatelt asutustelt) nõuda piisavat ja pidevat paranevat pädevust. Komitee rõhutab, et oleks soovitatav määratleda tingimused, mille puhul kodanikud võivad nõuda uut hindamist.

3.4 Ei ole olemas üldist käsitusviisi, mida saaks kõikjal kasutada. Kuna see sõltub iga esitatud projekti ja selle keskkonna konkreetsest vastastikusest mõjust tuleb täiustada põhiprintsiipe, mis tagavad kvaliteetsemad andmed alusteabe koostamiseks ning võimaliku mõju, alternatiivsete võimaluste ja andmete üldise kvaliteedi hindamiseks. Keskkonnamõju hindamise menetluste tõhususes on suur roll paindlikkusel nõuete proportsionaalsuse osas. See põhimõte on ka hädavajalik eeltingimus selleks, et parandada sidusust ELi muude õigusaktidega ja lihtsustada menetluse juhtimist, et vähendada ebavajalikku bürokraatiat.

3.5 Rakendamise tugevdamine peaks olema prioriteet ja selles tuleks juhinduda ühtselt Euroopa raamistikust. See raamistik peaks siiski pakkuma vajalikku paindlikkust ja seda tuleks kohandada, eelkõige konkreetsetele kohalikele ja piirkondlikele tervise ja keskkonnakaitse vajadustele. Samas projektide piiriülese mõju hindamisel peab see raamistik olema hästi määratletud ja piisavalt arusaadav, et sellesse ei sekkuks huvid, mis ei ole õiguspärased.

3.6 Kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi hindamiste jaoks on vaja juurdepääsu kvaliteetsetele andmetele strateegilisel tasandil, et paigutada projektipõhised hinnangud konteksti. Vastutust selliste andmete kogumise ja nende kättesaadavaks tegemise eest hindamisprotsessi jaoks kõigile sektoritele peavad kandma riigiasutused.

3.7 Komiteel on hea meel, et komisjon kaalus keskkonnamõju hindamise direktiivi ettevalmistavas etapis mitmesuguseid alternatiive vajalike muutuste tegemiseks ja et ettepanek, mis pärast põhjalikku analüüsi koostati, tugineb alternatiivil, mille puhul mõjuhinnangu järgi on majanduslikud kulud

keskkonnatuluga proportsionaalsed. Samas on komitee arvates siiski esmatähtis juhtida tähelepanu sellele, et VKEde puhul võivad seonduvad kulud (rahaline ja eelkõige ajaline kulu) takistada projekte, eelkõige kehtib see nõude puhul esitada alternatiive, mis võib projektile lausa saatuslikuks osutada.

3.8 Keskkonnamõju hindamise direktiivi tuleks kohaldada paindlikult ja proportsionaalselt, nii et nende projektide puhul, mille teadaolev või eelnevalt kindlaks tehtud keskkonnamõju on väike, saaks keskkonna- ja ehitusloamenetlusi kombineerida, et vältida projektide heakskiitmismenetluse kõikidel etappidel tarbetult pikki viivitusi. See soovitus on seda tungivam nüüd, kui on heakskiitmisel üleeuroopalised võrgustikud, mis on esmatähtsad elektri- ja gaasituru integreerimiseks ja transporditaristu arendamiseks.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komiteel on väga hea meel komisjoni kavatsuse üle parandada keskkonnamõju hindamise direktiivi kavandatud läbivaatamisega ELi õigusaktide sidusust, mille jaoks piiritletakse vajadusel põhimõistete määratlust. Samas peaksid arendaja ja pädev asutus iga konkreetse projekti puhul proportsionaalsuse põhimõtte alusel kokku leppima keskkonnamõju hindamisel nõutava asjakohase teabe loetelus ja valikukriteeriumites, mida hakatakse hindama.

4.2 Komiteel on hea meel ka ettepaneku üle täpsustada direktiiviga nõutud peamiste etappide ajalisi piire (avalikud konsultatsioonid, sõelumisotsus ja keskkonnamõju hindamise lõplik otsus) ning kehtestada ühtse kontaktpunkti süsteem, millega tagatakse keskkonnamõju hindamise kooskõla või koostoime keskkonnaalase hindamisega. Kuid siiski on ebakonstruktiivne lubada pädeval asutusel kohustusliku sõelumise läbiviimiseks vajalikku tavapärasest kolmekuulist tähtaega veel kolme kuu võrra pikendada. Protsessi kõikjal ELis ühtlustamine on lihtsalt esmatähtis ja pädevale asutusele tulemuste esitamiseks kõige rohkem 3+1 kuulise tähtaja seadmine on täiesti piisav.

4.3 Komitee toetab ettepanekut, et hädaolukorras, juhul kui see on vajalik ja põhjendatud, tuleks liikmesriikidel lubada keskkonnamõju hinnangut mitte kasutada. Komitee kiidab ka komisjoni tööd läbipaistvuse ja vastutustundlikkuse parandamiseks ning pädevatele asutustele esitatud nõuet oma (kas positiivset või negatiivset) otsust konkreetse projekti puhul korralikult põhjendada.

4.4 Komitee avaldab heameelt selle üle, mida komisjon on teinud keskkonnamõju hindamise protsessis osalejate õiguskindluse parandamiseks. Sellegipoolest on komitee veendunud, et kui seda soovitakse saavutada, siis tuleb vastu võtta siduvad ajapiirangud mitte ainult keskkonnamõju hindamise protsessi iga etapi, vaid ka kogu protsessi lõpuleviimise ja esitatud projekti kohta otsuse tegemise jaoks. Eriti oluline on vähendada keskkonnamõju hindamise protsessi osade kuritarvitamise ohtu, mistõttu otsustega viivitatakse ülemääraselt, vähendades sellega protsessi osalejate õiguskindlust.

4.5 Komitee soovib olla väga ettevaatlik alternatiivide kasutamisel – teema, mille üle on korduvalt paljudes kohtades arutletud. Alusstsenaariumi taga on kindlasti põhjendus ja loogika, eriti taaselustamisesse investeerimisel. Alternatiivide arv ja see, kui detailselt neid kavandatakse, peaks vastama projekti ulatusele ja laadile ning selles tuleks pädeva asutusega eelnevalt kokku leppida.

4.6 Konkreetset valdkonnad, kus rakendamist on vaja tõhustada, hõlmavad järgmist:

- tagamine, et bioloogilise mitmekesisuse mõjud ei jää sõelumise läbiviimisel tähelepanuta. Sageli on bioloogilise mitmekesisuse mõjud kumulatiivsed ja ulatuse tõttu jäävad nad arvesse võtmata, kuigi mõju võib olla märkimisväärne;
- üldsuse osalemise tagamine keskkonnamõju hindamise varases etapis;
- kolmandate osapoolte seisukohtade ja eksperditeadmiste kaasamise menetluste täpsustamine;
- keskkonnamõju aruannete ja hindamise sõltumatus ja kvaliteedi tagamine;
- hindamise ja selgituse menetlus juhtudeks, kus keskkonnamõju vähendamine ei toimi ja esineb märkimisväärseid kahjulikke keskkonnamõjusid;
- kavandatud keskkonnamõju vähendamise meetmete reaalse rakendamise tagamine.

4.7 Teine probleem on seirendõue. Komitee leiab, et keskkonnamõju hindamise otsuses tuleks nõuda seiret ainult põhjendatud juhtudel ja ainult artikli 8 lõike 2 kavandatud muudatustepanekuga kooskõlas projekti ehitusetappi peamiselt mõjutavate tegurite jälgimiseks täiesti vajamineval määral. Kehtivas IPPC-õigusaktis sätestatakse seirendõued projekti või rajatise on käivitamise ajaks ja need sätted jäävad kehtima ka nt tööstuste direktiivis.

4.8 Mis puutub ettepanekusse lisada säte keskkonnamõju hindamise uute probleemidega kohandamise kohta, siis on komitee seisukohal, et sellist direktiivi kohaldamisala laiendamist tuleks kohaldada kõigile projektidele, millel on oodatav mõju hinnatavatele keskkonnakaitse aspektidele. Komitee soovib arvesse võtta järgmisi aspekte.

4.8.1 Bioloogilise mitmekesisuse kaitse osas tuleks projekti mõju hinnata niihästi ~~vaid~~ siis, kui mõju on piirkondlik, kui ka siis, kui mõju ilmneb kohalikul tasandil. Eri keskkonnaaspekte kaitstakse küll ka muude õiguslike vahenditega (nt rahvuspargid, looduskaitsealad, NATURA 2000 alad jmt), kuid on selge vajadus suurema ulatusega hindamismenetluse järele, nagu näiteks keskkonnamõju hindamine, mida juhitakse nii riiklike kui ELi tasandi sätete kaudu.

4.8.2 Kliimamuutused on üleilmne nähtus, mis mõjutab kohalikku tasandit ja mis nõuab kohaliku tasandi meetmeid. Projektide hindamine kliimamuutustele avaldatava üleilmse mõju vaatepunktist ja kliimamuutustega tegelemine on suur väljakutse. Sel juhul tuleb kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet ning riiklikul ja kohalikul tasandil tuleb anda juhiseid. Seetõttu tuleks kliimakaitse valdkonna puhul hinnangus keskenduda sellele, millist otsest mõju avaldab projekt tegelikult kohalikule kliimale (maakasutus, veevarud jmt) ja milline on projekti mõju piirkondlikul tasandil. Komitee pöörab tähelepanu ka kliimamuutuste oodatava (kohaliku, piirkondliku ja üleilmse) mõju leevendamise potentsiaali hindamise küsimusele.

4.8.3 Sellega seoses juhib komitee tähelepanu asjaolule, et konkreetse projekti ülemaailmsetele kliimamuutustele avaldatava mõju hindamiseks kavandatud kriteerium – kasvuhoonegaaside heitekogused – ei ole piisav. Seetõttu kutsub ta üles juhendama selle aspekti rakendamist ning lisama kavade ja programmide keskkonnamõju strateegilise hindamise etappi ka kliimamuutustele avaldatava mõju hindamise.

4.8.4 Katastroofiohu hindamisel ei tohiks keskenduda täiesti hüpoteetilistele juhtudele või nende hüpoteetilistele kombinatsioonidele. Seda laadi hinnang, milles peetakse kinni proportsionaalsuse põhimõttest, ei ole iseenesest uus nõue, arvestades et see puudutab ikka potentsiaalselt prognoositavaid looduskatastroofe (üleujutused, ulatuslikud tulekahjud, maavärinad jne).

4.8.5 Komitee leiab, et (loodus)varade kasutamise hindamine on keskkonnamõju hindamises teostusloa andmise menetluse etapis vajalik. Loodusvarade kokkuhoidlik kasutamine on kahtlemata iga projekti lahutamatu majanduslik põhimõte, kui seda soovitakse ellu viia, kuid bioloogilise mitmekesisuse vähenemine näitab, et peale selle on vaja ka proaktiivseid meetmeid. Sellise hindamise kohta ei ole keskkonnamõju hindamise etapis siiski piisavalt teavet. Keskkonnamõju hindamise selle aspekti üle

otsustamiseks on vaja juhiseid ja teabe kogumist. Tooraine, loodusvarade ja energia tarbimist hinnatakse küll tootmise tehtava investeerimise juures tööstusheite direktiivi järgi integreeritud loamenetluses, kuid seal ei ole käsitletud bioloogilise mitmekesisuse vähenemist.

4.9 Komitee toetab kodanike õigust teabe kättesaadavusele ja keskkonnamõju hindamise protsessides osalemisele. Samal ajal aga kutsub ta üles kujundama projektide keskkonnamõju hindamise menetluseeskirju nii, et vältida keskkonnamõju hindamise direktiivi sätete kuritarvitamist korruptsiooni eesmärgil ja ajakava ülemäära ületamist. Otsuse esitamiseks ette nähtud 27 kuuline tähtaeg on lihtsalt vastuvõetamatu, kuna see muudaks ELi uuteks investeeringuteks sobimatuks majandusalaks.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

I LISA

Komitee arvamuse

Sektsiooni arvamuse järgmisi punkte muudeti vastavalt täiskogus vastuvõetud muudatusettepanekutele, aga nende poolt anti siiski enam kui veerand häältest (kodukorra artikli 54 lõige 4):

Punktid 1.1 ja 3.1 (pandi koos hääletusele)

Komitee avaldab heameelt, et keskkonnamõju hindamise mõiste on aidanud järk-järgult, kuid märkimisväärselt parandada keskkonnamõju hindamist liikmesriikides ja ELis tervikuna. See mõiste on ELi ja liikmesriikide keskkonnapoliitika ja õigussüsteemi valdkonnalaadne vahend, mis on selle poliitika õigusraamistiku praktiline kehtivus.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 55

Vastu: 41

Erapooletuid: 19

Punktid 1.2 ja 3.3 (pandi koos hääletusele)

Projekti keskkonnamõju kohta õigete otsuste tegemine sõltub suurel määral keskkonnamõju hindamise dokumentides kasutatud teabe kvaliteedist ning keskkonnamõju hindamise protsessi kvaliteedist. Probleem on aga selles, kuidas protsessis osalejad mõistavad kvaliteeti. Kvaliteet tuleks objektiivselt määratleda ja kvaliteedinõuded tuleks määratleda kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, s.t. vastavalt sellele, milline peaks olema piirkondliku menetluse etapis kättesaadava teabe kvaliteet ja hulk. Lisaks teabe kvaliteedile tuleks menetluse haldajatelt (eriti lubasid andvatelt asutustelt) nõuda piisavat ja pidevalt paranevat pädevust.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 65

Vastu: 44

Erapooletuid: 13

Punkt 3.4

Teisisõnu ei ole olemas üldist käsitust, mida saaks kõikjal kasutada, kuna see sõltub iga esitatud projekti ja selle keskkonna konkreetsest vastastikusest mõjust. Keskkonnamõju hindamise menetluste tõhususes on suur roll paindlikkusel nõuete proportsionaalsuse osas. See põhimõte on ka hädavajalik eeltingimus selleks, et parandada sidusust ELi muude õigusaktidega ja lihtsustada menetluse juhtimist, et vähendada ebavajalikku bürokraatiat.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 68

Vastu: 51

Erapooletuid: 11

Punkt 4.6

Järgmist lõiku sektsiooni arvamuses ei olnud:

Konkreetsed valdkonnad, kus rakendamist on vaja tõhustada, hõlmavad järgmist:

— tagamine, et bioloogilise mitmekesisuse mõjud ei jää sõelumise läbiviimisel tähelepanuta. Sageli on bioloogilise mitmekesisuse mõjud kumulatiivsed ja ulatuse tõttu jäävad nad arvesse võtmata, kuigi mõju võib olla märkimisväärne;

- üldsuse osalemise tagamine keskkonnamõju hindamise varases etapis;
- kolmandate osapoolte seisukohtade ja eksperditeadmiste kaasamise menetluste täpsustamine;
- keskkonnamõju aruannete ja hindamise sõltumatus ja kvaliteedi tagamine;
- hindamise ja selgituse menetlus juhtudeks, kus keskkonnamõju vähendamine ei toimi ja esineb märkimisväärseid kahjulikke keskkonnamõjusid;
- kavandatud keskkonnamõju vähendamise meetmete reaalse rakendamise tagamine.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 70

Vastu: 54

Erapooletuid: 8

Punkt 4.7 (uus 4.8)

Mis puutub ettepanekusse lisada säte keskkonnamõju hindamise uute probleemidega kohandamise kohta, siis on komitee seisukohal, et sellist direktiivi kohaldamisala laiendamist tuleks kohaldada ainult projektidele, mille oodatav mõju hinnatavatele keskkonnakaitse aspektidele on suur ja mõõdetav. Komitee soovib arvesse võtta järgmisi aspekte.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 69

Vastu: 52

Erapooletuid: 11

Punkt 4.7.1 (uus 4.8.1)

Bioloogilise mitmekesisuse kaitse osas tuleks projekti mõju hinnata vaid siis, kui mõju on vähemalt piirkondlik või kui kohalikul tasandil on mõju tunda aladel, mida kaitstakse spetsiaalsete õigusaktidega (nt rahvuspargid, looduskaitsealad, NATURA 2000 alad jmt).

Hääletuse tulemus:

Poolt: 71

Vastu: 56

Erapooletuid: 5

Punkt 4.7.2 (uus 4.8.2)

Kliimamuutused on üleilmne nähtus, samas kui ainult mõned üksikud arendajad suudavad teadlikult hinnata, kas nende projekt avaldab üleilmset mõju kliimamuutustele. Seetõttu tuleb sel juhul kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet. Seetõttu tuleks kliimakaitse valdkonna puhul hinnangus keskenduda sellele, millist otsust mõju avaldab projekt tegelikult kohalikele kliimale (maakasutus, veevarud jmt) ja milline on projekti mõju piirkondlikul tasandil. Komitee pöörab tähelepanu ka kliimamuutuste oodatava (kohaliku, piirkondliku ja üleilmse) mõju leevendamise potentsiaali hindamise küsimusele.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 84

Vastu: 53

Erapooletuid: 6

Punkt 4.7.3 (uus 4.8.3)

Sellega seoses juhib komitee tähelepanu asjaolule, et konkreetse projekti ülemaailmsetele kliimamuutustele avaldatava mõju hindamiseks kavandatud kriteerium – kasvuhoonegaaside heitekogused – ei ole piisav. Seetõttu kutsub ta kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega üles lisama kavade ja programmide keskkonnamõju strateegilise hindamise etappi kliimamuutustele avaldatava mõju hindamise ning loobuma keskkonnamõju hindamise direktiivi kohaldamisala laiendamisest, et katta ülemaailmseid kliimamuutuseid.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 74

Vastu: 51

Erapooletuid: 7

Punkt 4.7.5 (uus 4.8.5)

Komitee leiab, et (loodus)varade kasutamise hindamine on keskkonnamõju hindamises teostusloa andmise menetluse etapis ennatlik. Loodusvarade kokkuhoidlik kasutamine on kahtlemata iga projekti lahutamatu majanduslik põhimõte, kui seda soovitakse ellu viia. Pealegi ei ole sellise hindamise kohta keskkonnamõju hindamise etapis piisavalt teavet. Tooraine, loodusvarade ja energia tarbimist hinnatakse tootmise tehtava investeerimise juures tööstusheite direktiivi järgi integreeritud loamenetluses.

Hääletuse tulemus:

Poolt: 78

Vastu: 53

Erapooletuid: 6

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse eritingimused süvamere kalavarude püügiks Kirde-Atlandil ja sätted kalapüügiks Kirde-Atlandi rahvusvahelistes vetes ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2347/2002”

COM(2012) 371 final – 2012/0179 COD

(2013/C 133/08)

Raportöör: **Mário SOARES**

3. septembril 2012 otsustas nõukogu ja 11. septembril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse eritingimused süvamere kalavarude püügiks Kirde-Atlandil ja sätted kalapüügiks Kirde-Atlandi rahvusvahelistes vetes, ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2347/2002”

COM(2012) 371 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon võttis arvamuse vastu 29. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 89, vastu hääletas 3 ja erapooletuks jäi 1 liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab asjakohaseks ja pakiliseks tagada süvamereleikide jätkusuutlikkus ja merepõhja kaitse. Selle probleemi keerukuse tõttu tuleb leida lahendus, mis toetub täielikele andmetele ja põhjalikule teaduslikule analüüsile. Tuleb kasutada ettevaatusprintsipi, et vältida selliste püügivahendite kasutamist, mille täielik mõju ei ole teada ja mis võivad tekitada pikaajalist kahju.

1.2 Lisaks leiab komitee, et mis tahes muudatuste tegemisel kõnealuses kalapüügis tuleb arvestada nii keskkonnavalase kui ka sotsiaal-majandusliku jätkusuutlikkusega, sest sellest püügist sõltub suur hulk töökohti nii merel kui ka maal ning lõppkokkuvõttes rannaäärsete kogukondade elujõulisus. Asjakohaste kalapüügi kontrollimeetmete väljatöötamisel ning nende ühisel rakendamisel ja jõustamisel tuleb konsulteerida ja läbi rääkida kõigi sidusrühmadega.

1.3 Kalapüügilubade tühistamist sätestav artikkel, mis asub praegu kontrolli käsitlevas peatükis, tuleks lisada pigem kalapüügilubasid käsitlevasse peatükki. Komitee hinnangul suurendaks see ettepaneku sidusust ja kaotaks võimaliku segaduse selles artiklis nimetatud teaduslike vaatlajate rolli osas, keda mingil juhul ei tohi käsitada kontrollijatena.

1.4 Komitee rõhutab taas, et selles valdkonnas võetavad mis tahes meetmed peavad toetuma selliste teadusuuringute tulemustele, mis on seni andnud parimaid tulemusi.

2. Taustteave

2.1 Ühise kalanduspoliitika reform, mille Euroopa Komisjon algatas ⁽¹⁾ 2009. aastal rohelise raamatu ⁽²⁾ avaldamisega, hõlmab ka teisi muudatusi määrustes, millega arendatakse ühist kalanduspoliitikat konkreetsetes piirkondades ja/või konkreetsete liikide osas. Sellesse konteksti sobitub ka käesoleva arvamuse teemaks olev ettepanek. Teatud määral võib see kujutada endast Kirde-Atlandi süvamerepüügile samade muudatuste kehtestamist, mis tuleb üldisemalt kehtestada ühisele kalanduspoliitikale, sealhulgas eelkõige säästvuse põhimõtte ja püügitegevuse toetumine teadusuuringutele.

2.2 Uue ettepanekuga muudetakse nõukogu 20. detsembri määrust (EÜ) nr 2371/2002, et ellu viia ÜRO Peaassamblee vastu võetud resolutsioonid nr 61/105 ja 64/72, milles kutsutakse ELi liikmesriike ja piirkondlikke kalandusorganisatsioone üles võtma meetmeid, mis tagavad ohualdiste süvamereökosüsteemide kaitse püügitegevusest tuleneda võiva igasuguse kahjuliku mõju eest, nii et mis tahes tegevuse puhul kasutatakse kalavarusid vastutustundlikult. Lisaks tunnistab komisjon vajadust parandada osa puudustest, mida on märgatud kehtiva määruse kohaldamisel selle kehtivusaajal.

⁽¹⁾ ELT C 181, 21.6.2012, lk 183–195.

⁽²⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 53–58.

2.3 Arvestades probleeme, mida määruse (EÜ) nr 2371/2002 kohaldamisel on praktikas märgatud, on komisjon vahepeal avaldanud eeskirju, mis määruse sisu teatud määral kohandasid.

2.4 Selles osas võib välja tuua 29. jaanuari 2007. aasta teatise, milles viidatakse süvamere kalavarudele ning kindlaks määratud lubatud kogupüügi ja tegeliku püügi vahelisele erinevusele, märkides, et osaliselt tuleneb see heade teaduslike alusandmete puudumisest nii määrukses loetletud liikide kohta kui ka Kirde-Atlandil tegutsevate kalalaevade tegeliku püügivõimsuse kohta. Nende kvoodid määrati kindlaks enne kõnealuse määruse koostamist. Samuti peeti vajalikuks jälgida ja kontrollida kõnealust kalapüüki VMS-süsteemi (laevade satelliitseire) abil.

2.5 Määruses (EÜ) nr 199/2008, millega luuakse kalandussektori andmete kogumist, haldamist ja kasutamist käsitlev ühenduse raamistik, võeti teatud määral arvesse komisjoni ettepanekuid kehtestada ühenduse programm, mis viiks ellu soovi hallata ja kontrollida kalapüüki teaduslikel alustel.

2.6 Lõpetuseks viitab komitee määrusele (EL) nr 1262/2012, millega kehtestati 2013. ja 2014. aastaks ELi laevadele püügivõimalused seoses teatavate süvamere kalavarudega, täites nii kohustuse koostada kaheaastased kalanduskavad. Selles määratakse kindlaks lubatud kogupüük ja selle jaotus, mis on veelgi olulisem.

3. Ettepaneku analüüs

3.1 Kõigepealt tunnistatakse, et saadud on ebarahuldavaid tulemusi seoses eesmärkidega, mida püütakse saavutada määrusega (EÜ) nr 2347/2002, eelkõige järgmistes küsimustes:

- paljude süvamere kalavarude kõrge tundlikkus püügi suhtes,
- põhjatraalide kahjulik mõju ohualdistele mereökosüsteemidele,
- soovimatu püügi kõrge tase,
- teaduslike andmete puudumise tõttu on raske määrata kindlaks püügisurve jätkusuutlikku taset.

3.2 Komitee leiab, et selles valdkonnas alates 2003. aastast, kui jõustus kõnealune määrus, kehtestatud suuniste paljus on tekitanud kalalaevadele nii keskkonnavalast kui ka majanduslikku

kahju. Seepärast ja uue ettepaneku üle peetava arutelu üldpõhimõttena tuleb püüelda lihtsustamise, regulatiivse stabiilsuse ning liikmesriikidele ja asjaomastele majandus- ja sotsiaalpartneritele õiguskindluse tagamise poole.

3.3 Süvamere kalavarusid võidakse püüda nii sihtliikidena kui ka muu püügi kaaspüügina. Kõnealuse ettepaneku peamine eesmärk on tagada süvamere kalavarude võimalikult säästev kasutamine, vähendades selle püügiviisi keskkonnamõju, ning täiustada teaduslikuks hinnanguks vajalikku andmebaasi. Selle eesmärgi saavutamiseks kehtestatakse rida meetmeid, mis on järgmised.

3.4 Süvamere liikide säästev kasutamine

3.4.1 Üldreeglina kehtestatakse, et püügivõimalused määratakse kindlaks liikide kasutamise sellisel tasemel, mis on kooskõlas maksimaalse jätkusuutliku saagikusega. Selle säästva kasutamise saavutamiseks võetakse mitmeid meetmeid. Esiteks kehtestatakse kalapüügilubade süsteem, mille puhul iga kalalaev peab oma sihtliigina määrama kindlaks ühe liigi või mitu liiki, mis esinevad kehtestatud loeteludes. Komitee märgib, et kõnealuse ettepaneku loetelud, mis lähtuvad Kirde-Atlandi kalanduskomisjonis (NEAFC) saavutatud kokkulepetest, on praegu kehtivatest loeteludest pikemad, hõlmates liike, mis kehtivas süvamere liikide käsitlevas määruses ei esine. Teiseks rõhutatakse teadusteabe tähtsust, kuigi tuleb mainida, et suuremas osas liikmesriikidest on olemas teadusasutused, mis on teinud eeskujulikke töid, mille põhjal saab ellu viia säästvat kalandust.

3.4.2 Süvamerepüügi kohustuslik eeltingimus on kalapüügiloo omamine, kusjuures pärast kahe aasta pikkust üleminekuaega keelustatakse sellised praegu kasutatavad püügivahendid nagu põhjatraal ja põhja kinnitatud nakkevõrgud. Laevad, mille sihtliigid on teised, võivad neil aladel püüda kalapüügiloo alusel, milles on kirjas kaaspüügina (kuni teatud piirkoguseni) püütavad süvamere liigid.

3.4.3 Praegu saab mõnda liiki (näiteks megrim ja norra salehomaar) tasuvalt püüda vaid traaliga. Selle keelustamine väga lühikese tähtajaga, ilma et huvitatud osapooltega oleks läbi räägitud, võib põhjustada majanduslikku kahju ja töökohtade kadu selles sektoris. Komitee leiab, et paremad teaduslikult põhjendatud teadmised ja nende liikide kontrollitud püük koos teiste tehniliste ja tugimeetmetega võimaldaksid nende liikide säästvat kasutust nii keskkonnavalasest, sotsiaalsest kui ka majanduslikust vaatepunktist. Seepärast tuleks toetada uute püügivahendite ja selliste tehniliste lahenduste levitamist, mis võimaldavad asendada praeguse põhjatraali teiste süvamere kalastusmeetoditega.

3.5 Teaduslik alus

3.5.1 See kriteerium läbib pideva joonena kogu ühist kalanduspoliitikat. Teaduslikult põhjendatud teadmisteta merekeskkonna ja mereelupaikade kohta ei saa määrata kindlaks kasutamistaset, mis on kooskõlas nende säästva kasutusega. Kalavarude majandamine peab toimuma tasemel, mis on kooskõlas maksimaalse jätkusuutliku saagikusega.

3.5.2 Komitee märkis juba rohelist raamatut käsitlenud arvamuses ja ka hilisemates sellekohastes arvamustes, et on vaja parandada teaduslikult põhjendatud teadmisi merekeskkonnast ja varude seisukorrast, tehes ettepaneku, et uurimistööd ja andmete kogumist koordineeriks piirkondlikud kalandusorganisatsioonid.

3.5.3 Komitee kordab taas ettepanekut, mille ta tegi ühise kalanduspoliitika rahastamist käsitlevas arvamuses⁽³⁾ ja mille kohaselt peaksid sellist tegevust ellu viima sõltumatud teadus-asutused koos kalurite või kaluriorganisatsioonidega. Samuti rõhutab komitee taas vajadust elukestva õppe järele, et edendada inimkapitali ja eelkõige suunata noorteadlasi merevaldkonna poole.

3.6 Kalavarude majandamise tehnilised meetmed

3.6.1 Püügivõimalused, mida praegu võidakse kindlaks määrata kas püügikoormuse piirangutena või püügipiirangutena, määratakse ettepaneku järgi tulevikus kindlaks vaid püügikoormuse piirangutena. Komitee kordab siinkohal oma seisukohta, et mis tahes piirang peab olema teaduslikult põhjendatud.

3.6.2 Liikmesriigid peavad kehtestama meetmed, et ära hoida püügivõimsuse ja ohualdiste liikide kaaspüügi kasvu ning vältida tagasiheidet.

3.6.3 Selleks et ära hoida kvootide või püügikoormuse piirangute tingimustes töötavate ELi kalurite diskrimineerivat kohtlemist võrreldes teistest riikidest pärit konkurentidega, kelle püügile ei ole piire seatud, kutsub komitee komisjoni üles tegema pidevalt jõupingutusi kõiki osapooli kohustavate, kalavarude kaitset käsitlevate piirkondlike kokkulepete sõlmimiseks.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komitee nõustub komisjoniga ettepaneku järgmistes punktides:

— süvamere ökosüsteemid ja liigid on inimtegevuse suhtes eriti tundlikud;

— kalurid juba teevad teadlastega koostööd süvamerekeskkonna ja -liikide uurimisel, nimelt on juba kehtestatud teadlaste korrapärane viibimine kalalaevadel;

— ettepaneku põhieesmärk peab olema tagada süvamere kalavarude säästev kasutamine, samuti süvamerepüügi keskkonnamõju vähendamine. Selleks tuleb parandada saadaolevat teavet, millele peavad tuginema teadushinnangud ja õigus-sätet, mis kehtestatakse kõnealuste vete kasutuse kohta;

— süvamerepüügi lubade kord on sobiv vahend neile kalapüügipiirkondadele juurdepääsu kontrollimiseks.

4.2 Lisaks tunnistas komitee, et põhjatraal võib kujutada endast ohtu mitte ainult süvamereleikidele, vaid ka ohualdiste piirkondade merepõhjale. Siiski ei tohi seda püügivahendit kõige kurja juureks pidada, sest nõuetekohaselt kasutades on see ainus vahend, mis võimaldab kasutada teisi kalavarusid, kahjustamata sealjuures nende jätkusuutlikkust. Komitee teeb ettepaneku sätestada teaduslikud kriteeriumid traali kasutuspiiride kindlaksmääramiseks.

4.3 Lõpetuseks leiab komitee, et ettepanekuga astutakse samm õiges suunas, kuid tuleb leida piisav tasakaal ohualdiste elupaikade ja liikide kaitse ning kalavarude säästva kasutuse vahel majanduslikust, sotsiaalsest ja keskkonnavalasest vaatepunktist. Seepärast leiab komitee, et merepõhja püügivahendite (traal ja nakkevõrgud) keelustamine võib olla ebaproportsionaalne, kui ei võeta arvesse teadushinnanguid.

4.4 Komitee teeb ettepaneku, et alternatiivina nende püügivahendite keelustamisele järgitaks ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni avamerel süvamerekalapüügi korraldamise rahvusvahelisi suuniseid, mille kohaldamisele on ÜRO andnud positiivse hinnangu nii rahvusvahelisel areenil kui ka eelkõige kogu Euroopa Liidus. Samuti väljendab komitee heameelt, et komisjon tunnistas vajadust toetada rahaliselt kalapüügivahendite väljavahetamist ja laevameeskondade koolitamist. See toetus peaks olema kooskõlas Euroopas valitseva majandus- ja sotsiaalkriisi tingimustega.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽³⁾ ELT C 299, 4.10.2012, lk 133-140.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Nõukogu soovitus euroalasse kuuluvate liikmesriikide majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta”

COM(2012) 301 final

(2013/C 133/09)

Raportöör: **Thomas DELAPINA**

Euroopa Komisjon otsustas 14. augustil 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Soovitus: nõukogu soovitus euroalasse kuuluvate liikmesriikide majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta”

COM(2012) 301 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.-14. veebruaril 2013. aastal (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 161, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab üldiste majanduspoliitiliste suuniste kehtestamist euroala riikidele, mis loob ühtse kooskõlastatud raamistiku vajaliku süvendatud integratsiooni ning parema ja tõhusama kooskõlastamise jaoks.

1.2 Lisaks toetab komitee soovitude riigipõhist sõnastamist ja rakendamise hindamist. Nii on võimalik arvesse võtta erinevusi majandussuutlikkuses ja riigiti erinevaid kriisi põhjuseid.

1.3 Komitee sooviks siiski kasutada majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta esitatud soovitus võimalusena viidata majanduspoliitilise käsituse reformimise vajadusele, eelkõige seoses 2014. aastal oodatava suuniste läbivaatamisega. Komitee arvates ei ole valitsev makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsioon tasakaalus, sest selles jäetakse tähelepanuta nõudluse ja õiglase jaotuse tähtsus. Mõningad reformipüüdlused näitavad märke finantsturgude stabiliseerumisest, mis peaks praeguses majanduspoliitika suunas lubama panna rohkem rõhku kasvupoliitikatele ja töökohtade loomisele. Sellest hoolimata ei ole pangandussektori ja finantsturgude toimimisvõime veel täielikult taastunud. Teisest küljest ei võimalda kokkuhoiupoliitika ka usaldusväärset ekspansiivset poliitikat riigivõla ja töötuse vähendamiseks. Vastupidi – kriis on teravnenud – selle asemel et kriisist väljuda, sattus euroala säästmise kaudu W-kujulisse majanduslangusesse, millel on mitte ainult kaugeleulatuvad majanduslikud, vaid eelkõige ka sotsiaalsed tagajärjed. Nende sotsiaalsete tagajärgede tähelepanuta jätmine kujutab endast pikas perspektiivis veelgi suuremat ohtu Euroopa majanduse kasvule.

1.4 Siseriikliku poliitika stabiliseerimismeetmed on määratud nurjumisele, kui neid kahjustavad arengud finantsturgudel ja spekulatsioon. Seepärast nõuab komitee G20 tasandil koordineeritud finantsturgude rangemat reguleerimist, kaasates sellesse varipangandussüsteemi, ning finantssüsteemi ümberkorraldamist, viies selle taas kooskõlla reaalmajanduse vajadustega. Komitee nõuab Euroopas reaalmajanduse uuendamist, tänu millele oleks spekulatiivsete motiivide asemel kesksel kohal taas ettevõtlustegevus.

1.5 Usaldusväärne solidaarne turvavõrk, mis tugineb saavutatud usalduse kindlale vundamendile, võiks tagada, et raskustes riikide vastased spekulatsioonid näivad perspektiivitud, ja seega vähendada nende rahastamiskulusid. Rahastamiskulude vähenemisele kriisiriikides võivad kaasa aidata ka ühised Euroopa võlakirjad ja sõltuvuse vähendamine reitinguagentuuridest.

1.6 Meetmeid riigi rahanduse vältimatuks konsolideerimiseks, milleks on mitmeid põhjuseid, näiteks panganduse toetamise kulud ja majanduse elavdamise meetmed ning mõnes riigis kinnisvara- ja ehitusmulli lõhkemine, tuleb läbi viia eri kiirusel ja seega vajavad nad ulatuslikumat ja paindlikumat ajakava. Lisaks tuleb nende puhul arvesse võtta nõudluse mõju ja need tuleb kooskõlastada strateegia „Euroopa 2020” sotsiaal- ja tööhõivepoliitika eesmärkidega. Majanduskasv ja tööhõive on õnnestunud konsolideerimise kesksed tegurid. Väike eelarvepuudujääk on eelkõige kogu majanduse soodsa arengu ja kindla valitsemise tulemus ja mitte selle eeldus.

1.7 Jätkusuutlik eelarve konsolideerimine peab olema tasakaalustatud, pöörates ühest küljest tähelepanu pakkumise ja nõudluse mõjude tasakaalule ning arvestades teisest küljest ühtviisi eelarve kulude ja tulude poolt. Komitee rõhutab, et integreeritud eelarveraamistik (fiskaalliit) ei puuduta ainult riigi kulusi, vaid hõlmab ka riigi tulusid. Komitee nõuab mitte ainult kulu, vaid ka maksusüsteemide üldist ülevaatamist, võttes arvesse õiglast jaotust. Komitee viitab mitmetele võimalikele meetmetele maksutulude suurendamiseks, et tagada sotsiaalsüsteemide rahastamine soovitud tasemel ja tuleviku suunatud avaliku sektori investeeringud. Soovivat oleks ka maksustamisbaasi ja -süsteemide ühtlustamine ELis valitsevate eri majandussüsteemide põhjaliku analüüsi alusel. Seeläbi saaks vältida liidusisesid konkurentsimoonusi, selle asemel et maksude alandamise võidujooksu kaudu jätkuvalt soodustada riigitulude kahanemist.

1.8 Komitee kutsub üles hindama ümber eelarve multiplikaatoreid oluliste rahvusvaheliste uuringute valguses, mis näitavad, et majanduslanguse ajal on eelarvekordajate kahjulik mõju majanduskasvule ja tööhõivele märkimisväärselt suurem, kui siiani arvati. Poliitika peaks saama rohkem kasu olukorrast, kus negatiivsed sissetuleku- ja tööhõivemultiplikaatorid on tulupoole meetmete puhul tavaliselt väiksemad kui kulukärbete puhul, eelkõige kui kõnealused tulupoole meetmed puudutavad väiksema tarbimisharjumusega rahvastikurühmi. See võib anda võimaluse luua töökohti ja nõudlust ümberjaotamise kaudu eelarvet mõjutamata, vabastades vahendid ekspansioonseteks meetmeteks, näiteks haridus- ja tööhõiveprogrammide jaoks ning investeeringuteks tööstusesse, teadusuuringutesse ja sotsiaalteenustesse. See omakorda aitab kaasa ettevõtjate ja tarbijate kindluse hädavajalikule suurendamisele.

1.9 Eelkõige ülejäägiga riikides oleks niisuguste ekspansioonsete meetmega võimalik edendada ka impordi. Selliste meetmete kooskõlastamine kogu ELis oleks veel palju tõhusam, kuna impordimäär euroalas tervikuna (seega kolmandate riikidega võrreldes) on oluliselt madalam kui iga üksiku rahvamajanduse jaoks eraldi.

1.10 Vajaliku sümmeetria saavutamiseks nõutakse ülejäägiga riikidelt, et need kasutaksid välismajanduse tasakaalustamatuse vähendamisel oma eksporditulu laia elanikkonna heaolu parandamise eesmärgil. Selline riigisisese nõudluse suurendamine aitaks vähendada ka nende impordi puudujääke.

1.11 Makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsiooni nõutud ümberkorraldamise kõrval võivad nõudlust ja

majandussuutlikkust suurendada ka sotsiaalselt vastuvõetavad struktuurireformid.

1.12 Välismajanduse tasakaalustamatuse vähendamisel ei ole üldiselt eesmärgipärane keskenduda hindade konkurentsivõimele, mis on sageli seotud palgakärbete nõudmisega. Palgakasvu piiramisel ekspordi soodustamiseks kõigis euroala riikides samaaegselt ei ole mitte ainult tõsised tagajärjed ümberjaotamise seisukohast, vaid see vähendab ka üldist nõudlust ja toob kaasa allakäiguspiraali, milles kaotavad kõik riigid.

1.13 Komitee kordab oma üleskutset palgapoliitika osas, milles kasutatakse ära tootlikkuse potentsiaal, ja lükkab täiesti vastuvõetamatuna tagasi riiklikud nõuded ja sekkumise autonoomsesse kollektiivlepingupoliitikasse.

1.14 Teised, sageli palkadest olulisemad kuluelemendid jäävad enamasti tähelepanuta. Samuti jääb seejuures tähelepanuta hindadega sidumata tegurite tähtsus konkurentsivõime jaoks. Euroopa on aga üleilmse konkurentsivõime edukas vaid kvaliteetse väärtusloome peatee-strateegia (*high road strategy*) kaudu. Kõrvaltee-strateegia (*low road strategy*), mis seisneb kulude alandamise võidujooksus teiste maailma piirkondadega, oleks määratud nurjumisele.

1.15 Kokkuvõttes on Euroopa sotsiaalmudel sotsiaalkindlustussüsteemi automaatsete stabilisaatorite kaudu soodustanud kriisi ohjamist, toetades nõudlust ja usaldust. Selle süsteemi piiramine peidab endas ohtu langeda sügavas depressiooni nagu eelmise sajandi kolmekümnendatel aastatel.

1.16 Komitee toetab üldiselt sotsiaalpartnerite rolli suurendamist riigi ja Euroopa tasandil ning palgapoliitika üleeuroopalise kooskõlastamise suurendamist, näiteks makromajandusliku dialoogi tõhustamise kaudu, mis tuleks ellu kutsuda ka euroalas. Suuniste uuestisõnastamisel tuleks arvesse võtta, et toimiva sotsiaalpartnerlusega riigid suutsid kriisi tagajärgi paremini leevendada kui teised riigid.

1.17 Lisaks nõuab komitee veel kord sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide võimalikult varast ja ulatuslikku kaasamist poliitika kujundamisse. Vajalikud muutused ja reformid on paljutõotavad ning aktsepteeritavad vaid siis, kui koormuse jaotamist peetakse õiglaseks.

1.18 Kokkuvõttes võib öelda: Euroopa vajab uut majanduskasvu mudelit, mida iseloomustavad võitlus vastuvõetamatu töötuse vastu, piisav mänguruum tuleviku- ning sotsiaal- ja keskkonnainvesteeringutele, millega luuakse majanduskasv ja nõudlus. Eelarvepoliitiliste ümberpaigutamiste ning piisava tulu baasi tagamise kaudu õiglast jaotust arvesse võttes tuleb tootlikkuse suurendamiseks ning nõudluse ja usalduse stabiliseerimiseks tugevdada sotsiaalsüsteeme. Sellise kasvumudeliga on võimalik jätkusuutlikult konsolideerida ka riigi rahandust.

2. Taust

2.1 Nõukogu 13. juuli 2010. aasta soovitusel liikmesriikide ja liidu majanduspoliitika üldsuuniste kohta kehtestati järgmised suunised, mis jäävad muutumatuks kuni 2014. aastani, et peatähelepanu saaks suunata rakendamisele:

- 1. suunis: riigi rahanduse kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamine
- 2. suunis: makromajandusliku tasakaalu taastamine
- 3. suunis: tasakaalustamatuse vähendamine euroalal
- 4. suunis: teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetamise optimeerimine, teadmiste kolmnurga tugevdamine ning digitaalmajanduse potentsiaali vallandamine
- 5. suunis: ressursitõhususe parandamine ja kasvuhoonegaaside vähendamine
- 6. suunis: ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna parandamine ning tööstusbaasi moderniseerimine ja arendamine, et tagada siseturu täielik toimimine.

2.2 Seoses sellega esitas komisjon 30. mail 2012 oma uusima soovitusel nõukogu soovituseks euroalasse kuuluvate liikmesriikide majanduspoliitika üldsuuniste rakendamise kohta, mis sisaldab ajakohastatud soovitusi euroala majanduspoliitika üldise suuna teemal. Lisaks koostati Euroopa Liidu kõigi 27 liikmesriigi jaoks konkreetsed riigipõhised soovitused. 6. juulil 2012 võttis Euroopa Liidu Nõukogu asjaomased dokumendid vastu.

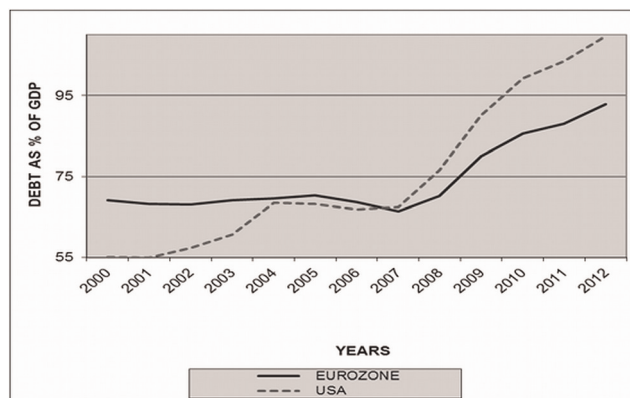
3. Üldised märkused

3.1 **Komitee tervitab komisjoni jõupingutusi ühtse kooskõlastatud raamistiku nimel Euroopa majanduspoliitika hädavajalikuks paremaks koordineerimiseks.** See on vältimatu, et saavutada taas püsiv kurs majanduskasvu ja tööhõive suunas. On oht, et tasakaalustamatuse vähendamise meetmed võivad küll olla kasulikud eraldi vaadeldava riigi jaoks, kuid avaldavad soovimatut mõju euroalale tervikuna.

3.2 Seetõttu on vajalik Euroopa käsitlemine tervikuna, Euroopa mentaliteet ja arusaam. Komitee jagab seega komisjoni seisukohta, et tõeline majanduspoliitiline koostöö vajab vähemalt eurorühmas süvendatud integratsiooni ning paremat ja tõhusamat kooskõlastamist. Seejuures tuleb arvesse võtta erinevusi liikmesriikide majandussuutlikkuses (SKP tase ja kasv, töötuse määrad ja suundumused, eelarvepuudujäägi ja võla suurus ja struktuur, teadus- ja arendustegevuse kulud, sotsiaalkulutused, jooksevkonto saldo, energiavarustus jne).

3.3 Aastast 2008 kestev kriis algas USAs ja laienes ülemaailmseks kriisiks. Selle tagajärjel sai selgeks, et rahaliidu ülesehitus toetus liiga tugevalt turujõududele ega reageeri asjakohaselt tasakaalustamatuse ohule. Nagu riigieelarvete areng euroalal tervikuna kuni 2008. aastani näitab, ei olnud eelarvedistsipliini puudumine üldiselt kriisi põhjus.

Võla/SKP suhe, % (allikas: AMECO 2012/11)

3.4 Euroalas tulenes eelarvepuudujääkide või võlataseme tõus üldiselt riigi vahendite massilisest kasutamisest finantsüsteemi päästmiseks ning nõudluse ja tööturu toetamiseks, mis oli kokku varisenud finantskriisi tõttu, ⁽¹⁾ ning eelkõige tööhõive vähenemise tõttu vähenenud riigituludest. See aspekt on erilise tähtsusega majanduspoliitiliste strateegiatega arengu jaoks, sest vale diagnoos toob kaasa vale ravi. **Seetõttu tervitab komitee põhimõtteliselt suuniste rakendamise hindamisel riigipõhist diferentseerimist.** Üks lähenemisviis kõigile ei sobi, sest ka kriisi põhjused on riikide loikes väga erinevad.

3.5 Komitee soovib siiski kasutada võimalust rõhutada **majanduspoliitilise käsituse reformimise vajadust.** Reform ei hõlma mitte ainult iga-aastaseid kontrolle, vaid on väga oluline ka majanduspoliitiliste suuniste järgmise, 2014. aasta versiooni jaoks.

3.6 2012. aastal valitses Euroopas viiendat aastat kriis. Vahepealt pärast praeguste suuniste kehtestamist arvestas Euroopa Komisjon oma 2010. aasta sügisprognoosis, et 2012. aastal kasvab SKP euroalas veel 1,6 % ja töötuse määr on 9,6 %. Tegelikult oli euroalas sel aastal majanduslangus ja töötuse määr tõusis 11 %-ni, mõnes riigis isegi ligikaudu 25 %-ni.

3.7 USA majandus seevastu kasvab – küll mõeldukalt, aga järjekindlalt – ligikaudu 2 %, saades tuge jätkuvalt tugevast ekspansiivsest rahapoliitikast ning valitsuse sotsiaal- ja fiskaalpoliitilisest kursist. Tarbimine, investeringud ja tööstustoodang arenevad jõudsalt, nii et töötuse määr on tunduvalt madalam 2009. aasta oktoobri maksimumtasemest ⁽²⁾.

3.8 Kui 2008. aasta Euroopa majanduse elavdamise kavas, mida mõjutas veel oluliselt majanduse järsk langus pärast Lehman Brothersi kokkuvarisemist, tunnustati sisenõudluse aktiivse suurendamise ja turgude reguleerimise vajadust, pöördus majanduspoliitika taas kiiresti tagasi oma traditsioonilise suuna juurde. Muu hulgas komitee poolt korduvalt väljendatud hoiakust, et Euroopa peab kriisist väljuma ega tohi säästmise kaudu järgmisse kriisi sattuda, ei võetud kuulda – ja kardetud W-kuju-line langus sai tegelikkuseks.

⁽¹⁾ Finants- ja majanduskriisi tekkimise üksikasjalikum ja diferentseeritud käsitlus on esitatud ELT C 182, 4.8.2009, lk 71, punkt 2

⁽²⁾ Vrd Euroopa Komisjoni 2012. aasta sügisprognoos.

3.9 Esiteks on Euroopa majanduspoliitika läbikukkumine seotud finantsturgude ebaõnnestunud stabiliseerimisega. Pankade suur volatiilsus, suured hinnavahed ja ülemäära pikaajalised intressimäärad ning kõrge likviidsus näitavad, et finantsüsteemi toimimisvõime ei ole hoolimata esimestest olulistest sammudest pangandusliidu suunas ikka veel täielikult taastunud. Ettevõtjate ja tarbijate sellest tulenev ebakindlus takistab jätkuvalt majanduskasvu võimalusi.

3.10 Teiseks ei ole majanduspoliitikal õnnestunud võidelda puuduliku sise- ja välisnõudlusega. Liikmesriikide eelarvepoliitikale esitatavate nõuete märkimisväärne karmistamine ning liiga vara, liiga radikaalselt ja lisaks veel kõikides liikmesriikides samaaegselt toimunud pööre range eelarvepoliitika suunas nõrgendasid sisenõudluse kõiki olulisi komponente. Lisaks on endastmõistetav, et ka välisnõudlusest tulenevad majanduskasvu impulsid püsivad rangetes piirides, kui tähtsaimad kaubanduspartnerid – nimelt teised liikmesriigid – on samaaegselt säästukurstil. Sisenõudluse pidurdumisele lisandub seega ekspordivõimaluste igakülgne vähenemine.

3.11 Praegune **makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsioon** ei ole tasakaalus, sest selles jäetakse tähelepanuta nii nõudluse kui ka jaotuse aspektid. See on sama poliitika, mis viis juba Lissaboni strateegia läbikukkumiseni, kuna jättis tähelepanuta sisenõudluse puudumise olulistest suurtes liikmesriikides ja jaotuse kasvava ebahütluse. See keskendub ühekülgsele eelarvepoliitika konsolideerimisele ja kulude vähendamisele strateegiale, et suurendada hindade konkurentsivõimet. Komitee tervitab komisjoni nõudmist seoses majanduskasvu toetava eelarvekonsolideerimisega, mida rõhutatakse ka hilisemates komisjoni dokumentides ja 2013. aasta majanduskasvu analüüsis ⁽³⁾. See näib siiski eksisteerivat vaid paberil, sest empiirilised andmed ei tõenda seni selle rakendamist.

3.12 Euroopa tasandi majanduspoliitikal ei ole õnnestunud võtta meetmeid, mis võimaldavad usaldusväärse ekspansiivse kava raames samaaegselt vähendada riigivõlga ja töötust. Riiklike kulude märkimisväärsetel kärbetel, eelkõige sotsiaalvaldkonnas, ja suurt osa elanikkonnast mõjutavate maksude tõstmisel on hävitavad tagajärjed niigi juba kahanenud majandusele. Väheneb kasutada olev tulud ja seoses sellega ka tarbijanõudlus, tootmine ja tööhõive. Seetõttu pidurdab kokkuhoiupoliitika maksutulused oluliselt rohkem, kui seda esialgu oletati, nagu on sunnitud tunnistama ka Rahvusvaheline Valuutafond oma

⁽³⁾ COM(2012) 750 final.

viimases prognoosis ⁽⁴⁾. See teravdab majandussurutist veelgi, mille tagajärjeks on lõpuks veelgi suurem eelarvepuudujääk – nõiarang, mille lõppu ei ole veel näha. Suured majanduslikud ja sotsiaalsed kulud muutuvad seejuures tuntavaks drastiliselt kasvava tööpuuduse näol.

3.13 On endastmõistetav, et riikide rahanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalikud riigipõhised konsolideerimiskavad, tingituna eelkõige panganduse toetamise kuludest, majanduse elavdamise meetmetest ja mõnes riigis kinnisvara – ja ehitusmulli lõhkemisest. Siiski juhib komitee tähelepanu sellele, et riigivõla vähendamise kavad peavad olema vastavuses strateegias „Euroopa 2020” nimetatud majanduse elavdamise ning selle strateegia sotsiaal- ja tööhõivepoliitika eesmärkidega. Majanduskasv ja tööhõive on õnnestunud konsolideerimise kesksed tegurid, samas kui radikaalsed kokkuhoiumeetmed võivad lisaks tohutute sotsiaalsete probleemide põhjustamisele võlamäära isegi tõsta.

3.14 Isegi kui komitee keskendub selles arvamuses peaaegult makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsiooni aspektidele, ei tohiks see vähendada **struktuurireformide** tähtsust. Sotsiaalselt vastuvõetavad struktuurireformid näiteks maksusüsteemi, energiavarustuse, halduse, hariduse, tervishoiu, elamumajanduse, transpordi ja pensionide valdkonnas peavad andma panuse nõudluse ja tulemuslikkuse suurendamisse, seejuures tuleb arvesse võtta erinevusi eri riikide konkurentsivõimes.

3.15 Ka regionaal- ja struktuuripoliitikas tuleb tähelepanu suunata tootlikkuse suurendamisele, et ajakohastada ja arendada jätkusuutlikku tööstusele ja teenustele tuginevat majandust. Üldiselt võib tõdeda, et riike, kelle kogumajandusest moodustas tööstussektor suurema osa, puudutas kriis vähem tõsiselt, mis annab tunnistust asjaomaste industrialiseerimisstrateegiate vajalikkusest.

3.16 Komitee soovib siiski laiendada mõiste „struktuurireform” valitset, enamasti mõnevõrra kitsendatud määratlust. Struktuurireforme nõudes tuleks arvesse võtta ka näiteks

finantsturgude reguleerimise struktuuri, maksusüsteemide kooskõlastamise struktuuri ning riiklike kulude ja tulude struktuuri.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Finantssüsteem

4.1.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, milles rõhutatakse finantssüsteemi stabiliseerimise ja sujuva toimimise tähtsust. Iga eduka kriisist väljumise ja selle vältimise põhieeldus on, et finantsturgude spekulatsioonid ei kahjustaks majanduspoliitika mänguruumi ega töötaks sellele vastu. Siit tuleneb vajadus luua selge ja tõhus järelevalvestruktuur ning reguleerida rangevalt finantsturge (kaasates sellesse varipangandussüsteemi), millest tuleneb suurem destabiliseerumise oht kui mis tahes konkurentsivõime puudumisest. Selleks et vältida eeskirjadest kõrvalehoidmist, tuleks vastavad sammud kooskõlastada G20 tasandil. Finantsturge tuleks vähendada mõistliku suuruseni. Need peavad jälle teenima reaalmajandust ega tohi sellega konkureerida ⁽⁵⁾.

4.1.2 Selleks et vähendada kriisiriikide spekulatsioonide tõttu kunstlikult kõrgeid rahastamiskulusid, tuleb ühest küljest püüelda erareitinguagentuuridest sõltuvuse vähendamise poole. Teisest küljest võiks usaldusväärne solidaarne turvavõrk, mis tugineb saavutatud usalduse kindlale vundamendile, tagada, et spekulatsioonid raskustes riikide vastu näiksid perspektiivitud ja need seega ära hoida. Äsja astuti mõned olulised sammud selles suunas (Euroopa Keskpannga hiljutine kava riigivõlakirjade ostmise kohta, Euroopa stabiilsusmehhanismi lõplik jõustumine ja täielik toimimine jne). Ka Euroopa ühised võlakirjad võivad sobivate raamtingimuste korral kaasa aidata kriisiriikide eelarve-seisundi parandamisele ⁽⁶⁾.

4.1.3 Komitee viitab vajadusele kaotada seos kommertspankade ja riigivõla vahel. Lisaks tuleb finantsturgude killustatuse ja taasriigistamise suundumus selle sektori stabiliseerimise abil taas ümber pöörata. Ka pangandusliidu suunas tehtavate jõupingutuste aktiveerimine võiks koos krediidiasutuste maksevõime taastamise ja kriisilahenduse tõhusate vahenditega aidata kaasa stabiliseerimisele Euroopa ja riigi tasandil ⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Rahvusvahelise Valuutafondi 9. oktoobri prognoosis kinnitatakse, et kulumultiplikaatorid võisid kriisi ajal olla 0,9–1,7, kuigi esialgselt lähtuti umbkaudu tasemest 0,5 (vt IMF 2012, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

⁽⁵⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 34.

⁽⁶⁾ Stabiilsusvõlakirju, eurovõlakirju, projektivõlakirju jne käsitleva arutelu kohta vt ELT C 299, 4.10.2012, lk 60, ning ELT C 143, 22.5.2012, lk 10.

⁽⁷⁾ ELT C 44, 15.2.2013, lk 68.

4.2 Riigielarved

4.2.1 Jätkusuutlik eelarve konsolideerimine peab olema suunatud mitte ainult pakkumise ja nõudluse mõjude tasakaalu tagamisele, vaid looma ka tasakaalu eelarve kulude ja tulude vahel. Paljudes riikides lasub ka tööjõu teguril ebaproportsionaalne maksukoormus. Seetõttu oleks kohane mitte ainult kulu-, vaid kogu maksusüsteemi üldine ülevaatamine, kusjuures arvesse tuleb võtta eri liiki sissetulekute ja varade õiglase jaotuse küsimusi. Selleks tuleb nõuda asjakohast panust ka neilt, kes on finantsurgude hälvetest ja maksutuludega rahastatud pankade päästepakettidest enim kasu saanud.

4.2.2 Eelarve tulude poolel on hulk lähenemisviise maksubaasi vajalikuks tugevdamiseks: finantstehingumaks (nagu komitee on korduvalt nõudnud⁽⁸⁾), energia- ja keskkonnamaksud, maksuparadiiside kaotamine,⁽⁹⁾ otsustav võitlus maksudest kõrvalehoidmise vastu, mahuka kapitali, kinnisvara ja pärandi maksustamine, pankade maksustamine väliskulude sisestamiseks⁽¹⁰⁾, maksubaaside ja maksustamissüsteemide ühtlustamine liidusiseste konkrentsimoonutuste vältimiseks selle asemel, et jätkata senisel viisil riigitulude kahandamist maksude alandamise võidujooksu kaudu. Sageli jäetakse tähelepanuta, et integreeritud eelarveraamistik (fiskaalliid) hõlmab ka riigitulusid ega puuduta ainult riiklikke kulusid.

4.2.3 Mõningates liikmesriikides on vajalik ka maksukogumissüsteemide tõhususe märkimisväärne suurendamine.

4.2.4 Eelarve konsolideerimise traditsiooniline käsitlusviis seisneb riigikulude kärpimises. Et kulukärped on paljulubavamad kui tulude suurendamine, jääb tõestamata dogmaks. Empiirilised kogemused kriisiriikides, näiteks Kreekas, tõestavad, et lootus niinimetatud mitte-Keynesi efektidele oli asjata. Põhjuseks on see, et kulukärbete puhul ei tõmmata ligi erasektori investeringuid, mis põhinevad usaldusel, kui kokkuhoiupoliitika tõttu on sisenõudlus kogu rahaliidus madal. Lisaks mõjuvad kulukärped, näiteks sotsiaalsüsteemide või avalike teenuste puhul tavaliselt pärssivalt – nad suurendavad seeläbi ebahühtlast jaotust ja pidurdavad tarbimist. Ent olemas on ka mänguruum teatud mittetootlike kulude kärpeks, näiteks kaitsevaldkonnas.

4.2.5 Poliitika peaks saama rohkem kasu erinevate eelarvepoliitika meetmete tulu- ja tööhõivemultiplikaatorite

märkimisväärsustest erinevustest. Maksustamismeetmete multiplikaatorid on peaaegu kõikides empiirilistes uuringutes väiksemad kui kulude poole meetmete multiplikaatorid. Riigitulude sihipärase suurendamise poliitika abil võiks seega vabastada need vahendid, mida tingimata vajatakse, näiteks eelkõige noorte tööhõiveprogrammide jaoks.

4.2.6 Selline ümberjaotamine, mis eelarvet ei mõjuta, looks vahetult töökohti ja nõudlust, koormamata seejuures riigielarvet. Lisaks sisemajandusele avalduvale positiivsele mõjule annaksid sellised meetmed, eelkõige ülejäägiga riikide puhul, impordi soodustamise kaudu ekspanstiivse impulsi ka kogu rahaliidule.

4.2.7 Selliste meetmete kooskõlastamine kogu ELis oleks veel palju tõhusam, kuna impordimäär euroalas tervikuna (seega kolmandate riikidega võrreldes) on oluliselt madalam kui iga üksiku rahvamajanduse jaoks eraldi.

4.3 Välismajanduse tasakaalustamatus

4.3.1 Liikmesriigi tootlikkuse nõrkade külgede ning sellest tulenevate erasektori ja riiklike rahastamisprobleemide taustal on vajalik jooksevkonto ja selle komponentide arengu jälgimine, et tagada õigeaegne reageerimine või tegutsemine. Kaubandusbilansi tasakaalustamatuse vähendamisel tuleb aga silmas pidada sümmeetriat: ühe riigi eksport on teise riigi import. Järelikult ei saa tasakaalustamatuse vähendamine toimuda ainuüksi kahandamismeetmete abil puudujäägiga riikides, vaid ka ülejäägiga riikidelt nõutakse, et nad edendaks oma sisenõudluse suurendamise kaudu impordi ja vähendaks nii oma impordi puudujääke.

4.3.2 Euroopa perspektiivist moodustab eelkõige energiavaldkond erandi, kus kõigil liikmesriikidel on *de facto* suured kaubandusbilansi puudujäägid⁽¹¹⁾. Euroopa siseturu ökoloogiline ümberkujundamine peaks Euroopa enda alternatiivsete energiaressursside kasutamise kaudu vähendama sõltuvust fossiilenergia impordist. Lisaks on lõunapoolsetel aladel võimalik päikeseenergia abil parandada ka Euroopa-siseseid kaubandussaldosid.

⁽⁸⁾ Viimati mainitud ELT C 181, 21.6.2012, lk 55.

⁽⁹⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 7.

⁽¹⁰⁾ St et tuleb kindlustada, et panganduskriiside tulevaseid kulusid ei pea kandma maksumaksja.

⁽¹¹⁾ 27-liikmeline Euroopa Liit: 2,5 % SKPst (2010).

4.3.3 Väliskaubanduse puudujäägiga võitlemise puhul rõhutatakse enamasti liiga palju hindade konkurentsivõimet. Oleks ohtlik pöörata tähelepanu üksnes hindade konkurentsivõimele. Saksa mudel (palgakasvu piiramine ekspordi soodustamiseks või impordi pidurdamiseks) kui retsept samaaegselt kõigi riikide jaoks võib sisekaubanduse suure osakaalu korral euroalas kaasa tuua vaid allakäiguspiraali.

4.3.4 Enamasti peetakse tööjõukulude erinevaid arenguid üheks kriisi keskseks põhjuseks, tuletades sellest palgakulude vähendamise nõude. Jättes kõrvale nõudlust pidurdava palgakulude alandamise tõsise mõju ümberjaotamisele, jätetakse teised olulised kulutegurid (näiteks energia-, materjali- ja rahastamiskulud) siin tähelepanuta ⁽¹²⁾.

4.3.5 Näiteks enne kriisi, aastatel 2000–2007 olid Portugali, Hispaania ja Kreeka reaalsed palgakulud languses ⁽¹³⁾. Ilmselt tõstis ülemäärane kasumi nominaalne tõus samamoodi hindu nagu nominaalpalga tõus.

4.3.6 Jätkuvalt tuleb peaaegu 90 % ELi kogunõudlusest ELi liikmesriikidest. Palkade arengu osas kinnitab komitee taas oma seisukohta, mida ta väljendas 2011. aasta majanduskasvu analüüsi käsitavas arvamuses: „Kohasel palgapoliitikal on kriisiga toimetulemisel keskne roll. Palgatõusu hoidmine kooskõlas vastava riigi majanduse üldise tootlikkuse tõusuga tagab makromajanduslikust seisukohast sobiva tasakaalu nõudluse piisava kasvu ja hindade konkurentsivõime vahel. Sotsiaalpartnerid peavad seega vältima palgakärpeid „kerja naabrit” poliitika mõistes ja viima selle asemel palgapoliitika vastavusse tootlikkuse arenguga” ⁽¹⁴⁾.

4.3.7 Lisaks alahinnatakse enamasti hindadega sidumata tegurite tähtsust konkurentsivõimele ⁽¹⁵⁾. Seoses sellega olgu viidatud ka komisjoni määratlusele, mille järgi mõistetakse konkurentsivõime all „majanduse võimet pakkuda oma elanikkonnale jätkusuutlikul alusel kõrget ja üha tõusvat elatustaset ning kõrget tööhõivemäära” ⁽¹⁶⁾.

4.3.8 Muu hulgas järsult tõusnud riiklike intressimarginaalide tõttu on kriisiriikides kasvanud omanditulubilansi tähtsus.

⁽¹²⁾ Näiteks Hispaania ekspordisektori palgakulud moodustavad vaid 13 % üldkuludest. Allikas: Carlos Gutiérrez Calderón / Fernando Luengo Escalonilla, *Competitividad y costes laborales en España*, Estudios de la Fundación 49 (2011, <http://www.1mayo.ccoo.es/nova/files/1018/Estudio49.pdf>).

⁽¹³⁾ Vt Statistical Annex of European Economy, sügis 2012.

⁽¹⁴⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 26, punkt 2.3.

⁽¹⁵⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 26, punkt 2.2.

⁽¹⁶⁾ COM(2002) 714 final.

Tasakaalustamatuse analüüs ei tohi seega piirduda kaubandusbilansi arenguga.

4.4 Euroopa sotsiaalmudel ja sotsiaaldialoog

4.4.1 Euroopa sotsiaalmudel on Euroopa suhteline eelis üleilmses konkurentsivõimsuses. Heaoluriik aitab kaasa ka majanduslikule edule, kui majandussuutlikkust ühelt poolt ja sotsiaalset õiglust teiselt poolt ei peeta vastanditeks, vaid neid nähakse teineteist toetavana.

4.4.2 Sotsiaalkindlustussüsteemide automaatsed stabilisaatorid on soodustanud Euroopas kriisi ohjajamist, toetanud nõudlust ja takistanud langemist eelmise sajandi kolmekümnendate aastatega võrreldavas depressioonis. Sotsiaalkaitse süsteemid on väga olulised ka psühholoogilises mõttes, sest need vähendavad hirmu tõttu säästmise ohtu ja stabiliseerivad seeläbi tarbimist.

4.4.3 Mõningates toimiva sotsiaaldialoogiga riikides (nt Austrias, Saksamaal ja Rootsis) aitasid sotsiaalpartnerid oluliselt kaasa tootmise langusest tuleneva kasvava töötuse ohu vähendamisele. Lisaks majandus- ja sotsiaalpoliitiliste meetmete toetusele aitasid ettevõtjate ja sektori tasandil sõlmitud sotsiaalpartnerite kokkulepped oluliselt kaasa olemasolevate töösuhete säilitamisele (näiteks osaajatöö, ületundide vähendamise, puhkuseõiguste ja õpipuhkuste kasutamise jne kaudu). Neid kogemusi tuleks suuniste uuestisõnastamisel ja riikide iga-aastastes aruannetes arvesse võtta.

4.4.4 Euroopa riikide valitsusi on kutsutud üles tugevdama sotsiaalpartnerite rolli nii Euroopa kui ka riigi tasandil. Neid tuleb seejuures toetada palgapoliitika üleeuroopalise koordineerimise jõupingutuste hoogustamisel. Lisaks tuleb püüelda ka makromajandusliku dialoogi tugevdamise poole, mis tuleks ellu kutsuda ka euroalas.

4.4.5 Igal juhul peab tööturu osapoolte sõltumatus säilima ka kriisiolukorras: palgapoliitikat tuleks kujundada kollektiivlepingute sõlmimiseks pädevate tööandja- ja töötajaorganisatsioonide sõltumatuse raames. Riiklikud eesmärgid või sekkumised, näiteks riikide poolt seatavad palgakärped, on vastuvõetamatud ja nendega ei saa nõustuda ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 26, punkt 2.4.

4.4.6 Tööturu osapoolte kõrval tuleb väärtustada ka kodanikuühiskonna ülejäänud esindusorganisatsioonide, nt tarbijaorganisatsioonide olulist rolli. Eriti kriisiaegadel on nad kodanike vältimatuks häälekandjaks ja partneriks kodanikuühiskonna dialoogis.

4.4.7 Vajalikud muutused ja reformid on ainult siis paljutöotavad, kui majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide suhe on tasakaalustatud ning koormuse jaotamist peetakse õiglaseks (riikide, sissetulekurühmade, kapitali ja töö, sektorite, erinevate elanikkonnarühmade jne vahel). Õiglus ja sotsiaalne tasakaal on konsolideerimissammude aktsepteerimise vältimatu eeldus, vastasel juhul on sotsiaalne ühtekuuluvus ohus ning populism ja ELi-vastane meelestatus hakkavad ohtlikult pead tõstma. Komitee kordab sellega seoses oma tungivat soovitusi kaasata sotsiaalpartnerid ja teised kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonid võimalikult varakult ja ulatuslikult poliitika kujundamisse.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid ja millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ) nr 178/2002 ja määrust (EÜ) nr 1223/2009”

COM(2012) 542 final – 2012/0266 COD;

teemal

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kohta”

COM(2012) 541 final – 2012/0267 COD

ja teemal

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, Ohutud, tõhusad ja innovatiivsed meditsiiniseadmed ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmed, mis toovad kasu patsientidele, tarbijatele ja tervishoiuspetsialistidele”

COM(2012) 540 final

(2013/C 133/10)

Raportöör: **Cveto STANIČ**

15. oktoobril 2012 ja 22. oktoobril 2012 otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid ja millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ)nr 178/2002 ja määrust (EÜ) nr 1223/2009”

COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD).

15. oktoobril 2012 ja 22. oktoobril 2012 otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõike 4 punktile c konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

*„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kohta”*

COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD).

26. septembril 2012 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

*„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ohutud, tõhusad ja innovatiivsed meditsiiniseadmed ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmed, mis toovad kasu patsientidele, tarbijatele ja tervishoiuspetsialistidele”*

COM(2012) 540 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 5. veebruaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (14. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 136, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et tervis on Euroopa kodanikele äärmiselt oluline, ja kinnitab, et meditsiiniseadmetel⁽¹⁾ ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadme-

tel⁽²⁾ on oluline osa haiguste ennetamisel, diagnoosimisel ja ravis. Need seadmed on kesksel kohal meie tervise ja nende inimeste elukvaliteedi jaoks, kes kannatavad haiguse või puude tõttu ja püüavad sellega toime tulla.

⁽¹⁾ Meditsiiniseadmed hõlmavad tooteid nagu kleepplaastrid, kontaktläätsed, kuuldeaparaadid, hamba täidismaterjal, puusaliigese proteesid ning keerulisemad seadmed, nagu röntgeniseadmed, tehiserütmurid jne.

⁽²⁾ *In vitro* diagnostikameditsiiniseadmed hõlmavad seadmeid, mida kasutatakse näiteks vereülekande ohutuse tagamiseks, nakkushaiguste tuvastamiseks (nt HIV), haiguste jälgimiseks (nt diabeet) ja verekeemia analüüsimiseks.

1.2 Komitee tunneb heameelt, et komisjon sõnastab uuesti praeguse reguleerimissüsteemi, minnes kaugemale pelgast raamistiku lihtsustamisest, ning kehtestab tõhusamad eeskirjad, tugevdades turustamiseelse heakskiidu menetlusi ja eelkõige turustamisjärgset järelevalvet. Võttes arvesse hiljutist defektsete rinnaimplantaatidega seotud skandaali, mille tulemusel võttis Euroopa Parlament 2012. aasta juunis vastu resolutsiooni, aga ka teisi suuri probleeme kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete ja implantaatidega, toetab komitee, nagu ka Euroopa Parlament⁽³⁾, seda, et enne turustamist läbivad need täiendavalt kõrgetasemelise heakskiidu menetluse. See vastab kodanike vajadustele patsiendiohutuse ja tõhususe osas.

1.3 Kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete (III klassi ja siirdatavad tooted) ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete suhtes tuleb enne turustamist kohaldada kogu ELis ühtset asjakohast kõrgetasemelist heakskiidu menetlust, mis peab kõrgetasemeliste kliiniliste uuringute alusel tõestama nende ohutust ja tõhusust ning riski ja kasulikkuse positiivset tasakaalu. Kõik tulemused tuleks säilitada üldsusele kättesaadavas keskses andmebaasis. Juba turul olevate kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete puhul tuleb tagada vastavus määruse ettepaneku artiklile 45, et tõendada nende ohutust ja tõhusust;

1.4 Komitee toetab kindlalt **määruse** õigusliku vormi valimist **direktiivi** asemel, et vähendada liikmesriikide erinevate tõlgenduste ohtu, pakkudes Euroopa patsientidele suuremat võrdõiguslikkust ja tarnijatele võrdseid võimalusi.

1.5 Lisaks ohutusele toob patsientidele olulist kasu **kiire juurdepääs uusimale meditsiintehnoloogiale**. Märkimisväärsed viivitused uutele seadmetele juurdepääsul kahjustaksid patsiente, vähendades nende (võimalik, et elutähtsaid) ravivõimalusi või vähemalt takistades neil vähendada oma puuet ja parandada elukvaliteeti.

1.6 Komitee rõhutab, et meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete sektorid, mida iseloomustavad suur innovatsioonivõime ja kõrget kvalifikatsiooni nõudvad töökohad, moodustavad olulise osa Euroopa majandusest ja võivad märkimisväärselt kaasa aidata strateegia „Euroopa 2020” ja selle juhtalgatuste rakendamisele. Seetõttu on nõuetekohane õigusakt väga oluline nii tervise võimalikult kõrge kaitsetaseme tagamiseks kui ka innovatiivse ja konkurentsivõimelise keskkonna pakkumiseks tööstusharule, kus 80 % tootjatest on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad.

1.7 Komitee toetab enne turustamist läbiviidavaid meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kõrgetasemelisi heakskiidu menetlusi, mis peavad nõuetekohaste kliiniliste testide ja uuringute tulemuste alusel tõestama nende ohutust ja tõhusust. Siiski väljendab komitee muret keskse turustamiseelse lubade taotlemise süsteemi kasutuselevõtu pärast Euroopas. Selline süsteem põhjustaks veelgi rohkem viivitusi heakskiitmisel, takistades patsientide kiiret juurdepääsu uusimatele meditsiintehnoloogiatele ning suurendades märkimisväärselt VKEde kulusid ja ohustades nii nende innovatsioonivõimet.

1.8 Meditsiiniseadmetele ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmetele esitatavate mis tahes nõuete karmistamise korral tuleb seda teha läbipaistval ja prognoositaval viisil, millega ei kahjustataks veelgi reguleerimisprotsessi tõhusust ega vähendataks tulevase innovatsiooni.

1.9 Komitee väljendab heameelt iga seadme jaoks **unikaalse identifitseerimistunnuse** kasutuselevõtu üle, mis võimaldab seadme kiiremat identifitseerimist ja paremat jälgitavust. Komitee tunneb heameelt ka täielikult toimiva **keskse registreerimisvahendi (Eudamed)** üle, mis kaotaks korduvad registreerimised ja vähendaks oluliselt VKEde kulusid.

1.10 Komitee toetab **patsientide** positsiooni **tugevdamist**. Selleks et kindlustada sobiv finantstagatis kahju korral, peaks kahju kannatanud poolel olema õigus esitada vahetu kahjunõue ning saada täielikku hüvitist. Olukorras, kus nad peavad tõestama vigase meditsiiniseadme tekitatud kahju, peaks tootja tegema patsiendile (ja/või ravikulu maksjale) kättesaadavaks kõik vajalikud dokumendid ning asjaomase seadme ohutuse ja tõhususega seotud teabe. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles tagama asjakohase korra abil hüvitise maksmise, mis ei tooks kaasa meditsiiniseadmete hindade olulist tõusu.

1.11 Komitee tunnustab, et kavandatud õigusraamistikus on **kodanikuühiskonna kaasatus** suhteliselt **nõrk**. Kodanikuühiskonna vaatlajastaatus vastmoodustatud meditsiiniseadmete koordineerimisrühma loodud ajutistes alarühmades ei ole piisav. Komitee teeb ettepaneku luua **nõuandekomitee**, mis koosneks Euroopa tasandil organiseerunud seaduslike sidusrühmade esindajatest. Selline komitee peaks tegutsema paralleelselt ning tegema koostööd meditsiiniseadmete koordineerimisrühmaga, nõustades komisjoni ja liikmesriike meditsiintehnoloogia eri aspektide ja õigusaktide rakendamise vallas.

⁽³⁾ 14. juuni 2012. aasta resolutsioon (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

1.12 Komitee kordab vajadust lisada kavandatud määrustesse **tervishoiutöötajate hariduse ja koolitusega** seotud asjakohased sätted, järgides soovitusi, mis ELi Nõukogu esitas oma järeldustes innovatsiooni kohta meditsiiniseadmete sektoris ⁽⁴⁾.

1.13 **Asjakohane seotus teiste kohtutoimikute ja õigussubjektidega.** Komitee rõhutab vajadust tagada, et *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete ja sobivusdiagnostikaseadmete kliinilise toimivuse uuringuid käsitlevad uued eeskirjad toimivad hästi nende eeskirjadega, mis kehtestatakse komitee hiljutise arvamuse ⁽⁵⁾ kohaselt praegu arutlusel olevas uues meditsiiniseadmete kliiniliste katsete raamistikus.

1.14 **Katsed kasutuskeskkonnas *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmetega.** Komitee soovitab, et meditsiiniseadme riskide ja kasulikkuse hindamist tuleks kohaldada kõigi toodete suhtes, olenemata sellest, kas need seadmed on kaubanduslikult saadaval või on välja töötatud ja kasutatakse üksnes ühe asutuse siseselt (katsed kasutuskeskkonnas).

1.15 Määruste toimimine tuleks kolm aastat pärast jõustumist koos ametiasutuste ja kodanikuühiskonna sidusrühmadega ametlikult läbi vaadata, et tagada määruste eesmärkide saavutamine.

2. Sissejuhatus ja taust

2.1 Meditsiiniseadmetel ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmetel on oluline osa haiguste ennetamisel, diagnoosimisel ja ravis. Need seadmed on kesksel kohal nii meie tervise kui ka puuetega inimeste elukvaliteedi jaoks.

2.2 Meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete sektorid moodustavad olulise ja innovatiivse osa Euroopa majandusest. Nende aastane müügitulu on ligikaudu 95 miljardit eurot (85 miljardit eurot meditsiiniseadmete ja 10 miljardit eurot *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete puhul) ning nad teevad suuri investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni (7,5 miljardit eurot aastas). Need sektorid annavad tööd enam kui 500 000 inimesele (enamasti kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistid) ligikaudu 25 000 ettevõttes. Rohkem kui 80 % neist on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ning mikroettevõtjad.

2.3 Kiired demograafilised ja ühiskondlikud muutused, teaduse tohutu areng, samuti hiljutine skandaal seoses vigaste silikoonist rinnaimplantaatidega ⁽⁶⁾, probleemid metall-metallil puusaimplantaatide ja mõnede muude toodetega ⁽⁷⁾, on kõik ajendanud ja kiirendanud vajadust kehtiva õigusraamistiku läbivaatamise järele.

⁽⁴⁾ ELT C 202, 8.7.2011, lk 7.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Inimtervishoiu kasutatavate ravimite kliinilised katsed“, ELT C 44, 15.2.2013.

⁽⁶⁾ Prantsusmaa ettevõtte Poly Implant Prothèse (PIP) rikkus määrusi, kasutades mõnes siirdatavas tootes heakskiitmata tööstusliku kvaliteediga silikooni.

⁽⁷⁾ http://www.aok-bv.de/presse/medienservice/politik/index_06262.html

2.4 Kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete hulgas on implantaadid väga olulisel kohal: näiteks on maailmas müüdnud umbes 400 000 PIP silikoonist rinnaimplantaati. Paljudele naistele Ühendkuningriigis (40 000), Prantsusmaal (30 000), Hispaanias (10 000), Saksamaal (7 500) ja Portugalis (2 000) on paigaldatud PIP silikoonist rinnaimplantaadid, mille purunemismäär 10 aastat pärast paigaldamist on 10-15 % ⁽⁸⁾. Ainuüksi Saksamaal siirdati 2010. aastal umbes 390 000 puusa- ja põlveproteesi, millest peaaegu 37 000 puhul oli tegemist operatsiooniga, kus kunstliiges tuli välja vahetada ⁽⁹⁾.

2.5 Kokkuvõtte komitee täheldatud praeguse süsteemi peamistest puudustest:

— ELi riigid tõlgendavad ja rakendavad eeskirju erineval viisil, seades ELi kodanikud ebavõrdsesse olukorda ja luues tõkkeid ühtsel turul;

— alati ei ole võimalik meditsiiniseadmete tarnijat tagantjärele kindlaks teha;

— patsiendid ja tervishoiuspetsialistid ei pääse juurde olulisele teabele kliiniliste uuringute ja tõendite kohta;

— kooskõlastamise puudumine riigiasutuste ja komisjoni vahel;

— teatud toodetega seotud õiguslikud lüngad ⁽¹⁰⁾.

3. Meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete läbivaadatud õigusraamistiku uue paketi põhisisu

3.1 Pakett koosneb teatisest ⁽¹¹⁾, meditsiiniseadmete määruse ettepanekust ⁽¹²⁾ (millega asendatakse direktiiv 90/385/EMÜ aktiivsete siirdatavate meditsiiniseadmete kohta ja direktiiv 93/42/EMÜ meditsiiniseadmete kohta) ning *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete määruse ettepanekust ⁽¹³⁾ (millega asendatakse direktiiv 98/79/EÜ meditsiiniliste *in vitro* diagnostikavahendite kohta).

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi 14. juuni 2012. aasta resolutsioon (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

⁽⁹⁾ Saksamaa haigekassa AOK föderaalasandi juhatause teadaanne, 12. jaanuar 2012.

⁽¹⁰⁾ Tooted, mille valmistamiseks on kasutatud eluvõimetuid inimkudesid või -rakke, geneetilised katsed, esteetilise otstarbega implantaadid jne.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 540 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 542 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 541 final.

3.2 Kavandatud määruste uued põhiaspektid on järgmised:

- õigusakti ulatuslikum ja selgem reguleerimisala, mida on laiendatud, et hõlmata esteetilise otstarbega implantaadid ja geneetilised katsed ning meditsiiniline tarkvara;
- riigiasutuste rangem järelevalve (teavitatud) hindamisasutuste üle, et tagada seadmete tõhus turustamiseelne hindamine;
- tootjate, importijate ja levitajate selgemad õigused ja kohustused;
- laiendatud keskne Euroopa meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete andmebaas (Eudamed), millele pääsevad juurde kõik tervishoiuspetsialistid, patsiendid ja osaliselt ka laiem üldsus;
- seadmete parem jälgitavus kogu tarneahela ulatuses, hõlmates kordumatut identifitseerimistunnust, mis võimaldab kiiresti ja tõhusalt reageerida mis tahes ohutusega seotud probleemidele;
- rangemad nõuded kliinilistele tõenditele ja hindamisele seadme kasutusea jooksul;
- rangemad sätted turujärelevalve ja järelevalve kohta;
- parem kooskõlastamine riigiasutuste vahel ning komisjoni teaduslik toetus, et tagada õigusaktide ühtne rakendamine;
- vastavus rahvusvahelistele suunistele, et paremini kohaneda meditsiiniseadmete maailmaturuga.

3.3 Meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete sektorid, mida iseloomustavad suur innovatiivsus ja kõrge kvalifikatsiooniga töökohtade loomise potentsiaal, võivad aidata oluliselt kaasa **strateegia „Euroopa 2020”** eesmärkide saavutamisele. Mõlemad sektorid on kesksel kohal mitmes juhtalgatuses, eelkõige juhtalgatuses „Euroopa digitaalne tegevuskava”⁽¹⁴⁾ ja „Innovatiivne liit”⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ COM(2010) 245 final/2 ja ELT C 54, 19.2.2011, lk 58.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 546 final ja ELT C 132, 3.5.2011, lk 39.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab kindlalt määruste vormi, mida kohaldatakse vahetult ja millega kaotatakse erineva ülevõtmise ja tõlgendamise risk eri liikmesriikides. See on kasulik viis, et saavutada suurem võrdõiguslikkus ELi patsientide hulgas ja võrdsed võimalused tarnijatele.

4.2 Heakskiidu süsteem ja hindamismenetlused

4.2.1 Kõrge riskiteguriga meditsiiniseadmete (III klassi ja siirdatavad tooted) ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete suhtes tuleb enne turustamist kohaldada kogu ELis ühtset asjakohast kõrgetasemelist heakskiidu menetlust, mis peab kõrgetasemeliste kliiniliste uuringute alusel tõestama nende ohutust ja tõhusust ning riski ja kasulikkuse positiivset tasakaalu. Kõik tulemused tuleks säilitada üldsusele kättesaadavas keskses andmebaasis. Juba turul olevate kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete puhul tuleb tagada nende vastavus määruse ettepaneku artiklile 45, et tõendada nende ohutust ja tõhusust.

4.2.2 Siinkohal toetab komitee kõrge riskitasemega meditsiiniseadmete kehtiva õigusraamistiku tugevdamist, mis põhineb vastavushindamise ja detsentraliseeritud reguleerivate asutuste põhimõttel, nagu on sätestatud kavandatud määrustes. Komitee toetab rangemaid nõudeid vastavussertifikaadi saamisel seoses dokumentatsiooni ja muude tingimustega, sealhulgas prekliinilised ja kliinilised andmed, kliinilised hinnangud ja uuringud, riski ja kasulikkuse analüüs jne⁽¹⁶⁾. Need võivad oluliselt tõsta heakskiidu saamisel praegu kohaldatavaid standardeid ELis, ohustamata sealjuures uute toodete kiiret kättesaadavust.

4.2.3 Komitee väljendab kindlat toetust ranglele ja kõrgetasemelisele turustamiseelsele heakskiidu menetlusele, ent väljendab muret USA süsteemile sarnaneva keskse turustamiseelse lubade taotlemise süsteemi kasutuselevõtu pärast Euroopas. Selline süsteem tekitaks viivitusi heakskiitmisel. Patsientide jaoks tähendaks see viivitust uusimatele elutähtsatele meditsiinitehnoloogiatele juurdepääsul. Teisest küljest mõjutaks keskne turustamiseelne loa andmise süsteem negatiivselt enamikku Euroopa VKEsid meditsiiniseadmete sektoris, suurendades oluliselt nende kulusid ja ohustades tõsiselt nende innovatsioonivõimet. Neil oleks raskusi aeganõudvate lubade saamise menetluste rahastamisel ja nendega toime tulemisel.

4.2.4 *Uus kavandatud järelevalvemehhanism* – (artiklid 44/42). Komitee märgib, et meditsiiniseadmete koordineerimisrühm võib sekkuda, esitades oma arvamuse teavitatud asutuse esitatud taotlusedokumendi kohta. Komitee on täiesti teadlik sellest,

⁽¹⁶⁾ Vt II, III, V, IX, XII ja XIV lisa, milles täpsustatakse ELi vastavussertifikaadi saamise nõudeid.

kuivõrd oluline on ohutus patsientide jaoks. Selleks et vältida täiendavaid ja prognoosimatuid viivitusi tootjate jaoks (ja sellest tulenevalt ka patsientide jaoks), tuleb seda teha läbipaistval ja prognoositaval viisil, millega ei kahjustataks reguleerimisprotsessi tõhusust ega vähendataks tulevast innovatsiooni.

4.3 Järelevalve ja turujärelevalve

4.3.1 Komitee tunneb heameelt järelevalvesüsteemi kavandatud parandamise ja tugevdamise, eelkõige **ELi portaali** kasutuselevõtu üle, mille kaudu peaksid tootjad teavitama tõsistest juhtumitest ja parandusmeetmetest, et vähendada kordumise tõenäosust (artiklid 61/59). Automaatne juurdepääs kõigile asjaomastele riigiasutustele võimaldab nendevahelist paremat koostööd.

4.3.2 Selleks et tagada ka edaspidi meditsiiniseadmete ohutus ja eelkõige eesmärgiga käsitleda implantaatidega seotud pikaajalise ohutuse küsimusi, tuleb õigusakte tugevdada turustamisjärgsete sätete ning eriti turustamisjärgsete kliiniliste järeluuringute, järelevalve ja turujärelevalve osas.

4.4 Läbipaistvus

4.4.1 Komitee jaoks on mõlema määruse uuestisõnastamisel üks kõige olulisemaid küsimusi see, kuidas suurendada kogu süsteemi läbipaistvust.

4.4.2 Sellega seoses toetab komitee iga seadme jaoks **unikaalse identifitseerimistunnuse** kasutuselevõttu, mis võimaldab seadme kiiremat identifitseerimist ja paremat jälgitavust, et toetada Euroopa Parlamendi 14. juuni resolutsiooni⁽¹⁷⁾.

4.4.3 Komitee on seisukohal, et täielikult toimiva **Eudamedi** rajamine on läbipaistvuse suurendamiseks väga sobilik vahend. Sellise keskse registreerimisvahendi (Eudamed) loomine kaotab korduvad registreerimised liikmesriikides ja aitab seega vähendada taotlejate halduskulusid kuni 157 miljoni euro väärtuses.

4.5 Kannatada saanud patsientide positsiooni tugevdamine

4.5.1 Praeguses tootevastutuse direktiivis 85/374/EMÜ kehtestatakse meditsiiniseadme tootja vastutus. Sellegipoolest peab kannatada saanud isik (või ravikulu maksja) tõestama meditsiiniseadme kahjulikkust ja defekti. Patsiendil puudub sageli sellise defekti tõestamiseks vajalik teave. Seepärast peaks tootja olema kohustatud tegema patsiendile kättesaadavaks kõik vajalikud dokumendid ning seadme ohutuse ja tõhususega seotud teabe.

4.5.2 Komitee tõdeb samuti, et tuleks luua kord vigase meditsiiniseadme või *in vitro* diagnostikameditsiiniseadme tõttu kannatanud patsientide hüvitamiseks. Selleks et kindlustada sobiv finantstagatis kahju korral, peaks kahju kannatanud poolel olema õigus esitada vahetu kahjunõue ning saada täielikku hüvitist. Kohustus tõestada, kas tervisekahju põhjustas vigane meditsiiniseade või mitte, tuleb viia patsiendilt üle tootjale. Patsiendile peaks jääma ainult tõendada objektiivne võimalus, et kahju põhjustaja oli meditsiiniseade. Sellest tulenevalt kutsub komitee komisjoni üles tagama asjakohase korra abil hüvitise maksmise, mis ei tooks kaasa meditsiiniseadmete hindade olulist tõusu.

4.6 Teavitatud asutused ja pädevad asutused

4.6.1 Komitee toetab **teavitatud asutuste määramise ja järelevalve** tugevdamist, et tagada pädevuse ühtlaselt kõrge tase kogu Euroopa Liidus. Samuti tunneb komitee heameelt, et liikmesriigid teostavad nende määramise üle kesksel järelevalvet.

4.6.2 Komitee toetab kõiki ettepanekuid, mille eesmärk on tugevdada ühelt poolt pädevate asutuste õigusi ja kohustusi (menetluste parem kooskõlastamine ja selgitamine, kohapealsed ja etteteatamata kontrollid) ja teiselt poolt tarnijaid („kvalifitseeritud isiku” nõue).

4.6.3 Komitee kiidab heaks kõrge kvaliteedi standardite ja pädevuste ühtlustamise teavitatud asutuste puhul kogu Euroopas, kuid on mures, kas seda eesmärki on võimalik saavutada, kui teavitatud asutuste arv jääb nii suureks kui praegu (80). Komitee soovib kvantiteedi asemel kõrget kvaliteeti.

4.7 Haridus ja koolitus

4.7.1 Komitee märgib, et ELi Nõukogu järeldustes innovatsiooni kohta meditsiiniseadmete sektoris⁽¹⁸⁾ kutsusid liikmesriigid komisjoni üles parandama tervishoiuspetsialistide, patsientide ja patsientide perede teavitamist ja koolitamist seadmete nõuetekohase kasutamise vallas. Meditsiiniseadmed toimivad üksnes siis, kui neid kasutatakse nõuetekohaselt. Nende tõhusus tugineb neid kasutava arsti või laboritöötajate oskustele ja kogemusele.

4.7.2 Seepärast kutsub komitee liikmesriike üles lisama kavandatud määrustesse spetsialistide haridust ja koolitust käsitlevad asjakohased sätted.

⁽¹⁷⁾ Vt allmärkus 3.

⁽¹⁸⁾ Vt allmärkus 4.

4.8 Kodanikuühiskonna osalus

4.8.1 Komitee leiab, et kavandatud meditsiiniseadmete koordineerimisrühm ei võimalda kõigi sidusrühmade piisavat osalust. Kavandatud õigusaktide kohaselt võib meditsiiniseadmete koordineerimisrühm luua alalisi või ajutisi alarühmi, kuid komitee peab ebapiisavaks, et tarbijate, tervishoiuspetsialistide ja meditsiiniseadmete tööstuse huve liidu tasandil esindavaid organisatsioone kutsutakse sellistesse alarühmadesse üksnes vaatlejatena. Neile tuleb tagada aktiivne roll nõuandjatena.

4.8.2 Kogemus on näidanud, et areng on ELis võimalik üksnes siis, kui eri osalejatel on ühine nägemus ja ühine suund. Süsteem saab tänapäeval kasu tugevast nõuandekomiteest, mis on osa meditsiiniseadmete eksperdirühmast. See tuleks säilitada ja sellele tuleks õigusaktides sõnaselgelt osutada. Vastasel korral võib otsustes ja poliitikas jääda vajaka patsientide, tervishoiuspetsialistide, tööstuse ja teiste kodanikuühiskonna osade varasest ja õiguspärasest panusest.

4.9 Läbivaatamissäte

4.9.1 Määruste toimimise läbivaatamine on vajalik tagamaks, et määruste eesmärgid tõepoolest ka saavutatakse. Teatud hetkel ja mitte hiljem kui kolm aastat pärast ettepanekute jõustumist peaksid ametiasutused ja kodanikuühiskonna sidusrühmad määruste toimimise ametlikult üheskoos läbi vaatama, tagamaks, et määruste eesmärgid saavutatakse.

5. Konkreetsed märkused *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete määruse kohta seoses sobivusdiagnostikaseadmetega

5.1 **Määratlus.** Komitee on mures, et artikli 2 lõikes 6 esitatud määratlus sobivusdiagnostikaseadmete kohta on liiga

lai ja võib põhjustada õiguslikku ebakindlust. Komitee teeb ettepaneku kasutada järgmist määratlust: „*sobivusdiagnostikaseade*” – *seade, mis on spetsiaalselt ette nähtud eelnevalt diagnoositud seisundi või eelsoodumusega patsientide valimiseks teatava meditsiiniseadmega teostatava ravi sihtrühmaks*” (eelnevalt „valimiseks teatava ravi” sihtrühmaks).

5.2 **Kliinilised tõendid.** *In vitro* diagnostikameditsiiniseadmete määruse ettepanek sisaldab põhjalikku eeskirjade kogu kliinilise toimivuse uuringute kohta *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmetega ning samuti võetakse selles kasutusele sponsorite kasutamise võimalus rahvusvaheliste sekkuvate kliinilise toimivuse uuringute jaoks, et esitada üksainus taotlus komisjoni loodava elektroonilise portaali kaudu.

5.2.1 Sellegipoolest peab kavandatud määrus tagama, et kliinilise toimivuse uuringuid käsitlevad uued eeskirjad toimivad hästi koos nende eeskirjadega, mis komitee hiljutise arvamuse⁽¹⁹⁾ kohaselt kehtestatakse praegu arutlusel olevas uues meditsiiniseadmete kliiniliste katsete raamistikus. Komitee on ka seisukohal, et katsete registreerimise andmebaasid peavad olema koostalitlusvõimelised.

5.3 **Katsed kasutuskeskkonnas.** *In vitro* diagnostikameditsiiniseadmete määruse ettepaneku kohaselt peavad kõrge riskiteguriga (D-klass) katsed kasutuskeskkonnas vastama samadele nõuetele kui kaubanduslikud D-klassi katsed. Kuid ülejäänud klasside katsete puhul kasutuskeskkonnas (sealhulgas C-klass ja sobivusdiagnostikaseadmed) ei kohaldata *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete määrust täiel määral. Komitee soovitab, et tervishoiutoote riskide ja kasulikkuse hindamist kohaldataks kõigi toodete suhtes, olenemata sellest, kas need seadmed on kaubanduslikult saadaval või on välja töötatud ja kasutatakse üksnes mingi asutuse siseselt (katsed kasutuskeskkonnas).

Brüssel, 14. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Inimtervishoiu kasutatavate ravimite kliinilised katsed”, ELT C 44, 15.2.2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raadioseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta”

COM(2012) 584 final – 2012/0283 COD

(2013/C 133/11)

Raportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

5. oktoobril 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 5. novembril 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 26 ja 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raadioseadmete turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta”

COM(2012) 584 final – 2012/0283 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 5. veebruaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 74, erapooletuks jäi 1 liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee toetab komisjoni ettepanekut määral, mil see muudab õiguskorra lihtsamaks ja õigusnormid selgemaks, parandades seeläbi ELi õigusloome sidusust kaupade turulelaskmise valdkonnas.

1.2 Tuleb rõhutada, et kõik ettevõtjad vastutaksid toodete nõuetekohasuse eest vastavalt oma rollile turustusahelas; see tagaks tarbijate tervise ja ohutuse tõhusa kaitse. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles oma vastutusala raames tagama, et kolmandatest riikidest liidu turule sisenevad tooted oleksid vastavuses direktiivi nõuetega.

1.3 Seoses karistussüsteemiga palub komitee komisjonil täpsustada karistuste iseloomu, alammäära ning rikkumise kuritegelikuks tunnistamise aluseid rahvusvahelisel tasandil, isegi kui need on olemas liikmesriikide õigussüsteemides. Seepärast ootab komitee huviga nn turujärelevalve paketi heakskiitmist komisjonis, kuna selles määratletakse üksikasjalikumalt tugevama koostöö ja suurema ühtlustamise võimalused.

1.4 Komisjon, tootjad ja tarbijad peaksid kaaluma võimalust luua tulevikus selline uus toodete märgistamise süsteem, mis teeks kindlaks toodete päritolu ja tagaks nende jälgitavuse, et parandada seeläbi tarbijatele antavat teavet.

2. Sissejuhatus

2.1 1999. aastast pärit ELi õigusraamistik⁽¹⁾ raadioseadmete ja telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmete turule laskmiseks

ELis ning nende vabaks liikumiseks ja kasutuselevõtmiseks on osutunud selle valdkonna siseturu väljakujundamisel esmatähtsaks.

2.2 Komitee on juba avaldanud toetust sellele õigusaktile⁽²⁾, milles olid esmatähtsad nõuded tervise ja ohutuse kaitsmiseks, tagades elektromagnetilise ühilduvuse ja vältides kahjulikke häireid. See oli osa õigusaktide suhtes võetud uuest lähenemisviisist, kuna selles esitatud tehnilised nõuded olid kaasatud mittesiduvatesse harmoneeritud standarditesse ja õiguslike nõuete puhul piirduiti vaid sellistega, mis olid tõesti olulised⁽³⁾.

2.2.1 Praegune õigusraamistik on keeruline, kuna direktiivi 1999/5/EÜ järgi võib turule lasta ainult direktiivi nõuetele vastavaid seadmeid ning liikmesriigid ei või kehtestada lisapiiranguid neid nõudeid (st tervise ja ohutuse kaitsmine, elektromagnetiline ühilduvus ja kahjulike häirete vältimine) riigi tasandil rakendada.

2.2.2 Kõnealuste toodete suhtes kohaldatakse ka muid, keskkonnaalaseid õigusakte, eelkõige direktiivi ohtlike ainete, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete, patareide ja akude ning ökodisaini direktiivi rakendusmeetmete kohta.

2.2.3 Teiselt poolt on raadioseadmete kasutuselevõtmine ja kasutuse haldamine liikmesriikide pädevuses. Seda pädevust kasutades peavad liikmesriigid järgima ELi õigusakte, eelkõige:

— raadiospektripoliitikat reguleerivat üldist raamistikku, mis on kehtestatud raadiospektripoliitika programmiga;

⁽¹⁾ EÜT L 91, 7.4.1999, lk 10.

⁽²⁾ EÜT C 73, 9.3.1998, lk 10.

⁽³⁾ Vt nõukogu otsus 90/683/EMÜ (EÜT L 380, 31.12.1990, lk 13) ja nõukogu otsus 93/465/EMÜ (EÜT L 220, 30.8.1993, lk 23), mis on praeguseks kehtetuks tunnistatud.

- elektroonilise side raamdirektiivis sätestatud üldisi kriteeriume;
- elektroonilise side loadirektiivis sätestatud raadiospektri kasutamiseks tegevusloa andmise tingimusi;
- raadiospektrit käsitleva otsuse alusel kehtestatud rakendusmeetmeid, millega ühtlustatakse teatavate sagedusribade kasutamise tehnilised tingimused ELis ja mis on kõigi liikmesriikide jaoks siduvad.

2.3 Kõigele lisaks tuleb tagada vajalik kooskõla liidu muu poliitika ja eesmärkidega, eriti 2008. aastal vastu võetud uue õigusraamistikuga toodete turustamise kohta ⁽⁴⁾, mille eesmärgi komitee toetas ⁽⁵⁾, kuna sellega loodi ühine raamistik

— toodete turustamiseks ja

— üldpõhimõtted ja erisätted, mida on ette nähtud kohaldada kõigi õigusaktide puhul, millega ühtlustatakse toodete turustamise tingimusi, et luua nimetatud õigusaktide läbivaatamiseks või uuestisõnastamiseks ühtne alus.

2.4 Selle keerulise õigusraamistiku parandamiseks esitas komisjon ettepaneku, mille eesmärk on selgitada direktiivi 1999/5/EÜ kohaldamist ning asendada direktiiv uuega, et kõrvaldada ettevõtjate ja ametiasutuste liigne halduskoormus, suurendada nende jaoks spektrikasutuse paindlikkust ja lihtsustada spektri kasutamise haldusmenetlusi.

3. Komisjoni ettepanek

Direktiivi läbivaatamise ettepaneku kõige olulisemad aspektid on järgmised.

3.1 Vastavusse viimine otsusega nr 768/2008/EÜ toodete turustamise ühise raamistiku kohta (mis sisaldab otsuse nr 768/2008/EÜ R1. peatüki mõistete määratlusi); ettevõtjate kohustused, kolm moodulit vastavushindamismenetlusteks; vastavushindamisasutuste teabekohustused ja lihtsustatud kaitsemenetlused.

3.2 Otsus nr 768/2008/EÜ võeti vastu koos määrusega (EÜ) nr 765/2008 (akrediteerimise ja turujärelevalve kohta). Mõlemaga kehtestati eeskirjad, millega parandada siseturu toimimist, luues sidusama lähenemisviisi tehnilise harmoneerimise põhimõtetele tooteohutuse vallas ning tõhusama järelevalvesüsteemi

⁽⁴⁾ ELT L 218, 13.8.2008, lk 30 ja 82.

⁽⁵⁾ ELT C 120, 16.5.2008, lk 1.

kõigi turule toodavate kaupade jaoks, mis pärinevad EList või kolmandatest riikidest, ning tugevdada ühtsel turul tarbijakaitset.

3.3 Ettepanekus sätestatakse mõiste „raadioseadmed” uus määratlus, mis hõlmab üksnes neid seadmeid, mis on mõeldud tahtlikult signaalide edastamiseks raadiospektri teel kas teabevahetuse või muul eesmärgil. Seetõttu on uus pealkiri „Direktiiv raadioseadmete turul kättesaadavaks tegemise kohta”. Direktiiv ei hõlma telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmeid.

3.4 Ettepanek võimaldab

— nõuda raadioseadmete koostalitlust selliste tarvikutega nagu laadimisseadmed;

— nõuda, et tarkvaralise raadioseadme puhul oleks tagatud, et kasutatakse üksnes nõuetekohaseid tarkvara ja riistvara kooslusi. Selleks võib võtta meetmeid, et vältida olukorda, kus kõnealune nõue tekitab turul konkurentsitõkkeid kolmandatele tarkvaraarendajatele.

3.5 Nähakse ette võimalus nõuda, et nõuetele vaid osaliselt vastavad tootekategooriad registreeritaks keskses süsteemis, tuginedes liikmesriikidest saadud teabele nõuetelevastavuse kohta.

3.6 Ettepanekus selgitatakse direktiivi 1999/5/EÜ ning riikide ja ELi raadiospektri kasutust käsitlevate õigusnormide omavaheolist seost.

3.7 Selles lihtsustatakse ja vähendatakse järgmisi halduskohustusi:

a) uus määratlus mõistele „raadioseadmed” sätestab selgesti reguleerimisala piirid elektromagnetilise ühilduvuse direktiiviga;

b) direktiivi reguleerimisalasse ei kuulu enam ainult vastuvõtja funktsiooniga seadmed ja telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmed; need kuuluvad elektromagnetilise ühilduvuse või teatavates pingevahemikes kasutatavate elektriseadmete direktiivi reguleerimisalasse või toitepingest olenevalt elektromagnetilise ühilduvuse ja üldise tooteohutuse direktiivi reguleerimisalasse, millega kaasneb mõningane halduskoormuse vähendamine;

c) välja jäetakse nõue, et tuleb teatada selliste seadmete turulelaskmisest, mis töötavad sagedusribadel, mille kasutamine ei ole kogu ELis ühtlustatud;

d) välja jäetakse tootjate kohustus

— lisada tootele seadmeklassi tunnus;

— lisada kasutusjuhendile CE-vastavusmärgis;

e) välja jäetakse lõppseadmete turul konkurentsi soodustamist käsitlevad nõuded (seoses liideste spetsifikatsioonide ja telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmete liidestega ühendamise tehniliste põhjendustega), sest sarnaseid nõudeid sisaldab direktiiv konkurentsi kohta telekommunikatsioonivõrgu lõppseadmete turgudel.

3.8 Lõpuks viiakse direktiivi ettepanek komisjoni rakendusvolituste teostamise, rakendus- ja delegerimisvolituste teostamise menetluste ning volituste delegerimise osas vastavusse ELi toimimise lepingu ja määrusega (EÜ) nr 182/2011, ehk täpsemalt

— rakendusvolitused on välja pakutud selleks, et määrata seadmeklassid ja esitada teavet geograafilise piirkonna kohta, kus seade on kasutamiseks mõeldud, ja raadioseadme kasutamise piirangute kohta;

— volituste delegerimine on välja pakutud selleks, et kohandada raadioseadmete määratluse alla kuuluvate ja mittekuuluvate seadmete loetelu sisaldavat II lisa tehnilise arenguga, esitada täiendavad olulised nõuded, anda teavet tarkvaraliste raadioseadmete nõuetekohasuse kohta ja esitada raadioseadmete registreerimise nõue mõningate kategooriate puhul.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab komisjoni ettepanekut suurendada kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 7 ELi õiguse sidusust ja valida õigusloometehnikaks uuesti sõnastamise, millega ühendatakse uue õigusakti vastuvõtmisega ühtseks tekstiks nii varasemasse õigusakti tehtavad sisulised muudatused kui ka vastava õigusakti muutmata sätted, kuna uus õigusakt asendab ja tühistab varasema õigusakti, kohandades seda otsusega nr 768/2008/EÜ ja Lissaboni lepinguga.

4.2 Kaupade vaba liikumine on üks aluslepingutes sätestatud neljast põhivabadusest ja direktiivi ettepanekuga soodustatakse ohutute kaupade vaba liikumist, tugevdades tarbijakaitset, ettevõtete konkurentsivõimet ja luues ettevõtjatele võrdsed konkurentsitingimused.

4.3 Selleks et tagada Euroopa tööstusele konkurentsivõime taastamiseks soodsad tingimused, peab komitee hädavajalikuks,

et siseturg oleks täielikult koostalitlusvõimeline, vähendades nii liikmesriikide turgude kui ka teadusuuringutesse ja innovatsiooni investeerimise killustatust.

4.4 Komitee rõhutab vajadust töötada välja proaktiivne tööstuspoliitika, mis peegeldaks paremini tasakaalu ettevõtjate tootmisvõimsuse, intellektuaalomandi õiguste tehnilise õigusraamistiku ja eelkõige tooteliikide vahel, mis võivad kuuluda ühiste standarditee, eeskirjade ja ühtlustatud menetluste alla.

4.5 Tehnilised ja reguleerivad standardid tuleks vastu võtta kooskõlas uue standardimispoliitika põhimõtetega, tehes tööd avatult ja läbipaistvalt ning sotsiaalpartnereid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajaid kaasates.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Mis puutub reguleerimisalasse, siis jäetakse artikli 1 (lõike 3) reguleerimisalast välja mitmed raadioseadmed, mida kasutatakse ainult avalikus julgeolekus ning mis lisaks riigi kaitsele või julgeolekule hõlmab teisi mõisteid nagu „riigi majanduslik heaolu”, mida tuleks sätte selguse mõttes määratleda või selgitada.

5.1.1 Kuigi need seadmed on artikli 1 (lõike 3) reguleerimisalast välja jäetud, ei nimetata neid lisas I väljapoole direktiivi reguleerimisala jäävate seadmete hulgas.

5.2 Komitee toetab eelkõige võrguülest koostalitlusvõimet muude raadioseadmetega ning ühendust asjakohast tüüpi liidestega kogu liidus, mis võib muuta raadioseadmete kasutamise lihtsamaks, edendades raadioseadmete ja tarvikute koostalitlusvõimet.

5.3 Andme- ja kasutajate eraelu puutumatus kaitse parandamiseks tuleb arendada ohutusega seotud tehnoloogiliste rakenduste eetilist ja ühiskondlikku mõõdet ja teha seda juba alates nende rakenduste väljatöötamisest, tagamaks, et ühiskond võtab nad vastu. Kodanike põhiõiguste kaitsmine peab olema tagatud kõigis etappides alates rakenduse väljatöötamisest kuni standardimise ja tehnoloogilise rakendamiseni kohapeal, arvestades nendega juba algsetest etappidest alates.

5.4 Täpsustada tuleks nii ELi kui kolmandatest riikidest pärit kaupade turulelaskmise tingimusi. Sel eesmärgil peaks artikkel 6 viitama olukordadele, mille puhul on täidetud direktiivi põhinõuded (ELi harmoneeritud standardid, komisjoni avaldatud rahvusvahelised standardid) ning liikmesriikide täiendavad standardid.

5.5 Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel veenduda, et turustatud tooted vastavad asjaomase ribalaiuse kriteeriumidele, et hoida ära 800 Mhz lairibasiseid kahjulikke häireid ning tarbetut raadiospektri saastatuse ohtu. Eriti kehtib see piiriüleste piirkondade suhtes, mille puhul on vaja ühtlustada kellaaegu ja rakendatavaid tehnoloogiasid.

5.6 Komitee pooldab juurdepääsu hädaabiteenustele, eelkõige puuetega inimeste puhul, mistõttu tuleb need rakendused välja töötada nii, et need toetaksid vajalikke funktsioone.

5.7 Väga oluline on, et kõik ettevõtjad vastutaksid toodete nõuetekohasuse eest vastavalt oma rollile turustusahelas; see tagaks tarbijate tervise ja ohutuse tõhusa kaitse, samuti õiglase konkurentsi liidu turul.

5.8 Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles oma vastutusala raames tagama, et kolmandatest riikidest liidu turule sisenevad tooted oleksid vastavuses direktiivi nõuetega. Tuleb tagada, et importijad, kes lasevad tooteid turule, täidavad kõiki nõudeid ning et nad ei müüks tooteid, mis nende nõuetele ei vasta või mis on ohtlikud.

5.9 Raadioseadmete jälgitavus peab olema tagatud kogu tarneahelas, sest see on turu järelevalve meede, mis aitab tagada tarbijate õigust teabele.

5.10 Komitee kordab⁽⁶⁾, et praegune toodete märgistamise süsteem ei taga seda, et toode on läbinud kvaliteedi ja ohutuse tagamise protsessi. See ei vasta aga tarbijate ootustele.

5.11 Akrediteerimissüsteemi ja vastavushindamise puhul toetab komitee teatatud vastavushindamisasutuste ühiseid pädevusnõudeid ja vastavushindamise rangemaid valikukriteeriume ja ühtlustatud valikumenetlusi.

5.12 Lisaks tuleks komitee arvamusel tõhustada teatatud vastavushindamisasutuste sõltumatuse kriteeriume, pikendades artikli 26 lõikes 4 loetletud välistamise tingimusi 2–3 aastale enne vastavushindamise läbiviimist.

5.13 Komitee on mures ettepanekus ette nähtud delegeeritud õigusaktide pärast, milles vahel puudub vajalik konkreetne, nagu näiteks artikli 5 puhul, milles reguleeritakse teatava kategooria raadioseadmete registreerimist ja millega antakse komisjonile võimalus neid hiljem määratleda, kuid milles ei täpsustata ühtegi kriteeriumi, mis võib tuua kaasa liiga laiaulatusliku kaalutusõiguse.

5.14 Seoses karistussüsteemiga tuleks ettepanekus rahvusvahelisel tasandil täpsustada karistuste iseloomu ja alammäära, mis peab olema liikmesriikide õigusaktidega tagatud, kuna direktiivi ettepanekus sätestatakse vaid riigi ametivõimude kohustus kehtestada eeskirjad sellise käitumise korral kohaldatavate karistuste kohta, milleks võetakse vastu tõhusad, hoiatavad ja proportsionaalsed meetmed. See võib viia selleni, et mõned ettevõtjad püüavad valida omale meeletu kohtualluvuse või põhimõtte *ne bis in idem* rikkumiseni kahe samaaegse karistuse kohaldamisel.

5.15 Arvestades sektori dünaamilisust, teeb komitee ettepaneku lühendada artikli 47 lõikes 2 osutatud tähtaega.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ ELT C 181, 21.6.2012, lk 105.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa abifondi enim puudust kannatavate isikute jaoks”

COM(2012) 617 final – 2012/0295 COD

(2013/C 133/12)

Raportöör: **Krzysztof BALON**

22. novembril 2012 otsustas nõukogu ja 19. novembril 2012 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa abifondi kohta enim puudustkannatavate isikute jaoks”

COM(2012) 617 final – 2012/295 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 25. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (14. veebruari 2013 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 12.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee toetab põhimõtteid, millele määruse eelnõu tugineb. Samas märgib komitee, et kavandatavale Euroopa abifondile enim puudustkannatavate isikute jaoks eraldatud rahalised vahendid ei ole fondi eesmärkide saavutamiseks piisavad.

1.2 Võttes arvesse asjaolu, et 24,2 % ELi rahvastikust on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus ja see näitaja kasvab eeldatavasti veelgi, kutsub komitee üles eraldama uuele fondile eelarve, mis on kohandatud selle vajadustega. Uue fondi eelarve peaks olema vastavuses strateegia „Euroopa 2020” eesmärgiga vähendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste arvu 2020. aastaks vähemalt 20 miljoni võrra. Eelarve tase ei tohiks erineda olemasolevatele materiaalse abi programmidele eraldatud vahendite suuruselt.

1.3 Komitee on mures selle pärast, et liikmesriikide kaashastamine võib kaasa tuua raskusi uue fondi raames rahastatavate meetmete elluviimisel, ja toetab seepärast uue fondi täielikku rahastamist ELi eelarvest, nagu seda tehti eelnevatel aastatel materiaalse abi programmide puhul.

1.4 Komitee toetab lihtsustatud menetlusi ja halduskoormuse vähendamist liikmesriikide ja eriti partnerorganisatsioonide jaoks, nagu määruse eelnõus on välja toodud. Sellega seoses hoiatab komitee siiski võimaluse eest, et liikmesriigid võtavad kasutusele Euroopa Sotsiaalfondi keerukad menetlused.

1.5 Komitee tervitab sätteid, millega tagatakse partnerorganisatsioonidele meetmete tõhusaks elluviimiseks piisav rahavoog, ja asjaolu, et fondist kaetakse ka haldus-, transpordi- ja hoiustamiskulud ning rahastatakse partnerorganisatsioonide suutlikkuse suurendamist.

1.6 Komitee toetab kogemuste ja heade tavade vahetamise platvormi loomist liidu tasandil. Samuti kutsub komitee üles kaasama kodanikuühiskonna organisatsioonid uue fondi rakenduskaavade järelevalve- ja hindamisprotsessi liikmesriigi tasandil.

1.7 Võttes lisaks arvesse liikmesriikide erinevat olukorda, kutsub komitee riikide valitsusi üles määratlema koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega uue fondi positsiooni ja ülesande, et kujundada sellest vahend, mis täiendab tõhusalt vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisele suunatud riiklike strateegiate ja kavade raames võetud muid meetmeid, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfondist toetatavaid meetmeid.

1.8 Komitee rõhutab, et ELi ja selle liikmesriikide sotsiaalpoliitika tugineb Euroopa sotsiaalmudelile, sotsiaalteenuste normidele ja strateegiale „Euroopa 2020”. Seoses sellega on eesmärgiks seadusega ettenähtud sotsiaalsed tagatised, ELi pädevuste jaotusest kinnipidamine, ühiskondlik integratsioon ja solidaarsus liikmesriikides ja ELis. Tuleb kindlustada usaldusväärsed, sotsiaalselt omased struktuurid ja iseäranis sotsiaalteenuste kättesaadavus, et muu hulgas vältida eksistentiaalse hädaolukorra kujunemist. Ükskõik millist laadi abi puhul tuleb vältida vaesuse süvenemist ja sellest puudutatud inimeste häbimärgistamist.

1.9 Võttes samuti arvesse seda, kui erinev on riikide poliitika vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks ning kui tõsiselt ebapiisav on fondile eraldatud eelarve, kutsub komitee üles jätma igale liikmesriigile vaba valikuvõimaluse, kas fondi kasutada. See aga ei tohiks kaasa tuua Euroopa Sotsiaalfondi vahendite vähendamist nende liikmesriikide puhul, kes otsustavad fondi mitte kasutada.

2. Taust

2.1 Käesolevas komitee arvamuses käsitletakse uut ELi abiprogrammi enim puudustkannatavate isikute jaoks – Euroopa abifondi enim puudustkannatavate isikute jaoks –, mis asendab programmi „Toiduabi jaotamine enim puudustkannatavatele isikutele” (toiduabiprogramm) ja seda asendavat abiprogrammi enim puudustkannatavatele isikutele 2012–2013.

2.2 Toiduabiprogramm käivitati 1987. aastal ja sellega kehtestati üldeeskirjad sekkumisvarudest pärit toiduainete jaotamiseks kindlaks määratud organisatsioonidele, kes jagasid need liidus enim puudustkannatavatele isikutele. Programmiga edendatakse ELi sotsiaalset ühtekuuluvust, vähendades majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust.

2.3 Toiduabiprogrammi raames pakkusid kodanikuühiskonna organisatsioonid (akrediteeritud heategevuslikud organisatsioonid) toiduabi enim puudustkannatavatele isikutele enamikus ELi liikmesriikides. See abi on paljudel juhtudel olnud määrava tähtsusega edasisteks meetmeteks enim puudustkannatavate rühmade sotsiaalseks kaasamiseks, olles samuti selge ja nähtav märk Euroopa solidaarsusest.

2.4 Programmi eelarve kasvas 97 miljonilt eurolt 1988. aastal 500 miljoni euroni 2009. aastal (peamiselt seoses ELi järjekuste laienemisega). Seni (2011. aastani) on toiduabiprogrammist toetatud peaaegu 19 miljonit kõige vaesemat eurooplast⁽¹⁾.

2.5 Mõned liikmesriigid aga ei osalenud toiduabiprogrammis, väites, et see oli mittevajalik või ei sobinud kokku nende riikliku

poliitikaga vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks. Osa nende liikmesriikide kodanikuühiskonna organisatsioonidest on rõhutanud otsese materiaalse abiga seonduvat häbimärki ja leidnud, et eelistatav on see, kui riik pakub rahalist abi kõigi esma- vajaduste rahuldamiseks. Siiski elab ka nendes riikides inimesi ja rühmi, kelleni riigiabiprogrammide kaudu pakutav rahaline abi eri põhjustel ei ulatu.

2.6 Toiduabiprogrammist on vaatamata selle sotsiaalsele mõõtmele saanud ELi põllumajanduspoliitika vahend, mis aitas sekkumisvarude kasutamise kaudu taastada põllumajandusturgude stabiilsuse. Ühise põllumajanduspoliitika järjekustused reformid viisid sekkumisvarude märkimisväärse vähenemiseni tasemele, mis on viimastel aastatel olnud toiduabivajaduste katmiseks ebapiisav. Sellest tulenevalt koostati muu hulgas kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega konsulteerides määruse ettepanek, mis muudaks enim puudustkannatavatele isikutele suunatud abisüsteemi alaliseks. Enamik sellega seotud muudatustest, sealhulgas kaasfinantseerimise astmeline kasutuselevõtt, kolmeaastased jaotuskavad, prioriteetsete meetmete kehtestamine liikmesriikides ja eelarve suurendamine, ei saanud nõukogus nõutavat hääleteenamust.

2.7 13. aprillil 2011 tegi Euroopa Kohus otsuse, mille kohaselt ei saa toiduainete ostmise turult korrapäraselt asendada vähenenud sekkumisvarude kasutamist. Seejärel kutsus Euroopa Parlament (7. juuli 2011. aasta resolutsioonis) komisjoni ja nõukogu üles pakkuma käimasoleva mitmeaastase finantsraamistiku järelejäänud aastateks välja üleminekulahenduse, et vältida toiduabi järsku vähenemist. 15. veebruaril 2012 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega loodi ajutine programm seoses liidus enim puudust kannatavatele isikutele toiduainete jaotamisega aastatel 2012–2013. See programm kehtib kuni 2013. aasta programmi lõpuni⁽²⁾.

2.8 2011. aastal oli ELi rahvastikust 24,2 % – ligikaudu 120 miljonit inimest – vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus (võrdluseks: 2010. aastal oli see näitaja 23,4 % ja 2008. aastal 23,5 %) ⁽³⁾. Arvestades praegust majandus- ja finantskriisi, tõuseb see näitaja peaaegu kõigis liikmesriikides ilmselt veelgi. Lisaks on vaesus ja sotsiaalne tõrjutus äärmiselt keerulised nähtused. Nad ei puuduta mitte üksnes töötuid, vaid ka töötavaid inimesi, kelle sissetulek ei võimalda neil katta oma kõige elementaarsemaid olmevajadusi.

⁽¹⁾ Main results of the distribution plan in the last years (jaotuskava peamised tulemused viimastel aastatel) – AGRI C5, sidusrühmade koosolek – 5. juuli 2012, Brüssel, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-1_en.pdf (lk 9–10).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 121/2012, 15. veebruar 2012.

⁽³⁾ Eurostati pressiteade nr 171/2012, 3. detsember 2012.

2.9 Strateegia „Euroopa 2020” raames on Euroopa Liit seadnud endale eesmärgiks vähendada 2020. aastaks vähemalt 20 miljoni võrra nende inimeste arvu, kes elavad vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses või keda need ohud ähvardavad. 2010. aasta kuulutati vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aastaks. Komitee märgib, et majanduskriis on vaesust ja sotsiaalset tõrjutust veelgi süvendanud, heites tõsist varju mõne liikmesriigi suutlikkusele täita strateegia „Euroopa 2020” kõnealust eesmärki, eelkõige ilma Euroopa Liidu piisava rahalise toetusega.

2.10 Enim puudustkannatavatele suunatud abi küsimus on mitmel korral tekitanud elavat huvi ja arutelu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees. Ainuüksi 2011. aastal võttis komitee vastu kaks arvamust, milles juhiti tähelepanu vajadusele seda abi jätkata ja edasi arendada⁽⁴⁾. Kui arvestada strateegias „Euroopa 2020” määratletud sotsiaalse kaasatuse eesmarke tervikuna, siis ainuüksi 2012. aastal võttis komitee vastu mitu arvamust, milles käsitleti vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise eri aspekte, sealhulgas eakate ja puuetega inimeste olukorda ning vaimse tervise ohutegureid, samuti sotsiaalse põllumajanduse ja sotsiaalelamumajanduse edendamise seotud eri aspekte⁽⁵⁾.

2.11 ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis on sätestatud iga inimese „õigus sellisele elatusasemele, sealhulgas toit, riietus, korter, arstiabi ja vajalik sotsiaalne teenindamine, mis on nõutav tema enda ja perekonna tervise ja heaolu hoidmiseks [...]”⁽⁶⁾. Need sätted on vastavuses Euroopa Liidu lepingu sätetega inimväärikuse austamise kohta, näiteks Euroopa Liidu põhiõiguste harta sätetega, mille eesmärk on tagada rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid⁽⁷⁾. Meie Euroopa ühiskonna üks peamisi põhimõtteid, mis tuleneb meie mandri kogemustest kogu ajaloo vältel, on solidaarsus⁽⁸⁾. See peaks kehtima samuti ja ennekõike nendele Euroopa Liidu kodanikele, kes elavad äärmises vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses.

3. Määruse eelnõu põhiaspektid (komisjoni ettepanek)

3.1 Määruse eelnõus, mis põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 175 lõikel 3 ja milles viidatakse sama lepingu artiklile 174, paigutatakse uus abifond enim puudustkannatavatele isikutele vastupidiselt eelnevatele toiduabiprogrammidele ühtekuuluvuspoliitika alla. Määruse eelnõus märgitakse lisaks, et selle eesmärki – sotsiaalse ühtekuuluvuse suurendamine liidus ning võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu – ei suudeta

⁽⁴⁾ ELT C 84, 17.3.2011, lk 49–52, ja ELT C 43, 15.2.2012, lk 94–97.

⁽⁵⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 16–20/ELT C 44, 15.2.2013, lk 28–35/ELT C 44, 15.2.2013, lk 36–43/ELT C 44, 15.2.2013, lk 44–48/ELT C 44, 15.2.2013, lk 53–58.

⁽⁶⁾ ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni artikli 25 lõige 1.

⁽⁷⁾ Vrd mh Euroopa Liidu lepingu artikkel 2 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 34 lõige 3.

⁽⁸⁾ Vrd Euroopa Liidu lepingu artikkel 2.

piisavalt saavutada liikmesriikide tasandil ning et seda saab paremini saavutada liidu tasandil. Sel põhjusel võibki Euroopa Liit, tuginedes Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttele, võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega⁽⁹⁾.

3.2 Enim puudustkannatavate isikute jaoks loodud uue Euroopa abifondi eesmärk on edendada sotsiaalset ühtekuuluvust Euroopa Liidus, aidates saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärki vähendada vaesust. Kavandatava vahendiga rahuldatakse põhivajadusi ning aidatakse seeläbi vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust liidus. Uus fond tugineb osaliselt toiduabiprogrammidest saadud kogemustele. Osa fondi vahenditest kasutatakse aga samas materiaalse, muu kui toiduabi andmiseks kodututele inimestele ja/või lastele tarbekaupade näol ning täiendavateks meetmeteks sotsiaalse kaasatuse edendamiseks.

3.3 Fondi toetus on suunatud toidupuuduse all kannatavatele inimestele, kodututele ja materiaalselt puudust kannatavatele lastele. Sihtrühmi ja toetuse liike puudutavad erimeetmed jäävad liikmesriikide otsustada.

3.4 Fondist rahastatavate meetmete raames toiduaineid või kaupu vahetult jagavad partnerorganisatsioonid peavad ise ellu viima materiaalse abi osutamist täiendavaid meetmeid, mille eesmärk on enim puudustkannatavate isikute sotsiaalne kaasamine. Liikmesriikide otsustada on, kas kasutada fondi vahendeid nende täiendavate meetmete toetamiseks.

3.5 Iga liikmesriigi rakenduskava fondist kaasrahastamise osakaal võib olla maksimaalselt 85 % abikõlblikest kuludest. Liikmesriikidele, kellel esineb ajutisi eelarveraskusi, on kehtestatud erandid.

4. Märkused komisjoni ettepaneku kohta

4.1 Fondi eelarve ja abi kohaldamisala

4.1.1 Komitee märgib kahetsusega, et kavandatavale fondile eraldatud rahalised vahendid ei ole kaugeltki piisavad selle eesmärkide saavutamiseks.

⁽⁹⁾ Vrd komisjoni ettepaneku põhjendused 3 ja 42.

4.1.2 Toiduainete kokkuostul tuleb tagada konkurentsireeglist kinnipidamine ning piisava tähelepanu pööramine VKEdele ning piirkondlikele, keskkonna aspektist hoolivatele ja sotsiaalselt kaasamist edendavatele pakkujatele. Toiduaineid laiili jagavad organisatsioonid ei tohi järgida isikliku kasumi teenimise huve.

4.1.3 On juba teada, et Euroopa Komisjon on 2014–2020. aasta finantsraamistikus kavandanud enim puudustkannatavate isikute Euroopa abifondi meetmeteks 2,5 miljardi euro suuruse eelarve, st ligikaudu 360 miljonit eurot aastas. Arutelud Euroopa Liidu eelarve lõpliku kuju üle on aga andnud alust karta, et seda summat kärbitakse veelgi. Juba praeguse, 2012.–2013. aasta programmi raames eraldatud summa 500 miljonit eurot aastas on ebapiisav selleks, et katta täielikult liikmesriikide vajadused, mida hinnatakse ligikaudu 680 miljonile eurole aastas⁽¹⁰⁾. Uuest fondist toetatavate liikmesriikide (praegu 20)⁽¹¹⁾ arvu võimalik kasv ja kavandatava abi paindlikkus, st võimalus jagada lisaks toiduainetele kodutute või laste isiklikuks tarbimiseks ka peamisi tarbekaupu, ning samuti kavandatavad sotsiaalse kaasamise meetmed annavad alust oletada, et vajadused ületavad märkimisväärselt praegust eelarvet. Fondi kavandatud eelarve on seega ilmselgelt ebapiisav, et rahuldada vajadusi, mida fond peaks katma. Kui lisaks juhinduda prognoosist, et Euroopa Liidu eelarve jääb ajavahemikus 2014–2020 oma praegusele tasemele või väheneb ainult pisut, on raske aktsepteerida materiaalseks abiks eraldatud vahendite vähendamist vähemalt 28 % võrra (võrreldes 2012–2013. aasta programmiga).

4.1.4 Komisjon esitab hinnangu, et „otse abifondist, liikmesriikide kaasrahastatud vahenditest ja partnerorganisatsioonide mitterahaliste panustena toetust saavate inimeste arv ulatub kokku 4 miljonini”⁽¹²⁾. Isegi eeldusel, et see eesmärk saavutatakse täiel määral, tõstatub küsimus fondi tõhususest strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisel (vähendada 2020. aastaks vähemalt 20 miljoni võrra nende inimeste arvu, kes elavad vaesuses). Sellega seoses kutsub komitee üles seadma

⁽¹⁰⁾ Euroopa toiduabiprogramm enim puudustkannatavatele isikutele Euroopa Liidus, AGRI C5, sidusrühmade koosolek, 5. juuli 2012, Brüssel, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-2_en.pdf, lk 12.

⁽¹¹⁾ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Kreeka, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Läti, Leedu, Luksemburg, Malta, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania.

⁽¹²⁾ MEMO/12/800, 24. oktoober 2012, Vaesus: Komisjon teeb ettepaneku luua uus Euroopa abifond enim puudustkannatavate inimeste jaoks. Korduvad küsimused. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-800_et.htm.

fondi ELi tasandil piisavalt oluliseks prioriteediks ja eraldama sellele olemasolevate vajaduste katmiseks piisava eelarve.

4.1.5 Komitee tuletab sellega seoses meelde Regioonide Komitee arvamust, milles komisjoni kutsutakse seoses 2012–2013. aasta abiprogrammiga üles „[...] pidevalt hindama, kas programmiperioodiks kehtestatud rahaline piirmäär 500 miljonit eurot aastas on piisav, arvestades, et majanduskriis võib suurendada survet avaliku sektori kulude kärpimiseks ja et majanduslik ebakindlus põhjustab tööpuuduse suurenemist paljudes riikides”⁽¹³⁾.

4.1.6 Lisaks pooldab komitee fondi rahastamist 100 % ulatuses ELi eelarvest, nagu seda tehti eelnevatel aastatel elluviidud toiduabiprogrammide puhul. Komitee arvates võib liikmesriikide vahenditest kaasrahastamine viia rahaliste raskusteni programmi elluviimisel ja seda mitte ainult nende liikmesriikide puhul, kellele esineb ajutisi eelarveraskusi (neile eraldatud makseid on võimalik suurendada)⁽¹⁴⁾.

4.1.7 Komitee toetab määruse sätet, mis võimaldab kasutada toiduabi andmiseks sekkumisvarusid, ehkki lähiajal ei ole oodata nende märkimisväärset suurenemist⁽¹⁵⁾. Võttes siiski arvesse asjaolu, et fondile eraldatud eelarve ei ole kaugeltki piisav, on komitee vastu kasutatavate sekkumisvarude väärtuse arvamisele eelarve alla.

4.1.8 Võttes viimaks arvesse fondi nappi eelarvet ja teatud liikmesriikide seisukohta, et fond ei ole vajalik või ei sobi kokku nende riikliku poliitikaga vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks, kutsub komitee üles jätma igale liikmesriigile vaba (vabatahtliku) valikuvõimaluse, kas fondi kasutada, mis tähendab ühtlasi seda, et fondis oleks rohkem vahendeid nendele liikmesriikidele, kes soovivad seda kasutada.

⁽¹³⁾ ELT C 104, 2.4.2011, lk 44–46, arvamuse punkt 22.

⁽¹⁴⁾ Vt komisjoni ettepaneku artiklid 18 ja 19.

⁽¹⁵⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikli 21 lõige 3.

4.2 Fondi sihtrühmad ja pakutava abi liigid

4.2.1 Komitee leiab, et abi pakkumisel tuleb hõlmata kõik ettepanekus määratletud kolm olukorda – toidupuudus, kodutus ja laste materiaalne puudus, samuti rühmad ja isikud, kes on sotsiaalselt tõrjutud erilistel, sh ajaloolistel põhjustel. Abi põhiprioriteet peaks olema toiduabi andmine. Juurdepääs toidule on esimene samm tõrjutute sotsiaalse kaasamise ja ka taasintegreerimise teel. Võttes siiski arvesse liikmesriikide erinevat olukorda, teeb komitee ettepaneku jätta eri sihtrühmadele pakutava abi liigi määramine täielikult liikmesriikide otsustada.

4.2.2 Komitee on samuti vastu sellele, et toiduaineid või kaupu vahetult jagavad partnerorganisatsioonid peavad ise ellu viima materiaalse abi osutamist täiendavaid meetmeid juhul, kui neid meetmeid ei toetata liikmesriigi rakenduskavast fondi raames ⁽¹⁶⁾.

4.3 Fondi haldamine

4.3.1 Komitee toetab komisjoni seisukohta seoses menetluste lihtsustamise ning liikmesriikide ja eelkõige partnerorganisatsioonide halduskoormuse vähendamise ⁽¹⁷⁾. Kohandatud ja lihtsustatud menetlused meetmete elluviimiseks peavad olema kooskõlas fondi konkreetsete eesmärkide ja sihtrühmadega. Sellega seoses hoiatab komitee Euroopa Sotsiaalfondi menetluste kasutamise eest ⁽¹⁸⁾. Mõnes liikmesriigis on need menetlused

keerulised ja võivad osutada partnerorganisatsioonide jaoks sobimatuks.

4.3.2 Komitee tervitab komisjoni ettepanekut luua ELi tasandi platvorm, mille tegevust rahastatakse tehnilise abi raames. Kogemuste ja heade tavade vahetamine ELi institutsioonide, liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel loob fondile lisaväärtust ⁽¹⁹⁾.

4.3.3 Komitee on rahul sellega, et liikmesriikidele kehtestatakse nõue koostada tegevuskavad koostöös kodanikuühiskonda esindavate organitega ⁽²⁰⁾. Komitee teeb lisaks ettepaneku kohustada liikmesriike moodustama järelevalvekomiteesid või muid liikmesriikide rakenduskavade järelevalve ja hindamise eest vastutavaid organeid, kuhu oleksid kaasatud kodanikuühiskonna organisatsioonid ja vaesuses elavad inimesed ise või nende esindajad.

4.3.4 Komitee tervitab asjaolu, et fondist kaetakse ka toidu- ja tarbekaupade haldus-, transpordi- ja hoiustamiskulud ning rahastatakse partnerorganisatsioonide suutlikkuse suurendamist ⁽²¹⁾. See võimaldab kaasata partnerorganisatsioonid fondi raames läbiviidavate meetmete tõhusasse elluviimisesse.

4.3.5 Komitee tervitab asjaolu, et partnerorganisatsioonidele tagatakse meetmete tõhusaks elluviimiseks piisav rahavoog ⁽²²⁾.

Brüssel, 14. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikli 4 lõige 2 ja artikli 7 lõige 1.

⁽¹⁷⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikkel 23.

⁽¹⁸⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikli 32 lõige 4.

⁽¹⁹⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikkel 10.

⁽²⁰⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikli 7 lõige 2.

⁽²¹⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikli 24 lõike 1 punkt c ja artikli 25 lõige 2.

⁽²²⁾ Vrd komisjoni ettepaneku artikkel 39 ja artikkel 41.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest.

Punkt 4.1.3

Muuta järgmiselt:

Komisjon esitab hinnangu, et „otse abifondist, liikmesriikide kaasrahastatud vahenditest ja partnerorganisatsioonide mitterahaliste panustena toetust saavate inimeste arv ulatub kokku 4 miljonini”. Isegi eeldusel, et see eesmärk saavutatakse täiel määral, tõstatub küsimus fondi tõhususest strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisel (vähendada 2020. aastaks vähemalt 20 miljoni võrra nende inimeste arvu, kes elavad vaesuses). Sellega seoses kutsub komitee üles seadma fondi ELi tasandil piisavalt olulisteks prioriteediks ja eraldama sellele olemasolevate vajaduste katmiseks piisava eelarve.

Hääletuse tulemus

Poolt: 55

Vastu: 102

Erapooletuid: 15

Punkt 4.2.1

Muuta järgmiselt:

Komitee leiab, et abi pakkumisel tuleb hõlmata kõik ettepanekus määratletud kolm olukorda – toidupuudus, kodutus ja laste materiaalne puudus, samuti rühmad ja isikud, kes on sotsiaalselt tõrjutud erilistel, sh ajaloolistel põhjustel. Abi peaprioriteet peaks olema toiduabi andmine. Juurdepääs toidule on võib siin olla esimene samm tõrjutute sotsiaalse kaasamise ja ka taasintegreerimise teel. Võttes siiski arvesse liikmesriikide erinevat olukorda, teeb komitee ettepaneku jätta eri sihtrühmadele pakutava abi liigi määramine täielikult liikmesriikide otsustada.

Hääletuse tulemus

Poolt: 54

Vastu: 108

Erapooletuid: 21

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse soolise tasakaalu parandamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas ja sellega seotud meetmeid”

COM(2012) 614 final – 2012/0299 COD

(2013/C 133/13)

Raportöör: **Madi SHARMA**

Euroopa Parlament otsustas 22. novembril 2012 ja nõukogu 10. detsembril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse soolise tasakaalu parandamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas ja sellega seotud meetmeid”

COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 25. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari 2013 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 58, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Analüüsitava tekstis teeb Euroopa Komisjon direktiivi ettepaneku soolise tasakaalu parandamiseks börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas, miinimumeesmärgiga tõsta 2020. aastaks naiste osakaal 40 %-ni.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ettepanekut. Kuigi komitee eelistab vabatahtlike meetmeid kvootidele, mõonab ta, et ELi börsil noteeritud ettevõtete soolise võrdõiguslikkuse osas vaevalt midagi muutub ilma õiguslikult kinnitatud eesmärkideta. Hetkel on juhtorganite liikmetest naisi vaid 13,7 %, mis annab tunnistust ilmselgest diskrimineerimisest.

1.3 Komitee ja komisjon tunnistavad vajadust austada ettevõtete vabadust tegutseda. Kõnealune direktiiv on miinimumstandard, millega püütakse parandada tingimusi, mis panevad aluse ärikeskkonna edule, ja mis võimaldab liikmesriikidel minna soovitatud meetmetest kaugemale. ELi sotsiaalpartnerid ise koostasid 2005. aastal kava, milles on toodud palju väiteid soolise võrdõiguslikkuse kasuks ja milles tõstetakse esile liikmesriikide ja ettevõtete praktilisi vahendeid ⁽¹⁾.

1.4 Muutuste ajendiks on tugev veendumus, et liikmesriikides on hulgaliselt kõrge kvalifikatsiooniga naisi ning seega peaksid

kõik soolise tasakaalu poolt argumendid põhinema väärtuse ja eelistuste põhimõttel ja mitte positiivsel diskrimineerimisel. Sellest hoolimata on endiselt tegureid, mis takistavad naisi juhtpositsioonile asumast, nagu näiteks töö- ja pereelu ühitamise meetmete puudumine, piiratud juurdepääs võrgustikele, mis on olulised kõrgemate ametikohtade jaoks, enesekindluse puudumine jne.

1.5 Komitee loodab, et selle miinimumstandardi võtavad üle kõik avalikud ja eraõiguslikud otsustamispädevusega organid eneseregulatsiooni korras, et vältida edasisi õigusnorme. Selle raames võiksid börsil noteeritud VKEde tegevdirektorid ja juhatused ning kõik avaliku sektori organid edendada soolist võrdõiguslikkust soodustavaid tingimusi, läbipaistvamat rakendamist ja ametisse nimetamist ning kaasamise ja „valikuvõimaluse” kultuuri ühiskonnas tervikuna.

1.6 Peale selle soovib komitee poliitikameetmete kujundajatel ja ettevõtetel tegeleda järgmiste küsimustega, tagamaks 40 % eesmärgi saavutamise ja ületamise:

— juhtival kohal töötavate naiste nähtavuse tagamine ühiskonnas;

— suurem läbipaistvus talentide otsimisel;

⁽¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf.

- kriitilise massi moodustamine ja säilitamine;
- soorolle puudutavate stereotüüpide ümberlukkamine;
- juhtorgani koosseisu pikaajaline planeerimine;
- talendivõrgustiku loomine;
- parimate tavade levitamine;
- üleeuroopalise kooskõlastatud andmebaasi loomine juhtorganisse kvalifitseeruvatest naistest.

1.7 Komitee avaldab kiitust Viviane Redingile ja tema toetajatele komisjonis, parlamendis ja teistes institutsioonides esimeste sammude eest tasakaalustatuna Euroopa suunas ja juhtorgani soolist koosseisu puudutavate arusaamade ümberlukkamise eest teel kaasavama ühiskonna poole. See on oluline muutus mõtteviisis. Komitee tunnustab, et on läbi viidud ulatuslikke uuringuid, õiguslikke analüüse ja konsultatsioone kodanikuühiskonnaga, et koostada praktiline direktiiv, mis võimaldaks mõistlikku paindlikkust rakendamise ja ajakava osas nii ettevõtetele kui liikmesriikidele, järgides samas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

1.8 Takistused soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks otsustamisvõimega organites peituvad kaugelt sügavamal kui alailma korratud väidetes soorollide ja tööturu pakkumise keerukuse kohta. Et üldse midagi saavutada, selleks on vaja nii meeste kui naiste valmisolekut rakendada positiivseid meetmeid, et minna sõnadest kaugemale, austades endiselt üksteise vaateid. **Euroopa tugevus on tema „ühtsus mitmekesisuses”, kuid mitmekesisus tuleb kõigepealt reaalsuseks muuta.**

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõuab, et direktiivi ettepanekusse kaasataks konkreetsed soolise võrdõiguslikkuse sätted ettevõtte töötajaid esindavate juhatuse liikmete jaoks, arvestades nende ametisse nimetamise üksikasju.

2. Taust

86,3 % juhtorganite liikmetest on mehed

2.1 Sooline võrdõiguslikkus on üks ELi põhilisi eesmärke, mida on nimetatud aluslepingutes (Euroopa Liidu lepingu artikli

3 lõikes 3) ja põhiõiguste hartas (artiklis 23). Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 8 on liidu eesmärk meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine. ELi õigus rakendada meetmeid soolise võrdõiguslikkuse vallas tööhõive ja elukutse küsimustes tuleneb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 157 lõikest 3.

2.2 Mis puutub naiste osakaalu juhtorganites, siis on ELi liikmesriikide vahel eri poliitikameetmete tõttu suured erinevused. Naiste arv juhtorganites on aastakümneid tähelepanu all olnud, kuid eriti on sellele keskendutud viimase kahe aasta jooksul, kui EL on taas kinnitanud oma pühendumist soolisele võrdõiguslikkusele börsil noteeritud ettevõtete juhtorganites. Arutlemisel on olnud meetmed alates õiguslikult siduvate kvootide sisseseadmisest kuni isereguleerimiseni, mille puhul ebakõladega ei kaasne sanktsioone. Tõhusad ja vabatahtlikud lähemisviisid arenevad ikka veel aeglaselt. **Eelmisel aastal suurenes naiste osakaal juhtorganites vaid 0,6 %** ning ainult 24 ettevõtet allkirjastas 2011. aastal lubaduse suurendada naiste osalust ettevõtete juhatuses.

2.3 Liikmesriikide meetmed ulatuvad õiguslikult siduvatest kvootidest koos sanktsioonidega kuni isereguleerimiseni teatud sektorites ja naiste juhtorganites esindatuses on ootuspäraselt suuri erinevusi. **Siduvate kvootidega riikides on siiski ilmnunud 20 % –ne kasv naiste juhtorganites osalemises.** Kuues riigis, kus ei ole mingeid meetmeid rakendatud, vähenes naiste osakaal juhtorganites (vt lisa 1).

2.4 2011. aasta lõpuks kehtestas 11 liikmesriiki õigusaktid, mis hõlmasid kvote või eesmärke seoses soolise võrdõiguslikkusega ettevõtete juhtorganites. Prantsusmaa, Itaalia ja Belgia kehtestasid kvoodid koos sanktsioonidega rikkumise eest; Hispaania ja Madalmaad kehtestasid kvoodid ilma sanktsioonideta; Taani, Soome, Kreeka, Austria ja Sloveenia rakendavad sätteid, mida kohaldatakse ainult riigi poolt kontrollitavatele ettevõtetele ning Saksamaal katavad soolist mõõdet eeskirjad töötajate esindatuse kohta nõukogudes.

2.5 Erinevused liikmesriikide vahel on paratamatult mõjutanud naiste osalemist juhtorganites. Õiguslikult kehtivate kvootidega riikides on toimunud 20 %–ne suurenemine, Itaalias küll vaid 4 %. Riikides, kes on rakendanud äriühingu üldjuhtimise eeskirjad, on suurenemise määr 11–2 %.

2.6 Praeguse tempo juures **on Prantsusmaa ainus riik, kes saavutab 2020. aastaks naiste 40 %-se esindatuse eesmärgi.** Kui naiste osakaal juhtorganites kasvab ka edasi praeguses tempos, siis ei saavuta EL tervikuna ka 2040. aastaks 40 % eesmärki ⁽²⁾.

2.7 Eesmärgid on tõhusad vaid siis, kui nad käivad käsikäes sanktsioonidega ja seega tuleb mittetäitmise eest kehtestada piisavaid sanktsioone. Direktiivis nähakse kõigil juhtudel ette mittetäitmise tõendamise, kusjuures ettevõtte on kohustatud tõendama, et ta on töölevõtmise nõuetekohaselt läbi viinud. Sanktsioonid toimivad kõige tõhusamalt siis, kui neid määratlevad, kehtestavad ja rakendavad asjaomased riigid ja seega on komisjon esitanud vaid soovitusi suunistena võimalike sanktsioonide kohta.

2.8 Komisjon tunnistab vajadust austada ettevõtete põhivabadust tegutseda ilma sekkumiseta, kuid usub, et see vabadus ei tohiks põhiõiguste suhtes üliluslik olla. Direktiiv kujutab endast miinimumstandardit, millega püütakse parandada ettevõtete ja siseturu tingimusi, luues mitmes liikmesriigis tegutsevatele ettevõtetele võrdsed võimalused.

2.9 Direktiiviga kehtestatakse 40 % kvantitatiivse eesmärgi saavutamiseks ajaraamistik kuni 2020. aastani, võttes arvesse eri ettevõtete juhtorganite ametiaegade tsükleid. Direktiivis on ette nähtud ka aegumisklausel 2028. aasta kohta, pärast mida ei peaks selle sätted enam olema vajalikud.

2.10 Naiste talendirikust saab optimaalselt ära kasutada vaid ELi meede, mis on küllalt paindlik, et võtta arvesse liikmesriikide mitmekesisust, ja mis täidab samas subsidiaarsuse põhimõtet.

3. Sooline võrdõiguslikkus on Euroopa Liidu kodanike põhiõigus ja ühine väärtus

3.1 Komitee usub, et naiste osakaalu suurendamine otsustus-tasandi ametikohtadel on kõigi aktiivselt soolist võrdõiguslikkust edendavate kodanikuühiskonna osalejate ühine eesmärk. Komitee on koostanud mitmeid arvamusi soolise tasakaalu kohta ühiskonnas ning rõhutas oma aruandes „Majandus- ja sotsiaalnõukogude ning samalaadsete institutsioonide roll uues ülemaailmses majanduslikus, sotsiaalses ja keskkonnaalases valitsemises”, et „poliitilist erapooletust, tõelist demokraatiat ja võrd-

sust ei ole võimalik saavutada ilma õiguslike meetmeteta, millega nõutaks võrdset esindatust.”

3.2 Sooline võrdõiguslikkus on niihästi ehtsa demokraatia ja õiglase ühiskonna eeltingimus kui ka oluline eeldus aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu kui ELi eesmärgi saavutamiseks. Maailmapanga ja Transparency Internationali uurimus näitab, et läbipaistvus suureneb ja korruptsioon väheneb seal, kus naised on otsustajate ringis piisavalt esindatud. Head valitsemistavad kõigis eluvaldkondades toovad kasu kogu ühiskonnale.

3.3 Üle 51 % ELi elanikkonnast on naised, kusjuures naised moodustavad 45 % tööhõivest ja teevad 70 % ostuotsustest. Seetõttu sooviks komitee soolise tasakaalu parandamiseks näha kohustuslike õiguslike meetmete kehtestamist koos sanktsioonidega ühiskonna kõigil tasanditel. See aitaks muuta avalikku arvamust sellest, kes peaks olema kaasatud otsustamisprotsessi, ja tagama kaasavama ühiskonna.

„Tänaseks on selge, et ei naisi ega mehi ei saa diskrimineerida soo alusel” ⁽³⁾

AGA fakt on see, et 96,8 % juhatajaid on mehed

3.4 Globaalse majanduse laienemise taga on inimesed, eelkõige naised, kes oma panusega tervishoidu, haridusse, sotsiaalkaitse, keskkonnakaitse ja majanduslikku tootlikkuse on geopoliitiliste muutuste liikumapanevaks jõuks, ja see on tugev argument naise suurema esindatuse kasuks ettevõtete nõukogudes. Sooline tasakaal ei tõsta mitte ainult ettevõtte mainet, vaid suurendab ühtlasi ettevõtte, töötajate, osanike ja klientide ühtekuuluvust. Seega tunnistatakse soolist tasakaalu põhilise aspektina kõigis erasektori ettevõtja sotsiaalse vastutuse meetmetes selle väärtuse tõttu, kuid paljudes ettevõtetes ei ole seda veel rakendatud.

3.5 Kvoodid on küll ebamugavad, kuid see on tõhus vahend naiste aitamiseks juhtivatele positsioonidele, nagu rõhutas Prantsusmaa tööandjate keskorganisatsiooni (MEDEF) president Laurence Parisot oma kõnes komitee täiskogu istungjärgul 2012. aastal: „**Kvoodid ei peaks olema vajalikud, kuid need on ainus abinõu, millega kummutada meeste eelarvamusi naiste ebapädevuse suhtes.**”

⁽²⁾ Mõju hindamise dokument.

⁽³⁾ COM(2012) 615 final.

3.6 Teisalt on mõned juhtivatel ametikohtadel naised väljendanud jõuliselt oma vastumeelsust õiguslikult siduvatele kvootidele, kuna nende arvates kahandavad need nende endi saavutuste väärtust. On konkreetne hirm, et kvoodid häbimärgistavad juhtivatel ametikohtadel naisi.

3.7 Edendamaks naiste asumist äriühingute juhtorganitesse, on oluline kehtestada vastavad meetmed, millega julgustatakse naisi juhtpositsioonile asuma, sh meetmed töö- ja pereelu ühitamiseks, võrgustumise ja karjääri edendamiseks kõigil tasanditel ning teadlikkuse suurendamiseks ja suhtumise muutmiseks.

4. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu mootorid

4.1 Majanduslik potentsiaal

4.1.1 Ajal, mil Euroopa püüab majanduslikult jalule saada, sõltub tema taastumine täielikult toimivast tööjõust, mis tähendab ka naiste aktiivset osalust. Juba enne kriisi pühendusid ELi sotsiaalpartnerid UNICE/UEAPME, CEEP ja ETUC1 soolise võrdõiguslikkuse parandamisele tööturul ja töökohal. 2005. aastal määratlesid nad naiste osakaalu suurendamise otsustamisprotsessides ühe oma põhilise prioriteedina ning soovitasid oma aruandes praktilisi vahendeid naiste kaasamise edendamiseks⁽⁴⁾.

4.1.2 Seoses Euroopa ettevõtete konkurentsivõimega satuvad tähelepanu keskpunkti majanduskasv, innovatsioon, teadusuuringud, koolitus, oskused, tarbijakaitse ja ettevõtja sotsiaalne vastutus – peamised valdkonnad komisjoni sekkumiseks ettevõttele suuremaks võimaluste loomiseks. Kõik need valdkonnad vajavad jätkusuutlike tulemuste saavutamiseks tasakaalustatud soolist mõõdet.

4.1.3 51 % ELi elanikkonnast on naised. Paljud neist on kõrgelt haritud ja heade oskustega ning seega saavad anda olulise panuse tööhõivesse. Kolmanda taseme hariduses on õppurite hulgas tütarlapsi rohkem kui noormehi, mistõttu **tööturul on kõrgelt kvalifitseeritud naisi 50 % rohkem kui mehi**. Daviese aruandes märgiti ära lünk Ühendkuningriigi tööjõu hulgas, mida saaks täita, värvates järgmise 10 aasta jooksul 2 miljonit kvalifitseeritud töötajat, kellest enamus peaksid olema kõrgelt kvalifitseeritud naised⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf.

⁽⁵⁾ Davies, Women on Boards, One Year On, March 2012 <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/business-law/docs/w/12-p135-women-on-boards-2012.pdf>.

4.1.4 Peale selle on naiste majanduselusel osalemisel kaugeleulatuvad positiivsed finantsilised ja sotsiaalsed mõjud asjaomastele riikidele. 2011. aasta ülemaailmne soolise ebavõrduse indeks (Global Gender Gap Index) näitas, et **suurema soolise võrdõiguslikkusega riikides oli ka suurem SKP elaniku kohta**⁽⁶⁾.

4.1.5 Goldman Sachsi väitel suurendaks naiste suurem osakaal tööjõu hulgas SKPd järgmiselt:

— 21 % Itaalias;

— 19 % Hispaanias;

— 9 % Prantsusmaal ja Saksamaal ning

— 8 % Ühendkuningriigis.

4.1.6 Ulatuslikud uurimused naiste ettevõtete juhtorganitesse kaasamise majandusliku kasu kohta viitavad veenvalt ettevõtte tulemuste paranemisele. Credit Suisse (2012)⁽⁷⁾, McKinsey (2007)⁽⁸⁾ ja Catalyst (2004)⁽⁹⁾ on kõik üksteisest sõltumatult määratlenud korrelatsiooni ühelt poolt naiste ettevõtte juhtorganisisindatuse ja teiselt poolt ettevõtte finantssuutlikkuse vahel. Näiteks:

— McKinsey aruandes määratleti, et **ettevõtetes, kus on kõige suurem osakaal naisi juhtorganites, on omakapitali investeringute tulusus 41 % kõrgem** võrreldes ettevõttega, mille juhtorganites ei olnud naisi.

— Catalyst leidis, et ettevõtetes, kus oli **14,3–38, 3 % naisi juhtorganites, oli omakapitali investeringute tulusus 34,1 % kõrgem** kui ettevõtetes, kus ei olnud samasugust naiste osakaalu juhtivatel positsioonidel;

⁽⁶⁾ Global Gender Gap Index for 2011; World Economic Forum, <http://www.uis.unesco.org/>.

⁽⁷⁾ Credit Suisse Research Institute August 2012; Gender diversity and corporate performance.

⁽⁸⁾ McKinsey, Women Matter: Gender Diversity: a corporate performance driver (2007).

⁽⁹⁾ The Bottom Line: Connecting Corporate Performance and Gender Diversity, January 2004, Catalyst.

— Credit Suisse tuvastas, et **ettevõtetes, kus naised on juhtorganites, on paremad aktsiakursid** kui ettevõtetes, mille juhtorganites ei olnud naisi.

4.1.7 On uurimusi, millest nähtub, et sooline tasakaal juhtorganites avaldab vähe või ei avalda üldse mõju finantssuutlikkusele, kuid valdav enamus viitab siiski positiivsele korrelatsioonile naiste juhtorganites osalemise ja ettevõtte finantsuutlikkuse vahel.

4.2 Tegevuskava

4.2.1 On arvukaid põhjuseid, millega selgitada sooliselt tasakaalustatud juhtorganiga ettevõtete paremaid tulemusi. Üks põhilisi argumente on valmisolek pidada mitmekesisust kriitilist diskussiooni äriotsuste langetamisel, millega luuakse proaktiivsem ärimudel.

4.2.2 Turu mitmekesisuse mõistmisel on tohtu finantsväärtus ning see on eeldus ettevõtte tegutsemiseks rahvusvahelisel turul.

4.2.3 **Innovatsioon ja juhtorgani suutlikkus** – panus, mille naised juhtorgani töösse annavad, peitub nende mitmekesisuses ning kogemustes ning selles, mil viisil lahendavad nad oma tarbijakogemusele tuginedes probleeme, otsivad uusi turge ja võimalusi. Mitmekesine mõtlemine toetab innovatsiooni ja suuremat äriedu; see lükkab ümber eelarvamused ja soodustab suuremat tähelepanu pööramist väljapoole olemasolevatele ja uutele turgudele. Ideede ristamise mõju on tohtu ning seda saab rakendada ka juhtorganite esindatuse piiriülestele võimalustele. Juhtorganite ülesanne on kohaneda tõeliselt tasakaalustatud liikmeskonnaga ja aru saada, kuidas ettevõtte väljakutseid kõike produktiivsemalt rakendada.

4.2.4 Tasakaal juhtorganites tähendab mitmekesisust kõige laiemas mõttes. Komitee ei poolda juhtorgani kohtade jagamist käputäiele naistele, kes juba on eri juhtorganite liikmed. See praktika, mille nimi on „golden skirts”, õhnestab juhtorganite tasakaalu põhimõtet kui sellist. Norra tulemused näitasid, et

62 % meestest osaleb vaid ühes juhtorganis, kusjuures naiste puhul oli sama näitaja 79 %. Komitee pooldab naiste ja meeste õigust valikule ja võrdsele juurdepääsule juhtorgani kohtadele väärtuse alusel.

5. Rakendamine

5.1 Naiste juhtorganites osalemise kvantitatiivsete eesmärkide püstitamine nõuab meetmete rakendamist, et tagada edu. Tuleb rakendada lühiajaliste ja keskpikkade meetmete kombinatsiooni, tagamaks juhtorganite soolise tasakaalu saavutamine 2028. aastaks. Tuleb kaaluda järgmist.

5.1.1 Juhtival kohal töötavate naiste nähtavuse tagamine

– anda ülevaade liikmesriikides juhtorgani positsiooni saavutanud naistest ning tutvustada neid laiemale äriüldsusele ja näidates juhtorgani soolise tasakaalu mõju ettevõtte edule.

5.1.2 **Suurem läbipaistvus talentide otsimisel** – juhtorgani liikmete määramine on sageli läbipaistmatu, sõltudes isiklikest võrgustikest. Kõige suurema valiku talentide leidmiseks tuleb edendada võimalusi ja esitada neid viisil, mis soodustab huviavaldusi kõigilt andekatelt isikutelt.

5.1.3 **Kriitilise massi moodustamine ja säilitamine** – kriitilise mõtlemise väärtus juhtorganis realiseerub vaid siis, kui on piisav kriitiline mass, kes eelarvamused kahtluse alla seaks; seetõttu peaksid naised moodustama 40 % juhtorgani liikmetest. Tugev läbipaistvus töölevõtuprotsessis tagab selle, et kaalutakse laia valikut kandidaate, ja ennetab „golden skirts” reegli ohtu⁽¹⁰⁾.

5.1.4 **Soorolle puudutavate stereotüüpide ümberlukkamine** – palju edu on saavutatud arvamuse ümberlukkamisel, et naise roll perekonnas takistab tal majanduselus osalemist. Kõnealused meetmed on samm õiges suunas ning aitavad suurendada naiste osakaalu juhtorganites.

⁽¹⁰⁾ Golden Skirts fill the board rooms, *BI Norwegian Business School*, 31.10.2012. Morten Huse (2011): The „Golden Skirts”. Changes in board composition following gender quotas on corporate boards.

5.1.5 **Talendivõrgustiku loomine** – sooliselt tasakaalustatud juhtorganite ja neist tulenevate eeliste pikas perspektiivis säilitamine nõuab, et pidevalt lisanduks kõrgelt kvalifitseeritud isikuid, kellel oleks soovi ja võimeid juhtorganis töötada. On vaja luua keskkond, mis võimaldaks naistel nende karjääri jooksul liikuda läbi labürindi ⁽¹⁾ ja jõuda välja juhtorganitesse. See võimaldab tugeva talendivõrgustiku tekkimist, kus naissoost eeskujude olemasolu, läbipaistvamad töölevõtuprotsessid ja juhtorgani koosseisu pikaajaline planeerimine loovad aluse sooliseks tasakaaluks juhtorganites.

5.1.6 **Üleeuroopalise kooskõlastatud andmebaasi loomine** – esitatakse andmed naiste kohta, kes kvalifitseeruvad tööle juhtorganis. Niiviisi saaks lahendada mure seoses juhtorganisse tööle kvalifitseeruvate naiste märkamatuks jäämisega. Andmebaasi abil saaks veelgi vähendada ohtu, et väike arv naisi valitakse mitmele ametikohale, ja tagada töölevõtumenetluse suurem läbipaistvus. Üleeuroopaline andmebaas toetaks oskuste ja kogemuste vastastikust täiendamist mitme liikmesriigi piires ning pakuks võimalusi mitmes valdkonnas töötamiseks.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Vt „Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders”, Alice Eagly ja Linda Carli.

LISA 1

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arvamuse käsitlemisel lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, kuigi nende poolt anti vähemalt veerand häältest.

Punkt 1.2

Muuta järgmiselt:

„Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et naiste osakaal ettevõtete juhtorganites on kasvanud 13,7 %-lt 2012. aasta jaanuaris 15,8 %-le 2013. aasta jaanuaris. Ettevõtete pühendumine on selle suundumuse jätkumise eelduseks, mistõttu komitee ei saa toetada kvoote üldisemalt, kuid tunnustab siiski, et komisjoni ettepanek on andnud märkimisväärse panuse teadlikkuse ja seega ka vastutustunde tõstmisesse selle suuna jätkamisel. ettepanekut. Kuigi komitee eelistab vabatahtlike meetmeid kvootidele, mõnab ta, et ELi börsil noteeritud ettevõtete soolise võrdõiguslikkuse osas vaevalt midagi muutub ilma õiguslikult kinnitatud eesmärkideta. Hetkel on juhtorganite liikmetest naisi vaid 13,7 %, mis annab tunnistust ilmselgest diskrimineerimisest.”

Hääletustulemus:

Poolt: 78

Vastu: 102

Erapooletuid: 5

Punkt 1.5

Muuta järgmiselt:

„Komitee loodab, et 40 % eesmärki on võimalik saavutada kõigis avaliku ja erasektori otsustamisväimega organites vabatahtlike meetmete ja vastastikuse kontrolli kaudu ning suurendades igas vastavas sektoris naiste (ja meeste) arvu, kes on tippjuhtkonna tasandil kättesaadavad. Komitee eelistaks eneseregulatsiooni ja pehmeid meetmeid selle miinimumstandardi võtavad üle kõik avalikud ja eraõiguslikud otsustamisväimega organid eneseregulatsiooni korras, et vältida edasisi õigusnorme. Selle raames võiksid börsil noteeritud VKEde tegevdirektorid ja juhatused ning kõik avaliku sektori organid edendada soolist võrdõiguslikkust soodustavaid tingimusi, läbipaistvat rakendamist ja ametisse nimetamist ning kaasamise ja „valikuvõimaluse“ kultuuri ühiskonnas tervikuna. Komitee rõhutab, et suur hulk liikmesriike on juba käivitanud laialdase valiku meetmeid naiste osakaalu suurendamiseks äriühingute juhtorganites. Kõikide ELi algatuste puhul tuleb seesuguseid riiklike algatusi arvesse võtta.”

Hääletustulemus:

Poolt: 75

Vastu: 107

Erapooletuid: 3

Punkt 1.7

Jätta järgmine tekstiosa välja:

„Komitee avaldab kiitust Viviane Redingile ja tema toetajatele komisjonis, parlamendis ja teistes institutsioonides esimeste sammude eest tasakaalustatuma Euroopa suunas ja juhtorgani soolist koosseisu puudutavate arusaamade ümberliikumise eest teel kaasavama ühiskonna poole. See on oluline muutus mõtteviisis. Komitee tunnustab, et on läbi viidud ulatuslikke uuringuid, õiguslike analüüse ja konsultatsioone kodanikuühiskonnaga, et koostada praktiline direktiiv, mis võimaldaks mõistlikku paindlikkust rakendamise ja ajakava osas nii ettevõtetele kui liikmesriikidele, järgides samas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.”

Hääletustulemus:

Poolt: 79

Vastu: 107

Erapooletuid: 5

Punkt 2.2

Täiendada järgmiselt:

„Mis puutub naiste osakaalu juhtorganites, siis on ELi liikmesriikide vahel eri poliitikameetmete tõttu suured erinevused. Naiste arv juhtorganites on aastakümneid tähelepanu all olnud, kuid eriti on sellele keskendunud viimase kahe aasta jooksul, kui EL on taas kinnitanud oma pühendumist soolisele võrdõiguslikkusele börsil noteeritud ettevõtete juhtorganites. Arutlemisel on olnud meetmed alates õiguslikult siduvate kvootide sisseseadmiseni kuni isereguleerimiseni, mille puhul ebakõladega ei kaasne sanktsioone. Tõhusad ja vabatahtlikud lähenemisviisid arenevad ikka veel aeglaselt. **Eelmisel aastal suurenes naiste osakaal juhtorganites vaid 0,6 %** ning ainult 24 ettevõtet allkirjastas 2011. aastal lubaduse suurendada naiste osalust ettevõtete juhatustes. Komitee juhib siiski tähelepanu sellele, et tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete ametiaeg on tavaliselt kolm kuni viis aastat. Seetõttu oleks komitee eelistanud, et Euroopa ettevõtetele oleks antud rohkem aega 2011. aasta lubaduse allkirjastamiseks, et suurendada naiste osalust juhtorganites.”

Hääletustulemus:

Poolt: 82

Vastu: 90

Erapooletuid: 8

Punkt 2.7

Muuta järgmiselt:

„Eesmärgid on tõhusad vaid siis, kui nad käivad käsikäes sanktsioonidega ja seega tuleb mittetäitmise eest kehtestada piisavaid sanktsioone. Direktiivis nähakse kõigil juhtudel ette mittetäitmise tõendamise, kusjuures ettevõtte on kohustatud tõendama, et ta on töөлövõtmise nõuetekohaselt läbi viinud. Sanktsioonid toimivad kõige tõhusamalt siis, kui neid määratlevad, kehtestavad ja rakendavad asjaomased riigid ja seega on komisjon esitanud vaid soovitusi suunistena võimalike sanktsioonide kohta. Komitee nõuab siiski kinnitust, et tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete määramise või valimise kehtetuks tunnistamise sanktsioon ei mõjuta selle juhtorgani tehtud otsuseid. Vastasel korral saaksid asjaomased äriühingud suurt kahju.”

Hääletustulemus:

Poolt: 71

Vastu: 93

Erapooletuid: 7

Punkt 2.10

Täiendada järgmiselt:

„Naiste talendirikkust saab optimaalselt ära kasutada vaid ELi meede, mis on küllalt paindlik, et võtta arvesse liikmesriikide ja juhtorganite struktuuride mitmekesisust, ja ning mis täidab samas subsidiaarsuse põhimõtet ja austab eramaandioõigusi. Äriühingute vajadused on erinevad, olenedes tootevalikust ja tarbijatest; samuti muutuvad need aja jooksul sõltuvalt äriühingu tüübist, suuruselt, omandistruktuurist, tegevusest, arenguetaapist jne.”

Hääletustulemus:

Poolt: 80

Vastu: 100

Erapooletuid: 8

Uus punkt 2.11

„Seepärast eelistanuks komitee eneseregulatsiooni, mis on õige viis olukorra parandamiseks, andes vajaliku paindlikkuse, et tagada võrdsed võimalused kõigil tasanditel ning saavutada juhtorganite tasandil sugude asjakohane kombinatsioon vastavalt nende enda tsüklile, koosseisu uuendamisele ja pikaajalistele kasvuperspektiividele. Komitee rõhutab, et suur hulk liikmesriike on juba käivitanud laialdase valiku meetmeid naiste osakaalu suurendamiseks äriühingute juhtorganites. Kõikide ELi algatuste puhul tuleb seesuguseid riiklike algatusi arvesse võtta.”

Hääletustulemus:

Poolt: 78

Vastu: 99

Erapooletuid: 9

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

COM(2012) 709 final – 2012/0335 NLE

(2013/C 133/14)

Pearaportöör: **Wolfgang GREIF**

11. detsembril 2012 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 148 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

COM(2012) 709 final – 2012/0335 (NLE).

11. detsembril 2012 tegi komitee juhatus käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektiioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013. aastal (13. veebruari istungil) pearaportööriks Wolfgang Greifi ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopal ei ole seni õnnestunud kriisist välja tulla, mille tulemusena suureneb Euroopa lõhenemine. Arvestades jätkuvaid kärpemeetmeid, mida EL kriisiga võitlemiseks ellu viib, kordab komitee oma sügavat muret, et strateegia „Euroopa 2020” tööhõivealaseid ega vaesuse vastu võitlemise eesmärke ei ole võimalik saavutada.

1.2 Komitee nõuab Euroopa majanduse elavdamise kava, mis avaldaks ulatuslikku mõju tööturupoliitikale ja mille maht oleks 2 % SKPst. Vaja on rakendada täiendavaid riiklikke investeeringuid ning Euroopa investimisprojektid tuleb kindlaks määrata kiiresti, sihivõrd ja koordineeritult, et hoogustada tööhõivet.

1.3 Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna täielik kaasamine tööhõivepoliitika kujundamise ja rakendamise igas etapis on poliitika eduka kooskõlastamise üks olulisim tingimus. Komitee nõuab, et kõigile asjaomastele sidusrühmadele, sh komiteele endale, jäetaks järgmise ettepaneku avaldamise ja otsuse vastuvõtmise tähtaja vahel piisavalt aega ettepaneku põhjalikuks arutamiseks. Eriti oluline on see silmas pidades uusi suuniseid, mis võetakse vastu 2014. aastal.

1.4 Lisaks on komitee sõnastanud ettepanekud järgmiselt:

— ELi üldisi tööhõive eesmärke tuleks täiendada konkreetsele rühmale mõeldud eesmärkidega;

— noortegarantii peaks jõustuma nii kiiresti kui võimalik, st ideaalsel juhul tööhõiveasutuses registreerumisel;

— luua tuleks spetsiaalne noorte solidaarsusfond eriti suurtes raskustes riikide jaoks, kui Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest ei piisa;

— edendada tuleks esimese töökogemuse saamise ja töökohal toimuva väljaõppe kvaliteedistandardeid;

— analüüsida tuleks väljaõppe dualset süsteemi, pidades silmas selle laialdasemat kohaldamist, milles on oluline roll sotsiaalpartneritel;

— võidelda tuleks ebakindlate töösuhete vastu, nt laiendades turvalise paindlikkuse lähenemisviisi ja pöörates suuremat tähelepanu sisemisele paindlikkusele;

— parandada tuleks ettevõtjate ja eeskätt VKEde rolli tunnustamist töökohtade loomisel;

— tugevdada tuleks tööturuasutuste rolli riiklikes reformikavades;

— pingeliste tööturu tingimustega riikidel peaks olema hõlpsam juurdepääs ELi rahastute vahenditele;

— ELi poolne rahastamine peab olema piisav ning seda aspekti tuleks mitmeaastases finantsraamistikus täielikult arvesse võtta.

2. Sissejuhatus

2.1 21. oktoobril 2010 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu jätta uued, aastani 2014 kehtivad tööhõivepoliitika suunised muutmata, et tähelepanu keskmesse jääks nende elluviimine⁽¹⁾. 28. novembril 2012 esitas Euroopa Komisjon ettepaneku nõukogu otsuse kohta jätta tööhõivepoliitika suunised kehtima ka 2013. aastaks.

2.2 Võttes arvesse halvenevat tööhõive olukorda enamikus ELi liikmesriikides ning eeskätt noorte töötuse drastilist suurenemist ja püsivalt suurt pikaajalist töötust, samuti pidades silmas ettevalmistusi suuniste ajakohastamiseks järgmisel aastal, kasutab komitee Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 148 lõikes 2 ette nähtud iga-aastase konsulteerimise võimalust selleks, et korrata suuniste ja nende rakendamisega seoses oma peamist soovitud eelmisest aastast⁽²⁾.

3. Üldised märkused

3.1 Strateegia „Euroopa 2020” tööhõive eesmärgid võivad jääda saavutamata

3.1.1 Euroopa liigub eelseisvatel aastatel äärmiselt pingelisse tööhõiveolukorda. Teistest enam puudutab see teatud rühmi: noori, madala kvalifikatsiooniga inimesi, pikaajalisi töötuid, puudega inimesi, sisserändajaid ning üksikvanemaid. Finantskriisi viiendal aastal näitavad kõik prognoosid, sh komisjoni tööhõive uuring, et tööturu kiratsemine kogu Euroopas jätkub, vähemalt 2013. aastal. Euroopal ei ole seni õnnestunud kriisist välja tulla, mille tulemusena suureneb Euroopa lõhenemine.

3.1.2 Tööhõive taastumine on peatunud. Tööhõive väheneb. Töökohtade loomine on jäänud tagasihoidlikuks ja vähenenud, hoolimata mõne töövõimalusterohke sektori ja terve ühtse turu kasutamata potentsiaalst. Ajutiste lepingute ja osalise tööaja kasutamise suurenemise tõttu jätkub tööturu killustumine. Tööjõumaksud on endiselt kõrged ning on mitmes liikmesriigis veelgi tõusnud. Töötus on taas tõusuteel, pürgides enneolematutesse kõrgustesse, kusjuures pikaajaline töötus ja mitte ainult noorte töötus on jõudnud muret tekitavale tasemele eriti liikmesriikides, kus on toimunud eelarve ulatuslik konsolideerimine. Leibkondade keskmine sissetulek väheneb mitmes liik-

mesriigis ning hiljutised andmed osutavad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse suurenemisele ja sügavamatele vormidele, kusjuures töötajate vaesus ja sotsiaalne kihistumine suurenevad mitmes liikmesriigis⁽³⁾.

3.1.3 Seda silmas pidades kordab komitee oma sügavat muret, et ei strateegia „Euroopa 2020” kaasava majanduskasvu prioriteediks seatud tööhõivealaseid ega vaesuse vähendamise eesmärke ei ole võimalik saavutada, arvestades põhimõtteid, millele tuginevad kärpemeetmed, mida EL kriisiga võitlemiseks praegu ellu viib.

3.2 Töövõimalusterohke majanduse edendamise Euroopa majanduse elavdamise kava abil

3.2.1 Kärpemeetmed, mis vähendavad lõppnõudlust ühes liikmesriigis, põhjustavad ahelreaktsioone teistes riikides, tingides nii allakäiguspiraali. Mitmes riigis samaaegselt rakendatavad kokkuvõtteprogrammid halvendavad majanduskasvu välja-vaateid veelgi ning võivad vallandada investeeringute ebakindluse nõiarangi, mis hõlmab ka investeeringuid haridusse ja koolitusse, teadustegevusse ja innovatsiooni ning tööhõivesse ja tarbimisse.

3.2.2 Siiski ei saa tööhõivepoliitika korrata makromajanduspoliitika juhtimisvigu. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab seetõttu keskseks asjaolu, et tööhõivepoliitikat kasutatakse Euroopa infrastruktuuri arengu ja kvalitatiivse kasvu toetamiseks. Vaja on kiireid ja sihipäraseid suure tööhõivemõjuga Euroopa ja riiklikke investeeringuid, mis tuleks tööhõivepoliitiliste mõjude võimendamiseks kooskõlastatult ellu viia. Vaja on teha suuri jõupingutusi, et mobiliseerida avaliku ja erasektori investeeringud ja viia läbi vajalikud reformid.

3.2.3 Komitee nõustub komisjoni analüüsiga, mille kohaselt sõltuvad tööhõive kasvu väljavaated suurel määral sellest, kas ELil õnnestub luua makromajandus-, tööstus- ja innovatsioonipoliitika abil majanduskasvu ning täiendada seda tööhõivepoliitikaga, mille eesmärk on saavutada töövõimalusterohke majanduse taastumine. Komitee on mures, et kui ELis jätkatakse senisel kujul kärpepoliitikat, ei ole võimalik ellu viia mitmeid 2012. aasta aprillis vastu võetud tööhõivepaketi positiivseid ettepanekuid.

⁽¹⁾ Nõukogu otsus 2010/707/EÜ

⁽²⁾ Vt eeskätt EMSK 27. mai 2010. aasta arvamus „Tööhõivepoliitika suunised”, (ELT C 21, 21.1.2011, lk 66), EMSK 22. veebruari 2012. aasta arvamus „Tööhõivesuunised”, (ELT C 143, 22.5.2012, lk 94), EMSK 22. veebruari 2012. aasta arvamus „Majanduspoliitilise juhtimise uute eeskirjade sotsiaalsed mõjud”, (ELT C 143, 22.5.2012, lk 23), EMSK 25. aprilli 2012. aasta arvamus „Struktuurifondid – üldsätted”, (ELT C 191, 29.6.2012, lk 30), EMSK 12. juuli 2012. aasta arvamus „Noortele pakutavate võimaluste algatus”, (ELT C 299, 4.10.2012, lk 97), EMSK 15. novembri 2012. aasta arvamus „Töövõimalusterohke majanduse taastumine”, (ELT C 11, 15.1.2013, lk 65).

⁽³⁾ COM(2012) 750 final: 2013. aasta majanduskasvu analüüs. Lisa: ühise tööhõivearuande projekt.

3.2.4 Lisaks kardab komitee, et ainuüksi väljapakutud meetmete abil ei ole ELi tööhõivestrategias sõnastatud eesmärgid saavutatavad. Sel põhjusel on komitee korduvalt nõudnud Euroopa majanduse elavdamise kava, mis avaldaks ulatuslikku mõju tööturupoliitikale ja mille maht oleks 2 % SKPst. Esimesed sellekohased sammud astuti juunis 2012 toimunud Euroopa Ülemkogu tippkohtumise raames vastu võetud „Majanduskasvu ja tööhõive paktiga”. Need sammud tuleb nüüd konkreetsemaks muuta, et luua kogu Euroopas hädavajalik tegutsemisruum jätkusuutliku majanduskasvu ja tööhõive edendamiseks. Samuti on komitee nõudnud sotsiaalinvesteeringute kokkulepet, et jätkusuutlikult võidelda kriisiga ja investeerida tulevikku. Komitee jälgib hoolikalt sotsiaalsete investeeringute paketti, mille komisjon kavatseb vastu võtta veebruaris.

3.3 Kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite kaasamine

3.3.1 Komitee on sagedasti toetanud poliitika koordineerimise mitmeaastast tsüklit strateegia „Euroopa 2020” raames, rõhutades samas pidevalt, et riikide parlamentide, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna täielik kaasamine ELi ja liikmesriikide tasandil tööhõivepoliitika kujundamise ja rakendamise igas etapis on poliitika eduka kooskõlastamise üks olulisim tingimus.

3.3.2 Arvestades, et suunised on liikmesriikide jaoks raamistik, mille abil kujundada ja ellu viia riiklikku poliitikat ning teostada selle üle järelevalvet ELi üldise strateegia kontekstis, nõuab komitee, et kõigile asjaomastele sidusrühmadele, sh komiteele endale, jäetaks järgmise ettepaneku avaldamise ja otsuse vastuvõtmise tähtaja vahel piisavalt aega ettepaneku põhjalikuks arutamiseks. See on veelgi olulisem seetõttu, et Euroopa tööhõivepoliitika peab andma suurema panuse, et toetada liikmesriike kriisi lahendamisel.

3.3.3 Kooskõlas Euroopa poolaasta ajakavaga tuleks Euroopa sotsiaalpartneritega konsulteerida iga-aastase majanduskasvu analüüsi ettevalmistamisel varajases etapis tööhõivepoliitika peamiste strateegiliste prioriteetide kehtestamisel ning tööhõivepoliitika suuniste sõnastamisel, rakendamisel ja hindamisel. Eriti oluline on see silmas pidades uusi suuniseid, mis võetakse vastu 2014. aastal.

4. Konkreetsete märkused ja ettepanekud

4.1 Üldiste tööhõive eesmärkide täiendamine konkreetsele rühmale suunatud Euroopa eesmärkidega. Kogu Euroopa Liidu üldist tööhõive eesmärki tuleks tulevikus täiendada mõõdetavate ELi eesmärkide seadmisega ka konkreetsetele sihtrühmadele, nagu pikaajalised töötud, naised, eakad töötajad, puudega inimesed ja eelkõige noored. Tavapärane lähenemiseviis jätta konkreetsete tööhõivepoliitika eesmärkide seadmine liikmesriikide tasandi ülesandeks ei ole seni edukaks osutunud.

Seoses sellega oleks vaja konkreetset näitajat, mille eesmärk on oluliselt vähendada mittetöötavate ja haridust või kutset mitteomandavate (NEET) noorte osakaalu.

4.2 **Noortegarantii peaks jõustuma nii kiiresti kui võimalik.** Komitee tervitab väga komisjoni ettepanekut noortegarantii kohta, mille eesmärk on tagada, et kõik kuni 25aastased noored saaksid lühikese aja jooksul kvaliteetse tööpakkumise või pakkumise osaleda täiendushariduses, väljaõppes või tööpraktikal⁽⁴⁾. Siiski leiab komitee, et liiga hilja on sekkuda nelja kuu pärast. Ideaalsel juhul peaks noortegarantii kehtima nii vara kui võimalik, st tööhõiveasutuses registreerumisel, sest ebaõnnestunud üleminek kahjustab majandust ja jätab jälje kogu eluks. Riiklikes reformikavadades tuleb sel eesmärgil sõnastada konkreetsete meetmed.

4.3 **Spetsiaalse noorte solidaarsusfondi loomine eriti suurtes raskustes riikide jaoks, kui Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest ei piisa.** Komitee märgib, et kui koostatakse finantsperspektiivi aastateks 2014–2020, tuleb eritähelpanu osutada Euroopa Sotsiaalfondi vahendite noortele kättesaadavaks tegemisele. Komitee arvates nõuab olukorra tõsidus spetsiaalset noorte solidaarsusfondi, mis oleks solidaarsusel põhinev lahendus sarnaselt Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondile. Eriti suurtes raskustes riigid võiksid saada noortegarantii rakendamisel ajutist toetust. Kui see ei ole saavutatav ainuüksi Euroopa Sotsiaalfondi vahenditega, tuleb rahastamiseks kasutada täiendavaid Euroopa Liidu vahendeid (noorte solidaarsusfond). Pankade jaoks oli võimalik kokku koguda miljardeid, mis tähendab, et peab olema võimalik mobiliseerida ka neid vahendeid.

4.4 **Kvaliteedistandardite, esimese töökogemuse saamise ja töökohal toimuva väljaõppe soodustamine.** Komitee toetab tööturul oluliste oskuste arendamist tööandjate ja haridusasutuste aktiivse koostöö kaudu. Komitee leiab, et esimese töökogemuse saamise ja töökohal toimuva väljaõppe soodustamine on õige ning on seepärast nõus, et ettevõtetesse suunamine ja praktika, nagu ka vabatahtliku teenistuse programmid pakuvad noortele olulist võimalust omandada asjakohaseid oskusi ja saada töökogemus. Komitee rõhutab kvaliteedistandardite tähtsust ettevõtetesse suunamise ja praktika valdkonnas. Selles osas tervitab komitee komisjoni eesmarke seoses ettepanekuga kvaliteediraamistiku kohta, mis toetab kvaliteetsete praktikavõimaluste pakkumist ja kasutamist.

4.5 **Analüüsida tuleks väljaõppe duaalset süsteemi, pidades silmas selle laialdasemat kohaldamist.** Oluline on kaotada lõhe tööturu nõudmiste, hariduse ja noorte ootuste vahel. Üks võimalus selle saavutamiseks on luua stiimulid ja toetada kvaliteetsete väljaõppesüsteemide arendamist. Komitee

⁽⁴⁾ EMSK 21. märtsi 2013. aasta arvamus noorte tööhõivepaketi kohta (ei ole veel ELT-s avaldatud)

tervitat komisjoni suuniseid selles valdkonnas. Duaalset väljaõppesüsteemi, milles praktika on kombineeritud üldharidusega, tuleks uurida eesmärgiga rakendada seda muudiski valdkondades. Duaalse kutseharidussüsteemiga riikides on noorte töötuse määr märkimisväärselt madalam kui ilma väljaõppesüsteemideta riikides. Mõnedel kriisist raskemini mõjutatud riikidel on ka huvi duaalse haridussüsteemi sisseviimise vastu. Komitee toetab sellega seoses paremat kogemuste koondamist ning väljaõppesüsteemide toetamist Euroopa Sotsiaalfondist. Seda kogemustevahetust ning stardirahastamist on vaja edendada ning välja tuleb töötada duaalse hariduse raamistik. Komitee rõhutab, et sotsiaalpartnerite kaasamisel kutseharidusse on tähtis roll. Seepärast peab komitee oluliseks, et sotsiaalpartnerid oleksid liikmesriikides nende kavade arendamisel aktiivselt kaasatud väljatöötamise, rakendamisse ja järelvalvesse.

4.6 Võitlus ebakindlate töösuhete vastu. Komitee on juba korduvalt väljendanud oma arvamust turvalise paindlikkuse kohta. Komitee tervitab asjaolu, et kriisiga tegelemisest saadud kogemused on viinud turvalise paindlikkuse lähenemisviisi laiendamiseni. Seni ei ole turvalist paindlikkust käsitlevatel aruteludel pööratud piisavat tähelepanu sisemise paindlikkuse parandamisele. Tähtajalised lepingud ja ajutine töö võivad võimaldada lühiajalisi üleminekuid ning olla kohati vajalikud, et lihtsustada eelkõige ebasoodsas olukorras rühmade sisenemist esmasele tööturule. Sellega seotud tööalane ebakindlus tohiks aga olla vaid ajutine ja seda peaks leevendama sotsiaalse kaitse kaudu. Seoses noorte tööhõivega kutsus komitee üles ka loobuma noorte tööturule integreerimisel mittepüsivatest ja pikaajalisi väljavaateid mittepakkuvatest lahendustest: ebakindlate töösuhete ja töölepingute asemel tuleks võtta meetmeid, millega tagatakse, et tähtajaline töö ning vähetasustatud ja piiratud sotsiaalse kaitsega töökohad ei saaks noorte puhul normiks.

4.7 Suurem tunnustus ettevõtjate rollile töökohtade loomisel. Euroopa ettevõtjad on tööhõivekriisi ohjamisel kesksel positsioonil. Eeskätt väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad on möödunud aastatel värvanud palju uusi töötajaid. Seetõttu on oluline parandada VKEde juurdepääsu kapitalile ning vähendada ettevõtte loomise kulusid. Euroopa Komisjoni arvates oleks sellel märkimisväärne mõju Euroopa Liidu majan-

dusele: see tähendaks SKP kasvu ligikaudu 1,5 % ehk u 150 miljardit eurot, ilma et langeks töötajate kaitse tase. Ka sotsiaalsed ettevõtted ja kodanikuühiskonna organisatsioonid saavad anda panuse tööhõive suurendamisse, nagu komitee on korduvalt rõhutanud. Lisaks viidati ühes tööstuse muutuste nõuandekomisjoni hiljutises arvamuses sellele, et ühistud, eelkõige töötajate ühistud, tagavad ka kriisiaegadel rohkem töökohti, kuna nad vähendavad kasumit töökohtade kaitseks (°).

4.8 Tööturuasutuste rolli tugevdamine riiklikes reformikavades. Mitmes riigis on vaja oluliselt laiendada riiklike tööturuasutuste pakutatavat sihipärast toetust, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsates tingimustes rühmadele. Kõigis ELi liikmesriikides tuleb läbi vaadata töö- või õpikohta otsivatele töötutele noortele ja pikaajalistele töötutele sissetulekutoetuse andmise tingimused ja vajaduse korral neid parandada. Asjaomased eesmärgid soovitatakse lisada riiklikesse reformikavadesse.

4.9 Pingeliste tööturu tingimustega riikide hõlpsam juurdepääs ELi rahastute vahenditele. Liikmesriikide pingelise eelarveolukorrale vaatamata peab jätkuma riiklike ja Euroopa vahendite eraldamine aktiivseteks tööturumeetmeteks kõrvuti muude vahendite eraldamisega noorte ja pikaajaliste töötute hariduseks ja tööhõiveks, ning vajaduse korral tuleb neid vahendeid suurendada. Riikidel, kus olukord tööturul on eriti pingeline ning kes peavad samal ajal täitma eelarve piiramise eesmärgi, peaks olema lihtsustatud juurdepääs ELi rahastute vahenditele. Vaja on pragmaatilisi ja paindlikke menetlusi ja lihtsustusi vahendite kasutuse haldamisel kuni riikliku kaasrahastamise ajutise katkestamiseni välja, kui meetmeid rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist ja teistest Euroopa fondidest.

4.10 Täiendavad ELi vahendid. Majanduskriisi tõsidus näitab, et komisjoni poolt praegu Euroopa struktuurifondide jaoks aastateks 2014–2020 pakutud vahenditest ei pruugi piisata selleks, et saavutada soovitud mõju majandus- ja tööhõivekasvule ning suurendada majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ELis. Seda aspekti tuleks mitmeaastases finantsraamistikus täielikult arvesse võtta.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(°) EMSK 25. aprilli 2012. aasta arvamus „Ühistud ja ümberkorraldused“, (ELT C 191, 29.6.2012, lk 24).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis „2013. aasta majanduskasvu analüüs”

COM(2012) 750 final

(2013/C 133/15)

Pearaportöör: **Xavier VERBOVEN**

19. detsembril 2012 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis „2013. aasta majanduskasvu analüüs”

COM(2012) 750 final.

Komitee juhatus tegi 13. novembril 2012. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks strateegia „Euroopa 2020” juhtkomiteele.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013 (13. veebruari istungil) pearaportööriks Xavier VERBOVENI ning võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 180, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et 2013. aasta majanduskasvu analüüs avaldati **viletsate majanduslike ja tööhõive väljavaadete** kontekstis, ent samuti ajal, mil võetakse **uusi meetmeid ja kohustusi**, nt majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkulepe või ELi majandusliku juhtimise ulatuslik ümberkorraldamine. Komitee ärgitab kiiresti ja tasakaalustatult rakendada majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkulepet ning meetmeid pankade ja riikide seose kaotamiseks, sh pangaliidu ja Euroopa Keskpannga uue programmi (Outright Monetary Transactions – rahapoliitilised otsetehingud) loomine, kuna neil on majanduse ja usalduse taastamisel oluline osa.

1.2 Kuna on kahtlusi, kas EL suudab saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid õigeaegselt, on komitee pettunud, et **2013. aasta majanduskasvu analüüsis ei ole käsitletud põhjuseid, mis takistavad edu saavutamist** nende eesmärkide poole pürgimisel.

1.3 Arvestades majanduse äärmiselt halba seisuga, negatiivseid tagajärgi sotsiaalsele ühtekuuluvusele, tööpuuduse kõrget ja tõusvat taset ning kasvavat vaesust, **hoiatab komitee praeguse kokkuhoiupoliitika jätkamise ning sügava ja pikaajalise majanduslanguse raskete tagajärgede eest**, kuna see võib majandust struktuuriliselt nõrgestada ja ohustada liikumist keskkonnasäästliku mudeli suunas. Sarnast muret Euroopa olukorra ja kokkuhoiu mõju pärast majanduskasvule on väljendanud paljud teised rahvusvahelises poliitikas osalejad.

1.4 Seoses **majanduskasvu soodustava konsolideerimise** ideega on komitee juba varem ⁽¹⁾ esitanud üleskutsu konsolideerida riigi rahandust võimalikult paindliku aja vältel, et mitte

murda kasvudünaamikat, ning saavutada arukas tasakaal kulude ja tulude, pakkumise ja nõudluse vahel. Samuti kordab komitee oma hoiatust vältida avaliku sektori teenuste süsteemide ja kollektiivse solidaarsuse õõnestamise ohtu, et mitte nõrgestada sotsiaalkaitset ühiskonnas esinevate suurte ohutegurite eest (töötus, haigus, vananemine) ning vältida ettevaatussäästude suurenemist.

1.5 Komitee kahtleb, kas niisugune poliitikakombinatsioon töötaks **diferentseeritud konsolideerimise** kontseptsiooni ja ettepaneku puhul, et heitlike finantsoludega silmitsi seisvad liikmesriigid peaksid tegelema isegi „eelarve kiire kohandamisega”, sellal kui ülejäänud liikmesriigid võiksid lasta toimida automaatsel stabiliseerimismehhanismidel. Sellel võib siiski olla äärmiselt negatiivne mõju euroalale tervikuna ja iseäranis neile liikmesriikidele, mis on juba jõudnud sügavasse kokkuhoiust põhjustatud majanduslangusesse. Samas on selge, et kriisi ületamisel tuleb mõnes riigis teha palju suuremaid pingutusi stabiilsuse ja kasvu taastamiseks kui teistes.

1.6 Komitee tunneb muret tasakaalustamata majanduspoliitika ja kokkuhoiumeetmete omistatud suure kaalu pärast. Komitee on seisukohal, et eelarve konsolideerimiseks selle ulatusliku tasakaalustamatuse korrigeerimise eesmärgil on tarvis **pikemaajalise ajaraamistikku**, ning ärgitab viima eelarve konsolideerimise ajakava tasakaalu **oluliselt tugevdatud, tõelise majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkuleppega**.

1.7 Näib, et 2013. aasta majanduskasvu analüüsis põhjendatakse eelarve konsolideerimist vajadusega suurendada usaldust, iseäranis finantsturgude usaldust. Komitee tunnustab küll krediidile juurdepääsu ja finantsturgude sektori korrastamise olulisust, ent soovib tähelepanu juhtida asjaolule, et ka kodumajapidamiste ja ettevõtjate usaldus on sama tähtis ning et usalduse

(¹) ELT C 248, 25.8.2011, lk 8–15.

õhkkond ei saa tekkida, kui ettevõtted muretsuvad nõudluse pärast ja inimesed oma töökohta, palga või sotsiaalkindlustuse pärast. **Finantsturgude usaldus ning tarbijate ja tootjate usaldus** peavad käima käsikäes.

1.8 Komitee kutsub üles **otsustavale tegutsemisele majanduskasvu, töökohtade ja Euroopa majanduse konkurentsivõime taastamiseks** ning kutsub praegust eesistujariiki järgima otsusekindlat majanduskasvu kava. Vaja on ambitsioonikaid majanduskasvu ja töökohti loovaid meetmeid ning investeerimispoliitikat, mis keskenduks nii Euroopa majanduse taasellavdamisele lühiajalises perspektiivis kui ka selle struktuurilisele ümberkorraldamisele, et vastata põhiväljakutsetele, milleks on jätkusuutlikkus, rohkemate ja paremate töökohtade loomine, ühiskonna ülespoole ühtlustumine ja innovatsioonipõhine konkurentsivõime.

1.9 Äärmiselt oluline on **meetmeid õiges järjekorras ellu viia**, et taaskäivitada majandus fiskaalreeglite rangemaks muutmise teel ⁽²⁾.

Uus poliitiline lähenemisviis Euroopa tulevikule peab tuginema mitmele põhimõttele. Selle asemel et lasta liikmesriikidel üksteisega võistelda, tuleb aluseks võtta tihedalt integreeritud, Euroopa tasandi rahvusülene ja mitmeaastane lähenemisviis. Turujõude, iseäranis finantsturge, tuleb kontrollida ja juhtida demokraatlikult kokku lepitud poliitiliste prioriteetide abil. Rahandus peab olema kindel, ent ka erapooletu ja õiglaselt jaotatud. Tugevamad piirkonnad peavad toetama nõrgemaid, aidates neil tootlikuma, innovaatilisema ja tugevama majanduse saavutamisel järele jõuda. Vastukaaluks peavad liikmesriigid, kes suudavad luua täiendavat maksutulud, kasutama seda oma võlakoorma vähendamiseks.

1.10 Komitee tervitab **majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkulepet** ning kutsub komisjoni ja Euroopa Ülemkogu üles seda kiiresti rakendama ja järgmise sammuna muutma selle ulatuslikuks Euroopa investeerimisprogrammiks. Seepärast kordab komitee oma üleskutset **suurendada eelarvet** kooskõlas ELi ambitsioonide ja tema ees seisvate väljakutsetega, saavutada kiiresti kokkulepe järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üle ja omistada tähtis roll **Euroopa Investeerimisprogrammile**, kes tegeleb tööhõivemahukate projektidega (nt VKEdele, esmatähtsatele taristule, energiale ja kliimale keskenduvad projektid).

1.11 Komitee kinnitab ka **ühitektuuluvuspoliitika** tähtsust kogu ELi hõlmava lähenemise saavutamiseks.

1.12 Seoses majanduskasvu taasellavdamisega kinnitab komitee **ühitse turu** potentsiaali ja vajadust **innovatsiooni**

järele, et muuta Euroopa majandus konkurentsivõimelisemaks. Komitee tõstab esile **ettevõtete**, iseäranis **VKEde**, **ettevõtlikkuse** ja **ettevõtete loomise, sotsiaalsete ettevõtete ja ühiskondliku olulist rolli** taastumisel.

1.13 Arvestades kriisi finants-, majandus-, sotsiaalsete ja keskkonnaaspektide omavahelist seotust, leiab komitee, et suuremat tähelepanu tuleks pöörata majanduse ja Euroopa poolaasta keskkonnahoidlikumaks muutmisele, ning kutsus ulatuslikumalt kaasama kodanikuühiskonda neisse valdkondadesse.

1.14 Seoses **tööhõive** ja **oskuste** ajakohastamisega kinnitab komitee vajadust investeerida haridusse, koolitusse ja elukestvasse õppesse (sh töökohal toimuv koolitus, üld- ja kutsehariduse ning väljaõppe duaalsed süsteemid), tegeldes teatud oskuste nappuse ja mittevastavusega.

Komitee kordab oma üleskutset lihtsustada tööturul osalemist, parandada riiklikke tööturuasutusi, kiirendada aktiivseid tööturumeetmeid ning toetada ettevõtlast ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist. Tuleb teha kõik mis võimalik, et hankida suure tööhõivemõjuga investeringuid.

Komitee viitab oma hiljutistele selleteemalistele arvamustele ning valmistab parasjagu ette arvamusi, milles käsitletakse konkreetset noorte tööhõivepaketti ⁽³⁾ ja liikmesriikide tööhõivepoliitika tulevase suuniseid ⁽⁴⁾.

Komitee tõdeb, et 2013. aasta majanduskasvu analüüsis edendatakse paindlikkust tööturul, pöörates vähe tähelepanu turvalisuse mõõtmele või jättes selle sootuks tähelepanuta. Ta meenutab oma varasemaid arvamusi, milles väljendatakse seisukohta, et tuleb **saavutada tasakaal paindlikkuse ja turvalisuse vajaduse vahel** ning seoses turvalise paindlikkusega viidatakse vajadusele **„tugeva ja elava sotsiaaldialoogi** järele, milles sotsiaalpartnerid osalevad aktiivselt ning kus nad saavad läbi rääkida, mõjutada ja vastutust võtta” ⁽⁵⁾.

Palkade puhul on komitee mures selle pärast, et struktuurireformid võivad liikmesriikide vahel vallandada langetamissuunalise konkurentsi. Komitee toonitab, et palkade kehtestamise reformimine nõuab sotsiaalpartnerite vahelisi läbirääkimisi riigi tasandil, ja palub komisjonil selgitada oma seisukohta palkade, inflatsiooni ja tootlikkuse küsimuses.

⁽²⁾ ETUC/CES, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP, *Joint statement on the Europe 2020 strategy* [Ühisavaldus strateegia „Euroopa 2020” kohta], 4. juuni 2010.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis „Noorte tööhõive suurendamine”, COM(2012) 727 final (ELTs veel avaldamata).

⁽⁴⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 94-101.

⁽⁵⁾ ELT C 211, 19.8.2008, lk 48-53.

1.15 Komitee arvates tuleb suuremat tähelepanu osutada **õigluse ja sotsiaalse õigluse** küsimusele. Reformidest tulenev kulu ja tulu tuleb jagada õiglaselt kõigi vahel (töötajad, kodumajapidamised, ettevõtted).

1.16 Komitee kutsub tegema täiendavaid jõupingutusi, et tagada **sotsiaalkindlustussüsteemide tõhusus** kriisi mõju tõrjumisel, edendada sotsiaalset kaasatust ja rakendada aktiivse kaasamise strateegiat kaasava tööturu kindlustamiseks ning ennetada vaesust.

1.17 Lõpetuseks kordab komitee vajadust parandada **Euroopa poolaasta eri protsesside demokraatlikku vastutust ja õiguspärasust** ning riikide majanduspoliitika koordineerimist. Sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogil on keskne tähtsus poliitika ja reformide nõuetekohasel kujundamisel ja rakendamisel. Seepärast on tarvis **tihedat koostööd ja kooskõlastamist sotsiaalpartneritega**. Komitee kutsub üles omistama sotsiaalpartneritele ja organiseeritud kodanikuühiskonnale suurema rolli ELi ja iseäranis riigi tasandil. Sotsiaalpartnerite suurem osalemine peaks viima parema rakendamiseni.

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjoni teatises iga-aastase majanduskasvu analüüsi (2013) kohta, millega avatakse Euroopa poolaasta, määratakse kindlaks valdkonnad, mis peaksid komisjoni arvates olema 2013. aasta üldised eelarve-, majanduslikud ja sotsiaalsed prioriteedid. Euroopa poolaasta protsessi eesmärk on parandada majandus- ja sotsiaalpoliitika koordineerimist Euroopas, nii et oleks võimalik tegelikult täita strateegia „Euroopa 2020” kesksed eesmärgid aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks.

2.2 Iga-aastane majanduskasvu analüüs tuleks hõlmata liikmesriikide majandus- ja eelarvealastes otsustesse, mis kajastuvad liikmesriikide stabiilsus- ja lähenemisprogrammides ning riiklikes reformikavades.

2.3 Komisjon on seisukohal, et majanduse jätkuvaks elavdamiseks ja usalduse taastamiseks peavad 2013. aastal jääma kehtima järgmised viis 2012. aastal kindlaks määratud prioriteeti: diferentseeritud ja majanduskasvu soodustav eelarve konsolideerimine, tavapärase laenuandmise taastamine majanduses, majanduskasvu ja konkurentsivõime edendamine praegu ja tulevikus; võitlus töötusega ja tegelemine kriisi sotsiaalsete tagajärgedega ning avaliku halduse ajakohastamine.

2.4 Käesolevas arvamuse eelnõus analüüsitakse 2013. aasta majanduskasvu analüüsi ning esitatakse selle kohta märkusi ja ettepanekuid.

— 3. osa sisaldab üldisi märkusi konteksti kohta, milles selleaastane majanduskasvu analüüs avaldati.

— 4. osas esitakse konkreetsed märkused ja ettepanekud: arvestades asjaolu, et Euroopa ei näi olevat õigel teel strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks, võetakse arvamuses arutusele otsus karmistada eelarvepoliitikat ja selle mõju majandusele, töökohtadele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Arvamuses leitakse samuti, et praegu tuleb esmatähtsale kohale seada reaalmajandus, majanduskasvu ja tööhõivet soodustavad meetmed. Eeskätt Euroopa Ülemkogu 2013. aasta märtsis toimuvat kohtumist silmas pidades kutsutakse Euroopa poliitiliste otsuste langetajaid üles muutma oma poliitilist lähenemiskiisi ja keskendama poliitikameetmed uuesti Euroopast lähtuvatel investeeringutel põhinevale strateegiale, keskendudes majanduse taaselundamisele, töökohtadele ja säästva arengu väljakutsele. Lõpetuseks korratakse arvamuses, kui tähtis on kaasata organiseeritud kodanikuühiskond ja sotsiaalpartnerid nii ELi kui riigi tasandi poliitika kujundamisse.

3. Üldised märkused

3.1 Selle aasta majanduskasvu analüüs avaldati keerulises kontekstis, mida iseloomustava viletsad tööhõive- ja majanduskasvu väljavaated. Komitee jagab iga-aastases majandusanalüüsis väljendatud muret, et kriisi kestus ei ole aidanud liikmesriikidel tööhõive, teadusuuringute ja arendustegevuse, kliima/energia, hariduse ja vaesuse vastase võitluse eesmärkide saavutamisel edasi liikuda; üha skeptilisemalt suhtutakse ELi võimesse kõnealused eesmärgid saavutada.

Komitee märgib samuti, et 2013. aasta majanduskasvu analüüs koostati enneolematute arengute taustal. Ühest küljest võttis Euroopa Ülemkogu 2012. aasta juunis vastu majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkuleppe⁽⁶⁾. Teisest küljest tehti liidu valitsemise struktuuris põhimõttelise tähtsusega muudatusi (iseäranis eelarvepoliitika süvendatud vastastikune seire), mis tuleb praeguse struktuuri võimetusest majanduskriisiga toime tulla ja vältida probleemide edasikandumist, mis ähvardab isegi euro ja Euroopa Liidu püsijäämist ning on pikendanud majanduslangust, põhjustades suurt tööpuudust. Komitee ärgitab rakendada neid meetmeid kiiresti ja tasakaalustatult, kuna neil on oluline osa majanduse ning investorite, ettevõtjate ja tarbijate usalduse taastamisel.

3.2 Komitee võtab teadmiseks kaks hiljuti avaldatud olulist dokumenti: „Tõelise majandus- ja rahaliidu suunas”⁽⁷⁾ ning „Tiheda ja toimiva majandus- ja rahaliidu loomise tegevuskava”⁽⁸⁾, mille kohta komitee parajasti arvamust koostab.

⁽⁶⁾ EUCO 76/12, lk 7–15.

⁽⁷⁾ Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy aruanne, 5. detsember 2012.

⁽⁸⁾ COM(2012) 777 final/2, 30.11.2012.

Komitee tervitas kinnitust, et äärmiselt oluline on murda seos pankade ja riikide vahel, ning esimesi samme pangaliidu asutamiseks⁽⁹⁾. Kohustuti tegema kõik tarvilik finantsstabiilsuse kindlustamiseks ja Euroopa Keskpank võttis kohustuse viia ellu ulatuslikke meetmeid Euroopa raskustes olevate võlaturgude rahustamiseks.

Pangaliit aitaks tagada kodumajapidamiste ja ettevõtete võrdset juurdepääsu krediidile kõikjal ELis ning võimaldaks ühtse turu konkurentsivõimel taastuda, et täita strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid.

4. Konkreetsete märkused ja ettepanekud

4.1 Euroopa ei ole õigel teel strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamiseks ja poliitikakujundajad peavad seda viivitamatult tunnustama.

4.1.1 Komitee täheldab kahjutundega, et kui napp joonealune viide Eurostati aruandele⁽¹⁰⁾ välja arvata, vaikib komisjoni iga-aastane majanduskasvu analüüs strateegiast „Euroopa 2020”. Teatistes nenditakse lihtsalt, et „Euroopa tervikuna on nende eesmärkide saavutamise alal ajakavast maas.” Siiski ei ole iga-aastases majanduskasvu analüüsis asjakohaselt käsitletud täpseid põhjuseid, mis takistavad saavutamast edu strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide täitmisel, ja dokumendis ei püstitata isegi küsimust, kas praegustel poliitilistel valikutel lasub vastutus selle eest, et EL eemaldub strateegiast „Euroopa 2020” veelgi. Komitee kutsub strateegia „Euroopa 2020” protsessi radikaalselt muutma ja struktuurivahendeid ümber suunama, et need eesmärgid täita ning seega leida uus tasakaal konkurentsivõime ja kokkuhoiumeetmete ning majanduskasvu soodustavate, tööhõive- ja sotsiaalmeetmete vahel.

4.1.2 Komitee väljendab muret selle pärast, et tööhõive määr vanuserühmas 20–64 eluaastat väheneb pidevalt. See määr on langenud 70,3 %-lt 2008. aastal 68,6 %-le 2011. aastal, samas kui strateegia „Euroopa 2020” eesmärgi kohaselt peaks vanuserühmas 20–64 eluaastat olema tööga hõivatud 75 %. Absoluut-arvudes on sel ajavahemikul Euroopas kadunud 5 miljonit töökohta⁽¹¹⁾. Selle tagajärjed ilmnevad tõusvas töötuse määras, mis nüüd küündib 10,7 %-ni EL 27-s ja isegi 11,8 %-ni euroalal⁽¹²⁾.

Kriis on põhjustanud kõrge töötuse taseme ja kombineerituna kokkuhoiust tingitud kärbetega avaliku sektori sotsiaalkuludes on ELis seetõttu aastatel 2009–2011 lisandunud veel 5,9 miljonit inimest neile 113,8 miljonile, kes elavad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus (24,2 % elanikkonnast)⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 34–38.

⁽¹⁰⁾ Eurostat, Statistics in focus, 39/2012 – „Strateegia „Euroopa 2020” – kas nutikama, rohelisema ja kaasavama ELi majanduse suunas?”

⁽¹¹⁾ COM(2012) 750 final.

⁽¹²⁾ Eurostati pressiteade nr 4/2013, 8. jaanuar 2013.

⁽¹³⁾ Eurostati tabel http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=t2020_50.

Raske on mõista, kuidas on võimalik saavutada strateegia „Euroopa 2020” tööhõive-eesmärgid ja eesmärk tuua vähemalt 20 miljonit inimest välja vaesusest, kui selline areng jätkub.

4.1.3 Teravas vastuolus maailma teiste suurte majandusruumidega langes Euroopa majandus 2012. aastal taas surutisse. Majandusprognoside kohaselt jääb kasv 2013. aastal äärmiselt madalaks ning 2014. aastal on oodata ebakindlat, kuid samavõrd nõrka taastumist. See tähendab, et kui eelarvepoliitikat ei muudeta ning täiendavaid meetmeid majanduskasvu ja tööhõive soodustamiseks ei rakendata, halveneb tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas olukord veelgi.

4.1.4 Komitee täheldab, et sarnast muret Euroopa olukorra pärast on väljendanud paljud teised rahvusvahelise poliitika osapooled. Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO) on hoiatanud, et euroalal võib kaduda veel 4,5 miljonit töökohta, kui ei toimu kooskõlastatud eemaldumist kokkuhoiustrateegiast⁽¹⁴⁾. ÜRO üldises ülevaates „World economic situation and prospects 2013”⁽¹⁵⁾ hoiatatakse, et 2012. aasta majanduslangus jätkub ja süveneb märkimisväärselt 2015. aastaks⁽¹⁶⁾, kui Kreeka, Itaalia, Portugal ja Hispaania teevad 2013. aastal veelgi ulatuslikumaid eelarvekärpeid. Koos Ameerika Ühendriikide nn fiskaalkuristikuga ja Hiina järsu maandumisega nähakse Euroopa eelarve konsolideerimise strateegias ohtu ülemaailmsele majandustegevusele. Isegi Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) avaldas oma maailmamajanduse väljavaadetes⁽¹⁷⁾ sügavat kahtlust ja mõõnis, et kokkuhoiumeetmete mõju majanduskasvule on tõsiselt alahinnatud, ning pani küsimärgi alla kasutatud eelarvekordajate mõju ulatuse.

4.1.5 Komitee hoiatab Euroopa poliitika kujundajaid selle eest, et pikaajaline majanduslangus võib majandust struktuuriliselt nõrgestada ja ohustada teistsugusele keskkonna- ja energiamudelile üleminekut.

Pikaajaline töötus võib põhjustada oskuste kadu, heitumust, diskrimineerimist uuesti värbamisel ja tööturult lahkumist ning avaldab seega pikaajalist kahjulikku struktuurilist mõju tootlikkusele ja kasvupotentsiaalile.

⁽¹⁴⁾ ILO 2012, Eurozone job crisis: trends and policy responses (Tööhõivekriis euroalal: arengusuunad ja poliitilised vastused), nt lk 11.

⁽¹⁵⁾ ÜRO, World economic situation and prospects 2013 – global outlook (Maailmamajanduse olukord ja väljavaated 2013. aastal – üldine ülevaade), avaldatud detsembris 2012, lk 28.

⁽¹⁶⁾ – 0,9 % aastal 2013, – 2,1 % aastal 2014 ja – 3,3 % aastal 2015.

⁽¹⁷⁾ IMF 2012, World Economic Outlook, Coping with High Debt and Sluggish Growth (Maailmamajanduse väljavaated – Toimetulek suure võla ja aeglase kasvuga), oktoober 2012, nt lk 21 või kast 1.1 lk-l 41.

Avaliku ja erasektori investeringute puudumine (ettevõtete nõudlusprognosid on viletsad) võib mõjutada majanduse kasvupotentsiaali, sest ei ole piisavalt kaasatud tehnilist progressi ja innovatsiooni. Sellele vastulöögi andmiseks tuleb kiiresti muuta makromajanduspoliitika kujundamist ja edendada reformimeetmeid, nagu aktiivne tööturupoliitika, investeerimist soodustavad stiimulid ja sotsiaalse kaasamise poliitika.

Diferentseeritud ja majanduskasvu soodustav eelarve konsolideerimine

4.1.6 Kuigi 2013. aasta majanduskasvu analüüsis tunnustatakse, et eelarve konsolideerimisel võib olla lühiajaline kahjulik mõju majandusele, esitatakse seal samas veel kaks väidet, mis kirjeldatud mõju minimeerivad. Komitee soovib käsitleda mõlemat argumenti.

1) 2013. aasta majanduskasvu analüüsis viidatakse majanduskasvu soodustava konsolideerimise kontseptsioonile, mille all mõeldakse seda, et riikides, kus maksumäärad on juba kõrged, toetab tulude piiramine majanduskasvu paremini kui maksutulude suurendamine. Komitee täheldab, et komisjon ei täpsusta, millal oleksid maksumäärad kõrged, ja tuletab meelde oma 2011. aasta arvamust riigi rahanduse konsolideerimise arukate viiside kohta⁽¹⁸⁾, milles komitee pooldas riigi rahanduse konsolideerimist võimalikult paindliku aja vältel, et mitte murda kasvudünaamikat, ning aruka tasakaalu saavutamist kulude ja tulude, kogupakkumise ja -nõudluse vahel. Samas arvamuses hoiatas komitee ka avaliku sektori teenuste süsteemide ja kollektiivse solidaarsuse õõnestamise ohu eest. Kui nõrgestada tõsiselt sotsiaalkaitset ühiskonnas esinevate suurte ohtude eest (töötus, haigus, vananemine), nagu see on praeguseks juhtunud mitmes liikmesriigis, on loogiline, et kodumajapidamiste reaktsioon sellisele üldisele ebakindlusele väljendub ettevaatussäästude suurendamises, mis on kõige viimane asi, mida langusse sattunud majandus vajab.

2) Teine argument seisneb selles, et heitlikes finantsoludes liikmesriikidel tuleks jätkata kokkuhoidu ja tegelda isegi „eelarve kiire kohandamisega“, sellal kui ülejäänud liikmesriigid võiksid lasta toimida automaatsetel stabiliseerimismehhanismidel.

Kuigi on selge, et kriisi ületamiseks tuleb mõnes riigis teha palju suuremaid pingutusi stabiilsuse ja kasvu taastamiseks kui teistes, kahtleb komitee, kas niisugune poliitikakombinatsioon töötaks. Paljudes liikmesriikides rakendatava range restriktiivse eelarvepoliitika ja mõnes liikmesriigis võetud neutraalse eelarvepoliitilise hoiaku kombinatsioonil on siiski äärmiselt negatiivne mõju euroalale tervikuna ja iseäranis neile liikmesriikidele, mis on juba jõudnud sügavasse, kokkuhoiust põhjustatud majanduslangusesse.

4.1.7 Kokkuvõtvalt on komitee mures tasakaalustamata majanduspoliitika pärast. Kokkuhoiumeetmetele on omistatud liiga suur kaal ja eelarve ulatusliku tasakaalustamatuse korrigeerimise eesmärgil läbiviidavaks konsolideerimiseks on tarvis rohkem aega. Seda kinnitavad Rahvusvahelise Valuutafondi

(IMF) väljaandes Fiscal Monitor⁽¹⁹⁾ toodud värsked näitajad. Lühikese ajavahemiku jooksul (2011–2012) on euroala majandus kulutuste vähendamise ja maksude tõstmise tõttu kaotanud 3 % SKPst⁽²⁰⁾, mis vallandas uue languse. See tähendab kolm korda kiiremat konsolideerimistempot, kui Euroopa poliitika kujundajad esialgu reformitud stabiilsuspaktis (kus mainitakse struktuurse puudujäägi kõrvaldamist vähemalt 0,5 % ulatuses SKPst aastas) kehtestasid.

Vältimaks, et samad põhjused viivad uuesti samade tagajärge- deni, ärgitab komitee viima eelarve konsolideerimise ajakava vastavusse oluliselt tugevdatud, tõelise majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkuleppega.

4.1.8 2013. aasta majanduskasvu analüüs põhineb ideel, et ülimalt oluline on taastada ja säilitada usaldus, iseäranis finants- turgude usaldus, kuna need turud on võimelised kinni pigistama rahastamise pakkumise liikmesriikides. Sellest mõttest lähtuvalt jätkatakse 2013. aasta majanduskasvu analüüsis kokkuhoiupoliitika kurssi.

4.1.9 Komitee tunnustab, et finantsurgudel on kriisis otsustav roll ja et finantssektori korrastamisel on majanduse taaselavdamiseks määrav tähtsus. Krediidile juurdepääsus peitub tööpoolest igasuguse majanduse elujõud, kuna selleta ei ole ettevõtetele võimalik investeerida või kaubelda ning tarbijatel omandada kaupu või maju.

Komitee on siiski seisukohal, et teiste majandustegevuses osalejate (kodumajapidamiste ja ettevõtete) usaldus on sama tähtis. Isegi kui juurdepääs krediidile võimaldaks ettevõtetele kaubelda ja kasvada, ei ole madalamatel intressimääradel ja rikkalikul krediidipakkumisel sama mõju, kui inimesed muretsevad oma töökoha, palga ja/või sotsiaalkindlustuse pärast ning ettevõtted kahtlevad sügavalt nõudlusprognosides.

Komitee soovib rõhutada tõsiasja, et finantssturu usaldus ei välista ilmtingimata tarbijate ja tootjate usaldust. Tarbijate usaldus taastub järk-järgult, kui rohkem ettevõtjaid, iseäranis VKEsid, saab tänu taastunud ligipääsule rahastamisele jätkata normaalset kauplemist.

⁽¹⁸⁾ ELT C 248, 25.8.2011, lk 8–15.

⁽¹⁹⁾ IMF, Taking stock – a progress report on fiscal adjustment (Kokkuvõtte – aruanne edusammudest eelarve kohandamisel), oktoober 2012.

⁽²⁰⁾ 3 % vastab muutusele struktuurses puudujäägis aastatel 2010–2012. Struktuurne puudujääk on arvatud majandustsükli mõju ekstrapoleerides ning vajab korrigeerimist.

Kui turud on mures valitsemissektori võla pärast, kasvab mure veelgi, kui majandus on kokkukukkumise ohus.

Komitee kinnitab 2012. aasta majanduskasvu analüüsi käsitlenud arvamuse üht kesket mõtet: „riigivõlakriisi [ei saa] lahendada ilma piisava kasvumäärata”⁽²¹⁾. Majanduskasvu ebapiisav tähtsustamine sisaldaks suurt ohtu viia majandus langusse, mis omakorda vähendab koheselt võla jätkusuutlikkust.

4.2 Kriisimeetmed peavad taanduma ja praegu tuleb esmatähtsale kohale seada reaalmajandus, majanduskasvu ja tööhõivet soodustavad meetmed.

Majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkuleppe muutmine ulatuslikuks jätkusuutlikku majanduskasvu investeerimise Euroopa programmiks

4.2.1 Komitee kutsub üles otsustavale tegutsemisele majanduskasvu, töökohtade ja Euroopa majanduse konkurentsivõime taastamiseks ning kutsub praegust eesistujariiki kehtestama ambitsioonika majanduskasvu kava. Liiga sageli on Euroopa Ülemkogu avaldanud toetust minimalistlikele kriisist väljumise meetmetele ja asus tegutsema vaid siis, kui turusurve ähvardas nurjata euro projekti. Suurema järjekindlusega tuleb järgida tugevat ja tasakaalustatud majandusjuhtimist ning teostada samaaegselt reforme, mis tugevdavad struktuurilist konkurentsivõimet kogu ELis, ja tõsta strateegia „Euroopa 2020” tegevuskava rakendamine Euroopa poolaasta protsessis esiplaanile. Igasugune eelarvealane parandusmeede põhjustab kokkutõmbumist, ent kui selleni jõutakse nii, et säilivad kasvupotentsiaali edendavad kulutused (haridus, töötute väljaõpe, teadusuuringud ja arendustegevus, toetus VKEdele) ja sellega kaasnevad käegakatsutavad edusammud finantssektori killustatuse kõrvaldamiseks, võivad majanduskasvu ja tööhõive väljavaated keskpikas ja pikas perspektiivis püsima jääda.

4.2.2 Komitee tervitab majanduskasvu ja töökohtade loomise kokkulepet, mis on esimene oluline samm tunnustamaks, et majanduskasv on praegusest kriisist väljumisel keskne element, ning kutsub komisjoni ja Euroopa Ülemkogu üles seda kiiresti rakendama ja järgmiseks kujundama selle tõeliseks ja ulatuslikuks Euroopa investeerimisprogrammiks.

4.2.3 Esikohale tuleb seada kasvu soodustavad kulutused, nt haridus ja oskused, innovatsioon, mis on Euroopa majanduse konkurentsivõime võti, majanduse keskkonnahoidlikumaks muutumine, millest peab kujunema järgmise tööstusrevolutsiooni tugejõud, suured võrgud, nt kiire internet, energia- ja transpordiühendused. Äärmiselt oluline on ära kasutada potentsiaal, mida pakuvad töövõimalusterohked sektorid, nagu

tervishoid, keskkonnahoidlik majandus, hõbedane majandus, ehitus, ettevõtlusega seotud teenused, turism jne.

4.2.4 Ühtsel turul on jätkuvalt potentsiaali pakkuda ettevõtetele, tarbijatele, kodanikele vahetult tuntuvat kasu, ent arengut tuleb jätkata nt järgmistes valdkondades: teenused, liikuvus, e-kaubandus, digitaalne tegevuskava, e-hanked, mikro- ja pereettevõtted, meetmed uute ettevõtete loomise toetamiseks, samuti tarbijakaitset ja ühtse turu sotsiaalmõõdet edendavad meetmed. Tarvis on suuremat läbipaistvust ning kasvama peab kodanikuühiskonna teadlikkus, osalemine ja vastutustunne⁽²²⁾.

4.2.5 Komitee rõhutab ettevõtete, isearanis VKEde, ettevõtlikkuse ja ettevõtete loomise rolli taastumisel ning majanduskasvu, innovatsiooni, oskuste ja töökohtade loomise mootorina. VKEde potentsiaali ärakasutamine hõlmab eri meetmeid, nt nende rahvusvahelistumise lihtsustamine, halduskoormuse kõrvaldamine, tegevuse alustamise kulude kärpimine, samuti krediidile, kapitaliturgudele, VKEde põhisele laenuurule, struktuurifondidele, laenuatagistele lipipääsu lihtsustamine.

4.2.6 Komitee juhib tähelepanu ka asjaolule, et sotsiaalsed ettevõtted on Euroopa sotsiaalmudeli ja ühtse turu kesksed elemendid. Nad väärivad suurt tunnustust ja edendamist, eeskätt praeguses karmis majanduskliimas, ning Euroopa poliitika kujundamisel tuleb nende iseärasusi arvesse võtta.

4.2.7 Mainida tuleb ka ühistute rolli, sest need aitavad kaasa sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele, arendavad uusi ettevõtlusalgatusi ja on isegi kriisiajal stabiilsemad ja kergemini kohanduvad kui muud ettevõtlusvormid⁽²³⁾.

4.2.8 Komitee tervitab asjaolu, et 2013. aasta majanduskasvu analüüsis toonitatakse, kui oluline on liikuda edasi säästva arengu, taastuenergia ja energiatõhususe suunas, et saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid kliimamuutuste ja energia valdkonnas⁽²⁴⁾. Ressursitõhusa ja vähese CO₂-heittega keskkonnahoidliku majanduse edendamine on hädavajalik majandusliku konkurentsivõime säilitamiseks ja tööhõive edendamiseks. Vajalikud on ka hoonete ulatuslik energiatõhususele suunatud renoveerimine ning investeringud keskkonnahoidlikesse transporditeenustesse, jäätmeäitluse ja veemajandusse. Koos sellega tuleb parandada ka energia ülekandevõrgustikke, et lihtsustada suuremahulist elektri transporti ja -kaubandust kogu Euroopas. Selleks et Euroopa konkurentsivõimet veelgi parandada, tuleks

⁽²²⁾ ELT C 76, 14.3.2013, lk 24–30.

⁽²³⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 24–29.

⁽²⁴⁾ Strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid: vähendada kasvuhooonegaside heitkoguseid 20 % võrra 1990ndate aastate tasemest, tõsta taastuvate energiaallikate osakaal 2020. aastaks 20 %-le ja suurenda ressursitõhusust 2020. aastaks 20 % võrra.

⁽²¹⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 51–68, punkt 16.

lisaks eelnevale investeerida ka üleeuroopalistesse kõrgjõudlusega transpordivõrkudesse ja laiendada lairibavõrkude taristut.

4.2.9 Tööstuspoliitika, loodusvarade tõhus kasutamine ja innovatsioon peavad toimima käsikäes, et luua jätkusuutlikku majanduskasvu.

4.2.10 Selleks et edendada struktuurimuutusi ja aidata ELi majandus aruka, jätkusuutliku ja kaasava kasvu teele on tarvis suuri investeeringuid.

Komitee võtab teadmiseks riigipeade ja valitsusjuhtide sõlmitud kokkuleppe mitmeaastase finantsraamistiku kohta ning kordab vajadust sellise mitmeaastase finantsraamistiku järele, mis võimaldab saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid.

Komitee viitab oma hiljutistele arvamustele ELi eelarve kohta ⁽²⁵⁾, milles selgitati järjekindlalt, et ELi eelarvet tuleb praeguste väljakutsetega toimetulekuks suurendada. ELi eelarvet tuleks käsitleda mitte koorma, vaid hoopis aruka vahendina mastaabisäästu saavutamiseks, kulude vähendamiseks ning konkurentsivõime, majanduskasvu ja tööhõive suurendamiseks.

Lisaks sellele võiks muude rahastamisallikate kaudu hankida täiendavaid vahendeid. Komitee toetab Euroopa Investeeringupanga tegevust. EIP võimaldab pikaajalist rahastamist reaalmajandusse investeerimiseks ja meelitas ligi täiendavaid vahendeid erasektorist. Komitee tervitab rõhuasetust projektidele, mis mõjutavad enim säästvat arengut ja tööhõivepotentsiaali (nt VKEdele, teadusmajandusele, inimkapitalile, energiatõhususele ja kliimamuutustele keskenduvad projektid) ning ärgitab EIP-le eraldatud vahendeid kiirelt VKEde sektorisse suunama. Komitee tervitab ka EIP tagatiste kasutamist erasektori investeeringuteks hoonete energiatõhusaks renoveerimiseks.

Samuti toetab komitee projektivõlakirjade kasutuselevõttu kesksete taristuprojektide rahastamiseks transpordi, energia ja IKT valdkonnas. See kujutab endast esimest olulist sammu ELi tulevaste aastate väga vajaliku investeeringuprogrammi suunas.

4.2.11 Komitee juhib tähelepanu sellele, kuivõrd tähtis on ühetegevuspoliitikal, selleks et kooskõlas strateegiaga

⁽²⁵⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 32–38 ja ELT C 248, 25.8.2011, lk 75–80.

„Euroopa 2020” saavutada kogu ELi hõlmav majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne lähenemine. Komitee kordab oma üleskutset luua üks ja ühtne ühetegevuspoliitika, millesse aktiivselt kaasatakse kodanikuühiskond, mis annab sihipärasemaid ja tegelikke, jätkusuutlikke tulemusi ning võib toetada ELi vähem arenenud ja kriisist kõige rängemini tabatud liikmesriike ⁽²⁶⁾.

4.2.12 Komitee tervitab asjaolu, et iga-aastases majanduskasvu analüüsis tähtsustatakse avaliku halduse ajakohastamist. Komitee on seisukohal, et see tähendab muu hulgas riigihangete kasutamist innovatsiooni edendamiseks, võitlust korruptsiooniga, maksukogumise tõhususe suurendamist, piisavate rahaliste vahenditega kindlustamist ja struktuurifondide vahendite ärakasutamise suutlikkuse suurendamist.

Töökohtade loomine ja oskuste ajakohastamine

4.2.13 2013. aasta majanduskasvu analüüsis tunnistatakse, et „kriisil on pärast mitu aastat kestnud nappi majanduskasvu rasked sotsiaalsed tagajärjed” ja et „töötus on oluliselt kasvanud ning vaesus ja raskused süvenevad”. Keskmisest enam puudutab see teatud rühmi: noori, madala kvalifikatsiooniga inimesi, pikaajalisi töötuid, üksikvanemaid ning rändetaustaga inimesi ⁽²⁷⁾.

Tuleb teha kõik mis võimalik, et hankida tööhõive edendamiseks nii avaliku kui ka erasektori investeeringuid. Komitee on korduvalt nõudnud Euroopa majanduse elavdamise kava, mis avaldaks ulatuslikku mõju tööturupoliitikale ja mille maht oleks 2 % SKPst ⁽²⁸⁾. Komitee tuleb meelde ka vajadust sotsiaalse investeerimispakti järele, mille eesmärk on kriiside jätkusuutlik ohjamine ja tulevikku investeerimine ⁽²⁹⁾.

Komitee kordab oma üleskutset suurendada tööturul osalemist, parandada oskusi ja lihtsustada liikuvust, parandada riiklikke tööturuasutusi, kiirendada aktiivseid tööturumeetmeid ning toetada ettevõtlust ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist. Teatud piirkondade või sektorite puhul nõustub komitee komisjoni kirjeldusega valitsevast lõhest: ühest küljest võib täheldada kõrget tööpuuduse määra ja teisest küljest teatud oskuste nappust ja mittevastavust.

Lisaks sellele soovib komitee võtta meetmeid, et edendada sobival tasandil sotsiaaldialogi tööaja jaotamise üle.

⁽²⁶⁾ ELT C 44, 15.2.2013, lk 76–82.

⁽²⁷⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 94–101.

⁽²⁸⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 65–70.

⁽²⁹⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 23–28.

Komitee tervitab komisjoni hiljuti avaldatud noorte tööhõivepaketti⁽³⁰⁾. Selle ettepanekud, sh noortegarantii rakendamine, peaksid olema õigeaegsed ja siduvad ning neid peaks toetama asjakohaste vahenditega. Kõigil liikmesriikidel peaks olema võimalus need ettepanekud rakendada.

4.2.14 Komitee kutsub jätkuvalt üles investeerima haridusse, koolitusse ja elukestvasse õppesse (sh töökohal toimuv koolitus, üld- ja kutsehariduse ning väljaõppe duaalsed süsteemid), tegeldes teatud oskuste nappuse ja mittevastavusega⁽³¹⁾.

4.2.15 Euroopa Sotsiaalfond, mida täiendab Euroopa Globaliseerumisega Kohanemise Fond, peab keskenduma ebasoodsas olukorras inimrühmade kaitsmisele kriisi tagajärgede eest,⁽³²⁾ samuti tuleb luua eraldi noorte solidaarsusfond⁽³³⁾.

Vajadus kasutada tööturureformide puhul tasakaalustatud lähenemisviisi

4.2.16 Komitee täheldab, et 2013. aasta majanduskasvu analüüsis propageeritakse paindlikkust tööturul, pöörates vähe tähelepanu turvalisuse mõõtmele või jättes selle sootuks tähelepanuta.

Komitee võtab teadmiseks, et tööturu killustatuse ärahoidmine, vähendades töökaitsealaseid lõhesid erinevate töölepingute vahel, võib aidata tõsta tööhõivemäära. Komitee meenutab aga oma varasemat arvamust⁽³⁴⁾, milles väljendatakse seisukohta, et tuleb saavutada tasakaal paindlikkuse ja turvalisuse vahel. „Paindlikkuse ja turvalisuse kontseptsioon ei tähenda töötajate õiguste ühepoolset ja ebaseaduslikku vähendamist”. Komitee on mitmel puhul rõhutanud vajadust „tugeva ja elava sotsiaaldialoogi järele, milles sotsiaalpartnerid osalevad aktiivselt ning kus nad saavad läbi rääkida, mõjutada ja vastutust võtta paindlikkuse ja turvalisuse määratluse ja komponentide puhul ning hinnata selle tulemusi”⁽³⁵⁾. Komitee kinnitab samuti, et killustunud tööturgude probleemi lahendamiseks tuleb tagada „töötajate piisav kindlustunne kõikide lepinguliikide puhul”⁽³⁶⁾.

Komitee rõhutab, et paindlikkusega ei saa parandada makromajanduslikus nõudluses tehtud vigu, see võib olukorda hullemaks

teha, kui stabiilsed ja kvaliteetsed töökohad asendatakse ebakindlate töösuhetega; lisaks sellele võib nn puhvrite (töökoha kaitses, töötushüvitised) kaotamine muuta majanduse vapustustele palju haavatavamaks.

Struktuurireform palkade valdkonnas

4.2.17 Komitee meenutab, et palkade kehtestamise reformimine nõuab sotsiaalpartnerite vahelisi läbirääkimisi riigi tasandil. Nad peavad suutma leida tasakaalu nõudluse piisava suurenemise, hindade stabiilsuse, suure ja/või kasvava ebavõrdsuse kontrolli all hoidmise ning hindade konkurentsivõime säilitamise vahel. Komitee on mures selle pärast, et struktuurireformid palkade valdkonnas vallandavad liikmesriikide vahel langetamisuunalise konkurentsi, vähendades ELi sisenõudlust ja aidates euroala suure väliskaubanduse ülejäägi tõttu kaasa euro suuremale ülehindamisele. Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO)⁽³⁷⁾ kinnitab selle arengusuuna olemasolu ja hoiatab kaugeleulatuvate majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede eest.

Iga-aastases majanduskasvu analüüsis valitud lähenemisviis miinimumpalkadele, mille kohaselt on oluline, et „leitaks õige tasakaal töökohtade loomise ja piisava sissetuleku vahel”, peegeldab üldist ideed, et otsitakse kompromissi töökohtade loomise ja erinevate tegurite, nt töökohtade kvaliteedi ja tööpakkumise vastuvõtmise valmiduse vahel. Komitee küsib eneselt, kuivõrd on olemas tõendid sellise kompromissilemineku kohta, arvestades, et ILO uurimistöös ELis miinimumpalkadega omandatud kogemuste kohta ei leitud tõendeid selle kohta, et miinimumpalgad hävitavad töökohti⁽³⁸⁾. Komitee rõhutab, et töö tasuvaks muutmise põhimõtet tuleb ikkagi rakendada, ehkki see kehtestati enne kriisi.

Komitee ärgitab komisjoni selgitama oma seisukohti palkade, inflatsiooni ja tootlikkuse küsimuses. Komisjoni teatistes tööhõivepaketi kohta⁽³⁹⁾ selgitati, et reaalpalgad tuleb viia vastavusse tootlikkuse arenguga, ent 2013. aasta majanduskasvu analüüsis on jäetud määratlemata, kas tootlikkusega soovitakse vastavusse viia nominaal- või reaalpalgad. Nende kahe lähenemisviisi vahelisel erinevusel on otsustav tähtsus, sest viimasel juhul oleks nominaalpalkade puhul võimalik arvesse võtta ainult tootlikkust ja mitte enam inflatsiooni. Selline „reegel” tooks kaasa ohu, et olematu inflatsioon viiks majandusvapustuste korral deflatsiooni.

Sotsiaalse õigluse edendamine

4.2.18 Komitee on üldiselt seisukohal, et suuremat tähelepanu tuleb osutada õigluse ja sotsiaalse õigluse küsimusele. Usalduse loomiseks ja poliitika tõhusaks rakendamiseks tuleb

⁽³⁰⁾ COM(2012) 727 final – selle dokumendi kohta koostatakse praegu komitees arvamust (SOC/474 - CES2419-2012_00_00_TRA_APA).

⁽³¹⁾ Komitees koostatakse praegu arvamust (SOC/476 - CES658-2013_00_00_TRA_APA) komisjoni järgmise teatise kohta: „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”, COM(2012) 669 final.

⁽³²⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 82–87.

⁽³³⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 65–70.

⁽³⁴⁾ ELT C 211, 19.8.2008, lk 48–53.

⁽³⁵⁾ ELT C 256, 27.10.2007, lk 108–113, punkt 1.3.

⁽³⁶⁾ ELT C 211, 19.8.2008, lk 48–53, punkt 1.1.1.

⁽³⁷⁾ ILO 2012, *Global wage report 2012/2013 – Wages and equitable growth*.

⁽³⁸⁾ ILO 2010, *The minimum wage revisited in the enlarged EU*, lk 26.

⁽³⁹⁾ COM(2012) 173 final.

majanduspoliitikast ja struktuurireformidest tulenev kulu ja tulu jagada õiglaselt kõigi vahel (töötajad, kodumajapidamised, ettevõtted). Komitee tunnustab iga-aastases majanduskasvu analüüsis läbipaistvusele ja õiglusele ühiskondliku mõju aspektist osutatud tähtsust ja kutsub komisjoni üles jälgima, kas riigivalitsuste tasandi poliitikas võetakse seda reformikavades arvesse.

Sotsiaalse kaasatuse edendamine ja vaesuse vähendamine

4.2.19 Komitee toetab iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud üleskutset teha täiendavaid jõupingutusi, et tagada sotsiaalkindlustussüsteemide tõhusus kriisi mõju tõrjumisel, edendada sotsiaalset kaasatust, rakendada aktiivse kaasamise strateegiat kaasava tööturu kindlustamiseks ja ennetada vaesust.

Soolise võrdõiguslikkuse edendamine

4.2.20 Komitee on seisukohal, et soolise võrdõiguslikkuse aspekt, mida ei käsitletud üheski strateegia „Euroopa 2020” seitsmest juhtalgatusest, tuleb nüüd integreerida Euroopa poolaasta protsessi (s.t riiklikesse reformikavadesse), sest see on äärmiselt oluline strateegia „Euroopa 2020” peamiste eesmärkide saavutamiseks⁽⁴⁰⁾.

4.3 *Organiseeritud kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite Euroopa poolaastasse kaasamise olulisus*

4.3.1 Komitee kordab vajadust parandada Euroopa poolaasta eri protsesside demokraatlikku aruandekohustust ja läbipaistvust ning riikide majanduspoliitika koordineerimist. Arvestades, et praeguseks on kadunud usk Euroopa institutsioonide võimesse jõuda tulemusteni, on õiguspärasuse ja vastutustunde suurendamiseks ülioluline anda suurem roll institutsioonidele, kes

esindavad kodanikke, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda. Määrav tähtsus on vertikaalsel ja horisontaalsel dialoogil⁽⁴¹⁾ ning kiiresti tuleb ellu rakendada Euroopa Liidu lepingu artiklis 11 esitatud osalusdemokraatia põhimõtted⁽⁴²⁾.

Komitee peab iga-aastases majanduskasvu analüüsis sotsiaaldialoogi rolli osundamisel kasutatud väljendeid ebapiisavaks. Struktuurireformid tuleb vajaduse korral ette võtta tihedas koostöös ja kooskõlastatult sotsiaalpartneritega, mitte lihtsalt nendega konsulteerides. Dialoogil sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna, nt tarbijaorganisatsioonidega, on keskne tähtsus poliitika ja reformide nõuetekohasel kujundamisel ja rakendamisel. Nad võivad suurendada reformide usaldusväärsust ja laiendada nende ühiskondlikku kandepinda, sest üksmeel ja usaldus võivad aidata suurendada sidusrühmade pühendumust ja reformi edu. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad hinnata poliitika mõju ja anda vajaduse korral varakult hoiatussignaale. Paljudes valdkondades on sotsiaalsed organisatsioonid ja eeskätt sotsiaalpartnerid need, kes peavad poliitilisi ettepanekuid praktikas ellu viima⁽⁴³⁾.

Komitee kutsub üles omistama sotsiaalpartneritele ja organiseeritud kodanikuühiskonnale suurema rolli nii ELi kui riigi tasandil. Nad tuleks tõhusalt ja aegsasti kaasata Euroopa poolaasta raames, iga-aastase majanduskasvu analüüsi, tööhõivesuuniste, majanduspoliitika üldsuuniste (mis üheskoos moodustavad ELi majandus- ja tööhõivepoliitika koonsuuniseid) ja riigipõhiste soovituste ettevalmistamisse. Riikide tasandil tuleks sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond paremini kaasata riiklike reformikavade koostamisse ning komitee jätkab tihedat koostööd oma sotsiaal- ja majandusnõukogude ja samalaadsete organisatsioonide võrgustikuga, et anda Euroopa poliitika kujundajatele teavet nende kaasatuse kohta riikide tasandil. Sotsiaalpartnerite suurem osalemine peaks viima parema rakendamiseni.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁴⁰⁾ ELT C 76, 14.3.2013, lk 8-14.

⁽⁴¹⁾ ELT C 299, 4.10.2012, lk 122–127.

⁽⁴²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Põhimõtted, menetlused ja meetmed Lissaboni lepingu artikli 11 lõigete 1 ja 2 rakendamiseks” ELT C 11, 15.1.2013, lk 8.

⁽⁴³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed””, ELT C 44, 15.2.2013, lk 153.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist”

COM(2012) 499 final – 2012/0237 COD

(2013/C 133/16)

Raportöör: **Henri MALOSSE**

Kaasraportöörid: **Georgios DASSIS, Luca JAHIER**

Nõukogu otsustas 10. oktoobril 2012. aastal ja parlament 22. oktoobril 2012. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 304 lõigule 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist”.

COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD)

Vastavalt kodukorra artikli 19 lõikele 1 otsustas komitee 15. novembril 2012 moodustada asjaomase töö ettevalmistamiseks allkomitee.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav allkomitee „Euroopa tasandi erakondade rahastamine” võttis arvamuse eelnõu vastu 30. jaanuaril 2013. aastal. Raportöör oli Henri MALOSSE, kaasraportöörid olid Georgios DASSIS ja Luca JAHIER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 487. istungjärgul 13.–14. veebruaril 2013. aastal (13. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 155, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6.

1. Komitee rõhutab samuti nagu komisjon ja parlament, et Euroopa Liidu toimimise tõhustamine eeldab sel tasandil paremini tuntud ja tunnustatud Euroopa tasandi erakondi ja sihtasutusi, mis oleksid ka representatiivsemad ja kodanikele lähemal.

2. Komitee toetab nii Euroopa tasandi erakondadele ja poliitilistele sihtasutustele ühtse õigusliku seisundi andmist kui ka nende tegevusjärelevalve läbivaatamist, et parandada nende sisedemokraatiat ja suurendada tõhusust, nähtavust, läbipaistvust ja vastutustundlikkust.

3. Sellega seoses rõhutab komitee eriti seda, et põhikirjaga hõlmatavad erakonnad ja sihtasutused peavad edendama Euroopa ülesehitamise eesmärgi ja nende aluseks olevaid põhi- väärtusi, nagu need on sätestatud Euroopa Liidu aluslepingutes ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas.

3.1 Euroopa ülesehitamise eesmärkide osas on komitee seisukohal, et asjaomane põhikiri peaks sisaldama kohustust pühenduda rahu tugevdamisele, riikide ja rahvaste koostöö ning kodanike majandusliku ja sotsiaalse heaolu edendamisele ning samuti sõna- ja mõttevabaduse demokraatlikule elluviimisele.

3.2 Euroopa tasandil tagatud põhi- väärtustega seoses rõhutab komitee vajadust austada väärtusi, mis on sätestatud Euroopa Liidu aluslepingutes ning eriti Euroopa Liidu lepingu preambulis, aga ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, mille artiklis 21 keelatakse nimelt mis tahes alusel diskrimineerimine. Sooline

võrdõiguslikkus kõikides valdkondades, mis on ka sätestatud harta artiklis 23, peaks samuti leidma konkreetse rakenduse Euroopa erakondade ja poliitiliste sihtasutuste kõigis juhtorganites.

3.3 Komitee soovib, et Euroopa põhikirja kasutada soovivad Euroopa tasandi erakonnad ja poliitilised sihtasutused kinnitaksid ülalloodud aluspõhimõtete järgimist vastavasisulise deklaratsiooniga. Euroopa Parlamendi ja eelkõige tema põhiseaduskomisjoni ülesanne on jälgida Euroopa Liidu aluslepingutes sätestatud põhimõtete ja põhiõiguste austamist ning teatada nende rikkumistest.

3.4 Komitee toob samuti esile Euroopa Liidu Kohtu võtmerolli nende põhimõtete järgimise kontrollimisel, võimaldades muu hulgas taotleda ajutiste meetmete võtmist.

4. Komitee toonitab ka vajadust toetada lisaks juba olemasolevatele Euroopa tasandi erakondadele ja poliitilistele sihtasutustele uute sama tasandi erakondade ja sihtasutuste teket ja arengut tingimusel, et nad vastavad tegevuse, väärtuste austamise ja representatiivsuse tingimustele.

4.1 Rahastamisele seatud täiendav tingimus – kriteerium, mille kohaselt on nõutud tingimus täidetud vähemalt ühe isiku liikmelisusega Euroopa Parlamendis – ei tundu asjakohane, eriti kuna valimismenetlused ja seega valimisedu võimalused on liikmesriikides endiselt väga erinevad.

4.2 Komitee teeb seega ettepaneku, et representatiivsusele viidataks viisil, mis ei annaks alust suvalisele diskrimineerimisele. Selleks soovib komitee võtta eeskju Euroopa kodanikualgatastele seatud kriteeriumidest ja kehtestada tingimuseks Euroopa Parlamendi viimastel valimistel vähemalt miljoni hääle saamine vähemalt seitsmest eri liikmesriigist.

4.3 Euroopa tasandi erakondade ja sihtasutuste rahastamine, eelarved ja annetused peavad olema läbipaistvad ja avalikud. Kodanikel on õigus ja kohustus olla teavitatud erakondade ja sihtasutuste rahastamise meetoditest ja kulutustest. Mis tahes sanktsioonid ja/või rahastamise katkestamine tuleb avaldada ajakirjanduses.

5. Komitee kasutab seoses kõnealuse määruse ettepaneku läbivaatamisega võimalust juhtida tungivalt tähelepanu jätkuvale ja koguni süvenevale ebavõrdsele kohtlemisele ühelt poolt Euroopa tasandi poliitilise suunitlusega erakondade ja sihtasutuste ning teiselt poolt üldhuvi eesmärkidele (sh majanduslikud, ametiühingualased, sotsiaalsed, humanitaarsed, kultuurilised, keskkonnaalased, spordialased eesmärgid jne) suunatud Euroopa tasandi ühenduste ja sihtasutuste vahel.

5.1 Euroopa Liidu lepingu (Lissaboni leping) artiklis 11 sätestatakse osalusdemokraatia ja tunnustatakse seega nende ühenduste ja sihtasutuste olulisust, kes juhivad arutelu ELi avalikus ruumis. Komitee rõhutab, et need Euroopa ühendused on saavutanud üha suurema ja kohati isegi määrava tähtsuse praegusel kõigile kättesaadava interneti ajastul. Osalusdemokraatia uute kanalitena on neil juba praegu tähtis ja kasvav roll teavitamisel, avalikel aruteludel ja Euroopa avaliku arvamuse kujundamisel. Sel viisil rikastavad ja täiendavad nad asjakohaselt representatiivse poliitilise demokraatia struktuure. See lisaväärtus on eriti ilmne Euroopa tasandil, kus sedalaadi osalusdemokraatia mitmesugused väljendused levivad loomulikult viisil üle riigipiiride.

5.2 Võttes arvesse seda, kuidas lõhe kodanike ja Euroopa tasandi poliitiliste juhtide ja otsustajate vahel on kriisiga üha

süvenenud, juhib komitee komisjoni tähelepanu ohule, et ebaasjakohane lähenemisviis, milles võetakse arvesse vaid Euroopa tasandi poliitiliste „ühenduste” konkreetseid ja sõltumatu õigusi, andmata samalaadseid õigusi teistele Euroopa tasandi ühendustele, toob kaasa soovimatuid ja kahjulikke tagajärgi. Komitee soovib eriti rõhutada, et poliitilist Euroopat ei saa lahutada kodanike ja kodanikuühiskonna Euroopast, mis põhineb ühendustel ja organisatsioonidel, kelle käsutuses on asjakohased, tõhusad ja ühtlustatud õiguslikud vahendid kõigil tasanditel.

5.3 Komitee avaldab veelkord kahetsust komisjoni mitu aastat tagasi tehtud otsuse üle võtta tagasi Euroopa assotsiatsiooni põhikirja eelnõu. Otsust põhjendati sellega, et nõukogus oli keeruline poliitilist kokkulepet saavutada, mis näib komiteele sellises küsimuses vastuvõetamatu ja mis on lisaks tänaseni tõendamata.

5.4 Komitee on jätkuvalt mures tõkete pärast, mis endiselt takistavad Euroopa äriühingute põhikirja elluviimist, olgu nendeks siis praegu olemasoleva põhikirja vähene atraktiivsus, mida võib pidada tõeliseks läbikukkumiseks, või jätkuvad viivitused ja tõkked selliste lihtsustatud eeskirjade väljatöötamisel, mis oleksid lõpuks kättesaadavad suurele arvule iga suurusega ettevõtetele.

6. Komitee kinnitab lisaks oma toetust Euroopa sihtasutuse põhikirja eelnõule, nagu ta seda väljendas oma 18. septembri 2012 arvamuses, (1) ning rõhutab vajadust vältida mis tahes diskrimineerimist võrreldes Euroopa poliitiliste sihtasutustega.

7. Komitee kinnitab oma toetust Euroopa tasandi erakondade ja poliitiliste sihtasutuste ühtlustatud õiguslikule seisundile, ent palub komisjonil eespool esitatud märkuste valguses ja kooskõlas Euroopa Liidu tagatud mittediskrimineerimise põhimõttega siiski teha lähitulevikus vastava Euroopa määruse ettepanek muu kui poliitilise suunitlusega Euroopa tasandi ühenduste põhikirja ja rahastamise kohta ning kiirendada Euroopa sihtasutuse põhikirja kohta esitatud määruse vastuvõtmist.

Brüssel, 13. veebruar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(1) ELT C 351, 15.11.2012, lk 57.

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2013/C 133/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa abifondi enim puudust kannatavate isikute jaoks” COM(2012) 617 <i>final</i> – 2012/0295 COD	62
2013/C 133/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse soolise tasakaalu parandamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas ja sellega seotud meetmeid” COM(2012) 614 <i>final</i> – 2012/0299 COD	68
2013/C 133/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta” COM(2012) 709 <i>final</i> – 2012/0335 NLE	77
2013/C 133/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „2013. aasta majanduskasvu analüüs”” COM(2012) 750 <i>final</i>	81
2013/C 133/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa tasandi erakondade ja Euroopa tasandi poliitiliste sihtasutuste põhikirja ning rahastamist” COM(2012) 499 <i>final</i> – 2012/0237 COD	90

Tellimishinnad aastal 2013 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 420 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	910 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

